

ΚΑΤΗΧΗ-

ΣΙΣ ΜΑΡΤΕΙΝΟΥ ΛΟΥ-

Θόρου ἢ καλουμένη μικρά, ἑλ-
λίωικολατίνη.

Catechesis Mar

TINI LUTHERI

parua, Græco-
latina.

*Accesserunt & alia quædam uaria, ar-
gumenti pij, utilis & iucundi, unde &
pietatem & linguam Græcam ado-
lescentes discere pos-
sunt.*

Omnia à MICHAËLE NE-
ANDRO Sorauienti
edita.

BASILEAE, PER IOAN-
nem Oporinum.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΝΤΥΓΧΑ
ΝΟΥΤΑΣ.

Δούτε νέοι παῖδοι, καὶ δούρ' ἄρχιερεῖ γέροντες,
οἵτινες ἐράνιον καὶ γε θέλωσι βίον.
καὶ βίβλον ταύτην ὑμῶν ἐνὶ φρεσὶ τίθεντες,
αἰνάξ ζάδιον γνώσετε λόγμα θεῶ.
δέκνυσι αὐτὴ ἑδὸν πρὸς δώματ' ἀφ' οὗ ὀλύμπιον,
χρησάτι ἢ χάριτ' ἢ δῶρα βροτοῖσι φέρει.
τοῦ πατρὸς οἰκτιρμὰς, ἡοῦ ἀνδραγαθίας τε,
δῶρα παρακλήτε καὶ βίβλ' αὐτὴ ἔχει.
ὅτι μικρὰ βίβλ' ἢ, καὶ σῴτομ', ἀλλὰ γε πάσι
χριστιανοῖσιμ ἀπλῶς ἢ πέλαι ἑφιλίμη.
σπούδατε οὖν διδαχῆς ἢ δέας πάντοτε ἔρασαν,
σὺν μελέτη ταύτῃ καὶ ἀναγνώτη βίβλον.

R E U E R E N D I S S I
 M O P I E N T I S S I M O Q V E
 Patri ac Domino, D. T H O M A E S T A N
 G I O, Abati in Ilfeldt, Domino suo obseruan
 diſſimo, gratiam & pacem Domini noſtri I E
 S V C H R I S T I, ac conſtantiam in ſemel
 recepta & agnita ſola ſaluifica doctrina de filio
 Dei, piorum omnium ſufficientiſſimo ſolo Salua
 tore, precatur uerè & ex animo, M I
 C H A E L N E A N D E R
 Sorauienſis.

Ion Chryſoſtomus,
 & orator & philo
 ſophus præſtantiſſi
 mus, optimuſq; Ho
 mericæ poeſeos in
 terpres, uenerande

D. Abas, oratione quinquageſima
 tertia, quam de Homero, eiusq; uir
 tutibus ac laudibus ſcripſit, teſtis eſt,
 in tâto precio poemata Homeri, ua
 tis ut uetuſtiſſimi, ita quoque iucun
 diſſimi, omniſq; humanioris litera
 turæ parētis, ſemper habita fuiſſe, ut

& barbaræ gentes, seu admiratione uiri ducti, de quo tam multa per orbem sparsa audiuerant, seu dulcedine carminū eius commoti, seu etiam res ipsas, quas ingeniosa oratione persequitur, cognoscere cupiētes, eius scripta in suam linguam, qua utebantur, transtulerint. Id quod Indos fecisse, his uerbis planum facit: καὶ πρὸς ἰνδοῖς ἰδέσθαι φασὶν τὴν ὁμήρου ποίησιν, μεταλαβόντων αὐτοῦ εἰς τὴν σφετέρην διάλεκτον τε καὶ φωνὴν· τοσούτου ἰχθυοῦ ἐνὸς ἀνδρὸς μουσικῆ. καὶ οὐκ εἰ μοί γε πῆδον νάμψαι ταύτην τὰς τε σειρήνας ὑπερβαλέει, καὶ τὸν ὄρφεα. Additq̄, quamuis i-
 psis Indis multa sidera non oriantur, nec ea uideant quæ alibi in alijs quibusdam terris sint notissima: noluisse tamen inexpertes eos esse casuum Priami & Andromaches, & luctuū Hecubæ, & Achillis atque Hectoris fortitudinis. Hæc sunt quæ Dion de Homeri scriptis, & quo loco apud ueteres tam gentes quàm barbaros habita sint, prodidit,

Sed id

Verùm id non tantũ Homero, sed præterea etiã quamplurimis authoribus alijs accidisse, qui magno cum labore, multisq; cum impensis non in unam, sed in omnium propè gentium ac nationũ linguas, & olim & nunc cõuersi sunt, publicis etiã sumptibus, multa possent adduci testimonia, quæ id facile palàm facerent.

De Aristotele, philosophorum (ut uocant) principe, notum est, quòd sint reperti, quos de scriptis eius quædam in linguam Hebræã, Chaldæam, & Arabicam transferre non pœnituerit. Alij etiam, qui plerosq; eius libros Germanica ciuitate donauerint: multo uerò plures deinde, qui uel sacris & diuinis spiritus sancti oraculis eundem authorẽ, suum illum magistrum de summis seu acutis sensibus (ita enim eum uocarũt, & citarunt in publicis concionibus, quemadmodũ sæpe ex tua Paternitate audire nos meminimus) præferre non dubitarunt. Alij etiam inuen-

Den meyer
ster von
den hohẽ
synnen.

ti sunt, qui & impudenter & blasphemè, in publica etiam concione affirmare non erubuerunt, homines de Deo, eiusq; uoluntate, uel ex solo Aristotele sufficienter erudiri: uitamq; hominum cum publicè tum priuatim, rectè institui & gubernari posse: etiamsi sacrosancta Biblia, quæ sola sunt, in quibus tanquam in fascijs inuolutus noster cubat thesaurus, spes nostra unica, noster Saluator

CHRISTVS, è medio tollerentur. homines ἀπληγῆδες eximie, blasphemii in Deum: & à Cacodamone, à quo uincti tenent, agitati manifestè.

Ouidij Metamorphosin, fabularum poeticarum omnium panegyricin, eiusdemq; Heroïdum epistolas, Græca ueste induit * Maximus Planudes, monachus Cōstantinopolitanus: cui quidam, tanquam primo authori, fabellas quæ Aesopi nomine circumferuntur, adscribere non dubitant.

^a Alius quidam, ^b Thomæ de Aquino,

* Floruit ante annos 150, teste Volaterrano.

a. Is est Demetrius Cydonius Thessalouicensis, qui uixit annis abhinc ducentis. Vide Volaterranum in Anthropologia.

b. Thomas, Alberti magistri in cōuentu Colonienfi auditor, mortuus est anno Domini 1274 secundum Trihemium.

quino, monachi de Ordine fratrum
 prædicatorum, curiosas, intricatas &
 σιωπαινας, deinde exiguæ aut nullius
 etiam frugis quæstiones & disputa-
 tiones, uolumina ampla, magno cū
 labore Græcè reddidit, quæ adhuc
 hodie in Vaticana bibliotheca pon-
 tificis Romani custodiri feruntur.
 Platonis etiam philosophi quædam
 in Italicam linguam tralata sunt. Ipse
 denique fabularū pater Aesopus (si
 modò fuit unquā Aesopus aliquis)
 Hebraicè nuper nescio ubi in publi-
 cum prodijt. Denique, quid que-
 so scriptorum Ethnicorum unquam
 publicum accepit, quocunq; etiam
 idiomate proditum, quod non sta-
 tim artificem suum inuenerit, qui pe-
 regrinam uestem ipsi non statim ac-
 commodarit, idq; alia atq; alia sub-
 inde forma, nunc Græcè, nunc Lati-
 nè, modò Italicè, modò Gallicè, &
 sic deinceps.

Quæ an probanda sint in omnib.
 authoribus, & an labor is cum utili-

tate aliqua coniunctus sit, cum multi autores, philosophi præcipue, eius sint generis, ut Germanicè, uell Italicè, uel Polonicè loqui, doceri haud possint: Græci præcipue, qui uix multo cum labore, longoque usu & tempore, quomodocunque Latine didicerunt, non huius est loci de eo decernere. iudicabunt id alij, nobis longè doctiores, & quorum indignum & minimum discipulum nos libenter profitemur: quorumque uirtutes facilius admirari, quam imitari possumus. Quare ea questione relicta, ad id nunc descendemus, quod huius epistolæ caput est.

Quia igitur, obseruande domine Abas, tantum studij, laboris atque temporis, multi magni uiri impendunt Ethnicis autoribus, ut ipsorum scripta omnibus hominibus nota facerent: rectè, piè etiam & laudabiliter facere non dubitandum est, illos, qui aliquid operæ & temporis ponunt non in Ethnicis scriptis transferendis:

ferendis: sed ijs potius libris, qui nobis recitant non raptus seu puellarum seu puerorū, adulteria'ue Iouis, Veneris'ue cum Marte cōcubitum, aliaq; id genus nefanda & flagitiosa scelera, incestas nuptias, hominesq; mactatos in deorum cōuiuio, dijsq; ad epulandum propositos (quemadmodum est apud Pindarū de mactato Pelope Tantalī filio) ad quæ & piæ mentes cohorescunt, & Sol atque Luna expallescent, totaq; rerum natura contremiscit: sed quæ erudiunt nos sanctè, piè, atque reuerenter: pios docentes de Dei patris nostri in cœlis, clementis & misericordis erga nos, miseras ipsius creaturas, propitia, paterna, amica atque beneuola uoluntate: ostendūt quoque nobis, atque enarrant beneficia immensa filij eius Domini nostri I E S U C H R I S T I, unicissimi nostri Θεοῦ μονωτάτου ἡμῶν σωτῆρος Θεοῦ ζωαρκῆς μόνου καὶ φοβουβίου: de uerò Dei cultu, quo solo uult coli, adorari, & inuocari in
a 5 spiritu

spiritu & ueritate, singulos informātes: monstrantes quoque, unde lapsis uenia sumenda, unde quoq; imbecillibus & infirmis nobis fidei infirmæ & uacillantis confirmatio petenda sit. Et indicantes denique ueram facilemque salutis uiam, pollicentes nobis æterna & spiritualia bona uitæ cœlestis: cuius hæredes & possessores per solum CHRISTVM nostrum, solum & unicum Saluatorẽ, satisfactorem, mediatorem, & supplicatorem, & intercessorẽ, pro nobis hominibus apud æternum suum patrem, effecti sumus.

Talis libellus & is est, quem PARVVM CATECHISMVM MARTINI LVTHERI, sanctę memorię patri nostro seculi ueræ puræque doctrinæ repurgatoris, cui plurimum debet Ecclesia renata, nominare solent nostræ Ecclesiæ. Is libellus, quamuis quantitate paruus, doctrina uerò multo maximus, quantum boni effecerit ubique in omnibus Ecclesijs &

desijs & scholis, rectè & piè constitutis, ubi ediscēdus cū adultis tum paruulis propositus est, tam notum est omnibus, ut longiore oratione id declarare uelle superuacaneum sit. Eum quoque quanti ipse Lutherus, S. memorię uir, de tota Ecclesia præclarissimè meritis, fecerit, & quòd unum de præcipuis suis libris esse uoluerit, sæpe audiuimus ex clarissimo uiro D. doctore Iusto Iona: uiro qui & cum Luthero semper uixit cōiunctissimè, fratrisq; loco ab eo habitus est, & qui pleraq; ipsius dicta & de uarijs rebus iudicia tum obseruauit ut quisquam alius diligētissimè, tum etiam meminīt fidelissimè. Tuos etiā de eo libello sermones pios meminimus. Et quòd eum plurimi facias, indicio sunt, quòd & in tua Ecclesia à pueris recitatur sæpissimè, cui recitationi interesse semper soles diligentissimè: tum etiam, quòd in tua schola (quam magnis sumptibus tu, de multis, te longè opulentioribus,

tioribus, Abatibus propè unus insti-
tuisti, foues & alis liberalissimè, di-
scēdus scholasticis pariter omnibus,
minorib. cum maioribus, proponit.

Eum libellū scholæ tuæ alumnus
IOANNES MYLIVS Gerenro
densis, adolescēs pius & modestus,
summeq; spei ingenio præditus, Græ-
cè à se conuersum, nobis exhibuit;
quem emendatum correximus, idq;
dedimus operam sedulò, ut & phra-
sis esset Græca, pura atque facilis, &
cum uerbis ac sentētia Lutheri quan-
tum omnino fieri posset, cōueniret.
Quem cum ostendissemus deinde
doctis quibusdā uiris, clarissimo ui-
ro D. ANTONIO NIGRO, Me-
dicinæ doctōri, uiro uerè erudito, lin-
guæq; Græcæ peritissimo, & paulo
post ex hac miseria in æternam pa-
triam auocato, domino & amico no-
stro colendissimo, tum etiā alijs qui-
busdam & pietate & linguarum co-
gnitione haud uulgarī præditis: eam
conuersionem nō tantum probare,
sed e-

sed etiam ut communē faceremus alijs, nobis hortatores esse cœperunt.

Quare ipsorum monitis ut obtemperaremus, adiecimus erégionē uersionem Latinam uulgarem, in omnibus scholis hæctenus receptā. Ad didimus etiam singulis partibus, in quas libellus diuisus erat, præcipua sacræ scripturæ dicta ac testimonia, de præcipuis capitib. doctrinæ Christianæ à spiritu sancto per os Prophetarum, Christi & Apostolorū tradita: quæ pueros unā cum lacte imbibe, & pium & utile est. Symbola etiā tria, Nicenū, Athanasij, & quod sub Ambrosij & Augustini nomine in Ecclesijs canitur, omnia Græcolatina similiter adiecimus.

Ad finē quoq; appendimus alia quædam argumenti similiter p̄ij & utilis, ex Suidæ philologia, Eusebio, Theodorito, Sozomeno, Nicephoro, Iosepho, Philone, & Epiphanio, historiæ Ecclesiasticæ scriptoribus: Clementis quoque Alexandrini, & Gregorij

Gregorij Naziāzeni scriptis, authoribus Græcis, quemadmodum non uulgaribus & uetustis, ita quoque non ita pridem ex Bibliothecis, in quibus hæctenus sepulti longo tempore delituerant, in conspectum hominum græcè productis, talibusq̃, qui & apud paucos inueniantur, & à pauciorib. propter præcij magnitudinem comparari possint. Quæ omnia uel hoc nomine grata futura speramus iuuentuti, quòd unà cum pietate, res tum lectu iucundas, tum etiam Græcæ linguæ cognitionē discere cupientib. in primis utiles supeditabunt: idèq̃ multo maiori cum fructu, quàm si Luciani, & in deos & homines blasphemus, uel Gallum de metēpsychosi aut metamorphosi prodigiosa animarū, hoc est migratione earum in uaria corpora (quod dogma Pythagoræ tribuunt authores) uel alium quemcunq̃ eius Dialogum legerint, in quo uel Christianam ridet religionem, conuicia eru-

ctans

ctans in ipsum quoque Dei filiū, quē *Vide Lucianum in morte Peregrini.*
 ἀδελφὸς τοῦ πισμίου Ἐφισίου, hoc est, de
 palo suspensum sophistā cognomi-
 nat, uel alia cōmemorat confingens,
 quæ à teneris & pijs auribus procul
 decet esse remota.

Honestè profectò & piè consultū
 uolumus iuuentuti, quam adiutam
 & promotam cupimus nostra etiam
 imbecillitate. Atque ei haecenus, ut
 speramus, nostra etiam opera qua-
 liscunque, quam exiguam tamen &
 tenuem esse libenter fatemur, nō in-
 feliciter desudauit. Eidē & hanc con-
 uersionem parauimus, non ignari &
 inscī rem esse omni periculo obno-
 xiam, hoc præsertim corruptissimo
 & peruersissimo seculo, in tanta ho-
 minū iniquitate, aliquid publico e-
 xamini subijcere: ubi plures semper
 sunt qui reprehendāt longè facilius,
 quàm qui uel imitentur, uel etiā me-
 liora ipsi faciant. Sed solabitur nos,
 commune illud nobis esse cum bo-
 nis omnibus: uetus enim ea querela
 est,

est. Et Pindarus, uates ut antiquissimus, ita quoque castissimus, idem iam olim questus est, cum sic ait:

In Nemeis
hymno octa-
mo de Aea-
idis loquēs.

νεατὰ δὲ δὴ δυρόντα, δὴ μὲναι
βασάνω δὲ ἔλεγχον ἅπας κίνδυνον
νῦν, ὅψον δὲ λόγοι φθονδροῖσι.

ἀπῆται δὲ δὴ λῶν αἰεὶ,
χειρόνεσι δὲ ἐκδρίζει. Et nec Iupiter
placet omnibus, seu pluat seu absti-
neat, quemadmodū in uersu Theo-
gnidis dicitur:

— ὅδ' ἔστι ὁ Ζεὺς
ὅδ' ὕμῳ πάντας ἀνδάνει, ὅτ' ἀνέχου.

Et rursum Theognis de seipso, &
suis uersibus:

ἀσοῖσι δὲ ἔπω πάσι ἀδελῶν δαΐαμαι.

Ad te autem, humanissime & ue-
nerabilis D. Abas, præsentem libel-
lum mittimus, ut & inde cognoscas
fructum, quem in tua schola ex stu-
dijs iuuentus percipit: & alijs quoq;
tui ordinis homines, quod imitetur,
si uelint semel, ob oculos positū ha-
beant. Deinde etiam, ut de nostra
promptitudine, studio, animo atque
amore,

amore, omnia honestissima & proutissima testata tibi faceremus: que omnia, certò nobis persuademus, animo æquo & bono accipies.

Tuam paternitatem Dei filio IESU CHRISTO, humani generis redemptori, commendamus: quem & rogamus, ut te ad sui nominis gloriaeque propagationem, & tenerę iuuentutis utilitatem, saluum, & firmum atque incolumem *ὁδοῦ μὴ κλισίου* cõseruet: iuuetque & promoueat, quod ad ipsius gloriam & pauperum utilitatem obnixè conaris, ut ita semper tua llfelda in omne tẽpus portus & hospitium pauperibus scholasticis, quò se ad studia receptet, aperta & prompta inueniatur: Amen, amen. Tu modò curre, quemadmodum cœpisti: urge, quemadmodum consueuisti: animum retine, quem semper habuisti: & uidebis Dei gloriam, uidebis mirabilia Domini, quid possit qui sedet in cœlis, qui uiuít & regnat, Nec tibi imponat, uel ab insti-

tuto te abstrahat, mundus immun-
 dus, qui peribit & transibit cum glo-
 ria sua, quemadmodum scriptum est
 per prophetam Esaïam, dicentem:
 Leuate in cœlum oculos uestros, &
 respicite ad terrā deorsum, quoniam
 cœli ut fumus peribunt, & terra ut
 uestimentum inueterascet, & habi-
 tatores eius uelut hæc interibunt. Sa-
 lus autem mea in æternū erit, & ius-
 titia mea non deficiet.

Cœlum nobis patria est: eò con-
 tendimus. Valeat ergo mūdus, cum
 omnibullata sua gloria. Quæ Dei er-
 gò, ipsiusq̃ gloriæ illustrandæ sunt,
 ea dum uiuimus, diligenter quæra-
 mus: successum Deo committentes,
 semper anhelantes, & animum attol-
 lentes ad æternam illam domum:
 cumq̃ Gregorio Nazianzeno assi-
 duè dicentes,

Θυμὲ βλέψω αὐτῶ, χθονίωμ δὲ ἐπιλήθεο πάντων
 μὴ δέ σε νικήσῃ πρὸς λαοκίτηα δέμας.
 τυτθὸς μὲν βίος οὗτος· ὁ δὲ ὄλβιος, ὡς ἐν ὀνείρω
 τέρπεται, ἀλλοίη δὲ ἄλλος ἐκνρσε τύχη.

μῆνης ἢ ζωῆς καθαρῆς βίος ἐμπειδος αἰεὶ,
καὶ πολὺς, ὃν ζῶειν ἐστὶν ἀρειότοτον.

Et rursum alibi in Gnomis δισίχαις,

ἄλλοι μὲν χρυσόν, οἱ δ' ἄργυρον, οἱ ἢ τράπεζαν
τιμῶσιν λιπαρῶν, παίγνια τῶδε βίον.

ἄλλοι δ' αὖ σκρῶν καθ' ἀνάγκη, καὶ γέρας ἄλλοι
πυροφόρους, ἄλλοι τετραπόδων ἀγέλας·

ἀντὰρ ἐμοὶ χρυσὸς, πλῆτος μέγας, ὃν ποτ' ἰδοίμε
νῶ γυμνῶ καθαρῶς, τὰλλα ἢ λόσμος ἔχοι.

AD REVERENDVM VI-
RVM D. ABBATEM THOMAM
Stangium, Musarum hospitem, & stu-
diorum patronum fide-
lissimum.

DOcte uir, æternos pietas cui præstat ho-
nores,

Cuiq; pium uirtus nomen habere dedit:
 Quæ tibi iam sterili mittuntur scripta camœna,
 Suscipiens æqua mente probare uelis.
 Debita pro meritis, queis se mea carmina debent,
 Nostra, hæc parua tibi munera, rura ferunt.
 Sunt equidem fateor uilissima dona, nec unquam
 Officijs fuerint æquiparanda tuis.
 Nã rudis, & tenuis nimis, hæc sunt scripta Miner
 Ieiunoq; nimis sunt perarata stylo. (ue
 Tu tamẽ hæc placidè capiẽs, uenerande patrone,
 Vilia pacato pectore scripta lege.
 Has modò primitias primas meus edidit hortus,
 Atq; dedit sterili munera prima solo.
 Ergo meos placido capias hos mente labores:
 Nam sunt hæc studij germina prima mei.
 Non equidem nobis freti, nostroq; uigore,
 Sponte sua nostra hæc nec fuit ausa manus.
 Ast præceptoris, patrio mihi iure colendi,
 Consilio sunt hæc cuncta peracta pio.
 Nam bene consultum teneræ cupit ipse iuuentæ,
 Quem-

Quemlibet & studio posse iuuare suo.
 Ergo meis studijs simili ratione, modoq;
 Consultit, ac prompta mente fouere studet.
 Has nunc primitias humili tibi pectore mitto,
 O' decus ô Clarij summe patrone chori:
 Ut possis nostri fructus sentire laboris,
 Acceptos uobis quos mea Musa refert:
 Ac uideas mentis gratissima pignora nostra,
 Ista licet meritis sint superata tuis.
 Nam tua non poterunt nostri pia munera uersus,
 Dicere, nec laudes enumerare tuas.
 Me tua muneribus largis clementia iuuat,
 Ac aluit, promptè corpora nostra fouens.
 Et me commisit docto fidoq; magistro,
 Qui nos assidua sedulitate docet.
 Sedulus hic studijs pueros informat honestis,
 Atque rudes animos arte docere potest.
 Matris ab uberibus infans lactatus, ut ore
 Lac bibit, & lactis munere corpus alit:
 Sic simul edocti, doctrinæ dogmata sanctæ,
 Optima percipimus cum pietate DEI.
 Artes ingenuas doctè, moresq; decoros,
 Ipse suos mira dexteritate docet.
 Huius ego cunctos, ô præses summe, per annos,
 Tecum uiuaci nomina laude canam.
 Ipse quidem magno laudari dignus Homero,
 Phœbea lauro, Pindarica ue chely.

Tu uerò nostris semper memorande Camœnis,
 Maior Apollinea Castaliaq; lyra.
 Tu uerum decus, & studiorum gloria summa,
 Aonij præses, lumen, honorq; gregis.
 Gloria Musarum es nostro rarissima seculo,
 Virtutis decus es, tu pietatis honos.
 Non tua barbariæ sunt oblita pectora inertis,
 Facundas artes scis, simul atq; colis.
 Et quamuis senium iuuenili robore dignas
 Iam uires grauet, & lassa senectâ premat:
 Insuper impediunt te magna negotia rerum,
 Sæpius à Musis quæ reuocare solent:
 Non tamen à studijs uigili sudore quiescis,
 Nec te his delicijs posse carere putas,
 Tantus amor pietatis inest, & tanta cupido,
 Artibus & Musis inuigilare pijs.
 Hoc solum meditans facis, hoc moliris & unum,
 Hoc studio summo nocte dieq; studes:
 Ut tua diuinæ profint pia munera laudi,
 Officij q; geras munia recta tui:
 Quæq; tenes ut opes ueros referantur ad usus,
 Præcipuè & tantum templa scholarq; iuuent.
 Te, uarijs curis Ecclesia fracta, patrono
 Erigitur, magnis ipsa leuata malis.
 Hospitium præbis spretis tua tecta Camœnis,
 Atq; foues artes qui didicere bonas.
 Deniq; cuncta piæ facis ut sint pignora mentis,
Ac opus

Ac opus hoc summo seruiat omne Deo.

Maiora at tanto hæc quærent præconia laudis,

Actua nobilior nomina tollit honos:

Quod nemo, quibus hæc fortuna beator astat,

Hæc faciat, saltem uel uelit ista sequi.

Maior at ignauo nimis est pars dedita uentri,

Vt repleant lautis corpora obæsa cibus.

His magis arrident, uitæ securo uoluptas,

Ocia, luxuries, Bacchus, amœna Venus.

His Epicuræ placet impia regula uitæ,

His sibi delicijs gaudia tuta parant.

Ac quæis pauperibus potius prodesse decebat,

Lasciuæ apponunt hæc bona cuncta gula.

O utinam reliqui simul hæc tua facta sequantur,

Quæis auri et census copia maior adest:

Non agat afflictas tenuis fortuna Camœnas,

Nec premat inualidas sors minus æqua deas.

Te licet at pauci merito dignentur honore,

Ac ferè sit nullus qui uelit ista sequi:

Tu tamen æterno nobis celebrandus honore,

Laudeq; perpetua ritè colendus eris.

Hanc non ulla tibi delebunt tempora famam,

Nomen at æternos stabit in orbe dies.

Tu modò tam sanctis noli desistere cœptis,

Strenuus ast opus hoc condere perge tuum.

Eximia est uirtus, rectè bene cœpta tueri,

Fortiter et, quam quis cœpit, adire uiam.

Omine foelici coepto cessisse labori
 Non decus est, uirtus est mala quaeq; pati.
 Te pietatis amor uincat, relictq; cupido,
 Atq; tui tangat te pia cura gregis.
 Plura tibi CHRISTVS (nā sunt sua praemia iu
 Fœnore pro meritis uberiore dabit. (sto)
 Te nihil ignauæ moueant exempla cateruæ,
 Quæ tantum est Cypriæ dedita turba deæ.
 Nam breuis hæc uita est ad turpes condita luxus,
 Debetur summo uita caduca Deo.
 Pectoris ipse pios sinceri prouehit actus,
 Atq; regit sanctæ candida uela ratis.
 Ergo nihil dubites, quin hæc dignissima laude
 Facta tamen sancto sint placitura Deo.
 Tu modò uiue diu, coeptoq; insiste labori,
 Sic tibi cœlestes inde parabis opes.
 Viue diu cunctos nobis uenerandus in annos,
 Ac superes Pyllo secula plura sene:
 Viue ualeq; diu Musarum gloria prima,
 O decus, ô hospes, uiue ualeq; diu.

A D E V N-

AD EVNDEM SYN-

τομώτῳ.

Ω πολὺν φέρῃται αὐτῷ, παύτωμ προφθρέσατε αὐ-
 Μασάωρ ξεῖνος καὶ λιουρυφαῖος ἰώμ. (Διῶμ,
 πρῶτογόνος πασάας σύφρωμ μα λάμβαν' ἀπαρχάς,
 ἄς σοι ἀποσέλλωμ πρῶτα τὰ δῶρα φέρω.
 ταῦτα ἐμοῖο βλέπεις φύσεισ βλασθήματ' ἀγαυέ,
 καὶ νεαράσ ποίας ὡς νεόδρεπῆα φυτά.
 ἄρ δένε ἐν ἔφυσαν μὲν ἐκῆσια, ἔτε ἀφ' αὐτῶμ,
 ὡς φανδρῶσ, ἔτε καὶ ὄντα, τέλθηκε, νέα.
 ἀλλὰ γε τῆ βουλή ἀγαθῆ τοῦ ἐπισάτῳ ἡμῶμ.
 τοῖσ ἄλλοισ ἐστὶν ταῦτα χραφόντα νέοισ.
 καὶ σοι ἀποσέλλω, σύνῳ τιῶν λαβέ θυμῶ,
 καὶ τοῦσ δὺ φρονέωμ σέργε ἐμοῖο πόνουσ.
 πολλὰ γὰρ ἐνθάδε ἐμοὶ σεόβην παρὰ, καὶ ἀλὰ ἔγεν-
 πράγμασι καὶ πλείστοισ τὴν ἐβόηθεσ ἐμοὶ. (Το,
 καὶ ἐμοὶ ἐν λιραδίησ ἐπορεσ βρῶσιρ τε πόσιρ τε,
 ἄλλα τε ἡ ζωὴ ὅσα ἀνάγη ἔχει.
 τεχνῶμ προσάτῃσ τε πατήρ μασῶμ θδραπόντῳμ,
 φέγγοσ ἀρὶ βηλομ, πουλύφατόρ τε κλέοσ.
 ἐν γὰρ ἀγειρομνάσ μούσασ σέγγοσ εἰσ σέο δέξω,
 καὶ ξεινήι' ὁμῶσ ὡσ ἐπεικέσ, ἔδωσ.
 καὶ χήρῳσι χρέοσ παρῆχεισ χόρσ' ἑμμενιτῆσιρ,
 καὶ πᾶσιρ πάντωσ ἐσὶ ἀρωγὸσ ἀνῆρ.
 εἴθε γε καὶ ἄλλοι πλείω πολὺδωροὶ εἶντεσ,
 βούλοιντο βηλῶμ πράγματα ταῦτα σέο.

b s

ἀλλὰ

ἀλλὰ μόνῳ ἀρετῶν φάμαι σοὶ ἔποντ' ἀρίθμηται,
 δόξαν τ' εὐνομοῦν αἰετὴν ἀλκῆτορ ἔχεις.
 Ταῦτ' οὐκ ἐπραττόμενος μή πως ἀπολόγησ' ἀμύμων,
 ὧ μυσῶν σκέπας ὦρ, δόξα, ἀρωγὸς, ἔρωσ,
 σὺ κεχρόνουσ πολλοὺς διαάγων ἔρρωσο ἀρίστη,
 ἔρρωσ' ὧ παυδῆς μόνως ἀμύμων ἐμῆς.

Tux paternitati
 deditis.

Ioannes Mylius Geren-
 rodensis, scholæ tux
 alumnus.

AD SCHOLAM ILFEL-
 densẽm προτροπή-
 κῶν.

Accipe diuinum studiosa iuuenta libellum,
 Quæ colis æternum religionis opus:
 Quem prius eximij uernacula lingua Lutheri
 Edidit, & sancto protulit ore DEVS.
 Redditus hic tibi iam Graio sermone recurrit,
 Et tibi fœlici numine prodit opus.
 Suscipe nunc grato gratis quæ pectore dantur,
 Atq; hæc præclari muneris instar habe.
 Semper & hæc repetes inis infixæ medullis:
 Huic simul & grates, qui dedit ista, feras.
 Non minus est meritis nam res gratissîma, grates
 Soluere, quàm res est ingeniosa dare.
 Imperet,

Imperet, hinc disces, quid nam diuinā uoluntas;

A quibus ac homines abstinuisse ue'it:

Hinc bene cognosces quæ sit uia uera salutis,

Summa quid angustam pandat ad astra uiam:

Cœlica quo pacto, cernes hinc, regna parentur,

Et nitidi possis templa subire poli,

Atque uides, Christus, nostræ spes sola salutis,

Quæ tibi propensa munera mente tulit.

Te quibus & donis, quantisq; χαρίσματος auxit,

Pectoris atq; sui mitia signa dedit,

Hic iterum ueniam peccati mole grauatis,

Hic animæ fessæ mite leuamen habes.

Hic datur exiguæ fidei ob signatio nostræ,

Quæ nos hæredes efficit esse Dei.

Nullus enim meritis rutilum conscendit olympū,

Sola sed in Christum dat pia regna fides.

Tanta tibi, studiose puer, iam commoda dantur,

Ora queant uix ut dinumerare decem.

Nam per saluificas Christo coniungeris undas,

Quas dedit æterni gratia sancta Dei.

Tempore quæ nobis Deus & promiserit ullo,

Cuncta tibi præstat paruulus iste liber.

Hunc precor idcirco grata lege mente libellum,

Et tibi cognoscas commoda quanta ferat.

Insuper agnoscas tibi quæ uenerabilis Abbas

D: tulit, hic plena munera larga manu.

Sumptibus eximijs multos te fuit in annos.

Et cetera

Et cumulat donis, munera prisca, nouis.
 Namq; tui curam semper gerit ille fidelem,
 Teq; potest illi gratius esse nihil.
 Hic celebri nunquã tibi non uenerandus honore,
 Hic tibi perpetua laude uehendus erit.
 Cuius & illustris cœlo se gloria tollit,
 Impleat ut meritis solis utramq; domum.
 Ore feras grates licet, & non immemor unquam,
 Tu tamen assiduus debitor huius eris:
 Sed Deus huic grates (qui tã pia facta uidebit)
 Pro bene placato munere semper aget.
 Doctorisq; tui, prægrandia, iure uerendi,
 Semper inoblita, munera, mente colas:
 Corde quòd ex imo tibi prospera cuncta precetur,
 Ipse quòd ac in te corda paterna gerat.
 Hoc studet, hoc unum cunctas meditatur in horas,
 Semper & hoc solum nocte dieq; cupit.
 Utq; geras sanctæ fœliciter arma Mineruæ,
 Et tuus in cœpto puluere pergat equus:
 Artibus atque tuos animos informet honestis,
 Imbuat & mentes in pietate tuas.
 Nosce piam mentem, diuinos nosce labores,
 Semper & his grata mente fruare bonis.
 Sit liber exiguus quamuis, tamen ille, benigno
 Si rapias animo, non leue munus erit.
 Semper & his meritũ, grata cum mēte, repēdas,
 Qui cupiunt studijs consuluisse tuis.

Hæc etc-

Hæc etenim multo res est gratissima cunctis, *

Nilq; magis poterit perplacuisse Deo.

Sic eris & foelix, uersis ad prospera fatis,

Sic ueniet rebus mollior aura tuis.

Nam Deus ad Stygias ingratos deuouet undas,

Pecius & ingrato nil uagus orbis habet:

Quæ mare, quæ tellus, quæ fulgēs dānat olympus,

Et quem Tartarei respuit aula ducis.

Tā grauis est scelerū uindex Deus, atq; malignis

Tam diuina graues parturit ira minas.

Rursus at egregijs gratos uirtutibus ornat,

Quas non ulla satis lingua referre potest.

Rebus & in cunctis illis prosperrimus adstat,

Præstat & æternæ gaudia summa scholæ.

AD EANDEM.

Λάμβανε νῦν χρηστῶ φιλόμυσε θελήματι βιβλον,

κὺν γε κατήχησιν τοὶ καλέεσσι σοφοί.

Χρησίμον σὺ μορφόρ τε νόνοιο γίνωσθε χάρισμα,

τὰυτὰ ρά, φράζεσθαι χεὶ μετὰ, δῶρα φρεσίν.

ἄγλαα εἶδε θεῶ ἀγίῳ μὲν μέγιστα λαύσεις,

καὶ ἔσεται σέθεν κρήγυα δῶρα θεῶ.

πρόθεσο τίλῳ τε χερσιν διωροῖς πλείστοισι τῶ ἄββα,

χρησά σοι σὺ πάσ' ὅς πολλαὰ τε δῶρα φέρει.

ἴλαορ λεγίῳ παιδιστῆ καὶ ἔχε θυμὸν,

ὅς σοι ἐκθύμως ὄλβια πάντα φρονεῖ.

καὶ ἀκριβῶς σὲ καλῶρ τὰ μαθήματα καλὰ διδά

καὶ ἰσομεῖ ἀγαθοῖς σέο τρόποισι νόον. (σηγ,

ἐξ ὄλου

ἢ ξόλω οὐ χαρίτας οὐ πρόσφορε ἤτορι πολλὰς,
 ἢ ἔρξεται ὡς γε λιανῶς πρᾶγμα τὰ σείο βίω.
 ὦλε τις σὺ δάμιωρ μασῶρ ἐπιβαίνει αἰοιδίης,
 ποιήσει ἀγαθῶ λιὰ φίλα ἔργα θεῶ.
 τοῖς ἀγαθοῖς ῥὰ θεὸς χάριτος χάριν ἀντὶ δίδωσι,
 ἀλλὰ ἢ δεινοτάτῳ τοῖς ἀχαρίσι δινύω.

Ioannes Gasmannus
 Eldricensis.

AD CHRISTIANAM IV-
 uentutem προβρεπτικόν.

Ἀνθρώπων μολοὶς διώεται πειθήνιος εἶναι,
 εἰ μὴ, ἀ μὲν πιστῶρ εἰδέναι ἐστὶ, μάθη.
 καὶ διδασκῆς πάντως ὅς τυγχάνω ὡρ ἀδελφῶρ,
 ἀβέρος ὃ διώεται χάρματα οὗτος ἰδεῖν.
 ἦστὶ ἢ θεασεῖς λεφάλαια διδάγματος αὐτὰ,
 εὐφροσῖν ἄττα βροτῶ ἀνδρὶ πρόπει γε θέμεν.
 ὡς δρᾶσιν πρῶτα πρὸς τοὺς πέλας, ἤδε αὐκίη
 Θεοῦ, ἀειζῶρ ὅς ἐνέλυσσε πατήρ.
 ἦεα λιὰ πῶς πίπτιν ἔχωρ ἐς ἀμήτορα ἀνήρ,
 εἰσέλθησι βίω ἔρανοιο χόρορ.
 εἰτὰ δεήσῃ ὅπως, πατῆρα πρὸς πάντροφορ, σὺχάς,
 εὐ γε λιανοῖσιν ἀεὶ κείμενον ἀνδρα, χεῖν.
 λιὰ μάλα τις τοκετὸς λιανροῖο πέλα ῥὰ λοετροῦ,
 ἤροσον ὅτ' ἡμᾶς γνήσια τέσσα θεοῦ.
 πῶς ἢ ἔχει μίσους ἀφροσῖν, λιὰ σφάλλματὸς αὐτῶ,
 λιὰ παρὰ οἶα εἰοῖς δεῖπνα ἔχη μεσίτης.

ταῦτα

ταῦτα θεοφρασίε κεφάλαια λέγωμ ἐνὶ βίβλω,
 λουβή, ος γε τέμ παύτα θεεργὸς ἔδω.
 καὶ λιραδίε φιλέω, καὶ σιύτομος αὐτὴ ὑπαίρχει,
 σὺ μάλα τὴν ἀνάγνους ἐν σέο χόρσιμ ἔχει.
 αἰ γουὺ ἔδραν ἰδεῖμ τέμ ὑψίσοιο μέμηλε,
 σῆσιμ ἐνὶ φρεσιμ βάλλεο ταῦτα μαθῶμ.
 καὶ σίε πρὸς ταῦτῳ διδαχὴν σὺ λαβίτασο ἤθῃ,
 καὶ ἀπὸ τῆς θυμὸν μηδὲν ὄρνευε ἐὸν.
 καὶ τότε πυροφόροισ λιπῶν φαὸς ηελίσοι,
 ὄρανίου ἔξεις χαρμάτα πολλὰ βίε.
 ποιητὴν ἢ τέλος λίσμοιο σέβισε ἰωῆ,
 ὅς νοσῶν τεχνῶν αὐθις ἔδωκε φάος.

Ioannes Vuagnerus
 Eldricensis.

AD D. ABBATEM IL-
feldensem.

Ἠγεμὸν ἰλβέλλης, ὀνομασὸς γλῶ κατὰ πᾶσαν,
 μοχθσύντες πονίη καλὸν ἔρεσμα χόρου·
 κάμβανε χόρσι κατήχησιμ, διωρήματα θεῖα
 ἢ λαβαρῶς διόναται τῆ νόστητι δόμον.
 σμικρὸν ὄρεῖς διδλίον. τί ἢ σὺν φρεσὶ ἀτῆτο τερράτ·
 ἢ σμικρῶ ἐν σμικροῖς πολλὰ ὄνεσι χάρις. (τρε

Ioannes Kelbrensis
 Mylius.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΚΕ- ΦΑΛΑΙΑ ΤΟΥ ΧΡΙ- ΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ.

Κατὰ ὃν τρόπον οἱ παιδ' αγωγοὶ εὖ αὐτῶν
παιδίας, εὖ δέκα λόγους ἀπλόσα-
τα διδάξαι ὀφείλουσι.

ΕΝΤΟΛΗ Η ΠΡΩΤΗ.

Υπέσονται σοι θεοὶ ἔτε-
ροι πλὴν ἐμοῦ.

τί τὸτο λέγειν ἐστὶ;

Οφείλομεν τὸν θεὸν μόνον
ὑπὲρ πάντων εἰς φόβον τε καὶ ἀγάπης ἔχειν,
καὶ εἰς αὐτὸν μόνον ἐλπίζειν.

β.

Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα κυρίου ἡ
θεοῦ σου ἠὲ ματαίως.

τί τὸτο λέγειν ἐστὶ;

Οφείλομεν ἡμῶν θεὸν εἰς φόβον καὶ ἀγάπης
ἔχειν, ὥστε μὴ ὑπὲρ θεῶν ὀνόματι αὐτοῦ κα-
ταράσσειν ἡμᾶς, μήτε ὑπορκεῖν, ἢ γοητεύειν,
ἢ εἰς ἄβυσθόν τι ἐξάπαταυ· ἀλλὰ τοῦτο
εἰς τὸ θεοῦ ὄνομα εἰς πάντας ἡμέρας ἡμῶν
ὑπὲρ πάντων.

CAPITA PRAECI-
PVA CHRISTIANAE
pietatis.

Quo pacto pædagogi suos pueros
Decent præcepta simplicissimè
docere debeant.

PRIMUM PRAECEPTVM.

NON habebis deos alie-
nos coram me.

Quid hoc sibi uult?

Debemus Deum supra omnia
timere & diligere, & illi soli confidere.

II.

Non assumes nomen Domi-
ni Dei tui in uanum.

Quid hoc sibi uult?

Debemus Deum timere & diligere, ne
per nomen eius maledicamus, iuremus, in-
cantemus, mentiamur, aut dolis fallamus: sed
c in omni

ὑδὶ πᾶσι ὑπὸ καλῶν, καὶ πολλὰς δέησιν ἐπι-
 προσδουχῶν ἐν ὕμνοις μετὰ εὐχαριστίας δι-
 λογῶν.

Μνήσθητι τὸν ἡμῶν τῶν σαβ-
 βατων ἁγιάζειν αὐτὸν.

τί τοῦτο λέγειν ἐστὶ :

ὀφείλομεν τὸ θεὸν ἴσως φόβῳ ἐν ἀγάπῃ ἐ-
 χθῆν, ἵνα ὁ μὴ ἀμελοῦντες κατὰ φρονῶμεν τῶν
 θεῶν λόγων, τῶν διαγγελικῶν δηλαδὴ ἐκ
 ρυγμάτων· ἀλλὰ ταῦτα ἅγια καὶ σεμνὰ ἔχω-
 μεν, καὶ ὑπὸ μελῶς ἀποδοξάζοντες ἀκώμεν ἐν
 μανθανώμεν.

Τίμα τὸ πατέρα σου, καὶ τὸν μητέρα
 σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καὶ ἵα μακρο-
 χρόνιος γένη ὑπὸ τῆς γῆς τῆς ἀγαθῆς,
 ἥς λέγει ὁ θεὸς σου δίδωσί σοι.

τί τοῦτο λέγειν ἐστὶ :

ὀφείλομεν τὸ θεὸν ὑδὶ πᾶσι φοβεῖσθαι καὶ ἀ-
 γαπαῦν, ἵνα τὸ γονέων καὶ τῶν κυρίων ἡμῶν ὁ
 μὴ ἀμελοῦντες καὶ ὀλιγαροῦντες, αὐτοῦ πα-
 ροξυῶμεν, καὶ πρὸς τὸ ὀργίζεσθαι προτρέπω-
 μεν· ἀλλὰ ἵνα αὐτοῦ ἴσως πολλῆς τιμῆς ἄγον-
 τες, ὑποσργῶμεν αὐτοῖς, ἐν φόβῳ αὐτοῦ

ἐν φι-

in omni neceſſitate illud inuocemus, adoremus,
 & cum gratiarum actione laudemus.

I I I.

Memento ut diem Sabbati
 ſanctifices.

Quid hoc ſibi uult?

Debemus Deum timere, & diligere, ne di-
 uinos ſermones, eius uerbum, contemnamus:
 ſed ut ſanctum reputemus, libenter audiamus,
 & diſcamus.

I I I I.

Honora patrem tuum, &
 matrem tuam: ut ſis longæuus
 ſuper terram, quam Dominus
 Deus tuus dabit tibi.

Quid hoc ſibi uult?

Debemus Deum timere & diligere, ne
 parentes & dominos noſtros contemnamus,
 neque ad iram commoueamus: ſed honore af-
 ficiamus, illis ſeruiamus, morem geramus,

c 2 amore

ἄει φιλοῦντες τε ἃ αἰδοῦντες εἰσατελωμένοι.

ε.

οὐ φονδύσεις.

τί τοῦτο λέγειν ἐστὶ:

ὀφείλομεν τὸ θεὸν εὐργεῖν τε καὶ φοβεῖσθαι, ὥστε ἂν μὴ τῷ τῷ πλησίον βίῳ καὶ σώματι ἥσαν πρᾶσκόδιζον, μηδὲ αὐτὸ κακοῖς ἐμβάλλωμεν· ἀλλὰ αὐτὸν ὠφελῆμεν, καὶ προθύμως βοηθῆμεν αὐτῷ ἐν παντί πρὸς τὸν βίον ἀναγκαίους.

ς.

οὐ μοιχδύσεις.

τί τοῦτο λέγειν ἐστὶ:

ὀφείλομεν τὸ θεὸν φοβεῖσθαι καὶ ἀγαπαῖν, ἵνα μετὰ σεμνότητός τε καὶ σωφροσύνης, ἅμα ἢ ἐν τοῖς λόγοις, ἅμα ἢ ἐν ξυμπάσει ὀργῶν τὸ βίον ἡμῶν εἰσατελωμένοι, καὶ ἐκαστὸς τῷ αὐτῷ γυναικί καὶ σύζυγόν αἰεὶ εὐργεῖν καὶ τιμῶν ἐκ ἀπαγορεύσει.

ζ.

οὐ κλέψεις.

τί τοῦτο λέγειν ἐστὶ:

ὀφείλομεν τὸ θεὸν φοβεῖσθαι καὶ ἀγαπαῖν, ὥστε ἂν μὴ τὰ τοῦ πλησίον ἡμῶν χρήματα ἢ τὰ ἅλλα ὑπαρξήσασθαι κλέψωμεν καὶ ὑφαρξῆμεν, μήτε ἑσθὶ ἀδίκως ἐμπορίας ποιῆμεν ἢ φαινακίζωμεν, καὶ πράγμα-

amore eos prosequamur, & magnificiamus.

V.

Non occides.

Quid hoc sibi uult?

Debemus Deum timere & diligere, ne uitæ proximi nostri incommodemus, aut ægrefaciamus: sed illum adiuuemus, & promoueamus in omnibus uitæ necessarijs.

VI.

Non mœchaberis.

Quid hoc sibi uult?

Debemus Deum timere & diligere, ut castè & pudicè uiuamus in uerbis & operibus, & unusquisque suam coniugem amet & honoret.

VII.

Non furtum facies.

Quid hoc sibi uult?

Debemus Deum timere & diligere, ne proximo suam pecuniam, aut bona sua auferamus, neque falsis mercibus aut impo-

πραγμασι ἀδίκῃσι χρεῖσιν, οἷς ἡμῶν πλοσσε
 γαγεῖν· ἀλλὰ τῷ πλείω ποιεῖν σωθῆναι, γν
 ὅτι τὰ τῷ πλησίον χρημᾶτα, ἢ τὰ ἄλλα ἀγα
 θὰ διατάζοντες ὠφελῆιν, καὶ ἡδὲ δὲ βέλτοιον
 ἡδουῖαι.

κ.

οὐ ψευδομαρτυρήσεις ἢ τῷ πλη
 σίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ.

τί τοῦτο λέγειν ἐστὶ:

ὀφείλομεν τῷ θεῷ δια φόβου καὶ ἀγάπης ἔ
 χθιν, ἵνα ὁ μὴ τῷ πλείω ἡμῶν ψευδῶς πλο
 σιδῶμεν, ἢ ψεύδεσι καὶ δυσφήμοις λόγοις
 διαβάλλοντες καὶ λοιδοροῦντες ἐμπλεκώμεν,
 μηδὲ ψευδομαρτυρῶμεν· ἀλλ' αὐτῷ πρῶτον
 τῷ τῷ λοιδοροῦμένων ἔχωμεν, καὶ τὰ μάλι
 στα ὀφθαλμοὺς καὶ κάλλιστα ποδοῖ αὐτῷ πειλέγω
 μεν, ἢ πάντα τὰ ἀγαθὰ ἢ κακὰ εἰς τὰ ἀρε
 στα τρέπωμεν ἢ ἐκιδῶμεν.

θ.

οὐκ ἠδουμήσεις τῷ οἰκίῳ σου
 πλησίον σου.

τί τοῦτο λέγειν ἐστὶ:

ὀφείλομεν τῷ θεῷ φοβεῖσθαι καὶ ἀγαπᾶν,
 ἵνα ὁ μὴ τῷ πλείω ἡμῶν ἠδουμοῦντες, μηδὲ
 ὀρέξῃς πινᾶς πρὸς τὰ αὐτῷ ἔχοντες, λαμβανώ
 μεν.

stura ad nos pertrahamus : sed demus operam, ut illius opes conferuentur, & eius conditio melior reddatur.

V I I I.

Non loquêris falsum testimonium contra proximum tuum.

Quid hoc sibi uult?

Debemus Deum timere, & diligere, ne proximum falsis mendacijs inuoluamus, prodamus, traducamus, aut infamia aliqua afficiamus : sed illum excusemus, aliquid boni de eo loquamur, omnia in meliorem partem interpretantes.

I X.

Non concupisces domũ proximi tui.

Quid hoc sibi uult?

Debemus Deũ timere, & diligere, ne hæreditatem uel domum proximi dolo malo captemus, aut

μὴ π, μηδὲ δ'α πραγμαμάτων δικαιοδ'ωμ
 ρῆς ἡμῶν προσέπρωμν· ἀλλὰ πλείω λόγου
 ποιουῦτες σαρδιάζωμν, ὡς ἐν τῷ τὰ τοῖ
 ἡμῶν πλησίον διασώζειται ὁ δ'αφυλάτην,
 προθύμως ἡμᾶς ἔχον.

οὐκ ὠδθυμήσεις τῶν γυσαῖκα τ'
 πλησίον σ'δ, ἔδ'ε τ' ἀγρόν αὐτ', οὔτε
 τ' παῖδα αὐτ', οὔδ'ε τῶν παιδίσκων
 αὐτ', οὔτε τ' βοὸς αὐτ', οὔτε τ' ἕπο-
 ζυγίσ αὐτ', οὔτε πάντως κτήνης αὐ-
 του, οὔτε ὅσα τοῖ πλησίον τοῦ δ'α.

τί τοῦτο λέγειν ἐστίν;

τοῦ θεοῦ φοβείας καὶ ἀγαπαῦ ὀφείλωμν,
 ἵνα ἔμὴ τ' πῆλας ἡμῶν γυσαῖκα, ἢ δόλους,
 καὶ ἕσπετας, ἢ τὰ βό'δ'α, ἔτε ὅτιδ' ἀπαλλο-
 τριῶμν καὶ ἀκασῶμν· ἀλλὰ πῶμν, καὶ
 ἐπ' ὀνοία προτρέποντες νυθ'εῖωμν πρὸς τὸ
 πῶμν, καὶ τὸ προσῆκον τε καὶ δ'εον καὶ
 δίκαιον ὡς πισύτατα ποιῆμ.

ΤΙ Δ Ε Ο Λ Ω Σ Ο Θ Ε Ο Σ Λ Ε

γα πρὸ τῶν τῶν ἐν τῶν πασῶν

ἔπως λέγει Εξόδ. κ.

ἐγὼ εἰμι κύριος ὁ θεός σου, θεός
 Ἰσραήλ

mus, aut sub specie recti nostris facultatib. adiungamus: sed detur opera sedulo, ut ista proximo diligenter custodiantur.

X.

Nec desiderabis uxorem eius, non agrum, non seruum, non ancillam, non bouem, non asinum, nec omnia quæ illius sunt.

Quid hoc sibi uult?

Debemus Deum timere & diligere, ne proximo uxorem, seruos, ancillas, uel pecudes suas abalienemus, aut abstrahamus: sed illos adhortari oportet, ut maneant, & suum officium diligenter faciant.

QVID AVTEM SVMMATIM dicit Deus de his præceptis omnibus?

Sic dicit Exodi XX.

Ego sum Dñs Deus tuus, fortis zelosus

ζηλωτής, ἀποδίδους ἀμαρτίας πα-
 τέρων ὑδὶ τίκνα, ὑπὲρ τρίτῳ ἢ τε-
 τάρτῳ γενεᾷ πῆσι μισοῦσί με· ὁ
 ποιῶν ἔλεος εἰς χιλιάδας, τίς ἀ-
 γαπῶσι με, καὶ τίς φιλάσχοι τὰ
 πρὸς ἄγματα μου.

τί τότο λέγει ἐς;

πρωρίας γίνεσθαι ὁ θεός, ὡς ὅτι δηνοτά-
 τας ἢ μεγάλας ὑδὶ τίθησι πᾶσι τοῖς ἀδικῶσι
 ἢ πᾶσι κακοῖσι καὶ πᾶσι οἱ ἄνευ πᾶσι δὲ δὴ-
 καιοῖ ἢ τὸ γίνεσθαι ἀμαρτάνουσι. Προσέκη
 οὐκ ἔστιν, καὶ πρὸς τὸ, ὡς τὸ θεὸν εἰς φόβον
 καὶ αἰδοῦν ἐχοντοῦ διάπαντος, ὃ μὴ ἦ
 τῶν πημελεῶν δὲ γίνεσθαι, ἢ πειθεῖσθαι τὸ
 τοῖς γίνεσθαι. πᾶσι γέλλει ἢ τὰ πάντα,
 πᾶσι τοῖς τότοις γίνεσθαι ἐμμελῶσι
 πᾶσι αὐτὸ χεῖρ, καὶ πᾶσι ἀγαθὰ. πᾶσι
 οὐκ ἔστιν θεὸν δι' ἀγάπης εἰς τὰ μάλιστα
 ὑδὶ πᾶσι ἔχου καὶ ἄγου ὀφείλομεν, ἢ πᾶσι
 τὰ γίνεσθαι ταῖς γίνεσθαι γίνεσθαι
 μῆτις εἰς τὴν οὐκ ἔστιν, καὶ ὅλου τὸν ἑμῶν
 βίον ἢ ταῦτα πρὸς ἄγματα κατὰ
 θεοῦ τὸ εἰς τὸν.

tis zelotes , uisitans iniquitatem patrum in filios, in tertiam & quartam generationem, eorum qui oderunt me : & faciens misericordiã in milia, his qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea.

Quid hoc sibi uult?

Deus minatur pœnam omnibus, qui ista præcepta transgrediuntur. Debemus itaque expauescere, & timere iram Dei, & nihil contra huiusmodi præcepta facere. Rursus promittit etiam suam gratiam & omnia bona, omnibus qui mandata obseruant. Merito igitur debemus nos Deum diligere, & illi confidere, & iuxta mandata eius omnem nostram uitam sedulo ac diligenter instituire.

Q V O' D

ΟΤΙ Ο ΝΟΜΟΣ ΑΠΑΙΤΕΙ ΟΥ
μόνον τὸ ἐξω, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐνὶ τῷ
ἐντὸς ὑπακούειν.

Ματθ. κβ. Ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ, διὰ σοῦ, καὶ ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ δυνάμει σου. αὕτη ὁ δὲ πρῶτη καὶ μεγάλη ἐντολή. δευτέρα δὲ ὅμοια αὐτῇ· ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτὸν. ἐν ταύταις ταῖς δυοῖν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κέεσαν.

Ματθ. ι. ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα καὶ πρὸς τὸ ἰδεῖν αὐτήν, ἢ ἰδὼν ἐμοίχου σὺν αὐτῷ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

Ματθ. ιε. ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται βλασφημίαι, πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι· ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

α. τιμ. α. τὸ δὲ τέλος τοῦ προαγγελίας δὲ ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καταρᾶς καρδίας καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου.

Π Ε Ρ Ι Τ Η Σ Χ Ρ Η Σ Ε Ω Σ

τοῦ νόμου.

Π Ρ Ω Τ Η.

α. τιμ. α. Οἶδα μὲν δὲ, ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρησῆται, εἰδὼς τὸ τοιοῦτον, ὅτι δικαίω νόμῳ

QVOD LEX REQVIRAT
internam & externam obe-
dientiam.

Diliges Dominum Deum tuum, ex to- Math. 22.
to corde tuo, & in tota anima tua, & in to- Deut. 6.
ta mente tua. hoc est primum & magnum
mandatum. Secundum autem simile est huic:
Diliges proximum tuum, sicut teipsum. In his
duobus mādatis tota lex & prophetæ pendent.

At ego dico vobis, quòd quicumque a- Math. 5.
spexerit uxorem alterius, ad concupiscendum
eam, iam mœchatus est cum ea in corde suo.

Nam ex corde exeunt cogitationes ma- Math. 15.
læ, cædes, adulteria, stupra, furta, falsa testi-
monia, conuicia. Hæc sunt quæ impurum red-
dunt hominem.

Porrò finis præcepti est, charitas ex pu- 1. Tim. 1.
ro corde, & conscientia bona, & fide non si-
mulata.

DE VSV LEGIS.

Primus.

Scimus autem, quòd bona sit lex, si quis 1. Tim. 1.
ea legitimè utatur: sciens illud, quòd iusto
lex

νόμου ἔκειτ' αὐτομοις ἢ καὶ ἀνυπότακτοῖς,
 ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτολοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβή-
 λοις, πατέραῖαις ἢ μητέραῖαις, ἀνδροφό-
 νοις, πόρνοις, ἀρσενικοῖτοις, ἀνδραποδι-
 σαῖς, ψύδισαις, ὑδιόρκοις, καὶ εἴ τι ἔτδρου πῆ
 ὑγιαίνουσα διδασκαλία ἀντίκειται, ἢ τὸ
 εὐαγγέλιον τοῦ δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὁ
 ὑδισδύθλω ἐγώ.

Δ Ε Υ Τ Ε Ρ Α.

- ρῶμ. γ. Ἰα γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.
 ρῶμ. δ. ὁ γὰρ νόμος ὀργλῶ κατ' ὀργάζεταιται. ἔ γὰρ
 οὐκ ὀσι νόμος, ἔ δὲ πρῶτασις.
 ρῶμ. ε. Νόμος δὲ πρῆσι ἠλθην, ἵνα πλεονάσῃ τὸ
 πρῶπῶμα.
 ρῶμ. ζ. ἀλλὰ τλῶ ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνω, εἰ μὴ Ἰα
 νόμος. χωεῖς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά.
 Γεν. γ. τίς ἀνήγειλέ σοι, ὅτι γυμνὸς εἶ, εἰ μὴ ἄρ
 τδ ξύλου, ἔ γνέτειλάμλω σοι τ' ὄου μόνος μὴ
 φαγεῖν, ἀπ' αὐτδ ἔφαγες;
 π. λωρ. ιι. τὸ ἢ κνήτρον τδ θανάτου, ἢ ἁμαρτία. ἢ
 δὲ δλωαμις τοῦ ἁμαρτίας, ὁ νόμος.
 γαλ. γ. ὡσε ὁ νόμος παιδ' αγωγὸς ἡμῶν γέγο-
 νην εἰς χριστόν, ἵνα ἐκ πίσεως
 δικαιοθῶμεν.

lex nõ sit posita, sed iniustis & inobsequētibus, impijs & peccatoribus, irreuerentib. & prophanis, parricidis & matricidis, homicidis, scortatoribus, masculorum concubitoribus, plagiarijs, mendacibus, periuris, & si quid aliud est quod sanæ doctrinæ aduersetur, secundū Euangeliū gloriæ beati Dei, quod concreditum est mihi.

Hic locus docet de usu pædagogico, seu politico Legis, qui est, ut coerceatur disciplina omnes homines, etiam nõ renati, ne externa delicta committant, Ph. M.

Secundus.

Per legem enim agnitio peccati.

Ro. 3.

Lex iram operatur. Siquidem ubi non est lex, ibi nec transgressio est.

Ro. 4.

Cæterum lex obiter subiit, ut abundaret delictum.

Ro. 5.

Sed peccatum non cognoui, nisi per legem.

Ro. 7.

Absq; lege peccatum erat mortuum.

Quis indicauit tibi, quòd nudus esses: nisi à ligno, quod præcepi tibi hoc solo non comedere, ab eo comedisti?

Gen. 3.

Aculeus autem mortis, peccatum: potentia uerò peccati, lex.

1. Cor. 15.

Itaque lex pædagogus noster fuit ad Christum, ut ex fide iustificaremur.

Gal. 3.

DE PER-
tualis & precipuus usus

legis, ut ostendat peccatum in toto genere humano: accuset, perterre faciat, & damnet omnes homines, in hac corruptione naturæ: ut gratiâ propter Christum promissam amplectantur, Ph. M.

ΠΕΡΙ ΤΕΛΟΥΣ ΤΟΥ
νόμου.

- ῥωμ.ι. Τέλος γὰρ νόμος χριστός, εἰς δικαιοσύνην
παντὶ ἔσθ' πισθύνει.
- γαλ.γ. χριστός ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τοῦ κατάρacts
τοῦ νόμου, γηρόμηνος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρacts.
- ῥωμ.γ. ἀλλὰ νόμοις ὄμην ἔσθ' ἐκ πίστεως.
- ιωλ.β. ὅτι γὰρ αὐτῶν κατοικεῖται πάντ' ἡ πληρωμα
ἐκ θεότητος σωματικῶς, καὶ ἔσε γὰρ αὐτῶν
πεπληρομένοι, ὅς ὅστις ἢ κεφαλὴ πάσης ἀρ-
χῆς καὶ ἐξουσίας.
- γαλ.δ. ὅτε ἡ ἦλθε ἡ πληρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστει-
λεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γηρόμηνου ἐκ γυναι-
κὸς, γηρόμηνου ὑπὸ νόμου, ἵνα εὖς ὑπὸ νόμου
ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν ὑποθέσιν ἀφλάθωμεν.

ΟΤΙ ΤΑ ΠΑΡΗΓΓΕΛΜΕ-

να ὑπὸ νόμου τοῦ θεοῦ, καὶ νόμου, μέ-
νον ποιήσονται ὅτι.

- δου.δ. οὐ προδώσετε πρὸς τὸ ῥῆμα, ὃ ἐγὼ γὰρ τέλ-
λομαι ὑμῖν, καὶ οὐκ ἀφελεῖτε ἀπ' αὐτοῦ.
- δου.ε. οὐκ ἐκκλινεῖς δεξιά, ὅτε ἀριστορά, ἢ πᾶ-
σαν τὴν ὁδόν, ἵνα γὰρ εἰλατό σοι κύριος ὁ
θεὸς σου, πορεύεται γὰρ αὐτῇ.
- κβ. ὡς κατάρacts τοῦ πᾶς ἀνθρώπου, ὅς τις ἐκ
ἐμμελίας

DE PERFECTIOE SEV
impletione legis.

Nam perfectio legis CHRISTVS est, Ro.10.
adiustificationem omni credenti.

CHRISTVS nos redemit ab execratio. Gal.3.
ne legis, dum pro nobis factus est execratio.

Imò legem stabilimus per fidem. Ro.3:

Quoniam in illo habitat plenitudo Dei. Col.2.
tatis corporaliter: & estis in illo completi,
qui est caput omnis principatus & potestatis.

At ubi uenit plenitudo temporis, emisit Gal.4:
Deus filium suum, factum ex muliere, fa-
ctum legi obnoxium, ut eos qui legi erant ob-
noxij redimeret, ut adoptione ius filiorum ac-
ciperemus.

QVO' D QVAE VERBUM DEI
& lex mandat, ea tantum
facienda sunt.

Non addetis ad uerbum, quod ego præcipio Deut.4.
uobis, & non auferetis ab eo.

Non declinabis ad dextrã, neq; ad sinistram, 6.
secundum omnem uiam quam præcepit Domi-
nus Deus tuus tibi, ambulare in ea.

Maledictus omnis homo qui non perma. 27.
d. nebit in

ἐμμελή πᾶσι τοῖς λόγοις τῷ νόμῳ τούτου, τὰ ποιῆσαι αὐτοῦ. καὶ ἐρεῖ πᾶς ὁ λαός, γηνοίτω.

μκθ.ιζ. οὗτ' ὁ δὲ ἰὸς μου ἀγαπητός, γὰρ ὡς οὐ δύνῃσα, αὐτὸ ἀκούετε.

Γαλ. α. ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελ' ὅς ἔρανεθ' οὐαγγελίζηται ὑμῖν, πρὸς ὅδου ηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

α. ιω. β. εἰ τις ὀρχεταὶ πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτῳ διδραχλῶν ἔφορῆι, μὴ λαμβάνετε αὐτῶν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτοῖς μὴ λαλέετε.

ΚΑΤΑ ΟΝ ΤΡΟ- ΠΟΝ ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ ΤΟΥΣ αὐτῶν παῖδας τὸ σύμβολον τὸ ἀρισ- τικὸν διδάξαι ὀφείλοσιν.

μέρος πρῶτον, πρὸς τῆς τῶν πατέρων
ποιήσεως.

Πισθύνω εἰς θεὸν πατέρα πάντο-
κράτορα, πρὸς τὴν ἔρανεθ' καὶ γῆς.

τί τούτο λέγειν ἐστίν:

Πισθύνω, ἐμὲ πρὸς τὸν θεόν, ὁμῶς καὶ πάντα
τὰ ἄλλα κτίσματα πεπλασμένα τῆς
χάνειν ὄντα. καὶ αὐτὸ ἐμοὶ τὸ σῶμα τε
πῶ

nebit in omnibus sermonibus legis huius, ut faciat eos: & dicat omnis populus, Fiat.

Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacitum est: hunc audite. Matth. 17.

Cæterum etiamsi nos, aut angelus è cælo prædicauerit uobis Euangeliũ, præter id quod prædicauimus uobis, anathema sit. Gal. 1.

Si quis uenit ad uos, & hæc doctrinã nõ affert, ne recipiatis eum in domũ, nec Aue ei dixeritis. 1. Ioan. 2.

QVO PACTO PAE

DAGOGI SVOS PVEROS

Symbolum Apostolicum simplicissimè docere debeant.

ARTICVLVS PRIMVS.

De Creatione.

Credo in Deũ patrẽ omnipotentem, factorem cœli & terre.

Quid hoc sibi uult?

Credo, quòd DEVS creauit me, unã cum omnib. creaturis. Quòd corpus & animam,

ma complecti uoluerunt. quòd quia manifestũ est, non multa probatione indiget. Certum enim est, esse apostolicæ doctrinæ capita, quæ ita ab apostolis propter Ecclesiam collecta sunt, & tanquam per manus nobis tradita & conseruata. Apud Græcos tamen Ecclesiasticos scriptores, qui plerunque uetustiores sunt Latinis, nihil certi de eo symbolo reperitur.

Duodecim isti articuli, qui sunt capita Christianæ & Apostolicæ doctrinæ, cum qua & in omnibus conueniunt, duodecim Apostolis tribuuntur: ut sit Petri, Credo in unum Deum patrem omnipotentem. & reliquorũ reliqui, quib. antequam separabant, doctrinam Christianam breui quadam sum-

τῆς ψυχῆ, τὸς τε ὀφθαλμοῦς, τὰ ὦτα, καὶ
 πάντα τὰ ἄλλα μέλη, καὶ πρὸς τὸ ἴδιον λόγον,
 καὶ τὰς ἄλλας ψυχικὰς δυνάμεις ἔντεθεικέ
 ναι· καὶ ὅτι προσέειπε ἐμὲ διαφυλάττειν ἕκαστον
 πολὺν γὰρ ἐπὶ τῷ ὅτι τὰ ἐνδύματα, ἡ ἱματισ-
 μόν, ἡ τὰ φαγητά, ἡ τὸ οἶκος, καὶ τῆς γυ-
 ναϊκῆς καὶ τέκνα, καὶ τὸ ἀγρὸς, καὶ βοῖσκα,
 ἡ πάντα τὰ ἄλλα ὑπαρχόντα, ὡς πρὸς τῆς
 ἱκανῶς τῶν βίον διατροφῶν χρείαν ἔχω, μετὰ δὲ
 πορίας μεγίστης δίδωσι. πρὸς ἃ τὰ ταῦτα, ὅτι
 καὶ τὰ πάντα τῶν κινδύων ἡ συμφορῶν, εἰς ἃς
 καθίσταμαι. διασώζει καὶ διατηρεῖ· καὶ ταῦτα
 πάντα δια μέγιστον αὐτῆς καὶ ἀνεξάντλητον
 χάριν, καὶ δύσπαραχρον ἔλεον, ἀνδρῶν ἐμῶν
 ἀξίας· ἀνδρῶν μὲν χάριν ἔχειν αὐτῶν, καὶ
 ἐπαινεῖν, καὶ ὑπουργεῖν, καὶ ἐν παντί πει-
 θαρχεῖν δέου δέ. Πισὸς λόγος.

ΜΕΡΟΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

πρὸς τῆς ἀπολυτρώσεως.

καὶ εἰς Ἰησοῦν χριστὸν, υἱὸν αὐτῆς ἑ-
 να, μόνον υἱὸν ἡμῶν, συληφθῆντα
 ἐκ πνεύματος ἁγίου, γυννηθῆντα
 ἐκ μαρίας τῆς παρθένου· παθόντα ὑπὲρ
 ἡμῶν ὑπὸ τῆς
 ποντίας.

animam, oculos & aures, & omnia membra, rationem & omnes sensus mihi dedit, & adhuc sustentat. Ad hæc, quòd uestes & calceos, cibum & potum, domum, uxorem, liberos, agros, iumenta, & omnia bona, cum omnibus uitæ necessarijs, copiose & quotidie largitur: Me contra omnia pericula protegit, & ab omnibus malis liberat ac custodit. Et hæc omnia, ex mera sua paterna & diuina bonitate & misericordia, sine ullis meis meritis, aut ulla dignitate. Pro quibus omnibus illi gratias agere, pleno ore laudem tribuere, inseruire, obsequi, meritò debeo. Hoc certissimè uerum est.

ARTICVLVS SECVNDVS.

De redemptione.

Et in IESVM CHRIS-
TVM, filium eius unicum,
Dominum nostrum, qui concœ-
ptus est de spiritu sancto, natus
ex Maria uirgine: passus sub
d 3 Pontio

ποντίῃ πιλῶτι, σαυρωθέντα, θανάτου, καὶ ταφέντα. κατελθόντα εἰς ἁδύ, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν. ἀνελθόντα εἰς οὐρανοὺς, καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς παντοκράτορος, ὅθεν μέλει ἔρχεσθαι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

τί τὸτο λέγειν ἐστὶ :

πιστεύω τὸ Ἰησοῦ χριστόν, τὸν ἀληθῆ θεόν, ἐκ τοῦ αἰδίου πατρὸς πρὸ πάντων αἰώνιων γνηθέντα, ὁμοῦς τε καὶ ἀληθῆ ἀνθρωποῦ, ἐκ τῆς ὁσίας μαρίας τῆς ἀειπάρθενος, γνὼσθαι αἰῶνι τεχθέντα, ἐμὸν εἶναι κύριον, ὅς ἐμὲ τὸ πάνυ ἐπίτριπτον καὶ ἀκροθικμάθηντα βροτῶν ἀπελύθῃσιν, καὶ ἀπὸ πλάγος πασῶν τῶν ἀμαρτιῶν τε καὶ θανάτου, καὶ ἡλυθῆσθαι τῆς σατανᾶς εἰσῆς καὶ δωάμεως, ὁ χρυσοῦ ἢ ἀργυροῦ ἕποτελέσας, ἀλλὰ δὲ αὐτὸν ἅγιον καὶ πολυτέλες αἶμα ἐκχύσας, καὶ θανάτου τε καὶ πάθημα ἀθωότατον παθῶν, καὶ ἕπομένης, ἐφ' ᾧ ἐμὲ ὑπὸ αὐτῆς γηρέσθαι, καὶ γνὼσθαι αὐτὸν βασιλεῖα μετ' ὀυσεβείας τε καὶ δικαιοσύνης αἰώνισ, καὶ ἀσφαλείας ἀτελεύτητου, τὸ βίου διάγειν, καὶ αὐτῶν δ' ἑλθόντων. ὡς καὶ αὐτὸς ἐκ θανάτου ἀνα-

Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus. Descendit ad inferna, tertia die resurrexit à mortuis. Ascendit ad coelos, sedet ad dexteram Dei patris omnipotentis : inde uenturus est iudicare uiuos & mortuos.

Quid hoc sibi uult?

Credo, quòd IESVS CHRIS-
 TVS uerus Deus, à patre ante secula ge-
 nitus : idem que uerus homo, natus ex Maria
 uirgine, sit meus Dominus: qui me perditum
 & damnatum hominem redemit, & ab om-
 nibus peccatis, à morte, à potestate Satha-
 nae, liberauit : non auro & argento, sed suo
 sancto & precioso sanguine, sua que imme-
 rita passione & morte, ut ego essem propriè
 suus, & in suo regno sub ipso uiuerem, ac li-
 beraliter seruirem, in perpetua iusticia, &
 innocentia : perinde ac ipse à morte sur-
 d 4 rexit,

σας, ἢ ἡ βασιλεύει, καὶ κυριεύει εἰς αἰῶνας αἰῶνων. Πισὸς λόγος.

ΜΕΡΟΣ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ.

Πρὸ τῆ ἀγιασμῆ.

Πισεύω εἰς πνεῦμα ἅγιον. ἁγίαν ἐκκλησίαν καθολικὴν, ἁγίων κοινότητα, ἀφεσιν ἁμαρτιῶν, σαρκὸς ἀνάστασιν, καὶ ζωὴν αἰώνιον. Ἀμήν.

τί τοῦτο λέγει ἐγὼ :

Πιστεύω ἐμὲ ἔχ' οἶον γεγονέναι, ἔτε δ' ὡς ἀπὸ τοῦ ἐμῆ κυρίου τῷ Ἰησοῦ χριστῷ ἐκ τῆ ἐμῆ δουλεύσεως πιστεύω, μήτε κατ' ἐμαυτὸν αὐτῷ προσελθεῖν, ἀλλὰ ἡ δὲ πνεῦμα ἅγιον ἐμὲ ἐξ ἁγίου ἀγγελοῦ προσεκαλέσατο, καὶ ταῦς αὐτῷ δωρεαῖς καταύγαζόμενον ἐκαθάρσει, καὶ τῇ πίστι τῇ ὀρθῇ ἡ ἀληθεῖς ἁγίον καθέστη, καὶ τῇ αὐτῇ ἐμμελῶντα διετήρησε. ὁ δὲ τρόπον καὶ ὅλως τῆ ἐκκλησίας ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ εἶθε συγκαλεῖν καὶ συναθροῖσθαι, ἡ καὶ ταυγαζοῦσθαι, ἡ ἁγιάζεσθαι, ἡ ἐν τῷ Ἰησοῦ χριστῷ ἐξ ἁγίου αὐτῷ ἀληθεῖς πίστι συνασθῆναι ἡ συνέχεσθαι. καὶ ἐν τῇ αὐτῇ ἐκκλησίᾳ πάσαις ταῖς ἐμῆ ἁμαρτίαις καὶ πλημμελίαις συγγνώμην ὡς πρὸς θυμότητα πρὸς ἐχθρὰ καὶ πρὸς

rexit, uiuit & regnat in æternum. Hoc certissi-
mè uerum est.

ARTICVLVS TERTIVS.

De Sanctificatione.

Credo in Spiritum sanctum,
sanctam Ecclesiam catholicam,
sanctorum communionem, re-
missionem peccatorum, carnis
resurrectionem, & uitam æter-
nam : A M E N.

Quid hoc sibi uult ?

Credo, me proprijs rationis meæ uiribus
IESV CHRISTO Domino meo fide-
re, aut ad eum accedere, nullo modo posse : sed
Spiritus sanctus per Euangelium me uocauit,
suis donis illuminauit, recta fide sanctificauit,
& conseruauit. Quemadmodum solet totam
Ecclesiam in terra uocare, congregare, illu-
minare, sanctificare, & in IESV CHRI-
STO per rectam unicam fidem conserua-
re. In qua Ecclesia, mihi & omnibus Christia-
nis, omnia peccata quotidie benignè remittit,
d s & nos

καὶ πρὸς τοῖσι γνὴ τῆ ἡμῶν τῆ ἐσχάτη ἐμὲ
καὶ πάντας τεθνεώτας ἀπὸ θανάτου ἐγερῆ,
καὶ ἐμοὶ καὶ πᾶσι εἰς χριστὸν πισθῦσι τὸ
τέλῃ ζωὴν αἰώνιον δώσει. Καὶ ταῦτα ὡς
ὅτι πιστότατα ὅπως ἔχει.

ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΡΟΦΗ-

Τῶν μαρτύρια.

Γρν. γ. **Κ**αὶ ἐχθερὰν θήσω ἀνὰ μέρου σου, καὶ ἀνὰ
μέρου γυναικός, καὶ ἀνὰ μέρου τῆ ἀπὸρ-
ματός σου, καὶ ἀνὰ μέρου τῆ ἀπὸρματῶ ἀν-
ρῶ. αὐτὸς σὲ τηρήσει κεφαλῶν, καὶ σὺ τηρή-
σεις αὐτοὺς πῶρον.

Γρν. ιβ. κβ. Καὶ δόλογηθήσονται γνὴ τῶν ἀπὸρματῶ σου
πάντα τὰ ἔθνη τῆ γῆς.

Γρν. μβ. οὐκ ἐκλείψει ἀρχὼν δὲ ἰσθία, καὶ ἡ γού-
μην ἐκ τῶν μικρῶν αὐτῆ, ἕως αὐτῆ ἐλθῆ τὰ ἀπο-
κείμενα αὐτῶν, ἅ αὐτὸς προσδοκία ἔθνων.

ἡσα. α. Καὶ εἰ μὴ λυγροὶ σαββαῶν ἐγκατέλιπον
ῥομ. β. ἡμῶν ἀπὸρμα, ὡς σόδομα αὐτῆ ἐργηθήμεν, καὶ
ὡς γόμορρα αὐτῆ ὁμοιωθήμεν.

ἡσα. γ. Ἴδὺ ἡ παρθένος γνὴ γαστρὶ λήψεται ἕορ, καὶ
καλέσῃ τὸ ὄνομα αὐτῆ ἑμμανουήλ. βότρυον
ἅ μὲν φάγετῆ. ὅτι παί-

et nos omnes in extremo die à morte suscitabit,
 mihi & omnibus in Christū credentib. uitā æ-
 ternam daturus. Hoc certissimè uerum est.

DE CHRISTO, SANCTORVM PRO- phetarum testimonia.

ET inimiciā ponā inter te & mulierē, & Gen.3.
 inter semē tuū, & inter semen illius. Ipse
 tuū cōteret caput, et tu cōteres illius calcaneū.

In semine tuo benedicētur omnes gētes terræ. Gen.12.22.

Non deficiet princeps ex Iuda, & dux ex Gen.49.
 femoribus eius, donec ueniant^a reposita ei, &
 ipse expectatio gentium.

Nisi Dominus sabbaoth reliquisset nobis se- Efa.1.
 men, quasi Sodoma facti fuissēmus, & Gomor-
 rhæ assimilati essemus.

Ecce uirgo grauida fiet, & pariet filium, & Efa.7.
 uocabis nomen eius Emmanuel. Butyrum^b &
 mel comedet.

Quia a. Hebræa p
 reposita ha-
 bent Schilo.

Chaldæa uerò, donec ueniet rex Mesiās. Vide Paulum Fagūm in cōmen-
 tariis in Biblia Chaldæa, ubi docet, q̄modo ex Schilo septuaginta inter-
 pretes fecerint reposita: & Schilo accepisse eos indicat, pro Donec ueniat
 cui repositum est regnum, hoc est Christus Seruator. b. Id est, puer iste
 Emanuel educabit, crescet & proficiet ætate, quemadmodum alii pueri,
 donec ad iustam ætatem perueniens, & docens, & annuncians uolunta-
 tem patris, cunctos auocet à peccato ad fidem & obedientiam, quæ Deo
 debetur, Vide Vitum Theodorum in cōmentariis in Esaiam.

Ησα. θ. Ὅτι πατριῶν ἐγγενήθη ἡμῖν, καὶ ὄσ
 ἐδόθη ἡμῖν, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐγγενήθη ὑπὲρ τοῦ
 ὤμου αὐτοῦ. καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐ-
 τοῦ, μεγάλης βουλῆς ἄγγελος, θαυμα-
 σὸς σύμβουλός, θεὸς ἰχυρὸς, ἰσχυρίας,
 ἀρχῶν ἐξουσίας, πατὴρ τῶν μέλλοντων
 αἰῶνων.

μβ. Ἰακώβ ὁ πᾶς μου, ἀντιλήψομαι αὐ-
 τοῦ. Ἰσραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου, πρὸς ἐξέταστο
 αὐτὸν ἡ ψυχὴ μου· ἐδίωκα τὸ πνεῦμα μου
 ἐπ' αὐτὸν, κρίσιμ τῆς ἐθνέσιμ ἰσχύοισι. οὐ κε-
 κράξεται, οὐδὲ ἀνήσει, οὐδὲ ἀκουσθήσεται
 ἐξω ἡ φωνὴ αὐτοῦ. κάλαμου σωτηρίας
 νομ οὐ σωτρίψει, καὶ λίνου καμπυλόμενου
 οὐ σβέσει· ἀλλ' εἰς ἀληθῆ ἰσχύοισι κρίσιμ.
 ἀναλάμψει, καὶ οὐ θραυσθήσεται, ἕως αὐ-
 θήσει ὑπὲρ τῆς γῆς κρίσιμ· καὶ ὑπὲρ τῆς ὀνόμα-
 τι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιούσιμ. οὕτω λέγει κύ-
 ριος ὁ θεός, ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν, καὶ τῆ
 φασ αὐτὸν, ὁ σβρώσας τὴν γῆν, καὶ τὰ γῆ
 αὐτῆ, καὶ διδύς τὸν ἕρπυλλον λαῶν ἐπ'
 αὐτῆ, καὶ πνεῦμα τῆς πατρῴσιμ αὐτῆ.
 ἐγὼ κύριος ὁ θεός ἐκάλεσά σε γῆ δικαιο-
 σιών, καὶ κρατήσω τῆς χειρὸς σου, καὶ γίν-
 ομαι

Quia puer natus est nobis, & filius datus est nobis, cuius principatus factus est super humero eius. Et uocatur nomē eius Magni cōsiliij nūcius, mirabilis consiliarius, Deus fortis, potens, princeps pacis, pater futuri seculi. Esa. 9.

^a Jacob puer meus est, assumam eum: Israel electus meus, suscepit eum anima mea. dedi spiritum meū super eum: iudicium gentib. feret, non clamabit, neq; ^b dimittet, neque audietur foras vox eius. Calamū fractum nō conteret, & linū fumigans non extinguet: sed in ueritate inferet iudiciū. ^c Splēdebit, & nō uulnerabitur, donec ponat super terrā iudiciū: & in nomine eius gētes sperabunt. Sic dicit Dominus qui fecit cœlū, et defixit illud: qui firmavit terrā, & quæ in ea sunt, et q̄ dedit flatū populo q̄ in ea est, & spiritū ijs q̄ calcāt eā. Ego Dominus Deus ^d uocaui te cū iusticia, & ^e apprehendā manum tuam,

& corro-

is, de Christo. Vnde Chald. interpret uertit: Ecce seruus meus Meschia, ego adero ei. Vocat aut seruus, ppter ministeriū illud quod nobis exhibuit, missus à patre, sed nunq̄ separatus à patre, cū pater innitatur filio. b. Id est, iuxta Hieronymi interpretationē, Non relinquet populum, scilicet Iudæorum, uocans ad pœnitentiā. c. Hebræa habēt, Nō erit tristis, neq; turbulentus, & sic Lutherus reddidit. Sed secundū Septuaginta interpretationem, significat, quod Christus resurgens ex mortuis, cunctos illuminauerit, nec morte contritus sit. d. Id est, Christus solus debet amouere peccatū, & ex peccatorib. iustos facere. e. Id est ita decretū, is erit ordo firmus, ut nemo saluetur, nemo sit apud me in grātia, nisi fide in hunc meum filium. Fremant interim diabolus, mūdus, operarii, & quodcunq; meæ insidiatur gloriæ.

Esa. 42.
a. Hebræa nō habent nomē Jacob & Israel, nec habet ea nomina Mathæus, ubi idem dictum adducit cap. 12. Hebræum textū sequutus, qui habet: Ecce seruus meus, cui innitatur: Electus meus, in quo complacuit animæ meæ. Et exponitur hic locus nedum à Christianis, uerū & à Iude

Et corroborabo te: feci te in testamentum generi meo, in lucem gentium, ut aperires oculos cæcorū, Et educeres è uinculis ligatos è domo carceris, eosq; qui sedent in tenebris.

Sic dicit Dominus: ^a Tēpore opportuno e, Esa. 49.
 xaudiui te, Et die salutis adiuui te, Et formaui te, Et feci te testamentum gentibus, ut consti-
 tueres terrā, possideres hæreditates ^b desertas:
 ut diceres his qui in uinculis, Exite: Et his qui in
 tenebris, Illustramini.

Spiritus Domini sup me, eo quòd unxit me, ut Esa. 61.
 læta nunciē pauperibus: misit me, ut sanē contri-
 tos corde, ut prædicē captiuis remissionē, et cæ-
 cis uisum: ut proclamē annū Domini acceptū,
 Et diem retributionis: ut consoler omnes lugen-
 tes: ut detur lugentibus Sion, gloria pro cinere,
 unctio lætitiæ lugentibus, amictus gloriæ pro
 spiritum mœroris: Et uocabuntur generationes
 iusticiæ, plantatio Domini in gloriam.

Ecce dies ueniunt, dicit Dominus, Et Ier. 23.
 suscitabo Dauid ^c orientem iustum, Et regna-
 bit rex

^a Quid sit tē-
 pus illud ac-
 ceptū, & dies

salutis, Paulus exponit in posteriori ad Corinthios cap. 6. Ita scribens:
 Ecce nunc tempus acceptum, ecce nunc dies salutis. Significans, ab eo
 tempore, quo Christus filius Dei homo factus est, & prædicauit Euange-
 lium suum, ac diulgauit illud per Apostolos in totum orbem terrę, re-
 uelatum esse tempus acceptum, & diem salutis. ^b Quæ habitatorem
 non habebant Deum, ignorabant ueram uiam salutis per Christum no-
 bis monstratam & patefactam. ^c Hebræi habent, germen.

λάβουσι βασιλεὺς δίκην, καὶ σωθήσονται, καὶ ποιήσει κριμα καὶ δικαιοσύνην ὑπὲρ ἧς. γὰρ ταῖς ἡμέραις αὐτῶν σωθήσεται ἰουδαία, καὶ ἰσραὴλ κατασκηνώσει πεποιθώς. καὶ τὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὃ καλεῖται αὐτὸν κύριον ἰωσεδεκ.

ΠΕΡΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ.

Ἡσα. νβ. Ως ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν ἀναγγελιστομένων εἰρήνῃ, ἀναγγελιστομένων ἀγαθῶν.

Ἡσα. νγ. Οἱ διψῶντες πορεύεσθε ἐφ' ὕδατος, καὶ ὅτι μὴ ἔχετε ἀργύριον, βαλίσαντες ἀγοράσατε, καὶ φάγετε, καὶ πορεύεσθε, καὶ ἀγοράσατε ἄνδρ' ἀργυρίου καὶ τιμῆς οἴνου καὶ σέας. ἵνα τί τιμᾶτε ἀργυρίου γὰρ οὐκ ἀρτίς, καὶ τὸ μόχθον οὐκ εἰς πλησμονὴν; ἀκόσατέ μου, καὶ φάγεσθε ἀγαθὰ, καὶ γὰρ τραφήσεται γὰρ ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ἡμῶν. προσέχετε τοῖς ὕδασι ὕμῶν, καὶ ἐπακοουθήσατε ταῖς ὁδοῖς μου. εἰσάκοσατέ μου, καὶ ζήσεται γὰρ ἀγαθοῖς ἡ ψυχὴ ὑμῶν, καὶ σβλήσωμαι ὑμῖν σβλήκην αἰώνιον, τὰ ὅσα δαβὶδ τὰ πιαῖ.

Ἡσα. λβ. Ἐσαι ἐκεῖ ὁδὸς καθαρὰ, καὶ ὁδὸς ἀγία κληθήσεται, καὶ οὐ μὴ πρὸς ἐλθῆ ἐκεῖ ἀκάθαρτον, ὅδε ἔσαι ἐκεῖ ὁδὸς ἀκάθαρτον. οἱ δὲ δικασταὶ πορεύονται γὰρ αὐτῇ, καὶ οὐ μὴ πληκθῶν.

bit rex iustus, & ^a intelliget & faciet iudicium
& iusticiã in ^b terra. In dieb. eius saluabitur Iu-
da, & Israel habitabit cõfidenter, & hoc nomẽ
eius quo uocabit eum Dominus ^c Iosedec.

DE EVANGELIO.

^d Quàm speciosi pedes annunciantium pa-
cem, qui annunciant bona. Esa. 52.

Vos qui sititis, ite ad aquã. & quotquot nõ ha-
betis argentũ, euntes emite, & comedite et am-
bulate, & emite absq; argento & precio uinum
& adipem. Cur expenditis argentũ in ijs quæ
panes non sunt, & laborem uestrum non ad sa-
tietatem? Audite me, & comedetis bona, &
delectabitur in bonis anima uestra: attẽdite au-
ribus uestris, & sequimini uias meas. Audite
me, & uiuet in bonis anima uestra, & faciã uo-
bis testamentũ æternum, sancta David fidelia.

^e Erit illic uia pura, & uia sancta uocabitur:
& nõ trãsibit illac immundus, neq; erit illic uia
immũda. At ^f dispersi ambulabũt in ea, & non
errabunt,

Deus tuus. De Apostolis hæc dicta sunt, & qualis doctrina sit Euangelũ.
Paul. ad Ro. cap. 10. e. Nullus prophanus aut pollutus transit per hæc
uiam: quia quotquot accipiunt Christum, qui prædicatur in Euangelio,
per fidem accipiunt etiam remissionem peccatorum, emundantur à pec-
catis suis, reputantur corã Deo iusti & sancti. f. Hebræi habẽt, Nec stul-
ti errabunt in ea: hoc est, qui credit in Christum, etiamsi iue-
rit homo alio-
qui simplex, etiamsi nulla carnali sapientia præditus fuerit, tamen quia
tam plana est hæc uia, qua sola peruenitur ad Christum, restã incedit ad
ueram iusticiam, & æternam salutem.

a. Sapiens e-
rit, prosperè
aget.

b. Iudiciũ &
iusticiam face-
re, Hebrais-
mus est, fre-
quẽs in sacris

Esa. 52.
lites, & si-
gnificat, cura-
re ut rectè &
ordine quid
fiat & admi-
nistretur.

c. Hebraicè
sic, Vocabunt
eũ, Dominus
Iehoua, iusti-
cia nostra.

d. Hebræa sic
habẽt: Quàm
ornati sunt
pedes super
mõtes annun-
ciantis, diuul-
gãtis pacem,

Esa. 35.

annunciantis
bonũ, prædi-
cantis salutẽ,
dicentis ad
Ziõ: Regnat

πλαυηθῶσι. καὶ ὅκ' ἔσαι ἐκεῖ λίαν, ὃ δὲ τ' πο
νηρῶν θηρίων ὃ μὴ ἀναβῆ εἰς αὐτῶν, ὃ δὲ μὴ εὐ
ρεθῆ ἐκεῖ, ἀλλὰ πορδύοντι γν' αὐτῆ λελυθῶ
μῆνοι, καὶ σιωπημῆνοι ἴα κύριον. Ἐ ἄρρα
φῆσονται, καὶ ἤξουσιν εἰς σιῶν μετ' ὀφροσύ
νης, καὶ ὀφροσύνη αἰώνι. Ἐ ὑπὲρ κεφαλῆς
αὐτῶν. ἰδί γὰρ τῷ κεφαλῆς αὐτῶν αἰνεσις καὶ
ἀγαλλίαμα, Ἐ ὀφροσύνη κατὰ ἀλήθειαν αὐ
τοῦ, ἀπέδρα ὀδύνη Ἐ λύπη Ἐ συναγμός.

ιω. κ. Ο μονογενὴς υἱός, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ
πατρὸς, ἐκείν. Ἐ ζήγησατο.

ρωμ. α. Ἐναγγέλιον τοῦ χριστοῦ διωάμις ὅτι τῷ
θεῷ, εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πισθύνοντι.

ρωμ. ιε. Ἐ δὲ διωαμῆνω ὑμᾶς σκρίξαι ἢ τῷ
ὀναγγελίῳ μου, Ἐ ὃ κήρυγμα ἰησοῦ χριστοῦ
ἢ τῷ ἀκράλυψιν μυστηρίου χρόνις αἰώνιαις
σεσιγημῆνου, φανδρωθῆντ. Ἐ δὲ νῦν, ἴα τε
γραφῶν προφητικῶν, κατ' ὑπὸ ταλιῶ τ' αἰῶ
νις θεῷ, εἰς ὑπακομῆ πίσεως, εἰς πάντα τὰ
ἔθνη γνωριθῆντ. Ἐ μόνω σοφῷ θεῷ, ἴα ἰη
σοῦ χριστοῦ, ὃ ἢ ὀβξα εἰς αὐτὸν αἰῶνας, Ἀμῆν.

ιω. κ. ἐκκλησίας ἐγγρόμω ἐγὼ διάκονος, ἢ τῷ
οἰκονομίῳ τ' θεῷ τῷ ὀβθεῖσαν μοι εἰς ὑμᾶς,
πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεῷ, τὸ μυστήριον τοῦ
ἀκρεκρυμῆνου ἀπὸ τῶν αἰώνων, καὶ ἀπὸ τῶν
γηνῶν.

errabunt. & non erit illic ^a leo, neque ulla mala bestia ascendet ad eam, neque inuenietur illic, sed ambulabunt in ea redempti & congregati per Dominum, & conuertentur, & uenient in Sion cum lætitia, & lætitia sempiterna super caput eorum. Nam in capite eorū laus & exultatio, & lætitia capiet eos, fugit dolor & tristitia & gemitus.

Unigenitus filius, qui est in sinu patris, ipse Ioan. i. enarrauit.

Euangelium Christi, est potentia Dei, ad salutem omni credenti. Rom. i.

Ei autem qui potens est uos confirmare secundum Euangelium meum, & præconiū Iesu Christi, iuxta reuelationem mysterij, temporibus æternis taciti, manifestati uerò nūc & per scripturas propheticas, iuxta delegationem æterni Dei in obedientiam fidei, in omnes gentes patefacti, soli sapienti Deo, per Iesum Christū, cui gloria in secula, Amen. Rom. 16.

Ecclesiæ factus sum minister, iuxta dispensationē Col. i.

Dei, quæ data est mihi in uos, implēdi sermonē Dei, mysteriū quod reconditū fuit à seculis et à
 e 2 genera- a. Id est, Christus ea uia est, quā nulla crudelis fera obsidet. non e-

nim uenit Christus ut condemnator & deuorator hominum, sed ut liberator & seruator.

γῆρεῶν. νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῖς,
 οἷς ἠδὲ λησγὸν ὁ θεὸς γνωρίσασθαι, τίς ὁ πλοῦτος
 τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς
 ὄσθι χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἢ ἔλπις τῆς δόξης, ἣν ἡμεῖς
 κατὰ γέλοισιν, νοθεύομεν πάντας ἀνθρώπου
 συμ, καὶ διδασκοντες πάντας ἀνθρώπου
 ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα πᾶσι σώσωμεν πάντα ἀν-
 θρώπου τέλειον ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

ΟΤΙ ΜΟΝΗ ΠΙΣΤΕΙ

εἰς χριστὸν, καὶ διὰ χριστοῦ, δικαιοῦ-
 ται ἄνθρωποι.

- Γα. ιι. Ἐπίσθυσεν ἄβραάμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη
 αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.
- Ησα. β. ἐὰν μὴ πισθύσητε, ὃ δὲ μὴ σωθήτε.
- Ησα. μγ. ἐγὼ εἰμὶ αὐτὸς ὁ ὄξυς αἰφῶν τὰς ἀνομίας
 τοῦ ἔνεγκον ἐμοῦ, καὶ τὰς ἁμαρτίας σου, καὶ
 ὃ μὴ μνησθήσομαι.
- Ησα. ξγ. ἐγὼ ὄξυς λέγομαι δικαιοσύνην καὶ κρίσιν
 σωτηρίας. μόνον κατὰ πεπλάτηκα, καὶ ἐκ τῶν
 ἔθνων οὐκ ἔστι ἀνὴρ μετ' ἐμοῦ.
- Ησα. νγ. αὐτὸς ἔτραυματίσθη ὄξυς τὰς ἁμαρτίας
 ἡμῶν, καὶ μεμαλάκισαι ὄξυς τὰς ἀνομίας ἡ-
 μῶν. παρὰ δὲ εἰρήνης ἡμῖν ἐπ' αὐτῷ, τῷ μῶ-
 λωπι αὐτῷ ἡμεῖς ἰάθημεν. πάντες ὡς πρό-
 βατα ἐπλανήθημεν. ἀνθρώπου τῷ ὄξυτι
 αὐτῷ

generationibus. Nunc autem patefactum est sanctis illius, quibus uoluit Deus notum facere, quæ sint diuitiæ gloriæ mysterij huius intergentes, qui est Christus in uobis, spes gloriæ: quem nos annunciamus, admonentes omnem hominem, & docentes omnem hominem in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu.

QVOD SOLA FIDE IN
Christum, & per Christum,
saluentur homines.

Credidit Abraham Deo, & imputatum est Gen. 15.
ei ad iusticiam.

Quòd si non credideritis, nequaquam intelligetis. Esa. 7.

Ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas, Esa. 43.
propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.

Ego sum qui loquor iusticiam & iudiciū salutis. Esa. 63.
Solutus calcaui, & ex gentibus nemo fuit mecum.

Ipse uulneratus est propter peccata nostra, et Esa. 53.
infirmatus est propter iniquitates nostras. Disciplina^a pacis nobis sup eū, liuore eius nos sanati sumus. Omnes quasi oves errauimus. Homo uia sua er-

a. Hebræa sic habent: Castigatio pacis nostræ fuit super eum.

αὐτῷ ἐπλανήθη, ὁ κύριος πρὸς δὲ ὠκνη αὐτὸν
 ταῖς ἀμαρτίαις ἡμῶν, ὁ αὐτὸς ἵλα δὲ κεκα-
 κῶσθαι ἔκ ἀνοίγει τὸ σῶμα αὐτοῦ. καὶ αὐτὸς
 ἀμαρτίας πολλῶν ἀνλώεγκε, καὶ ἵλα τὰς
 ἀνομίας αὐτῶν πρὸς δὲ ἴδεν.

- ἰφρ.ε. Κύριε, οἱ ὀφθαλμοί σου εἰς πίσιν.
 ἀβαν.δ. ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.
 ρώμ.θ. εἰ μὴ κύριος βαβυλῶν ἐγκατέλιπεν ἡ-
 μῖν ἀπὸ ῥύμα, ὡς σόδομα αὐτὸν ἐγγηθήμεν, καὶ
 ὡς γόμορρά αὐτὸν ὠμοιώθημεν.
 ἰω.γ. ἕτως ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν
 ἕνόν αὐτῷ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πι-
 σθύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχει ζωὴν
 αἰώνιον. ἕ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν ἕνόν αὐ-
 τοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον,
 ἀλλ' ἵνα σωθῆ ὁ κόσμος δι' αὐτῷ. ὁ πισθύων
 εἰς αὐτὸν, ἕ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πισθύων, ἠδὲ θ
 κέκεται, ὅτι μὴ πεπισθύκεν εἰς τὸ ὄνομα
 τοῦ μονογενῆς ἑοῦ τοῦ θεοῦ.
 ἰω.γ. ὁ πισθύων εἰς τὸν ἕνόν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον. ὁ
 δὲ ἀπειθῶν τῷ ἕνῳ, ἕκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ'
 ἠ ὄργη τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτὸν.
 πρ.αξ.δ. ἕκ ὅτι γινώσκω ἕ ἄλλω ἕ δυνί ἠ σωτηρία· ἕτε γὰρ
 ὄνομα ὅτι γινώσκω ἕ τὸν ἕρανόν ἕ δεδω-
 μένον γινώσκω ἀνθρώποις, γινώσκω δὲ εἰ σωθῆναι ἡμᾶς.
 τὸ τῷ

sua errauit, & Dominus ^a tradidit eum iniquitatibus nostris, & ipse propter afflictionē nō aperuit os suum. Et ipse ^b peccata multorū tulit, & propter iniquitates eorum traditus est.

Domine, oculi tui in fidem respiciunt.

Ier. 5.

At iustus ex fide uiuet.

Abac. 2.

Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semē, ut Sodoma facti fuissetus, & Gomorrhæ assimilati fuissetus.

Rom. 9.

Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternam. Non enim misit Deus filium suum in mundum, ut condemnet mundum, sed ut seruetur mundus per eum. Qui credit in eum, non condemnatur. Qui uerò nō credit, iam condemnatus est, quia non credidit in nomen unigeniti filij Dei.

Ioan. 3.

Qui credit filio, habet uitam æternam: Qui uerò non credit filio, non uidebit uitam, sed ira Dei manet super eum.

Ioan. 3.

Nec est in alio quoquam salus. Non enim aliud nomen est sub cælo datum inter homines, in quo oporteat nos saluos fieri.

Act. 4.

^a. Hæbræa sic: Dominus fecit concurrere in eo omniū nostrū

e 4

Huic

iniquitates. ^b. Hæbræa sic: Vim passus & iniquè tractatus est, & tamen non aperuit os suum.

- πραξ.κ. Τὸτω πάντες οἱ πτόφῆται μαρτυροῦσιν,
ἀφ' ἑσιν ἀμαρτιῶν λαβεῖν ἴα τὸ ὄνομα τοῦ
αὐτοῦ, πᾶντα τὸν πισθύνοντα εἰς αὐτὸν.
- ρῶμ.γ. Λογιζόμεθα οὖν, πίσει δικαιοῦδος ἀνθρω-
που, χῶεις δὲ γῶν νόμου.
- ρῶμ.δ. ἴα τῶν ἐκ πίσεως, ἵνα ἡσὶ χάρις, εἰς τὸ
βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν εἶν.
- ἑφισ.β. τῆ γὰρ χάριτι ἐσε σεσωσμένοι ἴα τὴν πί-
σεως, καὶ τῶν οὐκ ἐξ ὑμῶν. θεοῦ δὲ δῶρον,
οὐκ ἐξ ὀργῶν, ἵνα μὴ τις καυχῆσῃται.
- ρῶμ.ιδ. πᾶν δέ, ὅτ' ἐκ πίσεως, ἀμαρτία δόξῃ.
- καλ.α. ὅτι γν' αὐτῶν δυνόκησε πᾶν δὲ πλήρωμα
καρικῆσαι, καὶ δι' αὐτοῦ ἀρκαιτάλαξαι τὰ
πᾶντα εἰς αὐτὸν, ἐβλωποποίησας ἴα τὸ ἀ-
μαρτία τῶν σαρκῶν αὐτῶν, δι' αὐτῶν, εἴτε τὰ ὑπὲρ τὴν
γῆς, εἴτε τὰ ὑπὲρ τῶν ὀρανοῦν.
- κ.τιμ.α. Πισὸς ὁ λόγος, καὶ πάσης ἀρδοχῆς ἀ-
ξιός, ὅτι χρισὸς ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσ-
μον ἀμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτος εἰ-
μὶ ἐγώ.
- κ.ιωαν.α. δὲ ἀμα ἰησοῦ χριστοῦ, τὸ ἵου αὐτοῦ,
καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης
ἀμαρτίας.

ΟΤΙ

Huic omnes prophetae testimonium se. Act. 10.
runt, quòd remissionem peccatorum acce-
pturus sit per nomen eius, quisquis crediderit
in eum.

Arbitramur igitur fide iustificari hominem, Rom. 3.
absque operibus legis.

Idcirco ex fide datur hæreditas, ut secundum Rom. 4.
gratiam sit firma promissio.

Gratia enim seruati estis, per fidem, idq; Eph. 2.
non ex uobis: Dei donum est, non ex operibus,
ne quis gloriatur.

Porrò quicquid ex fide non est, pecca- Rom. 14.
tum est.

Quoniam in illo complacitum est patri, u. Col. 1.
niuersam plenitudinem inhabitare, & per eum
reconciliare cuncta erga se, pacificatis per san-
guinem crucis eius, per eundem, siue quæ in ter-
ra sunt, siue quæ in cælis.

Certus sermo, & omni acceptione dignus, 1. Tim. 1.
quòd CHRISTVS IESVS uenit in
mundum, ut peccatores saluos faceret, inter quos
primus ego sum.

Sanguis IESV CHRISTI fi 1. Ioan. 1.
lij Dei, emundat nos ab omni
peccato.

ΟΤΙ ΕΞ ΕΡΙΩΝ ΟΥΔΕΜΙΑ

σαρξ δικαιῖται, καὶ ὅτι ἀκάθαρτοί εἰσι πάν-
τες ἄνθρωποι, τῷ θεῷ παραγγελοῦντα
τελέσαι μὴ δυνάμενοι.

- Γεν. κ. ἔγκειται ἡ διάνοια τοῦ ἀνθρώπου ὑπὲρ τὰ
πονηρὰ ἐκ νεότητος.
- Ησ. κ. α. Γὰρ κεφαλὴ εἰς πόνον, καὶ πᾶσα καρ-
δίαι εἰς λύπην. ἀπὸ πονηρίας ἕως κεφαλῆς
οὐκ ὄζει γὰρ αὐτῆς ὀλοκληρία.
- Ησ. κ. β. Ὁμοίως ἐπλανήθημεν, καὶ ἐγρήθημεν ὡς
ἀκάθαρτοι πάντες ἡμεῖς. ὡς ῥάκος ἀπὸ
θημῶν πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν, καὶ ὡς ὄξυς
ῥύνημεν ὡς φύλλα, ὅτι τὰς ἀνομίας ἡμῶν.
- Δαν. θ. Σοὶ κύριε ἡ δικαιοσύνη, καὶ ἡμῖν ἡ αἰ-
σχύνη τοῦ προσώπου, καὶ τοῖς βασιλοῦσιν ἡ-
μῶν, καὶ τοῖς ἀρχαῖσιν ἡμῶν, οἳ τίνου ἡμᾶς
πολύτοι, κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν, οἱ οἰκτιροί,
καὶ οἱ ἰλαστοί, ὅτι ἀπέστημεν ἀπὸ κυρίου, καὶ
οὐκ εἰσηκούσαμεν τῆ φωνῆς κυρίου τοῦ θεοῦ ἡ-
μῶν, πορεύεσθαι γὰρ τοῖς νόμοις αὐτοῦ, οἷς ἔδωκε
ἡμεῖς πρόσωπον ἡμῶν, γὰρ χόρησεν τὸν δόλον
αὐτοῦ τὸν προφήτην.
- κατίθ. ὅτι ἔκ ὑπὲρ τὰς δικαιοσύνας ἡμῶν ἡμεῖς
ἐπιπέσαμεν τὸν οἰκτιρὸν ἡμῶν ἐνώπιόν σου,
ἀλλ' ὑπὲρ τὸν οἰκτιρὸν σου πολλὰς, λύει
ὅτι αὐτῶν

QVOD EX OPERIBVS

nulla caro iustificetur: & quòd immundi
sint omnes homines, nec implere
præcepta Dei possint.

Incumbit cogitatio hominis diligenter ad Gen. 8.
mala, ex adolescentia sua.

Omne caput languet, & omne cor: à pedi Esa. 1.
bus usq; ad caput non est in eo integra ualetudo.

Quapropter errauimus, & facti sumus qua 64.
si immundi omnes nos. Ut pannus menstruatæ,
omnis iusticia nostra. Et defluximus quasi fo-
lia, propter iniquitates nostras.

Tibi Domine iusticia, nobis ignominia faciei, Dan. 9.
& regibus nostris, & principibus nostris, qui
peccauimus tibi Domino Deo nostro: misera-
tiones & benignitates, quia recessimus à Domi-
no, nec audiuimus uocem Domini Dei nostri,
ut ambularem in legitimis eius, quæ dedit an-
te faciem nostram, per manus seruatorum suorum
prophetarum.

Nec enim in iusticijs nostris pñcimus ^a mise Ibid.
rationē nostrā corā te, sed in miserationes mul-
tas tuas Domine.

Vos a. Septuagin-
ta, nomē He-
bræum, quod

descendit à uerbo significante misereri, donare, gratificari, reddiderunt
iuxta uerbi significationem, Miserationē. sed preces & deprecationem
significat: quemadmodum id transtulerunt Lutherus, Munsterus, & alii.

λουκ. ιζ'. ὅτ' αὐ ποίησῆτε πάντα τὰ δ' ἀτάχθῆναι
 ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δούλοι ἄχραιοι ἔσμεν.

ρωμ. δ'. ἵνα πάντοσμά φραγῆ, καὶ ἐπόδιον
 γῆνται πᾶς ὁ κόσμος ἔξ' θεῶν· διότι ἐξ
 ὀργῶν νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ
 ἐνώπιον αὐτοῦ.

ρωμ. δ'. οὐ γὰρ ἐξῆμ δ' ἄσολη· πάντες γὰρ ἡμαρ-
 τόν, καὶ ὑπόβοῦνται ἐν δόξῃ τοῦ θεοῦ, δι-
 καιοῦμενοι δωρεὰν τῆ αὐτοῦ χάριτι, δ' ἄ-
 ἐκλυτρώσεως ἐν γ' ἡμεῶν ἰησοῦ, ὅμ
 πρὸς θεοῦ ὁ θεὸς ἰλασθήριον, δ' ἄ ἐν πίστεως
 γ' ἔξ' αὐτοῦ αἵματι, εἰς γ' ἡμεῶν ἐν δικαιο-
 σωμῆς αὐτοῦ.

ρωμ. κ'. Οἶδα γὰρ, ὅτι ἐκ οἰκῆς γ' ἡμεῶν, τυτέστι
 γ' τῆ σαρκὸς μ' ἄγαθόν.

ΟΤΙ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΜΟ- νου δ' ἄξια ἔστι.

ησα. μβ'. Εγὼ κύριος ὁ θεός, τοῦτό μου ἐστὶ ὄνομα·
 τὴν δόξαν μου ἐτόρω οὐ δώσω, ἐδὲ ἀρετὰς
 μου τοῖς γλυπτοῖς.

ησα. με'. Εγὼ κύριος ὁ θεός, καὶ ἐκ ἐξῆμ ἐπ'. ἐγὼ
 ὁ κατὰ σκιδνάσας φῶς, καὶ ποιήσας σκότος,
 ὁ ποιῶν εἰρήνην, καὶ κτίζων κακὰ. ἐγὼ ὁ θεός
 ὁ ποιῶν πάντα ταῦτα.

ΣΥΜΒΟΛΟΝ

Vos cum feceritis omnia quæ præcepta sunt Luc.17.
nobis, dicite, Servi inutiles sumus.

Vt omne os obturetur, & obnoxius fiat Rom.3.
totus mundus Deo : propterea quòd ex operi-
bus legis non iustificabitur omnis caro, in con-
spectu eius.

Non enim est distinctio. omnes peccave- Rom.3.
runt, & destituuntur gloria Dei. Iustificantur
autem gratis, per illius gratiam, per redem-
ptionem quæ est in Christo Iesu : quem propo-
suit Deus reconciliatorem per fidem, interue-
niente ipsius sanguine, ad ostensionem iu-
sticiæ suæ.

Novi enim, quòd non habitet in me, hoc est Rom.8.
in carne mea, bonum.

QVO' D DEO SOLI DE-
beatur gloria.

Ego sum Dominus Deus : hoc meum est no Esa.42.
men. Gloriam meam non dabo alteri, neq; vir-
tutes meas scuptilibus.

Ego Dominus Deus, neque est alius. Ego Esa.43.
qui fabricavi lucem, & qui feci tenebras : fa-
ciens pacem, & creans mala. Ego Dominus
Deus, faciens hæc omnia.

SYMBO.

ΣΥΜΒΟΛΟΝ

ΤΟ ΚΑΛΟΥΜΕΝΟΝ

Νικοῦιον.

Πισθῶ εἰς ἓνα θεόν, πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.

Καὶ εἰς ἓνα κύριον ἰησοῦν χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοῖοιόν τε πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο· τὸν δι' ἡμᾶς αἰὲς ἀνθρώπους, καὶ ἵνα τῶν ἡμετέρων σωτηρίαν, κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, σαρκωθέντα ἐκ παρθενίας ἁγίου, καὶ μαρίας ᾧ παρθεγένου. Ὁ ἡνωθέντα, σαρκωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ὡς ποντίου πλάτου, καὶ παθόντα ὡς ταφέντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ καὶ ἰσχύσας γραφὰς, καὶ ἀνελθόντα εἰς αἶθρα οὐρανούς, καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ὀρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ὃ ἁπλῶς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

Καὶ

SYMBOLVM

NICAE NV M.

Credo in unū Deum partē omnī-
 nipotentē, factorē cœli & ter-
 ræ, uisibiliū omnium & inuisibiliū.
 Et in unum Dominū Iesum Chri-
 stum, filium Dei unigenitum, & ex
 patre natū ante omnia secula: Deū
 de Deo, lumē de lumine Deum ue-
 rum, de Deo uero: genitum, nō fa-
 ctum, consubstantialē patri, per
 quem omnia facta sunt. qui pro-
 pter nos homines, & propter no-
 stram salutem, descendit de cœ-
 lis: & incarnatus est de Spiritu san-
 cto, ex Maria uirgine, & homo fa-
 ctus est: crucifixus etiā pro nobis,
 sub Pontio Pilato, passus & sepul-
 tus est. & resurrexit tertia die, secun-
 dū scripturas, & ascēdit in cœlū: se-
 det ad dexterā patris, & iterū uētu-
 rus est cum gloria iudicare uiuos &
 mortuos: cuius regni nō erit finis.

Symbolū Ni-
 cænū habe-
 tur apud E-
 piphaniū, in
 fine libri qui

Ancoratus
 inscribitur:

itē libro pri-
 mo Ecclē-
 siasticæ hi-
 storie Rusti-
 ni, cap. 6. itē

apud Nice-
 phorū li. 8.
 historie Ec-
 clesiasticæ,
 ca. 17. item

li. 10. ca. 24.

Extat apud
 eundem au-
 thore lōgior
 etiā fidei for-
 mula, quæ
 μακροσιχος

dicitur, quod

uerba et sen-

tētias plures

cōplectere-

tur Symbo-

lo Nicæno.

Lib. 9. ca. 11. Præterea aliquot aliæ formulæ cōtra hæreticos in Sy-
 nodis sæpe repetitæ. Symbolū autē Nicænū traditū est & receptū in

F

*Ecclesia, in
sancto urbis
Nicaenae con-
cilio primo,
ab omnibus
simul tunc
praesentibus
Episcopis,
trecentis &
octodecim
numero, te-
ste Eriphra-
nio: conuoca-
tis a Constanti-
no Caesare,
contra Arrii
haereticum, di-
uinitatem et
aeternitatem
Christo de-
trahentem, et
dicentem de
filio Dei: Es-
t aliquid
quod non
erat, & ante
quam nasce-
retur, non
erat: teste
Nicephoro
lib. 10. cap.*

Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κν-
ριον, δὲ ζωοποιόν, δὲ ἐκ τοῦ πατρὸς ἐκπο-
ρευόμενον. τὸ σὺν πατρὶ καὶ ἡμῶν συμπε-
σχυρούμενον, τὸ λαλῆσον ὡς τῶν πλεονε-
κτῶν· εἰς μίαν καθολικὴν καὶ ἀρσολικὴν
ἐκκλησίαν· ὁμολογῶ ἡν βᾶπτισμα, εἰς ἁ-
φρασίαν ἁμαρτιῶν· πρὸς δὲ ἀνάστασιν νε-
κρῶν, καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος,
ἀμὲν.

ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΟΥ Α- ΓΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ.

Οστις βούληται σωθῆναι, πρὸ πά-
των ἡν ἱερατεῖον τὴν καθολικὴν
πίστιν.

ὡς εἰ μὴ εἰς ἕκαστον σῶσαι καὶ ἀμώμη-
τον τηρήσει, ἀλλ' οὐ διαγμοῦ εἰς τὸν αἰῶνα
ἀκλεῖται.

πίστις δὲ ἡ καθολικὴ αὐτῆ ὅσιν, ἵνα ἕνα
θεὸν ἡν τριάδι, καὶ τριάδι ἡν μονῶδι σε-
βώμεθα.

μήτε συγχέοντες τὰς ὑποστάσεις, μήτε
τὴν οὐσίαν μερίζοντες.

ἄλλη γὰρ ὅσιν ὑπόστασις τῷ πατρὶ, ἄλλη
τῷ υἱῷ, ἄλλη τῷ ἁγίῳ πνεύματι.

ἄλλ᾽

Et in spiritum sanctū Dominum
 & uiuificantē, qui ex patre filioq̄
 procedit: qui cū patre & filio simul
 adoratur, & conglorificatur: qui lo-
 cutus est per Prophetas. Et in unā
 sanctā catholicā & Apostolicam ec-
 clesiā: cōfiteor unū Baptisma, in re-
 missionem peccatorū: & expecto
 resurrectionem mortuorum, & ui-
 tam uenturī seculi. Amen.

42. negabat
 ita, filium ex
 ipsa patris
 Deitate pro
 genitum. cu
 ius blasphem
 iæ poenas
 luit meritas,
 excacando
 intestina sua
 omnia.

SYMBOLVM ATHA-
 nasij.

Quicumq̄ uult saluus esse, an-
 te omnia opus est ut teneat
 catholicam fidem.

Quam nisi quisque integram in-
 uiolatamq̄ seruauerit, absq̄ dubio
 in æternum peribit.

Fides autē catholica hæc est: ut
 unum Deum in trinitate, & trini-
 tatem in unitate ueneremur.

Necq̄ confundentes personas,
 necq̄ substantiam separantes.

Alia enim est persona patris, a-
 lia filij, alia spiritus sancti.

f

Sed

Athanasius
 Alexandrinæ
 urbis episco-
 pus fuit, de
 cuius diuini
 uiri uirtuti-
 bus, pietate,
 constantia,
 et eruditio-
 ne, periculis
 quoq̄; quæ su-
 stinuit pro-
 pter Arriū,
 multa scri-
 buntur apud
 Nicephorū,
 & reliquos
 quoq̄; histo-

114

via Ecclesia
stica scripto
res. Is, prae
ter multa a-
liapia et u-
tilia quae scri
psit, quae
partim ex-
tant, partim
in bibliothecis
Italicis la-
tent, partim
quoque interia
erunt, et
symbolū cō-
didit, quod
Athanasij
uocatur, in
quo alter ar-
ticulus de fi-
lio Dei pro-
pter Arria-
nos (quibus
cum acriter
manum con-
seruit) fu-
sus tracta-
tur et illu-
stratur. De
quo, quæ ad-

ἀλλὰ καὶ πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου
πνεύματος ὁ μίᾳ ὁμοῦ ἢ θεότης, ἴση ἢ ὁμοί-
ωσις ἢ ἡμεγαλειότης.

οἱ ὁ πατήρ, καὶ ὁ υἱός, τοιοῦτον
καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα.

ἅκλις ὁ πατήρ, ἅκλις ὁ υἱός, ἅκλις
καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

ἁκατάληπτος ὁ πατήρ, ἁκατάλη-
πτος ὁ υἱός, ἁκατάληπτον καὶ τὸ πνεῦμα
τὸ ἅγιον.

αἰώνιος ὁ πατήρ, αἰώνιος ὁ υἱός, αἰώ-
νιον καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

πλὴν οὐ τρεῖς αἰώνιοι, ἀλλ' εἰς αἰώνιον.

ὡσαύτως οὐδὲ τρεῖς ἁκατάληπτοι, οὐδὲ
τρεις ἅκλις, ἀλλ' εἰς ἅκλις, καὶ εἰς ἁκα-
τάληπτον.

ὁμοίως παντοδύναμος ὁ πατήρ, πα-
ντοδύναμος καὶ ὁ υἱός, παντοδύναμον καὶ
τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

πλὴν οὐ τρεῖς παντοδύναμοι, ἀλλ' εἰς
παντοδύναμον.

οὕτως θεός ὁ πατήρ, θεός ὁ υἱός, θεός
καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.

πλὴν οὐ τρεῖς θεοί, ἀλλ' εἰς θεός.

ὁμοίως κύριος ὁ πατήρ, κύριος ὁ υἱός,
κύριον

Sed patris & filij & spiritus sancti una est diuinitas, æqualis gloria, coæterna maiestas.

Qualis pater, talis filius, talis spiritus sanctus.

Increatus pater, increatus filius, increatus spiritus sanctus.

Immensus pater, immensus filius, immensus spiritus sanctus.

Æternus pater, æternus filius, æternus spiritus sanctus.

Et tamen non tres æterni, sed unus æternus.

Sicut non tres increati, nec tres immensi: sed unus increatus, & unus immensus.

Similiter omnipotens pater, omnipotens filius, omnipotens spiritus sanctus.

Et tamen nō tres omnipotentes, sed unus omnipotens.

Ita Deus pater, Deus filius, Deus spiritus sanctus. (Deus,

Et tamē nō tres Dñj, sed unus est
Ita Dominus pater, Dñs filius,

modū & de
Nicæno, po-
teris uidere
quæ scribat
Lutherus in
Præfatione
quam præfi-
xit symbolis
à se conuer-
sis, & im-
pressis Vitea-
bergæ anno
38. Creditur
autem scri-
ptum esse id
symbolū, cir-
ca annū Do-
mini 333.

κύριον καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· πλὴν οὐ
τρῆς κύριοι, ἀλλ' εἰς ὅσι κύριον.

ὅτι ὡς ἰδίαν μίαν ἑκαστον ὑπόστασιν
θεόν, καὶ κύριον ὁμολογεῖν τῇ χριστιανικῇ
ἀληθείᾳ βιαζόμεθα·

οὕτω τρεῖς θεούς, ἢ τρεῖς κυρίους λέγειν,
τῇ καθολικῇ ὁμολογίᾳ κωλυόμεθα.

ὁ πατήρ ἀπ' ἑδ' ἑνός ὅσιν ποιητός, οὐτε
μὴ κτιστός, ἔδ' ἑ γονητός.

ὁ υἱὸς ἀπ' τοῦ πατρὸς μόνον ὅσιν, ἔ ποιη-
τός, ἔ κτιστός, ἀλλὰ γονητός.

τὸ πνεῦμα δ' ἅγιον ἀπ' τοῦ πατρὸς ἔ
τοῦ υἱοῦ, οὐ ποιητόν, οὐ κτιστόν, ἀλλ' ἐκπο-
ρευτόν.

εἰς οὐκ πατήρ, οὐ τρεῖς πατέρες· εἰς
υἱός, οὐ τρεῖς υἱοί· ἓν πνεῦμα ἅγιον, ἔ τρία
πνεύματα ἅγια.

Καὶ ταύτῃ τῇ τριάδι οὐδ' ἓν πρότερον,
ἢ ὑστέρον· οὐδ' ἓν μείζον, ἢ ἕλαττον· ἀλλὰ
σάσαι αἱ τρεῖς ὑποστάσεις, καὶ συναΐδια
εἰσιν ἑαυταῖς, καὶ ἴσαι, ὡς τε ἡτ' πάντα
(καθὼς εἶρηται) ἔ τὴν μονάδα ἓν τριάδι
σέβεται δεῖ, καὶ τὴν τριάδα ἓν μονάδι.

ὁ γὰρ βεβλόμενον σωθῆναι, οὕτω ποδὶ
τριάδι φρονεῖτω.

πλὴν

**Domini Spiritus sanctus: & tamē
nō tres Domini, sed unus est Dñs.**

**Quia sicut sigillatim unāquāq;
personā Deū, aut Dominiū cōfiteri
Christiana ueritate compellimur:**

**Ita tres Deos aut Dominos dice
re, catholica religiōe prohibemur.**

**Pater à nullo est factus, nec crea
tus, nec genitus.**

**Filius à patre solo est, nō factus,
nec creatus, sed genitus.**

**Spiritus S. à patre & filio, nec
factus, nec creatus, sed procedens.**

**Unus ergo pater, nō tres patres:
unus filius, nō tres filij: unus spiri
tus sanctus, nō tres spiritus sancti.**

**Et in hac Trinitate nihil prius aut
posterius, nihil maius aut minus:
sed totę tres personę, coęterne sibi
sunt, & coęquales: ita ut per om
nia, sicut iam suprā dictum est, &
Trinitas in unitate, & unitas in
Trinitate ueneranda sit.**

**Qui uult ergo saluus esse, ita de
Trinitate sentiat,**

f ; Sed

πλὴν ἀναγκαῖόν ἐστι πρὸς αἰώνιον σώ-
τηρίαν, ὅπως καὶ τὴν ἑνσαρκώσιν τοῦ κυ-
ρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐπι ὀρθῶς πισεύ-
σῃ.

ἔστι γὰρ πίστις ὀρθή, ἵνα πισεύωμεν,
καὶ ὁμολογῶμεν, ὅτι ὁ κύριος ἡμῶν ἰη-
σοῦς χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, θεὸς καὶ ἀνθρω-
πὸς ἐστίν.

Θεὸς ἐκ τοῦ οὐσίᾳς τοῦ πατρὸς, πρὸ αἰῶ-
νων γεννηθεὶς. καὶ ἀνθρωπὸς ἐκ τοῦ οὐσίᾳς
τοῦ μητρὸς, ἑνὶ θεῷ αἰῶνι τεχθεὶς.

τέλειος θεὸς, καὶ τέλειος ἀνθρωπὸς,
ἐκ ψυχῆς λογικῆς, καὶ ἀνθρωπίνης σαρκὸς
ὑφιστάμενος.

ἴσθι θεῷ πατρὶ ἡγί τὴν θεότητα, ἐλάττω-
των τοῦ πατρὸς ἡγί τὴν ἀνθρωπότητα.

ὅς ἐστι καὶ θεὸς καὶ ἀνθρωπὸς ἐστίν, ὃ δὲ ὄ-
μως, ἀλλ' εἷς ἐστὶ χριστός.

εἷς δὲ, ὃ ἴσθι καὶ θεότητα εἰς σάρκα,
ἀλλὰ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα
εἰς θεόν.

εἷς πάντως, οὐ συγχύσει καὶ οὐσίᾳς, ἀλλ'
ἑνότητι καὶ ὑποστάσεως.

καὶ ὅς ὡς ψυχὴ λογικὴ ἐστὶ σὰρξ εἷς ἐστὶν ἀν-
θρωπὸς, ὅτι καὶ δεῖ ἀνθρωπὸς εἷς ἐστὶ χριστός.
ὅς ἐπα-

Sed necessariū est ad eternā salu-
tē, ut incarnationē quoq; Domini
nostri Iesu Christi fideliter credat.

Est ergo fides recta, ut credamus,
& confiteamur, quia Dominus no-
ster IESVS CHRISTVS, Dei fi-
lius, Deus & homo est.

Deus est ex substātia patris, ante
secula genitus: & homo ex substan-
tia matris, in seculo genitus.

Perfectus Deus, perfectus ho-
mo, ex anima rationali & humana
carne subsistens.

Aequalis patri secūdū diuinitatē,
minor patre secūdū humanitatē.

Qui licet Deus sit, & homo, nō
duo tamen, sed unus est Christus.

Vnus autem, non conuersione
diuinitatis in carne, sed assumptio-
ne humanitatis in Deo.

Vnus omnino, non confusione
substantiæ, sed unitate personæ.

Nam sicut anima rationalis & ca-
ro unus est homo, sic Deus & ho-
mo unus est Christus.

ὅς ἔπαθε ὑπὲρ σωτηρίαν ἡμῶν, κατήλθην
 εἰς Ἄδου.

ἀνίστη τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐκ τῶν νεκρῶν.

ἀνῆλθην εἰς οὐρανὸς, κἀθίπτω ἐκ δεξιῶν
 τοῦ πατρὸς καὶ θεοῦ παντοκράτορος.

ὁδοῦ ἡξει κρινάει ζῶντας καὶ νεκρούς.

οὗ τῆ παρουσίας πάντες οἱ ἄνθρωποι
 ἀναστήσονται μετὰ τῶν σωμάτων αὐτῶν, καὶ
 ἀκροώσουσιν ἑξ ἰδίων ὀργῶν ἀκρολογίαν.

Καὶ οἱ μὲν τὰ ἀγαθὰ πράξαντες, πο-
 ρεύονται εἰς ζωὴν αἰώνιον· οἱ δὲ τὰ φαῦλα,
 εἰς τὸ πῦρ αἰώνιον.

αὕτη ἔστι ἡ καθολικὴ πίστις. ἧ ἐὰν
 μή τις πισῶς πισύσῃ, σωθῆναι οὐ δύνα-
 σεται.

ΣΥΜΒΟΛΟΝ, Η Ω Δ Η Τ Ω Ν

ἀγίου ἀμβροσίου καὶ
 αὐγουστίνου.

Σ Ε ἴη θεὸν ὑμνοῦμεν,
 σὲ ἴη κύριον ὁμολογῶμεν.

σὲ ἴη αἰώνιον πατέρα, πάντα ἡ γῆ σὲ
 βεταί.

σοὶ πάντες ἄγγελοι, οἱ οὐρανοί, καὶ πάν-
 ται αἱ δυνάμεις,

οἱ

Qui passus est pro salute nostra,
descendit ad inferos.

Tertia die resurrexit à mortuis,
Ascendit ad cœlos, sedet ad dex-
teram Dei patris omnipotentis.

Inde uenturus est iudicare uiuos
& mortuos.

Ad cuius aduentū omnes homi-
nes resurgere habent cum corpori-
bus suis, & redditori sunt de factis
proprijs rationem.

Et qui bona egerunt, ibunt in uitam
æternam: qui uerò mala, in i-
gnem æternum.

Hæc est fides catholica: quam ni-
si quisq; fideliter firmiterq; credi-
derit, saluus esse non poterit.

SYMBOLVM, SIVE CAN- Symbolū ilo-
tio beati Ambrosij & Augustini. lud, seu fidei

TE Deum laudamus,
Te Dominum confitemur.

Te æternum patrem omnis ter- brofio et Au-
ra ueneratur. gustino attri-
buitur, quod

Tibi omnes angeli, cœli, & u- que exultan-
niuersæ potestates, tē cū gaudio

f s Tibi cecinisse, cū

Ambrosius
 episcopus
 Mediolanen-
 sis, Augusti-
 ni baptizaf-
 set: Augusti-
 num Afru
 Carthagine
 sem, philoso-
 phi primò
 acutissimū,
 & Rhetore
 eloquentissi-
 mū, summo
 ingenij acu-
 mine pradi-
 tum, artiūq̄
 ac philoso-
 phia Aristo-
 telica et Pla-
 tonica cogni-
 tione exa-
 ctissima &
 expeditissi-
 ma ornatū,
 in disputan-
 do uerò insu-
 perabilē, &
 qui maiore
 propè uitae

σοὶ τὰ χερσὶν ἡ σὸν βραχίονα ἀκαταπαύστῳ
 φωνῇ ἐκβοῶσιν· ἅγι· ἅγι· ἅγιος κύρι·
 ὁ θεὸς βασιλεὺς.

πλήρεις οἱ οὐρανοὶ καὶ γῆ ἐν τῆς δόξης
 μεγαλειότητι·

σὲ γίνωσκ· τῶν ἀποστόλων χόρη, σὲ ὁ τῶν
 προφητῶν ὁ ἀνετόσ ἀριθμὸς.

σὲ ὁ τῶν μαρτύρων λυθωμενίων στρατός
 ἀνυμνεῖ.

σὲ ἀνὰ πᾶσι οἰκουμενίῳ ἡ ἀγία ὁμολογεῖ
 ἐκκλησία· πατρί· ἀμετρητῶν μεγαλειό-
 τητι· τὸν τε σεβάσιμον σὸν ἀληθῆ καὶ
 μονογενῆ υἱόν· καὶ τὸ ἅγιον καὶ πρῶτον
 πνεῦμα.

σὺ βασιλεὺς δόξης χριστέ· σὺ τῶν πατρῶν
 ἀίδι· ὑπάρχεις υἱός.

σὺ πρὸς τὸ λυθώσασθαι τὸν ἄνθρωπον,
 ἀαληφόμην· οὐκ ἔφειξας πᾶσι ἐν
 θούου γαστρί·

σὺ νικήσας τῶν θανάτου τὸ κέντρον, ἡ-
 νοίξας τοῖς πιστοῖς τὴν βασιλείαν τῶν ὀρατῶν.

σὺ ἐκ δεξιῶν τῶν θεῶν κάθησαι, γίνε τῆ δόξης
 τῶν πατρῶν· κεινὸς πιστόμην· ἡξίην.

σὺ τίνω δέομεθα, τοῖς τοῖς οἰκέταις τοῖς
 θεοῖς, οὗς τῶν τιμῶν σὺ ὑπεργόρατος αἵματι.

καὶ

Tibi Cherubin & seraphin inces-
sabili uoce præclamāt: Sanctus san-
ctus sanctus Dñs Deus sabaoth.

Pleni sunt cœli & terræ maiesta-
tis gloriæ tuæ.

Te gloriosus apostolorū chorus,
te prophetarū laudabilis numerus:

Te martyrum candidatus lau-
dat exercitus.

Te per orbē terrarū sancta confi-
tur Ecclesia: Patrem immensæ ma-
iestatis: uenerandum tuum uerum
& unicum filium: Sanctum quoque
paracletum spiritum.

Tu rex gloriæ Christe. Tu pa-
tris sempiternus es filius.

Tu ad liberandū suscepturus ho-
minē, nō horruisti uirginis uterū.

Tu deuicto mortis aculeo, ape-
ruisti credentib. regna cœlorum.

Tu ad dexterā Dei sedes, in glo-
riā patris: Iudex crederis esse uen-
turus.

Te ergo quæsumus, tuis famulis
subueni, quos precioso sanguine
redemisti,

Aeterna

*sua partem
inter mores
& errores
Manichæo-*

rum contri-

*uerat. Qui-
cunque uerò
eius Symboli
author est,*

seu Ambrosi-

us, seu Augu-

stinus, id fa-

*tebitur pius
omnis, sym-*

*bolum esse
uerè pius,*

quod & fie-

dei confes-

sionem si-

mul, & gra-

tiarū actio-

*nē, & Dei
laudē conti-*

*neat. Extat
adhuc hodie
sermo quidā
inter Am-*

*brofiana,
quē habuisse
fertur Am-*

brofius post

baptismum
Augustini.
Sed Bras-
mus in præ-
fatiõe in ter-
tium Tomũ
operum Am-
brosij, dicit
esse imposto-
ris & blate-
ronis alicu-
ius: propte-
rea quòd
prorsus nihil
habeat Am-
brosianum.
Claruerunt
autem simul
Ambrosius
cum Augu-
stino, Anno
Domini
380.

Καὶ ποίησον ἐν τῇ αἰωνίῳ δόξῃ τοῖς ἀ-
γίοις σου σωαειθμηθῆναι.

σῶσον τὸν λαόν σου κύριε, καὶ δὴλόγησον
τὴν κληρονομίαν σου. (αἰῶν Θ.

καὶ ποιήσαντο αὐτοῦ, καὶ ἔπαινον αὐτοῦ ἕως τῆ
καθ' ἐκείνην ἡμέραν δὴλογοῦμεν σε· καὶ
αἰνοῦμεν τὸ ὄνομα σου εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς
τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.

καταξίωσον κύριε, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ
ἀναμαρτήτως φυλαχθῆναι ἡμᾶς.

ἐλέησον ἡμᾶς κύριε, ἐλέησον ἡμᾶς.

ἤγούτο κύριε τὸ ἔλεός σου ἐφ' ἡμᾶς, καὶ
βαπτίσθη ἡ πίσσα μου ἐπί σοι.

ἐπί σοι κύριε ἠλπίσα, μὴ κατασχωθῆίω
εἰς τὸν αἰῶνα.

ΚΑΤΑ ΟΝ ΤΡΟ-

ΠΟΝ ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ ΤΟΥΣ

αὐτῶν παιδείας τῆς πνευματικῆς τὴν κυ-

ριακῶς ἀπλούστατα διδάξαι

ῥηθῆναι.

Πατρὸς ἡμεῶν ὃ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

τί τὸτο λέγειν ἐστίν;

Θεὸς ἡμᾶς τῶτοις πνευματικῶν λόγῳις,
ὡσεὶ πιστεύειν ἡμᾶς αὐτῶν ἡμεῶν ἀληθῆ
πατέρᾳ

Æterna fac cum sanctis tuis gloria numerari.

Saluum fac populum tuum Domine, & benedic hereditati tuæ,

Et rege eos, & extolle illos usque in æternum.

Per singulos dies benedicimus te. Et laudamus nomē tuum in seculum, & in seculum seculi.

Dignare Domine die isto sine peccato nos custodire. (stri.

Miserere nostri Dñe, miserere nos. Fiat misericordia tua Domine super nos, quēadmodū sperauimus in te.

In te Domine speraui, non confundar in æternum.

QVO PACTO PAEDAGOGI SVOS PVEROS
orationem Dominicam simplicissimē docere debent.

Pater noster, qui es in coelis.

Quid hoc sibi uult?

DEus nos his uerbis allicit, ut credamus, ipsum uerum nostrum esse partem

πάτερ' ἄρα εἶν, καὶ ἡμᾶς γνήσια αὐτοῦ τέκνα·
 ἵνα τε καὶ μετὰ θράσους, καὶ πίστεως ἀλη-
 θούς αὐτοῦ ὑπὸ καλῶμεν, καὶ αὐτοῦ εὐφρο-
 νίᾳ ὄντες τυγχάνωμεν, ὡς καὶ τὰ τέκνα
 τοῦ αὐτοῦ γονέων.

ΑΙΤΗΣΙΣ Η ΠΡΩΤΗ.

ἀγιασθήτω τὸ ὄνομα σου.

τί τοῦτο λέγεται ἐφ' ἵ;

τὸ τοῦ θεοῦ ὄνομα ἀφ' ἑαυτοῦ μὴ ἁ-
 γιου ὑπάρχει· ἀλλὰ τοὶ ἡμεῖς οὐχόμεθα ἐν
 ταύτῃ τῇ πρὸς οὐχί, τοῦ καὶ πρὸς ἡμῶν ἁ-
 γιασθῆναι.

ὡς ταῦτα γίνεται :

ὅταν τὰ αὐτοῦ ῥήματα ἐν λόγοι ἀληθῶς ἐν
 καθαρώς ἐν ἀκράτῳ κηρύσσονται, ἡμεῖς τε
 ἐν ἀγίῳ, ὡς τοῖς τοῦ θεοῦ τέκνοις πρὸς ἡμῶν,
 τὸ βίον ἡμῶν πρὸς ταῦτα ἐν ἀγίῳ τῷ
 θεῷ οὐδύομεν, ἐν ᾧ ἡμῶν ὁ θεὸς οὐράνῳ
 σωματικῶν. ὅστις δὲ ἄλλο τι διδάσκει, καὶ
 ἄλλω τῷ τοῦ βίου ὁδῷ πορεύεται, τὸ θεῖον
 ὄνομα ἐν ἡμῶν λυμαίνεται· ἀφ' ᾧ διασω-
 ζε ἡμᾶς, ὡς πάτερ ἐν οὐρανοῖς.

β.

ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου.

τί οὗτο

patrem, & nos ueros ipsius liberos: ut confidenter & cum omni fiducia ipsum petamus, sicut dilecti filij charos suos parentes.

PRIMA PETITIO.

Sanctificetur nomen tuum.

Quid hoc sibi uult?

Nomen Dei per se quidem sanctum est: uerum nos oramus hac petitione, ut apud nos quoque sanctificetur.

Quaratione fit istuc?

Cum uerbum Dei pure & sincere docetur, & nos secundum illud, ut filios Dei decet, pie uiuimus: in quo adiua nos, mi pater, qui es in caelis. Qui uero aliter docet, uel uiuit, quam uerbum Dei docet: ille nomen Dei inter nos prophanat. Ne autem hoc accidat, tu prouide, mi pater caelestis.

II.

Adueniat regnum tuum.

Quid

τί τὸτο λέγει ἐς:

ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ ἀφ' ἑαυτῆ, χωρὶς τῶν
ἡμετέρων προσδύων, ὀφείλεται· ἀλλὰ καὶ
ἡμεῖς ἀποδιδόντες ταύτη τῆ προσδύῃ, ὡς ἐπὶ
πρὸς ἡμᾶς αὐτὴν προσδύεται.

ὡς ταῦτα γίνεται;

ὅταν ἡμῖν πατήρ ὁ ὑψίστος ἡμεῶν αὐτῶν ἁγίου
πνεῦμα πρὸς ἀδίδωσι, ἵνα ἴδωμεν αὐτῶν χάρις,
τοῖς λόγοις αὐτῶν πιστεύω οἷοί τε γινώμεθα,
καὶ γὰρ τὸ τῶν ἁγίων κόσμων μετὰ ὑπερβίας τῶν
ἐπιγίων βίου ἴσχυον, ἐκεῖ δὲ ζωὴ αἰώ-
νιον διασωθῶμεν.

γ.
ἠγωνίζομαι τὸ θέλημα σου, ὡς ἡμεῖς οὐ-
ρανῶν καὶ ὑπὸ τῆ γῆς.

τί τοῦτο λέγει ἐς:

τὸ πάντοτε ἀγαθὸν ἐπὶ πολυέλεον τοῦ θεοῦ
θέλημα ὑπὸ τῆς αἰσθητικῆς ἀνδρείας τῶν ἡμῶν προ-
σδύων· ἀλλὰ ἀποδιδόντες γὰρ ταύτη τῆ προσδύ-
ῃ, ὡς καὶ αὐτὸ γὰρ ἡμῖν γίνεσθαι.

ὡς ταῦτα γίνεται.

ὅτε ὁ θεὸς πάντοτε πονηρόν τε καὶ φαῦλον ἐξ
λόγου καὶ θέλημα κατὰ ἡμεῶν ἡμεῶν καὶ κωλύει,
ὅ, τι τὸ τοῦ θεοῦ ὄνομα ἡμῖν ἁγιάζειν, καὶ
τὴν αὐτὴν βασιλείαν πρὸς ἡμᾶς ἐλθεῖν ὅ μὴ
ἔσθ, οἷον.

Quid hoc sibi uult?

Regnum Dei uenit etiam per se, sine nostra oratione: sed petimus hac precatione, ut ad nos quoque perueniat.

Qua ratione fit istuc?

Cum pater cœlestis dat nobis suum sanctum spiritum, ut suo sancto uerbo per suam gratiam credamus, ac piè hic temporalem, illic æternam uitam agamus.

III.

Fiat uoluntas tua, sicut in cœlo, & in terra.

Quid hoc sibi uult?

Bona ac misericors Dei uoluntas fit quoque sine nostra oratione: sed rogamus hac petitione, ut etiam apud nos fiat in cordibus nostris.

Qua ratione fit istuc?

Cū Deus frangit atq; impedit omne malū consiliū & uoluntatē, quæ nobis nomē Dei nō sanctificent, regnumq; eius ad nos peruenire non
g- sinant:

ἐὰν οἴοντε τὸ δὲ ἀβόλας ἔκ κόσμου καὶ τῆ σαρκὸς
 καὶ τῆ ἡμετέρας, ἡμεῖς ἢ κραταίως ποιῆ, καὶ
 καρτερῶς διατηρεῖ γὰρ τὸ αὐτῆ ῥήματα ἔκ πῆ
 σει, εἰς τὸ τῆ βίβ τελευτῆ. ὡς δὲ τὸ θεοῦ
 ἀπλαγχνοῦ καὶ ἀγαθὸν θέλημα.

δ.

τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ὑψίστου δὸς
 ἡμῖν σήμερον.

τί τὸτο λέγει ἐφ' ἡμῖν:

ὁ θεὸς τῆ ἡμῶν τῆ ὑψίστου, καὶ τῆς πονη
 ροῖς ἀνθρώποις, χωρὶς τῆ ἡμῶν αἰτεῖν ἢ πλο
 σούχεα πᾶσαι. ἡμεῖς ἢ αἰτῆμεν, ὡς ἡμᾶς
 γινώσκοντες καρδίαις, ἐφ' ὧ μετὰ δύχα
 εἰσίας τὸν ἄρτον τὸν ὑψίστου λάβωμεν.

τί σημαίνει ὁ ἄρτος ὁ ἐπιούσιος:

ἀρφαίνῃ πάντα, ὅσων χρείαν ἔχουσι πρὸς
 τῆ τῆ βίβ διατροφῆ, ἔκ τὰλλα ἀναγκαῖα,
 οἶον τε σίτον ἔκ πότιμα, ἰματισμὸν, οἶνον,
 ἀγρὸν καὶ βοῖδα, χρέματα καὶ πλοῦτον, σύ
 ζυγον δουλοῦ, ἀγαθὰ τέκνα καὶ δούλοῦ, καὶ
 οἰκέτω χρῆσθ, ἀγαθὸς τε ἔκ πῆς ἄρχον
 τας ἔκ πρὸςάτας, καὶ καλῶς διακηνῶν πο
 λιτείαν, εἰρήνην, ὑγείαν, σωφροσύνην, ἔκ
 πῆς, φίλος τε ἀγαθὸς, καὶ πῆς γέροντας,
 καὶ τὰ τοιαῦτα.

sinant: ut est diabolus, mūdi & carnis nostræ uoluntas. Deinde cum cōseruat & cōfortat nos firmiter in suo uerbo & fide, usq; ad finem uitæ nostræ. Hæc est sua misericors et bona uolūtas.

I I I I.

Panem nostrū quotidianum
da nobis hodie.

Quid hoc sibi uult?

Deus dat quidem omnibus panem quotidianum, quamuis non petamus, etiam malis hominibus. Et nos precamur hac petitione, ut cognoscamus hoc, atq; ita panem nostrum quotidianum cum gratiarum actione accipiamus.

Quid autem significat panis quotidianus?

Significat omne id, quod ad uitæ nostræ necessitatem ac sustentationem pertinet: ueluti cibum, potum, uestes, calceos, domum, aream, agros, pecudes, pecuniam, diuitias, probam coniugem, probos liberos, probos seruos, probum ac fidum magistratum, bonum Reipub. statum, commodam aeris temperiem, pacem, sanitatem, modestiam, honorem, bonos amicos, fidos uicinos, & id genus alia.

ε.

Καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα
ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν ταῖς
ὀφειλέταις ἡμῶν.

τί τὸτο λέγειν ἐστὶ :

αὐτοῦ μὲν γὰρ ταύτη τῇ προσδύχῃ, ἵνα ὁ πα-
τήρ ὁ γὰρ τοῖς ὕρανοῖς, ἔμὴ ἀκρβλέτωμ πρὸς
τάς ἡμῶν ἀμαρτίας, μηδὲ δῶ ταύτας ἡμῖν
τὰ ἡμῶν αὐτήματα ἀπὸ νῆτρ. ἔδιδνος γὰρ
τῶν τοῦτων ἀξιοὶ γινόμεθα, ὡμ πρὸς τὸ θεῶ
ἀπαιτοῦμεν, ἀλλὰ ὁ θεὸς δωρεὰν πάντα
πρὸς ἡμῶν ἀξιοὶ. καθημέραν γὰρ ἐκείνου πολ-
λὰ ἔξαμαρτάνομεν, καὶ ἔδιδνος πλὴν τῶν
πικραιῶν ἀξιοὶ μεθα. ἔτω καὶ ἡμεῖς αὐτὰ
ἐκ καρδίας συγγνώμῃ πρὸς ἡμῶν μέλλο-
μεν, καὶ εὐποιήσομεν αὐτὸς πρὸς ἡμῶν τὴν ἔξυ-
μαρτηκότητα.

ς.

καὶ μὴ εἰσγένηκεις ἡμῶν εἰς
πειρασμόν.

τί τὸτο λέγειν ἐστὶ :

ὁ μὲν θεὸς μηδὲν πειράζει· ἀλλὰ
μὲν ἔσχυόμεθα ταύτη τῇ προσδύχῃ, ὡς ἡ-
μῶν ὁ θεὸς φυλάττει καὶ σωτηρεῖ, ὡ-
σε ὅ

V.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

Quid hoc sibi uult?

Petimus hac prece, ne pater cœlestis uelit spectare peccata nostra, atque ita istorum remissionem nobis denegare: quandoquidem nullis rebus, quas petimus, digni sumus, nec quicquam mereri possumus: sed ut uelit nobis largiri sua gratia, omnia. Quia quotidie multifariam peccamus, & nihil nisi poenam meremur. Tunc nos quidem uicissim ex corde condonabimus ijs, à quibus in nos peccatum est, illisq; libenter beneficiemus.

VI.

Et ne nos inducas in tentationem.

Quid hoc sibi uult?

Deus quidē neminē tentat. Sed tamē petimus hac petitione, ut ipse nos custodiat & cōseruet,

σε δὲ μὴ ἡμᾶς ὁ καταναῶς, καὶ ὁ κόσμος, καὶ ἡ
 σὰρξ ἢ ἡμετοῖρα δὲ ἀπατᾷ καὶ φαυλακίζει, καὶ
 ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀρθῆς πίστεως εἰς τὴν ψευδῆ
 ἐπάγει, ἢ πρὸς τὸ ἀπελπίζειν ἢ τὸ κακοε-
 γεῖν, καὶ τὰλλα αἰχρὰ καὶ πλημμελίματα
 ἐφορμᾷ. καὶ αὐτῶς τούτοις περιώμεθα, ὥστε μὴ
 ἠτηδιῶαι ἡμᾶς, ἀλλὰ τὸ τέλος νικᾶν καὶ
 ὑπὸ κρατεῖν.

ἀλλὰ εἶσαί ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πονηρίας.

τί τοῦτο λέγει ἐφ' ἡμῶν;

αὐτοῦ μὲν, ὡς γὰρ κεφαλαίον, ἵνα ἡμᾶς ὁ πα-
 τὴρ ὁ γὰρ ὕψιστος, ἀρχὴ καὶ ἀπαλλάτῃ παύ-
 των κακῶν καὶ λιπιδύων, ἀμα μὴ τῆς ψυχῆς
 τε καὶ τῆς σώματος, ἀμα δὲ καὶ τῆς ἀγαθῶν καὶ
 τῆς τιμῶν· καὶ τὰ τελευταῖα, παρὰ τὴν τῆς
 θανάτου ὥρας, ἡμῶν χρῆσθαι ἢ μακάριον τοῦ
 εἰς τέλος δωρηῆται ἡμᾶς τε καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς
 χρῆσοτά τινι ἀγαθόπιτα, ἐκ ταύτης τῆς συμ-
 φορῶν τε καὶ παυρίων κακῶν βίωσης δὲ αἰ-
 ρητῆς, καὶ εἰς τὸ ὕψιστον πρὸς αὐτὸν ὑποδέχεται.

Ἀμήν.

τί τοῦτα σημαίνει,

Δηλοῖ, ὡς ἐμὲ βεβαιώθηκεν ἢ ἀσφαλισ-
 θήσεται, τὰς ριαύτας δηλαδὴ πλοσδύχας
 τῆς πατρὸς τῆς γὰρ ὕψιστος δὲ πλοσδύχους ἢ
 εἰσκησῶν

ne *Satanas*, *mundus* & *caro nostra* nobis imponant, & nos à *recta fide* ad *superstitionem*, *desperationem*, atque *alia grauia scelera* & *flagitia* seducant: & ut maxime eiusmodi *tentationibus* sollicitemur, ne succumbamus, sed ut tandem uincamus ac triumphemus.

VII.

Sed libera nos à malo.

Quid hoc sibi uult?

Oramus hac prece, tanquam summum, ut *pater noster* qui in *cælo est*, liberet nos ab omnibus malis ac periculis, corporis & animæ, bonorum & honorum. Et ut tandem, cum *hora mortis uenerit*, *scelicem uitæ exitum* largiatur: nosq; pro sua gratuita bonitate, ex hac *miseriarum ualle*, ad se in *cælum* recipiat.

Amen.

Quid hoc sibi uult?

Vt ego sim certus, eiusmodi petitiones à *patre nostro cælesti* esse acceptas & exauditas.

εἰσηκουσμηνάς ὑπαρῆκειν. αὐτὸς γὰρ ἡμῖν
 εὖδρον τὸν τρόπον αἰτεῖν καὶ πρὸς δύχεσθαι
 πρὸς ἐταξε. ἀμὲν ἀμὲν, τούτεσι, ναὶ ναὶ
 ταῦτα οὐτῶ ἐσεσθαι μέλει.

Π Ρ Ο Σ Ε Υ Χ Η

Π Ρ Ο Σ Τ Ο Ν Θ Ε Ο Ν

πατὸρα.

*Ista oratio-
 nes habetur
 in Catechesi
 Camerarij,
 unde desum-
 pta sunt.*

ΠΑντόκρατῆρ, ἀθάνατε, αἰῶδιε θεός,
 ζῶν καὶ βασιλεύων ἀνάρχως καὶ ἀ-
 τελουτήτως, ὁ πατήρ κυρίου ἡμῶν ἰη-
 σοῦ χριστοῦ, ὁ ἐμφάνας σεαυτὸν ἡμῖν χρο-
 σύπητι ἀμετρῆτω, καὶ φθρυγῆ ἀμὲν ὁ πε-
 ρὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, οὕτως
 ὅστις ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, αὐτὸ ἀκούε-
 τε· ποιητής καὶ κτίστης ἀπάντων, σωτήρ
 τε καὶ προστάτης ἅμα τῶν σωμαϊδῶν κυ-
 ρίων ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ· ὃς ἀνεδείχθη γνω-
 ρεῖσθαι ἡμῶν ἰσοβόλοισι, καὶ συμβασιλεύει
 σοὶ αἰεὶ, μετὰ τῶν δυνάμετῶν ἁγίων, ἐκ κε-
 χυμηνοῦ ὑπὲρ πάντων ἀρσόλους· σοφός, ἀγα-
 θός, ἐλεήμων, ἐλδύθροτος, δίκαιος, ἰσχυρός,
 ἅγιος· ὁ εἰπὼν, ζῶ ἐγώ, ἐγὼ ἀθανάτι κύριος,
 ἔβούλομαι τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ἀλλ'
 ὡς τὸ

exauditas. Quia ipse nobis mandauit, ut ad istum modum oremus: promisitq; se nos exauditurum esse. Amen Amen, id quod significat, certè certè hæc debent ita euenire.

AD DEVM PA=

TREM ORATIO.

OMnipotens, immortalis, æterne Deus, uiuens & regnans sine principio & fine, qui es pater Domini nostri Iesu Christi, qui manifestasti te ipsum nobis bonitate immensa, & clamasti de filio tuo Domino nostro Iesu Christo, Hic est filius meus dilectus, hunc audite: creator & conditor omnium: saluatorq; & gubernator, cum coæterno Domino nostro Iesu Christo: qui declaratus & manifestatus est in Hierusalẽ, & regnat tecum semper cum Spiritu sancto, effuso super Apostolos: sapiens, bone, misericors, liber, iuste, fortis, & sancte: qui dixisti, *Viuo ego, ego Adonai Dominus, nolo mortem peccatoris, sed*

g. 5 ut con-

ὡς τὸ ὑψιρέψαι τὸν ἀσεβῆ ἀπὸ τοῦ ὄντος
 αὐτοῦ, καὶ ζῆν αὐτὸν· καὶ αὐδῖς, οὐ θέ-
 λω τὸν θάνατον τοῦ ἀνόμου, ὡς τε ἀρ-
 σιρέψαι αὐτὸν ἐκ τοῦ ὄντος αὐτοῦ ἐκ τῆς πονη-
 ρείας. καὶ αὐδῖς, ὑψιθάλασσαί με γὰρ ἡμῶρα
 θλίψεως, καὶ ἔξελοῦμαί σε, καὶ δεξά-
 σεις με. Δέομαί σου, ὃ εἰς μόνον ἀληθὴς
 θεός, ἐλέησόν με, ἵλεως γηρόμενον· ἵνα τὸν
 ἕορ σου κύριον ἰησοῦν χριστόν, ὃν ἔδουλόκη-
 σας θεῖναι σφάγιον καὶ θῦμα ὑπὲρ ἁ-
 μαρτιῶν, καὶ μεσίτην καὶ ἱκέτην μόνον.
 ἀγίαζε, κυβόρνα, χειραγώγει, διόρθου πά-
 στας διωσάμεναι ψυχικάς, καὶ φώτισε τὴν
 καρδίαν ἐμοῦ, γνάσκας γὰρ αὐτῆς τῶν νοε-
 ρῶν ἵνα τῶν δυνάμετον ἁγίου σου, ἵνα ἵνα
 λάμπῃ γὰρ ἐμοὶ γνῶσις ἀληθὴς περὶ σου,
 καὶ πεποίθησις ἐπὶ σε, μετὰ ὑψιθέσεως
 δικνεκούς, καὶ πίστεως ἀθραύστου, καὶ γὰρ
 τόνου δύχαισίας, γὰρ ὑπακοῆ ἀδιακρίτων,
 ἵνα ταπεινώσει ἀνυποκρίτων. πρόσκει σκε-
 πάζω, καὶ τὴν κρατομαὶν χεῖρα σου ὑ-
 πόδρεχων ἀεὶ τῆς ἐκκλησίας σου, κατὰ
 τὴν ἐπαγγελίαν ἡ ἐῖπας. αὐτῆ αὐτοῖς
 πρὸς ἐμοῦ ἵνα θήκη, τὸ τῶν δυνάμετον τὸ ἐμὸν ὃ
 ὄντι

ut cōuertatur impius à uia sua, & ui-
 uat: & rursus, Nolo mortē impij,
 sed ut cōuertatur à uia mala sua: &
 rursus, Inuoca me in die tribula-
 tionis, eripiā te, & glorificabis me.
 Oro te, qui unus & solus es uerus
 Deus, miserere mei, factus mihi p-
 pitius propter filiū tuū Dñm Iesum
 Christū, quē bene placuit tibi dare
 occisionē & uictimā pro peccatis,
 mediatorē & supplicatorē solū. Sā-
 ctifica, gubernā, rege, corrige & re-
 ctifica omnes uires anime, & illumi-
 na cor meū, accēso in ipso igne in-
 telligēte, p̄ sanctū tuū spiritū, ut lu-
 ceat in me tui agnitio uera, & in te
 fiducia, cū inuocatione cōtinua, &
 fide infracta, & gratiarum actiōne
 intenta, in obediētia firma, qua nū-
 q̄ à te separer, & humilitate non si-
 mulata. Sis tutor & defensor, p̄te-
 gens, manūq̄ tuā robustā super Ec-
 clesiam tuā semper habēs, iuxta p̄-
 missionem quā dixisti: Hoc est fœ-
 dus meū cum eis, spiritus meus qui
 est in

ἄξιμ ἐπί σοι, καὶ τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκε εἰς
 τὸ σῶμα σου, οὐ μὴ ἐκλίπη ἐκ τοῦ σώμα-
 τός σου, καὶ ἐκ τοῦ σώματός τοι σπέρμα-
 τός σου. ποιήσω φαίνειν αἰεὶ τὸ φῶς τοῦ
 εὐαγγελίου ἐν ἡμῖν, ἐνδυναμώσω ἐν ἀλη-
 θείᾳ ἡμᾶς, διδάσκω καὶ φυλάττω ἀ-
 κέραιον τὸν τε νοῦν ἡμῶν, καὶ τὴν ψυ-
 χὴν ὅλῳ, τὸ μὴ ποτε ἐκβραδύνῃαι ἡ-
 μᾶς οἷον εἰς σύρσεις τινὰς αὐτοίας ὑπὸ κου-
 ρείου, ἢ ἄλλας ἀσυναγωγῶν μανιώσεις δι-
 ξας, καὶ ἀτόπους φλυαρίας. τὴν δὲ δι-
 δασκαλίαν κοινῶν ἐν ἐκκλησίᾳ τήρησω
 καθαράν καὶ ἀλώβητον· καὶ ὑπεράσπι-
 ζε τῶν πολιτειῶν, ὅσαι προξένους πᾶρέχου-
 σιν αὐτὰς ἐν τῇ γῆ τῆς ἐκκλησιαστικῆς
 συλλόγῳ. ἀντίσηδι αἰεὶ ὑπὲρ ταλαιπώ-
 ρων ἡμῶν, τῶν σῶν προβατίων, μαχόμενοι
 λύκοις καὶ λέουσι τοῖς ἐνεδροῦνσι τῇ σω-
 τηρίᾳ ἡμῶν. τρέψαι καὶ ἀκροθάλουσαν παῦ-
 πονύμα ἀκάρτην, ψυδῆς, ἀνθρωπο-
 κτόνον, ἀσεβῆς, ἀντίχριστον καὶ θεόεχθρον· ὅ
 οὐ μὴ παρίσθῃ ποτὲ ἡμᾶς ἀρπαζο-
 μένης ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ χριστοῦ
 Οὐ. Αμὴν.

ΠΡΟΣ

est in te; & uerba quæ posui in ore tuo, nō recedent ex ore tuo, neq; ex ore seminis tui. Fac ut luceat semper in nobis lumen Euangelij tui: corrobora nos in ueritate, docens & custodiens sincerā & sanam mentem nostram, & animam totam, ne unquam naufragi eijciamur in Syrtes dementiæ Epicureæ, aut alias etiam quascunque opiniones furiosas, & nugas absurdas. Doctrinam autem comunē in Ecclesia serua puram & incontaminatam: & defende politias, quæ se hospites exhibent in terra ecclesiasticis cœtibus. Sta etiā semper pro miseris nobis, tuis ouibus, pugnans lupis & leonibus salutis nostræ insidiantibus. Pelle & fuga omnem spiritum immundū, mendacem, homicidam, impium, Christo contrarium, & Deo inimicum: & non fines nos rapī è manibus CHRISTI tui.

Amen,

A D

ΠΡΟΣ ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙ-
ΣΤΟΝ ΠΡΟΣΒΥΧΗΝ.

Ω Χριστέ ἰησοῦ, υἱὲ θεοῦ ζωντοῦ, θεὸς ἀλη-
 θινός, λόγος καὶ εἰκὼν τοῦ ἀϊδίου πα-
 τρός, ἐκ ἀπαύγασμα δόξης αὐτοῦ, ὁ γεννηθεὶς
 πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν, ἐκ παθῶν τῆς σαρκί, σω-
 ρυθεὶς, ἐκ ζωοποιθεὶς πνεύματι, ἀναστὰς καὶ
 ἀναληφθεὶς, συμβασιλεύων σὺν τῷ πατρί
 καθ' ὅλην τὴν αἰῶνα, καὶ θνήσκων ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ,
 ὡς ἐδοῦναι δόξαίαν τοῖς ἀνθρώποις, ἐκείνου-
 σης διὰ τὸν πατέρα ἡμῶν, καὶ μεσιτεῦσθαι αἰεὶ πρὸς
 τὸν πατέρα ὁ εἰπὼν, δόξουτε πρὸς με πάντες
 οἱ κοπιῶντες καὶ τρεφομένοι, καὶ γὰρ αὐτὸς
 παύσω ὑμᾶς. καὶ γεννηθήσεται ἡμεῖς πρὸς
 τὸν πατέρα, καὶ ἀγιασθήσεται ἡμεῖς πνεύματι τῷ
 ἁγίῳ, ὃν ἐπέμφατος, ὡς ἔφη ἐπηγγείλω, πρὸς
 κλητοῦς ἐπίτροπον, αὐτὸς ὅχι ἡτοῦ συμ-
 πλοῦ καὶ φυλάττου ἑαυτοῦ, καὶ τὸ εἰρη-
 μολοῦν, ὅχι ἀφήσω ὑμᾶς ὅς φάνους. ἐλήθη ἡ
 ἐμεῖς, γηρόμηνος αἰεὶ ἐκείνης ἡμεῖς. ὁ ὄντως
 ἐμεῖς ὁδηγῆσας, ἐκ καθάρσεως τῷ ἁγίῳ πνεύ-
 ματι σου. καὶ ἀπάλεξον τῶν ἁσάντων ἐφοδῶν ἐξ
 ἐσθλοῦ, τῶν ἐφορμῶν διὰ τὴν ψευδο-
 γίαν ἀσεβῆς καὶ ματαιόφρονος ἀδελφείας,
 τοῦ πνεύ-

AD IESVM CHRIS-

stum oratio.

O Christe Iesu fili Dei uiuentis,
 Deus uerus, uerbū & imago
 æterni patris, & splendor gloriæ i-
 plius, incarnate, passe, crucifixe, & ui-
 uificate spiritu, resurgēs & assumpte
 in cœlos, simul regnās cū patre cun-
 ctipotente: sedēs à dextris ipsius, ut
 des dona hominibus: sis pro nobis
 supplicator & mediator semper a-
 pud patrē tuum: qui dixisti, Venite
 ad me omnes qui laboratis & onera-
 ti estis, & ego refocillabo uos. Inter-
 cedas, p me apud patrem, & sanctifi-
 ces me spiritu sancto tuo, quē misisti,
 ut promissisti, paracletū, & cōmis-
 sariū: ipse interim nō minus præsens
 & custodiēs tuos, iuxta dictū tuum,
 Nō relinquā uos orphanos. Misere-
 re mei, factus p me semper supplex.
 Dirige gressus meos, ducens me, &
 cōfirmans spiritu S. tuo: & repelle
 omnem insultū diaboli, irruentē per
 mēdacia impia, & uanā nugacitatē,
 ut alli-

το πρὸς ἄρραχθῆναι ἡμᾶς τῆ τε ἀκαθαρ-
 σία καὶ μολυσμοῖς αἵματός, καὶ ἄλλοτριω-
 θῆναι πρὸς ἀπαγγέτας τοῦ μόνου σωτηρίου
 ἀληθείας ὧν. πνευμάτων γὰρ ὄργα ὅτι
 τάδε φιλοψευδῶν τε καὶ δολιῶν, καὶ ἀ-
 σελγῶν καὶ φονικῶν, σκότους τε καὶ ζο-
 φοῦ γινώσκω. σὺ δὲ ὦ χριστέ ἡε θεοῦ ἡλ-
 θου, ἵνα λύσης τὰ ὄργα αὐτῶν. Ἀμήν.

Π Ρ Ο Σ Τ Ο Α Γ Ι Ο Ν
 πνεῦμα.

Ω Παράκλητε πνεῦμα ἁγίου θεός,
 ὃν πιστεύομεν ὑπὲρ πάντων ἀρετῶν θεό-
 θεν ἐκκεχῦσθαι ὀφθαλμοφανῶς, καὶ ὑ-
 πηχνημένον ἴσμεν τῆ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ χρι-
 στοῦ σωτῆρός ἡοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ γνῶσθῆναι
 γνῶσθαι αὐτῆ διαπυροῦ ἐπίκλησιν τοῦ ὄντος
 ὄντος θεοῦ, καὶ πληρωθῆναι γινώσκου ἀληθείας,
 καὶ τὸ γεγραμμένον, ἐκχεῖν ὑπὲρ τοῦ οἴκου
 διαβίδ πνεῦμα χάριτος καὶ οἰκισμῶν.
 καὶ κατὰ τὴν ὑπομαρτυρίαν τοῦ μακα-
 ρίου παύλου, ὅτι ὁ θεός ἐξέχευεν τὸ ἁ-
 γιον πνεῦμα ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, ὡς ἡ
 ὧν χριστοῦ τοῦ σωτῆρός ἡμῶν ἔγειρον διὰ
 γνῶσθαι ταῖς καρδίαις ἡμῶν πίσιν βεβαίαν καὶ
 ἐν ὄργῳ,

ut allidamur scilicet ad impuritatem,
 & iniquitatem carnis, & alieni fia-
 mus, auersi à sola saluifica ueritate
 tua. Spirituum enim hæc sunt opera im-
 postorū, dolosorū, lasciuorū, & ob-
 scœnorū, & sanguinariorū, in tene-
 brisq; & caligine habitantium. Tu
 uerò Christe fili Dei uenisti, ut solue-
 res opera ipsorū. Amen.

AD SPIRITUM SAN-
 ctum.

Spiritus sancte paraclete Deus,
 quē credimus super Apostolos
 à Deo effusum manifeste, & pmissū
 scimus Ecclesiæ à Christo Saluatore
 filio Dei, ut accēdas in ipsa ardentē
 inuocationē uerē existētis Dei, & lu-
 cidam agnitionē ueritatis, quemad-
 modum scriptū est, Effundā sup do-
 mum David spiritum gratiæ & mise-
 ricordiarum: & iuxta testimoniū S.
 Pauli, Quòd Deus effudit super nos
 opulenter suū spiritum S. per Iesum
 Christum seruatorem nostrū. Excita
 in cordibus nostris fidem firmam &
 h effica-

ἄνδρῶν, καὶ αἰδοῦσιν ἀκριβῆ ἑλέους, οὗ
 ἡμῶν θεὸς πατὴρ αἰδίου ἐπηγγέλατο δι
 ἡοῦ αὐτοῦ ἱερῶν ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ. γίνου
 καὶ ἡμῶν πρῶτος, καὶ σωτήρ ἡ
 γὰρ ὅς ἐν πάσαις ἐνθυμήσεσί τε καὶ πρά
 ξεσι, βοηθῶν ἡμῶν καὶ ῥυόμενος ἡμᾶς ἐκ
 ἁνομιῶν, οἷς ὑποπίπτομεν ἐκάστοτε ἐν τῷ
 κόσμῳ. κίνησον καὶ τὰς φρενὰς ἡμῶν δι
 ναίμει χάριτός σου, ἵνα τῇ τῆ ὀφειλομένη
 ὑπακοῆς ἀποδοῦμεν τὸν τε αἰδίου πατέρα,
 καὶ ἡοῦ σωτήρα, καὶ σὲ ἅγιον πνεῦμα πα
 ράκλητον σέβωμεν, θεουσκύοντες καὶ ἡμ
 νοῦντες αἰετῶς μόνον, πάνσεπτον καὶ πῶς
 κωκυτὸν θεόν, Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΕΥ ΧΗΣ, ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑ ΦΗΣ ΠΡΟΣΑΓΜΑΤΑ.

Ησα. ξε. **Κ**ΑΙ ἔσαι, πρὶν ἢ ἀκράξαι αὐτοῦ, ἐγὼ
 ὑπακούομαι αὐτῶν, ἐπὶ λαλόωτων
 αὐτῶν ὄρω.

ψαλ. λγ. ἔξεζητήσα τὸν κύριον, καὶ ἐπήκουσέ με, καὶ
 ἐκ πασῶν τῶν θλίψεών μου ἐξήρῳ τὸ με.

ψαλ. μθ. ὑδικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς σου, ὅτι
 ἐξελῶμαι σὲ, καὶ δεξάσῃς με.

ἔγγυς

efficacem, & sensum uerū misericordiæ, quā nobis pater æternus promisit per filiū suum Dominū nostrum Iesum Christū. Fias etiā nobis paracletus & patronus bonus in omnib. cogitationib. & actionibus, iuuans nos, & liberās nos ex omnib. periculis, in quā incidimus semp̄ in mūdo uiuētes. Moue & mētes nostras potētia gratiæ tuę, ut debite obediētiae obsequio, æternūq; patrē & filiū saluatorem, & te sanctum spiritū paracletū colamus, celebrātes & laudantes semper unū, solum omnibus colendum & adorandū Deum: Amen.

DE ORATIONE, SACRÆ SCRIPTURÆ mandata.

ET fiet, ut antequam clament ipsi, ego ex- Esa. 65.
audiam eos, adhuc loquentibus illis dicā.

Exquisiui Dominū, & exaudiuit me, & ex Psal. 33.
omnibus tribulationibus meis eripuit me.

Inuoca me in die tribulationis tuæ, & eruam Psal. 42.
te, & glorificabis me.

- ψαλ. ρμδ. ἐγγὺς κύνειθ' ὡς ἅσι τοῖς ὑψηλοκερμίοις αὐτῷ
 ἔ, πᾶσι τοῖς ὑψηλοκερμίοις αὐτῷ ἐν ἀληθείᾳ.
 ματ. γ. οἶδ' ἔτι γὰρ ὁ πατήρ ὑμῶν, ὧν χρεία ἔχετε,
 πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτήσαι αὐτῶν.
 ματ. ιη. λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνή-
 σωσιν ἐπὶ τῆ γῆς, πρὸς τὸ πάντως πράγμα εἶθ',
 οὐ ἐὰν αἰτήσωνται, γηρηνήσεται αὐτοῖς πρὸς
 τὸν πατέρα μου ἐν οὐρανοῖς.
 ματ. κα. καὶ πάντα ἅρα αὐτῶν αἰτήσητε, ἐν τῇ πρὸς
 τὸν πατέρα προσεύχοντες, ἀκούσει ὑμᾶς.
 λουκ. ια. αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ
 εὕρησέτε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.
 ὡς γὰρ ὁ αἰτῶ λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶ εὕ-
 ρισκει, καὶ τὸ κρούοντι ἀνοιγήσεται.
 λουκ. ιβ. Δεῖ πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακῆν.
 ἰωαν. ιε. ἐὰν μὴν ἔτι ἐμοί, καὶ τὰ ῥήματά μου
 ἐν ὑμῖν μένῃ, ὁ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε, καὶ
 γηρηνήσεται ὑμῖν.
 αὐτόθι. ὁ, ἂν αἰτήσητε τῶν πατέρων ἐν τῷ ὀνό-
 ματι μου, δώσει ὑμῖν.
 κ. θια. ι. πάντοτε χαίρετε, ἀσφαλῆπως προσεύ-
 χεσθε, ἐν παντί θυχευαδίετε. ὅτι ἡ δέλη-
 μα δεῖ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.
 ἰακωβ. δ. αἰτεῖτε, καὶ ἔλαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖ-
 σθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.
 καὶ

Propè Dominus omnibus inuocantibus *Pfal. 144.*
eum, omnibus inuocantibus eum in ueritate.

Nouit enim pater uester, quibus rebus opus *Matth. 6.*
habeatis, priusquam petatis ab illo.

Dico uobis, quòd si duo ex uobis con- *Matth. 18.*
senferint super terram, de omni re quamcun-
que petierint, fiet illis à patre meo qui in cœ-
lo est.

Et omnia quæcunq; petieritis, in deprecatio- *Matth. 21.*
ne credentes, accipietis.

Petite, & dabitur uobis: quærite, & inuenie- *Luc. 11.*
tis: pulsate, & aperietur uobis. Omnis enim qui
petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pul-
santi aperietur.

Oportet semper orare, nec defatigari. *Luc. 18.*

Si manseritis in me, & uerba mea in uobis *Ioan. 15.*
manserint, quicquid uolueritis, petetis, &
fiet uobis.

Quicquid petieritis patrem in nomine meo, *Ibid.*
dabit uobis.

Semper gaudete, indefinenter orate, in om- *1. Theff. 5.*
nibus gratias agite. Hæc enim uoluntas Dei
per Christum Iesum erga uos.

Petitis & non accipitis, eo quòd malè peti- *Iac. 4.*
tis, ut in uoluptatibus uestris insumatis.

Ιακ. 1. 7. **Ἡ δὲ ὀλιγὴ πίστεως σώσει ἔκαστον, καὶ ἡ ἀμαρτία ἢ ὡς ποικίλως, ἀφεθήσεται αὐτοῖς.**

αὐτόδι. πολὺ ἰσχύει δέκσις δικαίᾳ, γνῶν γυμνῆ.

πειρ. 11. **Προσδοχὴ ταπεινοῦ νεφέλας διήλθε, καὶ ἕως σωεγγίστη οὐ μὴ πῶρα κληθῆ, καὶ ἔμὴ ἀρσῆ ἕως αὐτοῦ ὑποκείμεται ὁ ὕψιστος.**

ΚΑΤΑ ΟΝ ΤΡΟ- ΠΟΝ ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ ΤΟΥΣ αὐτῶν παῖδας ἀπλούστατα διδά- ξαι ὀφείλουσι τὰ τριβα- πῖσματῶ.

τί ἐστὶ τὸ βῆπῖσμα?

ΟΥ μὲν ἀπλῶς τὸ βῆπῖσμα ὕδωρ ἔστι, ἀλλὰ καὶ τῶ θεοῦ προσηγορία σωματικῶν, καὶ τῶ αὐτοῦ ἁγίου λόγου πνευματικῶν.

ποιῶν ἡ τῶ τοῦ τῶ θεοῦ ῥῆμα ἐστὶ:

γνῶ τῶ τριβαπῖμα ἐξάτω κεφαλαίῳ, ὁ κύριος ἡμῶν ὁ ἰησοῦς χριστὸς οὕτω λέγων τυγχάνει πορευθῆναι μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος.

τί ὄνομα

Et obsecratio fidei saluum reddet labo-
rantem, & eriget eum Dominus : & si in pec-
catis fuerit, remittentur ei.

Multum enim ualet deprecatio iusti ef-
ficax. Ibid.

Oratio humiliantis se, nubes penetrat : &
non cessat, donec appropinquet Deo : nec de-
sinit, donec altissimus respiciat. Syr. 35.

DE BAPTIS=

M O. ' .

QVO PACTO PAEDAGOGI
suos pueros sacramentum Ba-
ptismi simplicissimè do-
re debeant.

Quid est Baptismus ?

Baptismus non est simpliciter aqua, sed
quæ sit diuino mandato inclusa, & uer-
bo Dei comprehensa.

Quod est igitur tale uerbum Dei ?

Vbi Dominus noster Iesus Christus di-
cit Matthæi ultimo: Euntes docete omnes gen-
tes, baptisantes eos in nomine patris,
& filij, & spiritus sancti.

b 4

Quid

τί ὠφελεῖ ἡμᾶς τὸ βόηθισμα, ἢ τί
συμβάλλεται;

ἀπορίδωσι τῶν ἁμαρτωλῶν ἄφεισι, καὶ τὸ
θανάτου τε καὶ καταναῶς ἀπαλλάττει καὶ
ἀρλύνεται, τὴν τε σωτηρίαν τὴν αἰώνιον,
ἡμῶν τοῖς πιστεύουσιν, πρὸς τὰ ἐν λόγοις
καὶ ἐπαγγελίαις ταύταις θείαις ἐπαγγελόμενα.
τίνες οὖν ταῦτα ἐπαγγελίαι εἰσιν;

ἐν ὑσάτω τῷ μαρτυροῦν κεφαλῶν, ὁ κύριος
ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ὅτι λέγων τυγχάνει ὁ
πιστεύσας, καὶ βαπτισθεὶς, σωθήσεται ὁ ὃς
ἀπισήσας, κατακευθήσεται.

πῶς ἢ τὸ ὑδὼρ ταῦτα ποιῆσθαι οἴομαι ἐστίν;

τὸ μὲν ὑδὼρ ταῦτα ἀποργάζεται ὁ μὴ
δύναται, ἀλλὰ ὁ λόγος τῷ θεῷ, ὁ μετὰ τῷ ὑ-
δατι καὶ πρὸς αὐτὸ γινόμενος, καὶ
πίστις τὸ τῷ λόγῳ, ἐν τῷ ὑδατι πιστῶς
πιστεύσας. τὸ μὲν γὰρ ὑδὼρ, χωρὶς τῷ θεοῦ
ῤήματος, ἀπλῶς τὰ ὑδὼρ ἵσχυται, καὶ ὁ
μὴ βαπτισμα ὅτι ἀλλὰ τῷ θεῷ λόγῳ πρὸς
χρησὶς ἐπιβαπτιζόμενος, ἀληθῶς βαπτισμα
τυγχάνει τὸ πρὸς σωτηρίῳ τε ἐπιπλήρομα
εἰ ὑδὼρ ἐν ζωῆς, καὶ λουτροῦ τῷ παλιγγνε-
σίας ἐν τῷ πνεύματι ἁγίῳ, ὡσαύτως ὁ παῖς
λατρεῖ τὸν τίτον γραφῶν φησὶ λαφ. γ.
ἀλλὰ

Quid præstat, aut confert Ba-
ptismus?

Operatur condonationem peccatorum,
liberat à morte, à diabolo: & donat æter-
nam beatitudinem, omnibus qui credunt hoc,
quod uerba & promissiones diuinæ polli-
centur.

Quæ sunt illa uerba & promissio-
nes diuinæ?

Vbi Dominus noster Iesus Christus di-
cit, Marci ultimo: Qui crediderit, & ba-
ptisatus fuerit, saluus erit: Qui uerò non cre-
diderit, condemnabitur.

Quæ potest aqua tam magnas res
efficere?

Aqua proculdubio non efficit: sed uer-
bum Dei iuxta aquam, & unà cum aqua: &
fides, quæ tali uerbo Dei in aqua credit. Quia
aqua sine uerbo Dei, est simpliciter aqua, &
non baptismus. Sed si uerbum Dei adijci-
tur, est baptismus: hoc est, salutaris aqua
uitæ, & lauacrum regenerationis in spiri-
tu sancto, sicut Paulus ait ad Titum III.

b 5 Sed

ἀλλὰ ἢ τὸν αὐτὸν ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς,
 διὰ λουτροῦ παλιγγρησίας, καὶ ἀνακα-
 νώσεως πνεύματι ἁγίου, οὗ δέχεσθαι ἐφ'
 ἡμᾶς πλουσίως, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτή-
 ρος ἡμῶν, ἵνα δικαιοδογήτεσ τῆ ἐκείνου χά-
 ρι, κληρονόμοι γρηώμεθα, κατ' ἐλπίδα
 ζωῆς αἰωνίου. πισὸς ὁ λόγος.

τί γὰρ οὐ τὸ εἰς ὕδατος βαπτίσιον
 ἀποφαίνει :

ὑπολείπεται, ὡς ἐξ ἁεί θανατοῦ
 καὶ μετανοῆς, τὸν πάλαι ἁδίαμ ἐν ἡμῖν
 καταβαπτισθῆναι καὶ καθαρῶναι, σὺν
 πάσαις ἁμαρτίαις, καὶ ὑποθυμίαις πονη-
 ραῖς· καὶ αὐτὸν πάλιν ἀναστῆναι καθημέραν,
 ἐροῦν παλιγγρησῆ καὶ κληρὸν, ὅς μετὰ δι-
 καιοσύνης τε καὶ καθαρότητι πάντα
 πασιμ ἁμίαντος, ἐμπροσθεν τοῦ θεοῦ αἰ-
 νίους χρόνους ζῶν διατελεῖ.

ταῦτα ποῦ γέγραπται :

ἁγιος ὁ παῦλος πρὸς ῥωμαίους 6.
 λέγει· συνετάφημεν οὐκ αὐτῷ διὰ τοῦ βα-
 πτισματός εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὡσπερ
 ἠγέρθη χριστὸς ἐκ νεκρῶν, διὰ τοῦ δόξης τοῦ
 πατρὸς, ὅτω καὶ ὑμεῖς ἐν κληρότητι
 ζωῆς ποδπατήσομεν.

Sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit, per lauacrum regenerationis, ac renouationis spiritus sancti, quem effudit in nos opulēter per I E S V M C H R I S T V M Seruatorem nostrum, ut iustificati illius gratia, hæredes efficeremur iuxta spem uitæ æternæ. Indubitatus sermo.

Quid autem significat ista in aquam immersio?

Significat, quòd uetus Adam debet subinde per mortificationem ac pœnitentiam in nobis submergi & extinguì, cum omnibus peccatis, & malis concupiscentijs: atque rursus quotidie emergere, & resurgere nouus homo, qui in sanctitate & iusticia coram Deo uiuat in æternum.

Vbi hoc scriptum est?

Sanctus Paulus ad Romanos 6. dicit: Sepulti igitur sumus unà cum Christo per Baptismum in mortem, ut quemadmodum excitatus est Christus ex mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate uitæ ambulemus.

ΠΕΡΙ ΕΞΟΜΟ- ΛΟΓΗΣΕΩΣ.

ΚΑΤΑ ΟΝ ΤΡΟΠΟΝ ΟΙ ΠΑΙΔΑ-
 γωγοὶ τὸς αὐτῶν παίδας τύπον, τινὰ εἰς
 μολογήσεως σωτόμως διδάξαι
 ὀφείλουσι,

Αιδεσιμώτατε καὶ φίλτατε λύκειε, δέο-
 μαί σου, καὶ ἀξιῶ εἶναι τὸν θεόν, ὥστε
 ἐμοὶ πρὸς τὴν εἰς ψυχῆς πρᾶκτικὴν συμ-
 βόλιον πρὸς διδόναι.

τί γὰρ οὐδὲ βούλομαι αἰτεῖς :

ἀδελφὲ ἐγὼ ἀνδρῶν εἰς ἐξομολογῆμαί
 ἐξαγορεύω σοὶ, γνώπιον ἔδειξέ μοι ἡμεῖς,
 ὅτι πολλῶν ἀδικημάτων καὶ ἀμαρτιῶν γνο-
 χός εἰμι, καὶ παντοίων ἀνομιῶν καὶ πλημ-
 μελημάτων ὑπόδικος, ταῖς γὰρ τῶν θεῶν
 γνώμαις ἐκ ἐμῶν εἰρησίων, καὶ τῆς διδασκαλίας
 τῆς εὐαγγελικῆς ἐπιστεύω, καὶ ἐδὲν ἀγαθόν
 ἐθεοσέβητον πράττω. τὰ δὲ εἰς ἐμὴν κακὰ
 μετὰ ὑπομονῆς καὶ μακροθυμίας ὑπομένω.
 μάλιστα ἢ ἐξημέρηκα ἐδίεπραξα ἴσως, ἢ
 ἴσως, ὅ ἐμοὶ σὺν πολὺ βαρύνει, ἐ-
 φοβικῶς ἐχαλεπῶς ἔχειν ποιεῖ. ὥστε εὐχο-
 μαί, ἵνα εἰπὼν ἐμοὶ τὸν ἐμὸν ἀμαρτιῶν ἀφε-
 σιμ, πρᾶκτικῆς ἐμὴ τῆς εἰς θεὸν ἀγίας λόγῳ.

ΑΛΛΟΣ

DE CONFES- SIONE.

QVO PACTO PAEDAGOGI
suos pueros breuem confitendi
rationem simplicissimè do-
cere debeant.

Reuere[n]de & chare Domine, per ego
te Deum oro, da mihi ad animæ meæ con-
solationem, fidele consilium.

Quid nam consilij expetis?

Ego miser homo, confiteor & conque-
ror tibi coram Deo Domino meo, quòd sum
multorum peccatorum reus, atque adeò nullis
non iniquitatibus obnoxius. Mandata Dei
non seruo, Euangelicæ doctrinæ non uerè cre-
do, nihil boni facio, mala & aduersa non
patienter fero. Præcipuè autem perpetravi
hoc, uel illud, quod conscientiam meam gra-
uat. Quapropter quæso dic mihi, loco Dei,
peccatorum meorum solutionem, & con-
solare me uerbo Dei.

ALIA

ΑΛΛΟΣ ΤΙΣ ΤΥΠΟΣ ΤΟΥ

ἱξομολογεῖσθαι τὰς ἀμαρτίας.

Ἐξαγορεύω ἐγὼ ἀδελφὴς ἀμαρτωλός, καὶ
 πηγορῶν ἑμαυτῷ γινώπιον τῷ θεῷ τε καὶ σοῦ,
 ἐμὲ παντρίων ἀμαρτιῶν, ὅτι ἀπιστίας καὶ
 βλασφημίας εἰς τὸν θεόν τὸν λύσιόν μου
 μετόν κ' ἢ πληρῆ τυγχάνειν. αἰδοῦμαι γὰρ
 τῷ θεῷ ἅγιον λόγον ἐμοὶ τὸ πάνυ ἀλυσί
 τελῆ καὶ ἀνώφελῆ εἶναι, καὶ οὐδ' ἔστιν ἐ-
 μοὶ καρπὸν ποιεῖν. ἴδον μὲν ὡς τὰ πλείστα
 ἀκούω, ἀλλὰ οὐ μὴ ἐκ καρδίας, μηδὲ ἀ-
 κριβῶς προσδέχομαι, οὐτ' ὡς ἔχρω γιν-
 ουσκοῦμαι, μήτε ἠδ' ἔως καὶ ἀγαπήτως
 πρὸς τὸν πλησίον μου ἔχω. ὀργίζομαι αὐτῷ,
 καὶ φθόνον ἐπ' αὐτὸν καὶ δυσμύνησιν καὶ
 ἀπέχθειαν ἔχω. οὐ μακροθύμως διακίμαι,
 ἀλλὰ πλεονεκτικὸς εἰμι, καὶ πρὸς πάντα τὰ
 κακὰ καὶ ἀειχρὰ προπετής· δι' ὧν ἡ καρ-
 δία μου χαλεπῶς ἴσταθεθεῖα κακῶ παθεῖ,
 καὶ τὴν τούτῳ ἀπαλλαγὴν καὶ ἀνάπαυ-
 σιν ζητεῖ. Εὐχόμεαι οὖν, τὸ τὴν μικρὰν ἐμὴν
 καὶ ὀλίγην πίσιν βεβαιωθῆναι· καὶ ἂν σὺν ἡ-
 δὸς μετ' ὀχλημῶν ἐῖς πολλὰς ταραχὰς
 καθεσαμῶν, τῷ θεῷ ἁγίῳ ῥήματι ἐῖ ταῖς
 αὐτῷ ἀγίαις ἐπαγγελίαις πᾶσηγορεῖσθαι.

ἴσα

ALIA CONFITEN- di forma.

Ego liberè confitendo, tanquam miser peccator, accuso me coram Deo, & apud te, quod omnibus peccatis incredulitatis & blasphemix Dei plenus sum. Sentio enim, uerbum Dei, nullum in me facere fructum. Illud quidem sæpe audio, sed ex corde ac serió non amplector. Deinde non exerceo charitatis officia erga proximum: irascor, & inuideo illi, ipsum odio prosequens. Sum impatiens, auarus, & ad omne malum propensus. Quamobrem cor meum & conscientia mea ualde grauata sunt, libenter que ab eiusmodi peccatis liberarer. Obsecro igitur, ut uelis paruam fidem meam confirmare, & ter-
ritam meam conscientiam per uerbum
Dei atque promissionem consolari
& erigere.

CHR

Διὰ τί μόνου ὡ σῶμα τε καὶ αἷμα χρι-
στῷ τέλει λαμβάνει;

Ὁ γὰρ ἴσθι λαμβάνω, ὡσεὶ τῆ ψυχῆ μου ἔσθ
ἀγίω ῥήματι τῷ θεῷ, καὶ τότε ἔσθ σημεῖον βέ-
βαιον καὶ ἀσφαλῆ γυνάδα, καὶ ὡσεὶ ὅτω τυχεῖν
ἐμὲ τῷ ἀφέσεως ἐπιγνωμῆς τῷ ἀμαρτωλῷ.

ἀλλὰ τοι οὐ τῆ ἕξομολογήσει τῶν τῶν
ἀμαρτωλῶν ἀφῆσι ἔχεις:

ὁρθῶς λέγεις· ὁμῶς καὶ πρὸς ταῦτα θέλω τῷ
δείπνῳ κυριακῷ, ἡμῖν ἀπὸ τῷ χριστῷ, ὡς τῷ χα-
ριτῷ σφραγίδι ἐπισημεῖον ἀκλελειμμένον,
καὶ σὺ ἔσθ ῥήματι χριστοῦ, καὶ τὸν τοῦ θεοῦ
λόγον πλεονάκεις προσδέχεσθαι. ὅθεν ἢ ταῦ-
τα πλείω γίνονται, τότε καὶ κρείττω ἔσαι.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣ-
ΣΕΩΣ ΟΝΩΠΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

ψαλ. λα. Ἐπα, ὅρα γινώσκω κατ' ἐμὸν τῷ ἀνομίῳ
μου ἔσθ κυρίῳ, καὶ σὺ ἀφῆκας τῷ ἀσέβητι
τῷ καρδίᾳ μου.

α. ιωαν. α. ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν, πρὸς
σοὺ ὅστι καὶ δίδωται ἡμῖν τὰς ἀμαρ-
τίας, καὶ καθαρῶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟ-
ΓΗΣΕΩΣ ΠΡὸς ἀδελφοὺς.

μαρ. ια. καὶ ὅταν σήκητε προσδύχνηται, ἀφίετε
εἰ τι

Cur uis Sacramentum altaris
sumere?

Propterea, quòd uolo animam meam ex
æquo uerbo Dei atq; signo confirmare, & ita
peccatorum meorum gratiam consequi.

Tamen in Confessione consequeris re-
missionem peccatorum.

Quid tum postea? Ego uolo etiam Sa-
cramentum, nobis à CHRISTO tan-
quam signum gratiæ relictum, simul cum uer-
bo sumere, atque ita uerbum Dei subinde ac-
cipere. Quo enim sæpius, hoc melius.

DE CONFESIONE
coram Deo.

Dixi, confitebor aduersum me Domino Psal.31.
iniusticiam meam, & tu remisisti impietatem
cordis mei.

Si confiteamur peccata nostra, fidelis est 1. Ioan.1.
& iustus, ut remittat nobis peccata nostra, &
emundet nos ab iniquitate nostra.

DE CONFESIONE
coram fratribus.

Et quum steteritis orantes, remittite Marc.11.
i si quid

εἰ τι ἔχετε κατὰ τινος, ἵνα καὶ ὁ πατήρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἀφῆ ὑμῖν τὰ πηραπώματα ὑμῶν.

ιακ. ι. ὁμομολογεῖτε ἀλλήλοις τὰ πηραπώματα, καὶ ὄψεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε, *πρὸς τῆς ὁμομολογήσεως οὐνόπιον ἰσθρέως, ἢ ἐκκλησίας.*

ματθ. γ. καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἱορδάνῃ, ὑπὸ αὐτοῦ, ὁμομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΦΕΣΕΩΣ, Η ΤΗΣ ΔΥΝΑΜΕΩΣ Τῶν κλειδῶν.

ματθ. ις. **Κ**Αὶ δώσω ὑμῖν τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὅ ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς. καὶ ὅ ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

ματθ. ιη. ἀμὲν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.

ιωαν. ν. γίνεφύσησε, ἃ λέγει αὐτοῖς· λάβετε πνεῦμα ἁγίον. ἂν τινὼν ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίγηται αὐτοῖς· ἂν τινὼν κερᾶτητε, κερᾶτωται.

ΠΕΡΙ

si quod habetis aduersus aliquem: ut et pater uester
qui in caelis est, remittat uobis delicta uestra.

Confitemini inuicem alius alij delicta, & orate pro uobis inuicem, ut sani sitis.

De confessione coram Sacerdote,
aut Ecclesia.

Et baptizabantur in Iordane ab illo, confidentes peccata sua. Matth. 3.

Iubet Iacobus omnem affectum in alios grauius conceptum ex corde eicere, dolore, inuidiam, iram, uindictam: iubet ut nobis mutuò condonemus noxas, & quilibet, alteri liberè fateatur se peccasse in alterum, iubet precari ueniam, vmb verzeihung bitten.

DE ABSOLV=

TIONE SEU POTE=

stare clauium.

ET dabo tibi clauis regni caelorum. Et quicquid Matth. 16.
alligaueris in terra, erit alligatum in caelis:
et quicquid solueris in terra, erit solutum in caelis.

Amen dico uobis, quaecumque alligaueritis super Matth. 18.
terram, erunt ligata in caelo: & quaecumque
solueritis super terram, erunt soluta in caelo.

Flauit in eos, & dicit eis: Accipite spiritum sanctum. Ioan. 20.
Quorumcumque remiseritis peccata,
remittuntur eis: quorumcumque retinueritis,
retenta sunt.

ΠΕΡΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ.

ΚΑΤΑ ΟΝ ΤΡΟΠΟΝ ΟΙ ΠΑΙΔΑΛΟΓΟΙ ΤΟΣ ΑΥΤΉ ΠΑΙΔΙΑΣ ΑΠΛΩΣ ΔΙΔΑΞΑΙ ΘΥΕΛΟΥ-
 σι τὰ πρὸς τὴν εὐχαριστίας, ἢ δειπνον
 ἡ κυρίου.

τί ἐστὶν ὁ δειπνος ὁ κυριακός, ἢ
 εὐχαριστία:

Ο Δειπνον ὁ κυριακός, ἢ εὐχαριστία, ὅστις τὸ σῶμα τὸ ὑποδῶς ἀληθές, καὶ δῶμα ἀληθές, τὸ κυρίου ἡμῶν ἡ ἰησοῦ χριστοῦ, ἡμῖν τοῖς χριστιανοῖς γὰρ τῷ ἀρτῷ καὶ οἴνῳ, πρὸς ἐδίειν τε καὶ πίνειν, πρὸς τὸ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν δευτεταγμένου.

ταῦτα δὲ τοῦ γέγραπται:

οὕτω γραφθὲν ὅτι γὰρ ταῖς θυμαγγελικαῖς ἰσοείαις, ὡς πρὸς τῷ ἀγίῳ παύλῳ· ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστός, γὰρ τῇ νυκτὶ, ἢ πρὸς ἐδίειν, ἔλαβεν ἀρτόν, ὡς εὐχαριστίας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων· λάβετε, φάγετε, ὅτι τὸ σῶμα μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, ὅτι ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὡσαύτως καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστίας, μετὰ τὸ δευτεῖναι ἔδωκεν αὐτοῖς λέγων, Πίνετε ἐξ αὐτοῦ πάντες,

DE SACRAMEN- TO ALTARIS.

QVO PACTO PÆ-
dagogi suos pueros Sacramentum al-
taris simplicissimè docere
debeant,

Quid est Sacramentum altaris?

Sacramentum altaris est, uerum corpus &
uerus sanguis Domini nostri IESV
Christi, sub pane & uino, nobis Christianis
ad manducandum & bibendum ab ipso Chri-
sto institutum.

Vbi hoc scriptum est?

Sic scribunt sancti Euangelistæ, Matthæus,
Marcus, Lucas, & sanctus Paulus : Domi-
nus noster IESVS Christus, in ea no-
cte qua traditus est, accepit panem,
& cum gratias egisset, fregit, deditq;
discipulis, ac dixit : Accipite, come-
dite, hoc est corpus meū, quod pro
uobis datur : hoc facite in mei cōme-
morationē. Similiter & postq; cœ-
nauit, accepto calice, cū gratias egis-
set, dedit illis, dicens : Bibite ex hoc

i 3 omnes,

πάντων· τὸ ποτὴν οὐκ ἔχει καὶ τὸ πρὸς τὸ
 θῆκη ἐστὶ, γὰρ ἔμῳ αἵματι, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
 καὶ πολλῶν ἐκχυθῆναι εἰς ἄφεσιν ἀμαρ-
 τιῶν. ἴδωρ ποιεῖτε, ὅσακις αὐτὸ πίνετε, εἰς
 τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

τί γὰρ οὐκ συμφέρει, ἢ ὠφελεῖ, τὸν τρόπον
 ἐσθίου καὶ πίνειν;

ἴδωρ ἀληθὶ ἡμῶν καὶ ἀρφαίνει ταῦτα τὰ
 ῥήματα, ὅτι ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, καὶ ἐκχυθῆ-
 ναι εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν· ὅτι ἀληθὸς ἡ
 μῶν γὰρ τὸ πρὸς τὸ εἶπεν, ἢ ἄφεσις τῶν ἀμαρ-
 τιῶν, ἢ ζωὴ ἐκ δικαιοσύνης διὰ ταῦτα τὰ ῥή-
 ματα δωρεῆς. ὅπου ἢ ἄφεσις τῶν ἀμαρτιῶν
 ὅτι, ἐκεῖ καὶ ἡ ζωὴ καὶ δικαιοσύνη παρέσθαι.

ὡς ἡ τὸ σωματικῶς φαγεῖν τε καὶ πίνειν
 ἀπὸ γὰρ βέλαι δινατόρ ἐστι:

τὸ μὲν ὅτι φαγεῖν ἐκ πίνειν ὅτι ταῦτα
 ἀρφαίνει, ἀλλὰ τὰ ῥήματα τὰ ἐκεῖθεν γραφ-
 θήντα, ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον καὶ ἐκχυθῆ-
 ναι εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν, καὶ τὰ αὐτὰ
 πρὸς τὸ σωματικῶς ὅτι φαγεῖν ἐκ πίνειν,
 ὡς σοιχείου ὅτι καὶ κεφάλαιον γὰρ τὸ πρὸς
 εἶπεν. καὶ ὡς ὁ πιστὸς τῶν τοῖς ῥή-
 μασι, ἔχει ἐκεῖν· πάντα τὰ γὰρ αὐτοῖς λε-
 γόμενα καὶ ἐπαγγελόμενα, οἷον τε τὴν ἄ-
 φεσιν τῶν ἀμαρτιῶν.

Τίνος

omnes: Hic calix nouum testamen-
tum est, in meo sanguine, qui pro
uobis effunditur, in remissionem
peccatorum. Hoc facite, quoties-
cunque biberitis, in mei comme-
morationem.

*Quid uerò prodest, sic comedisse
& bibisse?*

Id indicant nobis hæc uerba, Pro uo-
b's datur & effunditur in remissionem pecca-
torum. nempe quòd uobis in sacramento con-
donatio peccatorum, uita & iusticia, per hæc
uerba tribuuntur. Vbi enim remissio peccato-
rum est, ibi est & uita, & iusticia.

*Qui potest corporalis manducatio tam
magnum quid efficere?*

Manducare ac bibere equidem non ef-
ficiunt, sed illa uerba quæ hic stant: Pro uo-
bis datur & effunditur in remissionem pec-
catorum. Quæ uerba sunt circa corporalem
huius cibi ac potus participationem, tanquam
caput & summa in sacramento. Et qui fidet
his uerbis, ille habet quod dicunt & sonant,
nempe remissionem peccatorum.

τίνες ἢ ταύτης τῆς τροφῆς ἀξίως
ἀπολαύουσι :

Νησδύειμ, καὶ τὸ αὐτῷ σῶμα ὕσεβῶς πα-
ρῶσθε κούασμῶν ἔχθρ, ἀπουδ' αἶα μὴ κὴ καλὴ
Ἐ ἀγαθὴ κὴ τὰ ἔξω παιδεία ὄσι. οὗτος δὲ
ὄντως ἀξιῶ Ἐ καλῶς σωτεταγμῶν ὑ-
παρχει, ὄσις πισδύει τοῖς ῥήμασι τῶν ἁ-
πέρ ὑμῶν διδῶμῶν Ἐ ἐκχυμῶν εἰς ἀ-
φροσύμαρ ἁμῶν. ὄς δὲ τῶν λόγων ἀφρο-
σύμῃ μὴ πισδύει ὄσ' ἄξιῶ ὄσι, κὴ ἀσυν-
τάκτως ἔχει. τὸ γὰρ ῥήμα, ὑπὲρ ὑμῶν, λαφ-
ρίαν αὐτῶν πισδύουσαμ ἀναζητεῖται.

ΚΑΤΑ ΟΝ ΤΡΟ- ΠΟΝ ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ ΤΟΥΣ

αὐτῶν παιδῶν τύπους τινὰς τῆς σύλογίας
τὸν μὲν πρῶτον, τὸν ἢ ἐπὶ τὸν ἀ-
πλούστατα διδάξαι ὀφείλουσι.

ΕΝ τῷ πρώτῳ χρόνῳ, ἀνασὰς ἐκ τῆς κλί-
νης, σίξον κὴ ὑπὸ σήμῶν σε σημεία τῆ
ἀγία σωρεῖ, λέγων·

ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ
υἱοῦ κὴ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀμήν.
ὑπὸ τῶν δαίμων τὰ γούνατα, ἢ ἀνασὰς, λέ-
γε δὲ σύμβολον, κὴ τῆς πνευματικῆς
κλή, καὶ

Quis autem utitur hoc sacramento
dignè?

Ieiunare, & corpus sum præparare, est
quidem bona & externa disciplina. At ille
est uerè dignus, ac probè paratus, qui ha-
bet fidem in hæc uerba: Pro uobis datur &
effunditur in remissionem peccatorum. Qui
uerò his uerbis non credit, aut dubitat, il-
le est indignus ac imparatus. Quia hoc uer-
bum, Pro uobis, requirit omnino corda cre-
dentia.

**QVO PACTO PAE-
DAGOGI SVOS PVEROS**
formas benedictionis, unam manè,
alteram uesperis dicendam,
simplicissimè docere de-
beant,

MAnè, cum surgis è lecto, signabis te si-
gno sanctæ crucis, dicens:

In nomine patris, & filij, & spi-
ritus sancti: Amen.

Deinde innitens genibus, uel stans,
dicas *Symbolum*, & *Orationem Domini-*

i 5 cam, Si

κλιώ. καὶ αὐτὴ τέλος, δυνάσσαι καὶ ταύτιώ
τιώ προσδύχλω ἅμα λέγειν·

χάειν ἔχω ὧ πάτερ οὐράνιε, ἴλασθαι
ἱησὺ χριστὸν τὸ υἱὸν ὧ ἀγαπητὸν, ὅτι ἐμὲ
ἐν ταύτη τῇ νυκτὶ, ἀπὸ πάντων λησίων
καὶ συμφορῶν ἴλασέσῃς. Δέομαι σου,
ἵνα ἐμὲ καὶ ἐν ταύτη τῇ ἡμέρᾳ ἴλασῃς ἀπὸ
ᾗ ἀμαρτίας, καὶ πάντων κακῶν, ὥστε
σοὶ πάντα τὰ ἐμοῦ πράγματα, καὶ ὅλως
πάντα τοῦ βίου ἐμοῦ θυάρεσον γίνεσθαι. ἐ-
γὼ γὰρ ἐμὲ, ὧ τὸ σῶμά μου, καὶ τὴν ψυχὴν,
καὶ τὰ πάντα ἐμὲ εἰς χεῖρας σου ἐπιτρέπω.
ἅγιός σου ἄγγελος μετ' ἐμὲ ἔστω, ὥστε μηδε-
μίαν δυνάμιν ἐν ἐμοὶ ὁ σατανᾶς ἔχη. ἀμὴν.

μετέπειτα προσδύμως καὶ θυχερεῖ θυμῶ
τὰ σαδὲργα ὑποχέρι.

ἐσπύρας δὲ εἰς ὑπνον τρεψόμενος, ὑπ-
σήμελῶσε σημεῖον τὸ ἅγιον σαυρῶ, λέγων·
ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, ὧ
τὸ ἅγιον πνεῦμα, ἀμὴν.

εἶπειτα θείας τὰ γούατα, ἢ ἀνασπᾶς, λέ-
γε τὸ σύμβολον, καὶ προσδύχλω λησικλιώ.
καὶ αὐτὴ τέλος, δυνάσσαι καὶ ταύτιώ τὴν
προσδύχλω ἅμα λέγειν.

χάειν οἶδα σοὶ ὧ πάτερ οὐράνιε, ἴλα-
σθαι ἱησὺ

eam. Si uis, potes hanc preculam addere:

Gratias ago tibi mi pater cœlestis, per I E S V M Christum filium tuum dilectum, quòd me hac nocte ab omnibus incommodis ac periculis conseruasti. Oro te, ut uelis me hac die quoque conseruare à peccato, & omnibus malis, ut tibi omnia mea facta, atque adeò tota mea uita beneplaceant. Quia ego me, meumq; corpus & animam, ac omnia in manus tuas cōmendo. Tuus sanctus angelus sit mecum, ne diabolus ullum ius in me reperiatur, Amen.

Postea alacriter ad tua studia accedendum.

Vesperis, cum confers te cubitū, signabis te signo sanctæ crucis, dicens: In nomine patris, & filij & spiritus sancti, Amen.

Deinde innitens genibus, uel stans, dicas Symbolum, & Orationem Dominicam. Si uis, potes hanc preculam addere:

Gratias ago tibi mi pater cœlestis,
per Ie-

Ἰησοῦ χριστοῦ ἡ ἀγάπη, ὅτι ἐμὲ ἐν ταύτῃ
 τῇ ἡμέρᾳ δὶα τὸ ἔλεε μείγιστον διέτηρησας·
 δέομαί σου, ἵνα ταῖς ἐμῶν ἀμαρτίας ταῖς ἀ-
 δίκως ἐμοὶ ἐξημαρτημέναις συγγνώμῃ
 πρέχῃς, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ τῇ χεῖρτί σου
 σωθῶ ἀσώζων. ἐγὼ γὰρ ἐμὲ, καὶ τὸ σῶμα μου
 καὶ τὴν ψυχὴν, καὶ πάντα τὰ ἐμοῦ εἰς χεῖρας
 σου ἐγχέριζω, ἅγιός σου ἄγγελος σὺ ἐμοὶ
 ἔσω, ὡς ἐκ μηδεμιᾶν δυνάμεω ὁ βασιλεὺς εἰς
 ἐμὲ ἔχει. Ἀμήν.

ἔπειτα μετὰ δὲ φροσύνης ἐκ ἀσφαλείας
 δεῖ εἰς ὕπνον τρέπεσθαι.

ΚΑΤΑ ΟΝ ΤΡΟ- ΠΟΝ ΟΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΙ ΤΟΥΣ

αὐτῶν παιδίας σύλογίας τῆς τραπέζης καὶ συ-
 χαριστίας μετὰ τὸ φάγεσθαι τύπον τινα
 ἀπλόστα διδάξαι ὀφείλουσι.

ΕΥΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ.

οἱ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σε ἔλπι-
 ζουσι κύριε, καὶ σὺ δίδως τὴν τρο-
 φὴν αὐτῶν ἐν εὐκαιρίᾳ· ἀνοίγεις σὺ
 τὴν χεῖρά σου, καὶ ἐμπιπλᾷς πάν-
 τω ἐνδοκίας.

μετέπειτα

per I E S U M Christum filium tuum dilectum, quòd me hac die, gratuita misericordia custodiuiſti. Oro te, ut uelis mihi condonare omnia peccata mea, quæ iniuſtè perpetrui. Quia ego me, meumq; corpus & animã, ac omnia in manus tuas commendo: tuus ſanctus angelus ſit mecum, ne diabolus ullum ius in me reperiat: Amen.

Atque ita tandem ſecurè & tranquillè dormiendum.

**QVO PACTO PAE
DAGOGI SVOS PVEROS**
benedictionem menſæ & gratiarum actionem, ſimpliciſſimè docere debeant.

BENEDICTIO MENSÆ.

Oculi omnium in te ſperant Domine, & tu das eſcam illorum in tēpore opportuno. Aperis tu manum tuam, & implet omne animal benedictione.

Deinde

μετέπειτὰ λεκτέου τῷ πρῶσδύχλῳ τῷ
κνειακῷ, μετὰ ταύτης τῆς πρῶσδύχης ὡδι-
τεθειμένης·

Ἰύειε ὁ θεὸς πάτορ οὐραίνε, εὐλό-
γηθου ἡμᾶς, καὶ τὰς δωρεὰς, ἃς ἄρ-
τῆς δαφιλείας σου λήφομεν, ἵνα τῷ
ἱησοῦ χριστῷ, ἔν τῳ ἰύειου ἡμῶν.
ἀμὲν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ ΜΕΤΑ

τὸν δειπνόν.

Ἰξομολογεῖσθε τῷ κυρίῳ ὅτι ἀγαθός,
ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεθ αὐτοῦ. ὁ δίδους
τῷ τροφῷ πάση σαρκί, καὶ τῆς κτῆνε-
σι τῷ τροφῷ αὐτῶν, καὶ νεοσσῶσι τῶν κη-
ράκων τοῖς ὠπῆκαλουμνίοις αὐτόν, ὅκ γνῶ τῆ
δωασεία τοῦ ἵππυ δελήσει, ὅδε γνῶ τὰς κνῆ-
μαις τοῦ ἀνδρός δίδοκεῖ. δίδοκεῖ κύριε γνῶ
τοῖς φοβουμνίοις αὐτόν, καὶ γνῶ τοῖς ἐλπίζου-
σι εἰς τὸ ἔλεθ αὐτοῦ.

μετέπειτα τῷ πρῶσδύχλῳ τῷ κνεια-
κῷ ἅμα, καὶ ταύτῳ τῷ πρῶστέθειμένη
πρῶσδύχῳ·

Ἰύχαριστοῦμεν σοὶ κύριε ὁ θεὸς πάτορ
οὐραίνε, ἵνα τοῦ ἱησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου
ἡμῶν

Deinde orationem Dominicam, cum oratione sequenti:

Domine Deus pater cœlestis, benedic nos, & hæc dona, quæ de tua largitate sumimus, per Christum Dominum nostrum: Amen.

GRATIARVM ACTIO.

Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternū misericordia eius. Qui dat escam omni carni, qui dat iumentis escam ipsorū, & pullis coruorum inuocantib. eum. Non in fortitudine equi uolūtatem habebit, nec in tibijs uiri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius.

Deinde orationem Dominicam, cum oratione sequenti:

Gratias agimus tibi Dñe Deus pater cœlestis, per Iesum Christū Dñm nostrum,

ἡμῶν, ὑπὲρ πασῶν τῶν δωρεῶν καὶ δού-
 λωσιῶν ὧν, ὅς τις καὶ βασιλεύεις εἰς αἰῶνα αἰῶ-
 νας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΕΡΓΩΝ.

ΚΑΤΑ ΕΚΑΣΤΩΝ

ἢ τάξιμ, ἢ κλησίμ.

- γεν. γ. γν' ἰδοῦπι τ' προσώπυ σὸ φαγι τ' ἀρ' του
 σὸ, ἕως τ' ἀρρητέψαι σε εἰς τ' γλῶ, ὅζ' ἡς ἐ-
 λήφθης· ὅπι γῆ εἶ, καὶ εἰς γλῶ ἀπελδύση.
 κ. κορ. β. ἕκασθ γν' ᾧ ἐκλήθη, γν' πύτω μλέτω,
 πρὸ ἀ δεῶ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ

ἔργων.

- ματθ. ι. ὅτως λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν
 τῶ ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιμ ὑμῶν τὰ καλά
 ὀργα, καὶ δεξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν, τὸν
 γν' πῆς οὐρανοῖς.
 ῥωμ. ι. καρδία γρ' πισδύεται εἰς δικαιοσύνην,
 φόμακ δὲ ὁμολογείται εἰς σωτηρίαν.
 ἰφσθ. α. ὅζελέξατο ἡμᾶς γν' αὐτῶ πρὸ καταβο-
 λῆς κόσμου, εἰν ἡμᾶς ἀγίος τ' ἀμώμης κα-
 τήνωπιου αὐτοῦ, γν' ἀγάπη.
 ἰφσθ. β. αὐτ' γάρ ὄμνη ποιήμα, κληθγ' τὸν γν' χρι-
 σῶ ἱη

ἴτιος λαμψάτω

nostrum, pro uniuersis beneficijs
tuis: qui uiuis & regnas in secula
seculorum, Amen.

DE OPERIBVS, SECUNDVM SINGVLO- rum seu ordinem, seu uocationem.

In sudore uultus tui uesceris pane tuo, donec Gen. 3
reuertaris tu in terram, ex qua sumptus es: quia
terra es, & in terram redibis.

Vnusquisque in eo, in quo uocatus est, ma 1. Cor. 7.
neat, apud Deum.

DE BONIS OPE- ribus.

Sic luceat lux uestra coram hominibus, ut Matth. 5.
uideant uestra bona opera, glorificentq; pa-
trẽm uestrum qui est in caelis.

Corde creditur ad iusticiam, ore fit confes- Rom. 10.
sio ad salutem.

Elegit nos in ipso, antequam iacerentur fun- Ephes. 1:
damenta mundi, ut essemus sancti & irrepre-
hensibiles coram illo, per charitatem.

Nam ipsius sumus opus, conditi in Chri- Ephes. 2:
sto Iesu,

σῶ ἰησὺ ὑπὲρ ὄργων καλοῖς, οἷς πλεονήμα-
σεν ὁ θεός, ἵνα γὰρ αὐτοῖς ποδὶ πατήσωμεν.

Π Ε Ρ Ι Σ Τ Α Υ Ρ Ο Υ, Η

θλίψεων.

- ἑσθ. κτ. Κύριε, γὰρ θλίψει ἐμὴν ὀστέον σου, γὰρ θλί-
ψει μικρὰ ἢ παιδεία σου ἡμῖν.
- ψαλ. λγ. Πολλὰ αἰ θλίψεις ἔγωγε δικαίω, καὶ ἐκ
πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτὸν ὁ κύριος.
- ψαλ. ριγ. ἄγαθόν μοι, ὅτι ἐταπείνωσάς με, ὅπως
αὐτὸν μάθω τὰ δικαιοῦματά σου.
- ψαλ. ρκβ. οἱ ἀσείροντες γὰρ δάκρυον, γὰρ ἀγαλλιάσει
δορυῶν.
- ψαλ. εδ. μακάριος ἄνθρωπος, ὃν αὐτὸν παιδὸν οἴσεις
κύριε, καὶ ἐκ τῆς νόμου σου διδάξῃς αὐτὸν τὸ
πραῖνον αὐτὸν ἀφ' ἡμερῶν πονηρῶν, ἕως οὗ
ὄρυγῃ τῆς ἀμαρτολογίας σου. ὅτι ἐκ ἀπώ-
σεται κύριος τὸν λαόν αὐτοῦ, καὶ τὴν κλη-
ρονομίαν αὐτοῦ ἐκ ἐγκαταλείψει.
- ρωμ. ν. Κληρονόμοι ἴσθ' ἑστέ, συγκληρονόμοι ἡ χάριτος,
εἰς τὸ συμπάρομεν, ἵνα καὶ σωθῆμεθα ὡς ἔμελλεν.
- α. κρι. ια. Κεινόμενοι ἡμεῖς, ὑπὸ κυρίου παιδὸν οἴμεθα,
ἵνα μὴ σαυτῶν κόσμῳ κατακριθῶμεν.
- β. τιμ. γ. πάντες ἡμεῖς θέλοντες ὀνειδῆσθαι ἑαυτοὺς, γὰρ χρε-
στὸν ἴησθαι διωχθέντας.
- ἑβρ. α. β. ἦε μοῦ, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου,
μηδὲ

sto Iesu ad opera bona, quæ præparauit Deus,
ut in eis ambularemus.

DE CRUCE, SEU AFF-
liktionibus.

Domine, in afflictione recordati sumus tui: Efa. 26:
in afflictione parua, doctrina tua nobis.

Multæ sunt tribulationes iustorum, & ex Pfa. 33.
omnibus ijs liberabit eos Dominus.

Bonum est Domine quòd humiliasti me, ut Pfa. 118.
discam iustificationes tuas. (metent.

Qui seminant in lachrymis, in exultatione Pfa. 125.

Beatus homo, quem erudies Domine, & Pfa. 94.
ex lege tua docebis eum, ^a ut mitiges eum, à
diebus malis, usq; quò fodiat peccatori fo-
uea. Quia non amouebit Dominus populum
suum, & hæreditatem suam non derelinquet.

Hæredes qdẽ Dei, cohæredes aut Christi. Si Rom. 8.
qdẽ simul cū eo patimur, ut et unà cū illo glorifi-
cemur. At cum iudicamur, à Domino cor- 1. Cor. 11.
ripimur, ne cum impio mundo damnemur.

Omnes qui piè uolunt uiuere, persecutio- 2. Tim. 3:
nem patientur in Christo Iesu.

Fili mi, ne neglexeris correptionẽ Domini, Ebr. 12.

k 2 neq; des

^a. In Hebræo uerbum, significat quietem præstare. Munsterus reddidit,
Vt tranquillū eum reddas à dieb. malis. Lutherus uerò, Vt patiēter ferat
aduersa. Verbo Hebræo significatse scilicet, præstare & largiri patientiã.

μηδὲ ἐκλύσῃ τὰ αὐτὸ ἐλεγχομένη. ὅτι γὰρ ἀγαπᾷ κλύει, παιδίδυφ' μασιγοῖ ἢ πάντα ὑμῶν, ὅτι πρῶτα λέχεται. εἰ παιδείαν ἔπομνύετε, ὡς ὑοῖς ὑμῶν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γὰρ ἐστὶν ὑός, ὅτι παιδίδυφ' πατὴρ; εἰ ἢ χωρὶς ἔσε παιδείας, ἥς μέτοχοι γέγονασιν πάντες, ἄρα νόθοι ἔσε, καὶ ὄχι υἱοί.

α. πη. δ. ὅτι καὶ ὁ καιρὸς, τὸ ἀρξάσθαι τὸ κριμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τῷ θεῷ, εἰ ἢ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλει τῶν ἀπειθουμένων τῶν τοῦ θεῷ διαγυλίω; καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σώζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανείται;

οὐρανός τε καὶ γῆ πρὸς ἐλθούσιν τῶν, μόνον ἡ γῆ μα θεῷ μῆνεί εἰς αἰῶνα.

ἡσ. λ. δ. καὶ τακῆνται πᾶσαι αἱ δυναμεις τῶν οὐρανῶν, καὶ ἐλιγνῆσεται ὁ οὐρανός ὡς βιβλίον, καὶ πάντα τὰ ἄστρα πεσέτω ὡς φύλλα ἐξ ἀμπέλου, ὡς πίπῃ φύλλα ἀπὸ συκῆς.

ἡσ. μ. φωνὴ λέγουσιν, βόητον. καὶ εἶπα, τί βοήσῃς; πᾶσα σὰρξ χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξ ηραὶνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε, καὶ ἡ γῆ μα τῷ θεῷ ἡμῶν μῆνεί εἰς τὸν αἰῶνα.

ἡσ. να. ἄρατε εἰς τὸν οὐρανὸν ὡς ὀφθαλμὸς ὑμῶν, καὶ ἐμβλέετε

neque deficias, quum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, corripit. Flagellat autem omnem filium, quem recipit. Si castigationem sustinetis, ueluti filijs offert se Deus. Quis enim est filius, quem non castigat pater? Quod si alieni estis à castigatione, cuius participes sunt omnes: igitur spurij estis, non filij.

Quandoquidem & tempus est: ut incipiat i. Pet. 4. iudiciu à domo Dei. Quod si primu incipit à nobis, quis erit finis eorum qui non credunt Dei Euangelio? Et si iustus uix saluus efficitur, impius & peccator ubi comparebit.

Coelum & terra transibunt, uerbum autem Domini manet in æternum.

Et tabescent omnes cœli uirtutes, & conuol Efa. 34. uetur cœlum tanquam uolumen: & omnes stellæ cadent sicut folia ex uite, & sicut cadunt folia ex ficu.

Vox dicētis, Clama: et dixi, Quid clamabo? Efa. 40. Omnis caro scenum, & omnis gloria hominis quasi flos sceni. Exaruit scenu, & flos decidit: at uerbum Dei nostri manet in æternum.

Erigite in cœlum oculos uestros, & Efa. 51.

k 3 inspici-

ἐμβλέψατε εἰς τὴν γῆν κάτω, ὅτι ὁ οὐρανὸς
ὡς καπνὸς ἐσβεῖθή, ἢ δὲ γῆ ὡς ἱμάτιον
παλαιωθήσεται, οἱ δὲ κατοικοῦντες ἠ-
παρ' αὐτὰ ἀρθάνουσι. καὶ δὲ σωτηρίου
μου εἰς τὸν αἰῶνα ἔσται, ἢ δὲ δικαιοσύνη μου
ὅ μὴ ἐκλείπῃ.

ιακ.δ. ποῖα ἴδ' ἔστι ζωὴ ὑμῶν; ἀτμίς ἢ ὄσμη, ἢ πῶς
ὀλίγον φάνομεν, εἴπητα ἢ ἀφανίζομεν.

Π Ε Ρ Ι Ζ Ω Η Σ Α Ι Ω Ν Ι Ο Υ

καὶ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν.

ἰσα.κγ. ἀνάσθονται οἱ νεκροί, καὶ ἐγερθήσονται
οἱ γὰρ τοῖς μνημείοις, καὶ θύφραυθήσονται οἱ
γὰρ τῆς γῆς. βάδιζε λαός μου, εἰσελθε εἰς τὸ πα-
μισθίον σου, ἀπόκλεισον τὴν θύραν σου. ἀρ-
κρύβηδι μικροῦ ὄρου, ἕως αὐτοῦ πρὸς ἔλθῃ ἢ ὄρ-
γὴ κυρίου.

ἰσα.ξ. καὶ δώσω σοῦ ἀρχοντας σου γὰρ εἰρήνην, καὶ
σοῦ ὑποκόπους σου γὰρ δικαιοσύνην, ὅτι οὐκ
ἀκουθήσεται ἐπὶ ἀδικία γὰρ τῆς γῆς σου, οὐδὲ
σιώτριμμα, οὐδὲ παλαιπωρία γὰρ τοῖς ὀ-
ρείοις σου, ἀλλὰ κληθήσεται σωτηρίου τὰ χεῖλη
σου, καὶ αἰψύλας σου γλυκὺ. καὶ ὅτι ἔσται σοὶ
ἐπὶ ὁ ἥλιος εἰς φῶς ἡμέρας, ὅδε ἀνατολὴ
σελήνης φωτίζει τὴν νύκτα. ἀλλ' ἔσται σοὶ κύ-
ριος.

inspiciate in terrā deorsum : quoniā cœlum sicut fumus firmatum est , terra sicut uestimentum uetustate consumetur : habitantes autem , sicut hæc morientur. At salutare meum in sempiternum erit , iusticia mea non deficiet.

Quæ enim est uita uestra ? uapor enim est , Iac. 4. qui ad exiguum tempus apparet , & deinde euanescit.

DE VITA AETERNA, ET mortuorum resurrectione.

Surgent mortui, & reuiuifcent qui in monumentis, & lætabuntur qui in terra^a sunt. Vade popule mi, ingredere in cubicula tua, claude ostium tuum. Abscondere modicum quantumcunq; , donec pertransseat ira Domini.

Et dabo principibus tuis pacē, & episcopis tuis iusticiam. Non audietur ultra iniquitas in terra tua, neque contritio, neque miseria in finibus tuis : sed salutis nomine appellantur muri tui, & portæ tuæ dulcedinis. Nec præbebit tibi porrò sol lucem interdiu, neq; luna ortus collustrabit te noctu. Sederit tibi Do-

Esa. 26.

Esa. 60.

2. Hebræa habent, Qui habitant in puluere terræ. cōtinet autē totū dictū duos testimonium de resurrectione, & consolationem piorum, ut patienter aduer-

k 4 minus

sa ferant, inclusi, absconsi in hoc seculo, Domino sua mala quærentes, propterea quod non semper in cubiculo in hoc seculo commorandum sit, sed ad momentum, donec pertransseat indignatio, qua puniturus & uisitaturus est omnes impios, qui affixerunt pios, Ecclesiam.

ριθ φῶς αἰώνιον, καὶ ὁ θεὸς δόξα ὧ. οὐ
 γὰρ δύσεται ὁ ἥλιός σοι, καὶ ἡ σελήνη σου
 οὐκ ἐκλείψει. ἔσαι γὰρ σοι λύρα φῶς
 αἰώνιον· καὶ ἀναπληρωθήσονται αἱ ἡμέ-
 ραι τοῦ πνεύματος σου, καὶ ὁ λαὸς ὧ πάντες
 δίκαιοι, καὶ δι' αἰῶν ἡληρονομήσου-
 σι τὴν γῆν, φυλάσσω τὸ φυτόνμα ὄργα
 χειρῶν αὐτοῦ εἰς δόξαν.

ἠσα.ξί. ἠπλήνεται γὰρ τὴν θλίψιν αὐτῶν
 τὴν πρώτην, καὶ οὐκ ἀναθήσεται αὐτῶν
 ἡδὲ τὴν καρδίαν. ἔσαι γὰρ ὁ οὐρανὸς κει-
 νός, καὶ ἡ γῆ κεινή. καὶ οὐ μὴ κηκοῦσι
 τῶν πλοτῶν, οὐδ' οὐ μὴ ἐπέλθῃ αὐτῶν
 εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εὐφροσύνη καὶ ἀ-
 γαλλίαμα εὐρήσουσιν γν' αὐτῆ, ὅτι ἰδοὺ ἐ-
 γὼ ποιῶ ἀγαλλίαμα ἰδρουβαλήμ, καὶ τὸν
 λαόν μου εὐφροσύνη, καὶ ἀγαλλιάσο-
 μαί ἡδὲ ἰδρουβαλήμ, καὶ εὐφρανθήσομαι
 ἡδὲ τῶν λαῶν μου, καὶ οὐκέτι μὴ ἀκουσθῆ
 γν' αὐτῆ φωνὴ κλαυθμοῦ, οὐδὲ φωνὴ κραυ-
 γῆς, οὐδὲ μὴ γένηται ἐπὶ ἐκείῃ ἄωρο, καὶ
 προσβύτης ὅς οὐκ ἐμπλήσει τὸν χρόνον
 αὐτοῦ.

ἠσα.λζ. καὶ ἐγὼ ἐπ' ἐμοῦ χεῖρ κυρίου, καὶ ἔθηκε
 με γν'

minus lux æterna, & Deus gloria tua. Non enim occidet sol tibi, & luna te non deficiet. erit enim tibi Dominus lux sempiterna. Et complebuntur dies luctus tui, & populus tuus omnis iustus, & in perpetuum hæreditatē possidebunt terræ, ^a custodiens plantationem opera manuum suarum in gloriam.

^a. Lutherus ex Hebræo sic: Tanquā germinat plantationis meæ, & opera manuum mearū, ut me glorificent.

Nā obliuiscuntur afflictionis prioris suæ, nec illis in mentē ueniet. Fiet enim cælū nouū, et terra noua: & non recordabuntur priorū, neque ueniet in cor eorum, sed gaudiū & exultationem inueniēt in ea. Quia ecce ego facio exultationē Hierusalem, & populo meo lætitiā: & exultabo de Hierusalem, & lætabor de populo meo. Nec ultrā audietur in ea uox fletus, neque uox clamoris: neque fiet ultrā immaturus, nec senex qui non impleat tempus ^b suum.

Esa. 65.

Et ^c facta est super me manus Domini, & eduxit me in ^d spiritu Domini, & posuit

Ezech. 37.

k s

me in

^a. Id est, non erit deinceps in uita æterna

mortalitas. in mortalitate enim abripiuntur peste infantes & adulti, priusquam ad iustam ætatē ac senectutem perueniant. In noua autem Hierusalem, quæ est Ecclesia, omnes peruenient ætate sua ad iustos & legitimos suos dies & annos. Quare non quisquam in ea morietur, nisi adulteri & illegitimi ciues, & exteri, prophani, & alienigenæ: qui sunt stulti, impii, & impœnitentes peccatores. Vide Brentium in Cōmentariis in Esaiam. c. Famosa est hæc Ezechielis uisio, & omnium Ecclesiarum Christi lætatione celebrata, inquit Hieronymus super Ezechielem. d. Non in corpore, sed extra corpus.

με γν' μέσω τῶ πεδίου. ἴδον ἰὼ μέσῳ ὁ-
 ρεῶν ἀνθρώπων, κὶ προσήγαγέ με ἐπ' αὐ-
 τὰ κυκλόθεν κύκλω, καὶ ἴδον πολλὰ σφό-
 δρα ὑπὲρ προσώπων τῶ πεδίου, καὶ ἴδ' ὁ ξηρὰ
 σφόδρα. εἶπε πρὸς με· ἦ ἐ ἀνθρώπου, εἰ
 ζήσεται τὰ ὅσα ταῦτα; καὶ εἶπα, κύριε
 κύριε, σὺ ἐπίστασαι ταῦτα. καὶ εἶπε πρὸς
 με· ἦ ἐ ἀνθρώπου, προφήτου ὑπὲρ τὰ ὅσα
 ταῦτα, καὶ ὄρεῖς αὐτοῖς· τὰ ὅσα τὰ ξηρὰ ἀ-
 κούσατε λόγον κυρίου· τάδε λέγει κύριος
 τοῖς ὀσίοις τούτοις, ἴδον ἐγὼ φέρω ἐφ' ὑ-
 μᾶς πνεῦμα ζωῆς, ἃ δώσω ἐφ' ὑμᾶς νεύ-
 ρα, καὶ ἀνάξω ἐφ' ὑμᾶς σάρκα, καὶ ἐκτίσω
 ἐφ' ὑμᾶς δόρυμα, καὶ δώσω πνεῦμα μου
 ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ζήσεσθε. καὶ γνώσεσθε, ὅτι ἐ-
 γὼ εἰμι κύριος. ἃ προφήτουσα, καθὼς γίνε-
 τείλατό μοι κύριος. ἃ ἐγγύετο φωνὴ γν' τῶ
 με προφητεύσαι, κὶ ἴδ' σεισμός, κὶ προσή-
 γαγε τὰ ὅσα ὀσίον, πρὸς τὴν ἁρμονίαν αὐτῆ.
 κὶ εἶδον, καὶ ἴδ' ἐπ' αὐτὰ νεύρα κὶ σάρκα
 ἐφ' ὑμᾶς, κὶ ἀνέβαινον ἐπ' αὐτὰ δόρυμα ἐπά-
 νω, κὶ πνεῦμα ἔκ ἰω ἐπ' αὐτοῖς, κὶ εἶπε πρὸς
 με· προφήτουσα ἦ ἐ ἀνθρώπου, προφήτουσα
 ὑπὲρ πνεῦμα, κὶ εἶπον τῶ πνεύματι· τάδε
 λέγει κύριος κύριος, ἐκ τρεσάρων πνευμάτων
ἔλθῃ,

me in medio campi, & hic erat plenus ossium humanorum: & circumduxit me super ea, per gyrum in circuitu: & ecce plurima ualde super faciem campi, & ecce arida ualde. Dixit ad me: Fili hominis, sunt ne uictura ossa? Et dixi, Domine Domine, tu scis hæc. Et dixit ad me: Vaticinaberis super ossa hæc, & dices eis: Ossa arida audite uerbum Domini. Hæc dicit Dominus ossibus istis: Ecce ego adducam in uos spiritum uitalem, & dabo super uos neruos, & obducam uos caribus, & extendam super uos cutem, & dabo spiritum meum in uos, & uiuetis, & cognoscetis me Dominum esse. Vaticinatus que sum, sicut præcepit mihi: & facta est uox cum uaticinarer, & ecce commotio, & accedebant ossa ad os ad iuncturam suam. Et uidi, & ecce super ea nerui & carnes oriebantur, & obducebantur cute, & spiritus non erat in eis. Et dixit ad me: Vaticinare fili hominis, uaticinare ad spiritum, & dic spiritui: Hæc dicit Dominus Dominus. Ex quatuor^a spiritibus ueni,

a. Hebræa habet, Ex quatuor mundi plagis ueni & spiritus. Et indicat, quomodo in prima conditione hominis insufflauit Deus in faciem eius, & factus est in animam uiuentem: sic & secunda conditio, id est resurrectio mortuorum in sufflante spiritu uiuificatur. Hæc dicitur Hieronymus.

ἔλθε, ἃ ἐμφύσσοι εἰς αὐτὸν νεκρὸς τούτος, καὶ
 ζησάτωσαμ. ἃ προφήτῃ δυσα καθότι γνέται
 λατόμοι κ' εἰς ἡλθον εἰς αὐτὸν τὸ πονδύμα,
 καὶ ἔζησαν, καὶ ἔσκησαν ὑπὲρ τῶν ποδῶν αὐτῶν,
 καὶ σωμαγωγὴ πολλὴ σφόδρα. καὶ ἐλάλησε
 κύριος πρὸς με λέγων· ἦ ἀνθρώπων, τὰ ὅσα
 ταῦτα πᾶς οἶκος Ἰσραὴλ ὄξιν· καὶ αὐτὸ
 λέγουσι, ξηρὰ γέγονε τὰ ὅσα ἡμῶν, ἀπάλω-
 λον ἢ ἐλπίς ἡμῶν, ὅρα πεφωνήκαμεν. ὅρα
 ὅρα προφήτῃ δυσα, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν· τὰδε
 λέγει κύριος· ἰδοὺ ἐγὼ ἀνοίγω τὰ
 μνήματα ὑμῶν, καὶ ἀνάξω ὑμᾶς εἰς τὴν γῆν
 Ἰσραὴλ, ἃ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἶμι κύριος,
 γὰρ ὅρα ἀνοίξαι με αὐτὸν τάφους ὑμῶν, τοῦ ἀνά-
 γαγῆν με ὑμᾶς ἐκ τῶν τάφων ὑμῶν, λαὸς
 μου. καὶ δώσω πονδύμα μου εἰς ὑμᾶς, καὶ ζή-
 σεσθε, καὶ θήσωμαι ὑμᾶς ὑπὲρ τῆς γῆς ὑμῶν, ἃ
 γνώσεσθε ὅτι κύριος ἐλάλησα, καὶ ποιήσω,
 λέγει κύριος κύριος.

δαν.ιβ. καὶ πολλοὶ καθύδυντων γὰρ γῆς χώματι
 διεγερθήσονται, ὅσοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἃ ὅ-
 σοι εἰς ὀφθισμόν, καὶ εἰς αἰχμύλω αἰώνων. καὶ
 οἱ σωζήσονται ἐκλάμψουσιν ὡς ἡ λαμπρό-
 της τῆς ὀφθώματι, καὶ ἀπὸ τῆς δικαίω τῆ πολ-
 λῶν ὡς οἱ ἀστέρες εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ἔτι.

ueni, & infla in mortuos istos, & uiuent, Et uaticinatus sum, sicut præcepit mihi: & ingressus est in eos spiritus, & uiixerunt. Et steterunt in pedibus suis, & congregatio ualde magna. Et locutus est Dominus ad me, dicens: Fili hominis, ossa hæc domus Israel sunt, & dicunt: Arida facta sunt ossa nostra, perijt spes nostra, abscisi sumus. Propterea uaticinare, & dic: Hæc dicit Dominus Dominus. Ecce ego aperio monumenta, & reducam uos ex monumentis uestris, & introducam in terram Israel, & cognoscetis me Dominum esse, cum aperuero sepulchra uestra, ut reducam uos ex sepulchris uestris, populus meus. Et dabo spiritum meum in uos, & uiuetis: & ponam uos in terram uestram, & cognoscetis me Dominum locutum esse: & faciam, dicit Dominus Dominus.

Et multi dormientiū in terræ puluere, exurgent, hi in uitā æternā, illi uerò in opprobriū & ignominiam sempiternā. Et ^a intelligentes fulgebunt quasi splendor firmamenti, & ^b iusti multi quasi stellæ in æternum, & ultra.

Hæc

Dan. 12.

a. Verbum Hebræum significat, facere alios intelligentes esse, ut significat doctores, qui alios erudiunt.

b. Ibi pro iusti, participium Hebræum significat, promouentes uel iuuantes alios ut ad iusticiam perueniant, seu iusti fiant.

ιωαν. γ. ἵνα ἴδῃ τὸ θέλημα τοῦ παμφαντός με,
ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱόν, καὶ πισθῶν
εἰς αὐτόν, ἔχη ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀνάσῃ
αὐτὸν ἐγὼ τῆ ἡμέρας ἐσχάτης.

ιωαν. ι. ἀμὲν ἀμὲν λεγὼ ὑμῖν, ὁ ἔλογον μου
ἀκούων, καὶ πισθῶν τῷ παμφαντί με, ἔχει
ζωὴν αἰώνιον, ἢ εἰς κρίσιν ἔκδραχη, ἀλλὰ
μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν.

ιωαν. ια. ἐγὼ εἰμι ἡ ἀνάστασις, καὶ ἡ ζωὴ ὁ πισθῶν
εἰς ἐμέ, καὶ ἀρθάνη, ζήσεται· καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ
πισθῶν εἰς ἐμέ, ἔμνη ἀρθάνη εἰς τὸ αἶωνα.

ιωαν. ιβ. αὕτη δὲ ὅστις ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκω
σὶ σε τὸν μόνου ἀληθινού θεού, ἢ ὅμ ἀπέ-
σειλας ἰησῶν χριστόν.

α. κορ. ιι. κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῆκον, ποῦ ὅ
θάνατε τὸ κίνητρον; πῶς σὸ ἀδελφὸν τὸ νῆκον;

ιωβ. ιδ. οἶδα γάρ, ὅτι ἀγνάσος ὅστις ὁ ἐκλύει με
μέλλων. ὡς γῆς ἀνάσῃσεται τὸ δόγμα μὲν,

καὶ ἀναστήσεται ταῦτα. πῶς γὰρ κυρίως ταῦτα
τά μοι συωτελέσθη, ἢ ἐγὼ ἐμαυτῶν
συωπίσασμαι· ἢ ὁ ὀφθαλμός μου
ἔώρακε, ἢ ἔκασθη.

Græca planè
nihil conue-
niunt cū He-
braica veri-
tate, quæ sic
habent: Scio
enim, quòd
redemptor

meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus sum. Et rursus
circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum: quæ visurus sum
ego ipse, & oculi mei conspiciuntur sunt, & non alius.

D E

Hæc est autem uoluntas patris qui misit me, Ioan. 6.
ut omnis qui uidit filium, & credit in eum, ha-
beat uitam æternam, & ego suscitabo eum in
nouissimo die.

Amen amē dico uobis, qui sermonem meum Ioan. 5.
audit, & credit ei qui misit me, habet uitam æ-
ternam: & in condemnationem non ueniet, sed
transibit à morte in uitam.

Ego sum resurrectio & uita, qui credit in Ioan. 11.
me, etiamsi mortuus fuerit, uiuet: & omnis qui
uiuuit, & credit in me, non morietur in æternū.

Hæc est autem uita æterna, ut cognoscant Ioan. 17.
te solum Deum uerum, & quem misisti Iesum
Christum.

Absorpta est mors in uictoriam. Vbi tuus 1. Cor. 15.
mors aculeus? ubi tua inferne uictoria?

Noui enim, quòd æternus est qui solutu- Iob. 19.
rus est. In terra resurget pellis mea, exantlans
hæc. A Domino enim hæc mihi confecta
sunt, quæ ego mihi ipsi conscius sum,
quæ oculus meus uidit, &
non alius.

DE SEPTUAGINTA
 TA DVOBVS INTER-
 pretibus Bibliorum in Græ-
 cam linguam.

Interpretatio Bibliorum Græca quæ Septua-
 ginta dicitur, in multis cum textu Hebræo pla-
 nè non conuenit: quemadmodũ apparet cum ex
 dicto Iob, tum quoq; alijs suprà positis. De ea Phi-
 lippus Melächthon in oratione quadã de Hebræa
 lingua sic ait: Etsi autẽ ea interpretatio sæpe, ut in
 pictura quæ umbræ tantũ imitatur corporũ, ob-
 scurius reddit sententias, tamẽ lectio tota medio-
 cris est: quare & Apostoli ea usi sunt. Causam
 autẽ, quare ea uersio sæpe discrepet ab Hebræica
 ueritate, adducit talẽ Petrus Galatinus, in opere
 de Arcanis catholicæ ueritatis in Hebræicis libris;
 præsertim in Talmud inuentis, his uerbis:

Septuaginta duo interpretes, teste Talmud, mul-
 ta transferre omiserunt, & plurima mutauerunt,
 ne diuina arcana gentilibus tunc indignis nota fie-
 ri contingeret: & multa tanquã absurda, & tan-
 quam ea quæ apud gentiũ nationes nefas erat uel
 somniare, de diuinis scripturis abarserunt: tanquã
 ij, qui adhuc diuini cõsiliij celsitudinem super hu-
 mani generis salutẽ plenè nõ perpendebant. Aut
 quia suspicati sunt, Iudæis ignaris & simplicibus,
 ex huius-

ex huiusmodi, impiæ credulitatis scandalum generari: & non ueritatis occultandæ, aut alio malo animo has mutationes fecerūt. Hæc Galatinus.

Et Munsterus in Biblijs suis Hebraicis: Septuaginta interpretū editio, inquit, quæ tempore Hieronymi ubiq; locorū receptissima erat, apud Græcos & Latinos, nedum perperam in quibusq; locis uersa fuit, uerum & per scriptores atq; sciolos plurimum corrupta: ut interim taceam, illos (interpretes septuaginta) non admodum peritos fuisse Hebrææ linguæ: id quod uel inuiti cogimur fateri. alioquin in plurimis locis non tam foedè lapsi fuissent.

Addo totam historiam de septuaginta interpretibus, breuiter comprehensam, quæ sic habet: Reges Aegypti usq; ad Cambysem Cyri filiū, qui eam regionem imperio Persarum bello adiunxit, Pharaones communi dicebantur cognomine. post Alexandrum uerò, à Ptolemæo Lagi filio, Ptolemæi: usq; in Cæsarem Augustum, qui Aegyptum in prouinciæ formam redegit. Alexander Macedo XXI natus annos, è patria cum exercitu egressus, Asiam domuit, tenuitq; per paucis annis: nam XXXII ætatis anno naturæ concessit. quo mortuo, uelut confracta arca nummis referta, & pecunijs resilientibus, ad prædā tanti iacentis imperij undiq; à purpuratis accursum est, rapuitq;

! quisq;

a. Qui, teste Plutarcho, monebat Ptolemæum, ut de regno impetioq; libros tibi compararet, atq; perlegeret Quæ enim amici & confidant non auderent monere Reges, hæc in libris scripta esse.

b. Quæ habuit septingenta milia uoluminum, quæ omnia bello priore Alexandrino à militib; incensa periere. Vide Gellium lib. 7. cap. 17. Seneca uocat eam bibliothecam, pulcherrimum regni opulentiæ monumentum: Liuus uero, elegantia curæq; regum egregium opus.

quisq; quantum potuit: nec ullus tam immodicæ fortunæ hæsit qui nõ cum regno discederet. Antigonus Asiã arripuit, Seleucus Chaldæã, Cassander Macedoniam, alij alias regiones: Ptolemæus Aegyptum, Phœnicem, & Cyprũ, homo natus loco humili atq; obscuro, nẽpe Lago patre, satellite Alexandri, euectus ex gregario milite ad gratiam regis, ob indolem egregiã, fortitudinem animi, & peritiam rei militaris, qui cum in senectã tranquillus uiuere statuisset, rerum curam filio madauit, qui Philadelphus est dictus: uel ob amorem primum Arsinoes sororis, uel ob odium postremum, per antiphrasim. Hic Iudæos, quos pater frequentes in Aegyptũ captiuos duxerat, liberos esse iussit, grauiq; tributo Iudæam soluit. Cumq; in maturiore ætate morbis affligeretur, proculq; à bellis gerendisq; rebus esse cogeretur: autore a Demetrio Phalereo (qui patria Athenis, uir nobilissimus, maximisq; functus magistratibus, ciuũ inuidia pulsus, ad eũ cõfugerat) studijs se tradidit, accitis undiq; ingenijs, & constructa illa nobili Alexandrina^d bibliotheca, in qua & statuit libros ueteris testamēti. Nã legatos ad Eleazarũ misit, qui pro beneficijs à se in Iudæam gentẽ largiter collatis, libros Mosaicæ legis, & interpretes poscerēt, qui eos in Græcam linguam transferrent. quod Eleazarus regi concessit, ut par erat: misitq; ex unaquaq;

unaquaque tribu senos viros, & etate & autori-
tate & eruditione in primis commendabiles, He-
braicè Græcèq; peritissimos: qui cum essent duo
et septuaginta, dicuntur tamen uulgo Septuagin-
ta interpretes, ut breuius atque expeditus loqua-
mur: quemadmodum iudices illi Romani, qui ad
hastam de rebus minoribus iudicabant, Centūuiri
appellantur, cum essent centum & quinque, ex sin-
gulis tribubus terni.

^a Magno in honore hos 72. viros Ptolemæus ha-
buit, sapientiamq; eorum admiratus est. Iustinus
narrat in Apologetico ad Gentes: Regē, quo fidē
certius interpretum experiretur, & ex consensu
ueritatem colligeret, domunculas iussisse duas &
septuaginta construi, secedereq; unumquemq; in
suam, cum uersurus esset. Postea contulisse omniū
interpretationes, & per omnia inter se consensisse.
Vestigia domuncularum Iustinus profitetur se
uidisse, in Phari arce Alexandria. Tertullianus in-
titem aduersus Gentes: Menedemus, inquit, Philo-
sophus prouinciæ Iudææ, septuaginta duos inter-
pretes de sententiæ cōmunio re suspexit. Hieron.
interdum LXX interpretibus plurimū defert,
et spiritu sancto plenos fuisse dicit: sæpè malè atq;
imperitè uertisse affirmat: ut erat, in quod inten-
derat, uehemens. De cellulis uerò plane irridet. sic
enim in Prologo Pentateuchi scribit: Et nescio

^a Theodorus
Bibliander in
Sermonē ma-
iestatis diui-
næ, ubi ad cal-
culū uocasset
impētas tem-
pli Salomonī
ci, quæ fuerūt
tonelli 13 7-
672, coronati
10075. addit:
Quis non fa-
teatur ethni-
cum regē Pto-
lemæum edi-
disse opus ex-
cellentius,
quàm fuit tē-
plū Solomo-
nicū, dum ef-
fecit, ut lex di-
uina & sacri
libri Ebræo-
rū lingua per
LXXII se-
niores trans-
ferretur in lin-
guam Græcā,
ut gētibus et-
iam fieret co-
pia cognoscē-
di hāc sapien-
tiā cœlestem.
Quod quidē
opus cōstitit
tonellis co-
ronatorū bis
mille cir-
citer.

quis primus author, septuaginta cellulas Alexandria mendacio suo extruxit, quibus diuisi eadem scriptitarēt, cum Aristeas eiusdem Ptolemæi βασιλεως, & multo post tempore Iosephus, nihil tale retulerint: sed in una basilica congregatos, cōtulisse scribant, non prophetasse. Aliud est enim uatem, aliud esse interpretem: ille spiritus uentura prædicit, hic eruditio & uerborum copia ea quæ intelligit transfert. Vide de his Augustinum lib. 18 de ciuitate Dei, cap. 42. item cap. 43. de autoritate septuaginta interpretum: & doctissima, doctissimi uiri Ioannis Ludouici Viuis, in eadem loca commentaria. Item Hieronymum in diuersis locis, eiusq; de iisdem interpretibus uaria iudicia pro & contra positis: item Iosephum lib. 12. ἱεραρχαιολογίας Iudaicæ: item lib. 22. Philonis, de uita Moysi. Epiphanium etiam in libro 22. De mensuris, ponderibus, & astericis: Eusebium item lib. 5. cap. 8. & Nicephorum lib. 4. cap. 14. Vbi eadem Eusebij uerba ex Clementis & Iustini sententia repetuntur: & Aristeæ libellum de septuaginta duobus interpretibus, aliquoties latinè impressum, quem aliqui tamen confictum opinantur ab aliquo recentiore.

TRADITIO DO-
MVS ELIAE, DE DVRA-
Tione mundi, & tempore aduentus
Mefsiaë, omnium piorum faluatoris,
& intercessoris apud æter-
num suum patrem.

Extat autem in libro Thalmudico Sanhedrin,
cap. 11. & in libro Abida Zera, cap. 1. & habet sic:

שֵׁשֶׁת אֲלָפִים שָׁנִים הוּא עוֹלָם
שָׁנֵי אֲלָפִים הוֹרָה
שָׁנֵי אֲלָפִים הוֹרָה
שָׁנֵי אֲלָפִים יְמוֹת הַמְּשִׁיחַ

Hoc est,

Sex millia annorum erit mundus:

Duo millia inane,

Duo millia lex,

Duo millia dies Mefsiaë.

Adiecta autem est in libris Thalmudicis huic
Eliaë dicto sententia talis:

וּבְשָׁלוֹשׁוֹתֵינוּ שָׂרְבוּ יָצְאוּ מִהֶם מֵה שְׁיָצְאוּ

Id est,

*Et propter peccata nostra, quæ multiplicata
sunt, exierunt ex his (annis) qui exierunt.*

*Hæc appendix, licet nihil offendat nos Christia-
nos, tamen quia Iudæi abutuntur illa ad perfidiam
suam impietatem confirmandã, sciendum est, eam*

l 3 adie-

*adicticiam, esse additā ab aliquo Rabino, Iudai-
cæ opinioni patrocinari uolēte: nec esse seu ipsius
Eliaē, seu etiam discipulorum eius. quod inde maxi-
mè animaduertere licet, quòd hæc cauda ad tradi-
tionem Eliaē addita, alijs uerbis in diuersis locis
inucniatur.*

In libro Hauoda zara, id est, serui-
tus aliena, sic legitur:

*Tradidit domus Eliaē, sex milium annorum fo-
re durationem mundi: horumq; duo millia esse
uanitatis, uel inanitatis: duo millia legis, & duo
millia dierum Messiaē. Propter peccata uerò
nostra, quæ multiplicata sunt, egressi sunt ex eis
septingenti & quatuordecim (anni.)*

TRADITIO SCHOLAE

Eliaē, tota alijs uerbis.

In libro Sanhedrin, cap. Helec.

אָמַר אֵלִיהוּ לְרַב יְהוֹרָה אֵין הָעוֹלָם פּוֹחֵת
בְּמִשְׁמוֹנִים וְהַמֶּשֶׁה יוֹבְלוֹת וּבִיּוֹבֵל אָהָרֹז בֵּין
דִּיךְ בָּא.

Id est,

*Dixit Elias magistro Iudæ: Non erit, id est,
non durabit mundus minus quàm quinquaginta-
quinq; Iubileis, & in ultimo Iubileo filius David
ueniet. Vbi glosa Rabbi Salomonis dicit: Hi*

*Iubilei continent annorum qua-
tuor millia 250.*

FINIS.

V A R I A Q V A E
D A M A R G V M E N T I
pīj, utilis & iucundi, unde &
pietatem & linguam Græ-
cam adolescentes di-
scere possunt.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΕΡΙ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΥΙΟΥ ΘΕΟΥ ΟΥΤΟΥ ΚΥΣΜΑ ΣΩΤΗΡΟΥ, ΕΚ ΣΟΥΔΙΑΣ Φιλολογίας.

Vide de hac historia iudicum Amerbachij, quod est in epistola que adheret quibusdam orationibus Chrystostomi, a se in Latinum conuersis. Item praefatione Theodori Bibliandri, qua praefixit Euangelio Iacobi, a Gulielmo Postello in Oriente inuēto, & ex Graeco in Latinum conuerso.

Ν τοῖς χρόνοις τῆ συνέβεσάτου βασιλέως ἰσθινιανῶ, γέγονεν ἀνθρώπος τις ἀρχηγὸς τῶν ἰσθαίων, θεοδόσιος ὄνομα αὐτῷ. ὃς πλείστοις τῶν χριστιανῶν γνωστὸς ὑπῆρχε, καὶ αὐτῷ Ἰῶ μνημονοσθέντι πιστῷ βασιλεῖ. Κατὰ ἣ τὸς χρόνους ἐνείνετο, κῆ τις ἀνθρώπος χριστιανὸς, φίλιππος ὄνομα αὐτῷ, τὸν μέθοδον ἀγγελοπράτης. οὗτος γνωστὸς ἔχωρ τὰ πρὸς τὸν θεοδόσιον, καὶ πολλὰ πρὸς αὐτὸν σώζων τὴν γνησιότητα, προσέειπε το αὐτὸν, καὶ ἐνθέτει γενέσθαι χριστιανόν. ἐν μιᾷ οὐρ τῶν ἡμέρων, ὃ προλεχθεὶς φίλιππος πρὸς τὸν λεχθέντα θεοδόσιον, ἴσθι αὐτὰ τινα ἔλεγε. τί δήποτε σοφὸς ἀνὴρ ὑπάρχων, καὶ ἀκρίτως ἐπιστάμενος τὰ τῶ νόμου καὶ Ἰῶν προφητῶν κληρυγμένα περὶ τῆ δεσπότης χριστῶ, ὃ πιστῶς αὐτῷ, καὶ γίνετο χριστιανός. πέπεισμαι γὰρ περὶ σῶ, ὅτι ἐν ἀγνωσῶν τὰ Ἰῶν θεοπνύσων γραφῶν προλεχθέντα περὶ τῆς κοινῆς ἡμῶν δεσπότης χριστῶ παρσῆας, παρσῆαι τῆ γενέσθαι χριστιανός. ἀσῶσορ οὐκ ὄσσαι τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν, πιστῶν εἰς τὸν σωτῆρα καὶ λῦσιον ἡμῶν ἰησοῦ χριστῶ. ἵνα μὴ ἐπιμνήσων τῆ ἀπιστία, ἕρσει

HISTORIA DE IE-

SU CHRISTO FILIO DEI

mundi saluatore, ex Suidæ
Philologia.

Temporibus maximæ pietatis
Imperatoris^a Iustiniani, fuit ho-
mo quidam princeps Iudæorū,
cui nomē Theodosius erat. Hic
multis Christianorum fuit no-

^a. Qui regna-
uit Anno
Christi 528.
in ordine, 52.

tus: ac ipsi, de quo dictum est, fide prædico Impera-
tori. Sub eadem uerò tempora, homo quidam
Christianus erat (Philippus ei nomen) ut com-
pendio dicam, argentarius. Hic rerum suarum
Theodosio conscius, & uera beneuolentia con-
iunctus, hortabatur & monebat eum, ut Christia-
nus fieret. Quodam ergo die Philippus Theodo-
sium ita est allocutus: Cur nam, cum sis uir sapiēs,
& perfectè scias ea quæ lex de Domino Christo,
& prophetæ prædicauerunt, non ei credis, &
Christianus efficeris? Nam de te sum persuasus,
quòd non ignorans, quæ sunt à scripturis diui-
nitùs inspiratis prædicta de Christi nostri com-
munis Domini præsentia, recuses fieri Christia-
nus. Festina igitur ad seruandam animam tuam,
credendo in seruatorem & Dominum nostrum
Iesum Christum: ne si remaneas in incredulitate,

ἡρισεὶ αἰωνίᾳ ὑπὸ θύωρ σε αὐτὸν κατασῆσῃ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰσραῒλιος παρὰ τῷ χριστιανῷ λα-
 γόμενος πρὸς αὐτὸν, ἀπεδέξατο αὐτὸν, σύνχαριστίας
 τῷ αὐτῷ τὰς διὰ λόγων προσήγαγε, καὶ τοιαῦτα
 πρὸς αὐτὸν ἀπεθέλυτο· ἀποδέχομαι τὸν κατὰ
 θεὸν σε ἀγάπην, ὅτι τὰ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς ἐ-
 μῆς ψυχῆς ἀποδέξωρ, ἀγωνίστη χριστιανὸν με γονέ-
 θαι προσηρόμενος. διὸ ὡς ἐπὶ τῷ θεῷ, τῷ τὰ λυρ-
 πῆσά τῶν καρδιῶν ἐπισαμένῳ καὶ θεωρῶντος, ἀλό-
 λως καὶ ἀνυποκρίτως καὶ μετὰ πάσης ἀληθείας
 τὰς πρὸς σε λόγους ποιήσομαι. ὅτι μὲν οὖν παρὰ γέ-
 γονεν ὁ ὑπὸ τῷ νόμῳ καὶ τῶν προφητῶν προσκενη-
 ρυγμένος χριστός, ὁ ὑφ' ὑμῶν χριστιανῶν προσκυνέ-
 μενος, πεπληροφόρημαι καὶ ὁμολογῶ Ἰεραρχικῶς,
 ὡς πρὸς γνήσιόν μου φίλον καὶ τὰ πρὸς σύνδουλεύσαν
 μοι αἰεὶ ἀποδέξου. ἀλλ' ἀνθρώπινῳ λογισμῷ ἕρα-
 τῆς μου, ὃ γίνομαι χριστιανός, καὶ ἐν τέτοις ἡσυχ-
 ασίᾳ ἐμαυτῷ. νυνὶ γὰρ Ἰσραῒλιος ὑπάρχωρ, ἀρχι-
 γός εἰμι τῶν Ἰουδαίων, καὶ τιμῆς πολλῆς, καὶ δώ-
 ρων πολλῶν, πάντων τῶν πρὸς τὸν Ἰωάννην ταῦτα
 ἐπιτηδέων ἐν ἀπολαύσει τυχεῶν, ὑπολαμβάνω
 ἧ, ὅτι ἐδέξωρ πατριάρχης τῆς καθολικῆς ἐκκλη-
 σίας γόνωμαι, ἢ ἀρχαὶς μέγιστος καὶ ὑπεροχὰς
 λαμβάνω πρὸς ὑμῶν, τοσαύτης θοραπείας ἀξιοθῆ-
 σεμαι. ἵνα οὖν μὴ τῶν δουρῶν εἶναι τῶν πρὸς ἐν
 τῷ βίῳ ἴστω ἐνπέσω, ἡσυχαστῶ τῆς μελλούσης ζωῆς,
 ἡσυχῶς τὸτο ποιῶ. ἵνα ἧ τὰς λόγους μου ἀληθεῖς τῆ
 σὺ

obnoxium te ipsum facias æternæ damnationi.

Hæc Iudæus cum audiisset à Christiano ad se dici, probauit eum, & uerbis ei reposuit gratiam, ac in hunc modum respondit: Accipio tuam beneuolentiam, quòd salutis animæ curam gerens meæ, laboras adhortando, ut Christianus fiam. Quare ut coram Deo, qui nouit ac intuetur occulta cordium, sine dolo & simulatione uerissimè uerba tibi faciam. Aduenisse igitur à lege ac prophetis pronunciatum Christum, qui adoratur à uobis Christianis, planè sum persuasus, & constanter confiteor, ut uero amico meo, tibi, & semper curanti quæ ad bene mihi faciendum pertinent: sed humana ratiocinatione impeditus, non fio Christianus: ac in his me ipsum damno. Princeps nunc sum Iudæorum, quando sum Iudæus: & honore magno, ac multis muneribus, atque omnibus ad hanc uitam necessarijs utor, fruor que. Suspicio autem, neque si patriarcha fiam Ecclesiæ Catholicæ, aut principatus maiores ac dignitates nanciscar à uobis, tanta obseruantia dignum habitum iri. Ne igitur excidam ijs quæ in hac uita uidentur afferre posse delectationem, futuram uitam negligo, malè hoc faciens. Vt autem probem tibi,

dilecto

σὴ ἀγάπη παρὰ σήσω, θαρρῶ σοι μυσήριον, ὃ ἐστὶ
 παρ' ἡμῖν τοῖς ἑβραίοις ἀποκρυμμένον, ἐξ ἧ ἀ-
 κριβῶς ἐπιστάμεθα, ὅτι ὁ ὑφ' ἡμῶν τῶν χριστιανῶν
 προσκυνῆμενος χριστὸς, αὐτὸς ἐστὶν ὁ ὑπὸ τῆ νόμου,
 καὶ τῶν προφητῶν προκρυμμένος· ἢ μόνον ἐξ αὐ-
 τῶν τῶν προγεγραμμένων, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρ' ἡ-
 μῖν συναπογράφου καὶ ἀποκρυμμένου μυστηρίου.

ἔστι ἡ ὁ λόγος τῆ μυστηρίου τοῦδετος· ἡ κατὰ τὴν ἀρ-
 χαιὴν χρόνον, ἡ ἰνὰ ὁ ἐν ἰεροσολύμοις νεὼς ἐκτίθη-
 το, συνήθηκα ἡν παρὰ τοῖς ἰουδαίοις, ἰσραήλ μετ' ἡμῶν
 παρ' ἡμῖν γραμμάτων εἰσοσιδύο τυγχανόντων, ἰε-
 ρεῖς ἐν τῷ ναῷ λαβίδαι. ὅθεν καὶ τὰ θεόπνευστα
 βιβλία, εἰσοσιδύο ἀπαριθμῆμεθα. ἡ ἰωδὶξ οὐκ ἀπέ-
 κειτο ἐν τῷ ναῷ, ἐν ᾧ ἐπεγράφετο ἐνάσθ' ἰορέως
 τῶν κβ' ἡ προσηγορία, καὶ τὸ ὄνομα τῆ πατρὸς αὐ-
 τῆ, καὶ τῆς μητρὸς. ἐνὸς οὐκ τελευτήσαντος τῶν ἰε-
 ρέων, οἱ λοιποὶ συνήρχοντο ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἐν ἰουδῆ
 ψηφίσματος λαβίστων ἀντὶ τῆ τελευτήσαντος ἕτε-
 ρου ἰορέα, πληρῶντες τὸν ἀριθμὸν τῶν κβ' ἰορέων.
 καὶ ἐπεγράφετο ἐν τῷ ἰωδὶξ, ὅτι τῆδε τῆ ἡμέρας
 ἐτελεύτησεν ὁ δαίνα ἰορσὺς, ὁ υἱὸς τῆδε καὶ τῆσδε·
 καὶ ἀντ' αὐτῆ προσεχειρίσθη ὁ δαίνα, ὁ υἱὸς τῆδε καὶ
 τῆσδε. τούτῃ οὐκ τοῦ ἔθους ἰσραηλιώτου ἐν τῷ ἔθνε
 τῶν ἰουδαίων, συνέβη λατὰ τὴν χρόνον ἐκείνην, καὶ
 ἔς ὃ ἰησὺς ἐν τῇ ἰουδαίᾳ διέτριβε, τελευτήσαι ἐνα
 ἐν τῶν κβ' ἰορέων, περὶ ἀρξῆσαι ἐμφανίσειν ἑαυτὸν
 ὁ ἰησὺς, καὶ διδάσκειν πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους εἰς
 αὐτόν.

dilecto mihi, meam orationem, arcanum tibi credo, quod apud nos Hebræos abstrusum est, cū perfecte cognitum habeamus, Christum, qui à uobis Christianis adoratur, ipsum esse, qui à lege et Prophetis prænunciatus est: nō tantum ex ijs quæ antè scripta sunt, uerū etiam ex descripto apud nos, & recondito arcano.

Sic autem habet arcanum. Antiquis temporibus, cum templum Hierosolymis conderetur, consuetudo erat apud Iudæos, numero æquales nostris literis, quæ sunt uiginti duæ, sacerdotes in templo constituere: unde uiginti etiam duos libros diuina inspiratione factos numeramus. Codex ergo repositus erat in templo, in quo inscribebatur uniuscuiusque duorum & uiginti sacerdotis nomen: & patris eius nomen, ac matris. Aliquo igitur ex eis mortuo, ceteri conueniebāt in tēplo, & alium communi decreto constituebant in locū eius qui decesserat, supplentes duorum & uiginti sacerdotum numerum: ac inscribebāt codici diem, quo is uitam finiisset, cum patris & matris nomine: quisq; lectus esset in eius locum, & parentum eius nomina. Cum itaque hic mos obtineret in Iudæorum gente, contigit temporibus illis; quibus in Iudæa Christus uersabatur, ut unus uiginti duorum sacerdotū, uitam finiret antè quàm se Christus patefaceret, ac doceret homines, ut in
ipsum

αὐτὸν σωῆσθαι ὅτι οἱ λοιποὶ ἱερεῖς, ἐπὶ τῷ ποιῆσαι
 ἀντὶ τῆς τελευτήσαντος ἕτερον ἱερέα, καὶ ἐν ἑαυτοῦ
 προβαλλομένου τὸν νομιζόμενον αὐτῷ ἄξιον τῆς γε-
 νέσθαι, οἱ λοιποὶ τῆς τῶν, ὡς ἐλαφῶς ἔχοντα πρὸς ἀ-
 ρετιλὴν ἐξ ἧς ὀφείλει καταστῆναι ἱερέως, ἀποδοκιμα-
 ζομ. ἢ γὰρ σοφὸς ἦν, ἢ βίω χρηστὸς, ἢ ἀγνοία ἢ
 τῆς νόμου ἢ τῶν προφητῶν ἐτύγχανον, ἀπρόσφορος
 ἱερατείας ἐκρίνετο. ὅπως αὐτῶν πολλῶν ἱερέων ψηφί-
 σεντων, καὶ πάντων ἀποδοκιμαθέντων, εἰς τις ἱε-
 ρεὺς ἐγερθεῖς, ἔσθαι εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει τοῖς λοιποῖς·
 εἰδὲ πολλοὶ ὑφ' ὑμῶν ὀνομαθέντες, ἀνεπιτήδαιοι
 συβέβησαν πρὸς ἱερωσύλιν. Δέξασθε ἡμεῖς, λέ-
 γοντα περὶ ἐνὸς ἀνθρώπου, ὀφείλοντος προχειρῶς ἡ-
 ναι ἀντὶ τῆς τελευτήσαντος ἱερέως. ὑπολαμβάνω γὰρ,
 ὅτι ἔδει ἐξ ὑμῶν ἀπαρεθίσεται τῷ παρ' ἐμὲ γενο-
 μένῳ ψήφισματι. ἐπιτρεφάντων ἢ τῶν λοιπῶν ἱε-
 ρέων, ἢ περὶ ὅτι βέλομαι ἐγὼ γενέσθαι ἀντὶ τῆς τελευ-
 τήσαντος ἱερέως, ἢ ἡμεῖς τὸν ἡμῶν ἢ τῆς τέλει τῆς
 ὅς τις νέος μερτῆ ηλικία ἐστὶ, λόγῳ ἢ καὶ βίῳ ἢ ἡθε-
 σι χρηστοῖς λιπέσμηται. καὶ ὑπολαμβάνω, μηδένα πο-
 τὲ τῶν ἀνθρώπων ὀφθῆναι ἐν λόγῳ, ἢ ἐν βίῳ, ἢ ἐν
 ἡθεσι τοιούτων, οἷός ἐστιν ὅτος. καὶ οἶμαι ὑμῖν πᾶσι
 τοῖς οἰκοῦσιν ἐν ἱερῶν ἀλλήλων τούτων γνωστῶν, καὶ ἀνα-
 τέρητον ὑπαρχειν. ἀκούσαντες ἢ τὸν λόγον τοῦ-
 τῶν οἱ λοιποὶ ἱερεῖς, ἀπεδέξαντο τὸν ἀνδρα, καὶ
 ἐβεβαίωσαν τὸ ψήφισμα, ἐπιτήδειον εἶναι ὑπὲρ
 πάντων ἀνθρώπων ἑς ἱερωσύνην τὸν ἡμεῖς ἐρηκότες.

ἔλεγον

ipsum crederent. Conuenerunt itaque reliqui sacerdotes, ad creandum aliū pro mortuo sacerdotem. ac unoquoque dignum, prout ab ipso crederetur, qui fieret sacerdos, proponente: ceteri, ut parum instructum uirtute, cuius gratia deberet fieri sacerdos, repudiauerunt. Cum enim sapiens esset moribus, & uita utilis, in ignorantia uerò legis & Prophetarum constitutus, ad sacerdotiū indignus iudicabatur. Sic igitur multis factis per suffragia sacerdotibus, & omnibus reiectis, quidam ex eis excitatus, in medium procedit, ac dicit reliquis: En multi à uobis nominati, sunt inuenti non conuenire sacerdotio. Feratis ergo & me, de uno dicentem homine, qui sit mortuo sacerdoti sufficiens. Opino autem, nemini uestrum non placiturum esse factum à me decretum. Ac hortantibus reliquis eum sacerdotibus, dixit: Ego in mortui sacerdotis locū uenire uolo Iesum, filium Iosephi fabri, etate iuuenē sanē, uerbis autē ac uita & moribus commodē ornatum: ac puto neminem ex hominibus unquam esse conspectum oratione, uita, moribusq; talē, qualis hic est. ac opinor hoc uobis omnib. Hierosolymis habitantibus notū esse, nec ab ullo posse cōtradici. Hanc orationē cum reliqui sacerdotes auiliuissent, uirū sunt complexi, atq; decretum confirmauerunt, Iesum confessi omnium esse hominum aptissimum ad sacerdotium.

Quidam

ἐλεγον δὲ τινες περὶ αὐτῶ, μὴ εἶναι ἐν φυλῆς λευί,
 ἀλλ' ἐν φυλῆς ἰσραὴλ τυγχάνειν, τὸ ἰωσήφ τε ἢ οὐκ αὐ-
 τὸν ὑπολαμβάνοντες εἶναι. ἔτι γὰρ παρὰ ἰσραηλίοις
 ἐχρηματίζετο. τὸν ἢ ἰωσήφ ἐν φυλῆς ἰσραὴλ, ἢ ἐν
 φυλῆς λευὶ καταάγεσθαι, ἐμαρτύρησεν πάντα. καὶ
 τότε ἔνευκα, ὡς τῷ δονεῖρ μὴ ὄντα αὐτὸν ἐν φυλῆς
 λευιτινῆς, ἐνώλουσιν γενέσθαι ἰσραῆλ. ὃ ἢ τῶτον ὄνο-
 μάσας ἰσραῆλ, ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτὸς εἶπε, μη-
 τὸν εἶναι τὸ γένος αὐτοῦ. πάλαι γὰρ ἐν γενεαῖς ἀρ-
 χαίαις ἐπιμίσξια τις γέγονε τῶν δύο φυλῶν. κα-
 κήθον καταάγεσθαι τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ. τοῦτο δὲ
 αἰνοῦσαντες οἱ λοιποὶ ἰσραῆλ, σωήνεσαν τῷ ψη-
 φίσματι. καὶ κοινῇ βουλῇ πᾶσι τοῖς συνελθοῦ-
 σιν ἰσραῆλ ἐδοξεν, ἀντὶ τοῦ τελευτήσαντος
 ἰσραῆλ τὸν ἰησοῦ καταστῆσαι.

Τῆς ἢ σωηθείας ἐχέσης, μὴ μόνον τὸ ὄνομα τῶ
 γινομένου ἰσραῆλ ἀπογραφεῖναι ἐν τῷ βιβλίῳ, ἀλλ'
 καὶ τῶ πατρὸς, καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶ, εἰπὼν τινες
 αὐτῶν, ὀφείλουσιν αὐτὸς πρῶτον καταλέσαι τὸν γόνον,
 καὶ πᾶρ αὐτῶν μαθεῖν τὰ ὀνόματα αὐτῶν λαβεῖν
 ἢ καὶ καταλέγειν αὐτῶν, εἰ ἢ αὐτῶν ἐστίν, ὃ πρὸς
 ἰσραῆλ προχρηζόμενος. καὶ ἤρесе τῶ πᾶσι.
 ὃ δὲ προσονομάσας τὸν ἰησοῦ γενέσθαι ἰσραῆλ, ἐλεγε,
 τελευτήσαντα ἰωσήφ τὸν πατέρα ἰησοῦ, μόνον
 ἢ τὸν τῶτον βιβλίον μητέρα. σωήνεσαν οὖν ἅπαντες,
 ἀγαγεῖν τὸν μητέρα αὐτῶ ἢ τὸ συνέδριον, καὶ μα-
 θεῖν πᾶρ αὐτῆς, ἢ μητρε τυγχάνειν τῶ ἰησοῦ, καὶ
 εἰ αὐτῆ

Quidam autem eum non esse de tribu Leui, sed Iudæ, ac filium Iosephi dicebant. Sic enim apud Iudæos iure cognitum erat: Iosephum uerò ex tribu Iudæ, non ex Leui tribu deduci, omnia testabantur: ac ideo, quòd non uideretur ex tribu Leuitico esse, prohibebant eum sacerdotem fieri. Sacerdos uerò, qui nominarat eum, respondit eis, ac dixit: Eius genus mixtum esse. Nam olim factam esse tribuum duarum commistionem, uetustis ætatibus, indeq; Iosephi genus duci. Hoc audito, reliqui sacerdotes approbauerunt decretum: & communi consilio uisum est omnibus ijs qui conuenerant, Iesum constituere pro sacerdote mortuo.

Cum autem haberet consuetudo, non tantum nomen eius qui fieret sacerdos, in codicem referri, sed etiam patris ac matris eius: dixerunt quidam eorum, esse accersendos prius parentes, ac ab eis discenda ipsorum nomina. Cæterum exponendum esse ab eis, an sit ipsorum filius, qui sit ad sacerdotium declaratus. ac placuit hoc omnibus. Is igitur qui nominatim Iesum, ut sacerdos fieret, antè proposuerat, Iosephū dicit patrē Iesu decessisse, ac solā huius matrē uiuere. Consenserunt itaq; omnes, ut matrem eius in cōcilium ducerent, ac ab ea discerent, an esset mater Iesu, &

εἰ αὐτὴ ἔτεκεν αὐτόν. καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνδρός
 αὐτῆς ἀνοῦσαι, ἐξ οὗ ἔτεκε τὸν ἰησοῦν. καὶ διὰ
 τούτου πᾶσιρ ἀρέσαντος, ἐνάλεσαν τὴν μητέρα
 τῷ ἰησοῦ, καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν· ἐπειδή ποῦ ὁ δεῖα
 παῖδός σου ἐτελεύτησιν, ὁ υἱὸς τῆς δεῖα καὶ τῆς δεῖα,
 καὶ βεβλόμεθα αὐτὸ ἐνεῖνου ποιῆσαι τὸν υἱόν σου
 ἡσοῦν, ἔθος δὲ ἐσιν ἀπογράφειν τὸ ὄνομα τοῦ
 πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς, εἰπέ ἡμῖν, εἰ ὁ ἰησοῦς υἱὸς
 σου ἐστίν, καὶ εἰ σὺ ἔτεκες αὐτόν. ἡ δὲ μαρία ἀνέσασα
 ταῦτα, ἀπεκρίνατο, λέγουσα πρὸς τὴν ἰοβρεῖν·
 ὅτι μόνος υἱός μου ἐστὶν ὁ ἰησοῦς, ὁμολογῶ· ἐγὼ γὰρ ἐ-
 γέννησα αὐτόν, καὶ μαρτυροῦσίν μοι οἱ σύμβουλοι
 καὶ αἱ σύμβουλοι γυναῖκες τιντῆσθαι με αὐτόν.
 ὅτι ἡ ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς πατρίδα, πληροφορίαν
 λάβετε παρ' ἐμῶν, ὡς βέβαιον. παρθένος γὰρ τυγ-
 χανύσης με, καὶ ἐν τῇ γαλιλαίᾳ διατριβήσης,
 ἄγγελος θεοῦ, ἐξηγορώσης με, οὐκ ἔλαθον δόξης
 εἰσελθὼν ἐν ᾧ ἡμῖν οἰκῆματι, συγγελίσασθαι
 μοι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ τεκεῖν υἱόν, ὃ τὸ ὄνομα
 ἐνετέλατο καλεῖσθαι ἰησοῦν. παρθένος τοίνυν ὑ-
 παρξασα, ταύτην ἰδοῦσα τὴν ὀπασίαν, συνέλα-
 βον, καὶ ἐγέννησα τὸν ἰησοῦν, μέναςα παρθένος
 μέχρι τῆς σήμερον, καὶ μετὰ τὸ τεκεῖν με.

Ταῦτα ἀνούσαντες οἱ ἰοβρεῖς, ἐκέλευσαν ἐλ-
 θεῖν μαρίας πιστάς· καὶ ἐπέτρεψαν αὐταῖς πο-
 λυπραχυμονῆσαι, εἰ ἔτι ἀληθῶς παρθένος ἐστὶν ἡ
 μαρία· αἱ δὲ, ἐν τῶν πραγμάτων λαβοῦσαι

πληρ.

an eum peperisset ipsa: & audirent eius uiri no-
men, unde Iesum peperisset. Cumq; hoc placu-
isset cunctis, uocauerunt matrem Iesu, ad eamq;
dixerunt: Quando ille sacerdos mortuus est,
huius & huius filius, & uolumus filium tuum
Iesum ei surrogare: mos autem est, patris & ma-
tris nomen describi, dic nobis, an sit Iesus filius
tuus, & an eum pepereris? Maria, cum hæc au-
diuisset, respondit sacerdotibus in hunc modum:
Fateor quidem Iesum esse meum filium, ego e-
nim eum peperi: ac mihi testimonium dant uiri
& mulieres, qui tum fuerunt, cum eum pare-
rem. Quòd autem patrem non habeat in terra,
plenam cognitionem à me sumite, si uultis. Cum
enim essem uirgo, & in Galilæa uersarer, ange-
lus Dei me uigilante, non dormiente, ingressus in
domum, in qua eram, bonum hoc nunciauit, è
spiritu sancto me parituram esse filium, cuius no-
men Iesum facere mandauit. Cum igitur essem
uirgo, & hoc uisum uidissem, concepi, & peperi
Iesum, ita ut manserim uirgo ad hodiernum usq;
diem, etiam postea quàm peperi.

Hæc ubi sacerdotes audiuisent, uenire iusse-
runt fideles obstetrices, & cōmiserunt eis, ut ex-
plorarēt, uerène adhuc uirgo esset Maria. Quæ

De explora-
tione uirgini-
tatis Mariæ
per aquas re-
dargutionis,
de quibus est
Numeri 5. itē
quomodo Iose-

ph sit uocatus in iudiciū propter Mariā gravidā, & potatus aqua re-
dargutionis, purusq; à peccato inuētus, extat locus in Euāgelio Iacobi.

πληροφορίαν, διεβεβαίωσαντο παρθένον αὐτῆν
 ὑπάρχειν. παρεγίνοντο δὲ καὶ αἱ παρσυρεθεῖσαι
 καὶ θεασάμεναι αὐτῆν τίκτουσαν, μαρτυροῦ-
 σαι ὅτι υἱὸς αὐτῆς ἐστὶν ὁ ἰησοῦς, ἐθναμβοὶ ἡ γυνό-
 μνοι οἱ ἰσραεῖς, ἐπὶ τοῖς λεγομένοις παρὰ μαρίας,
 καὶ τῶν μαρτυρησάντων περὶ τῆς τόκου αὐτῆς,
 ἀποπειθόντες εἰπορ τῆ μαρίᾳ· εἶπέ ἡμῖν παρρη-
 σία, ἵνα ἐν τῷ στόματός σου ἀνέσωμιν τίνος ἐστὶ,
 καὶ τίνος υἱός, ἵνα ἔτιωσ ἀπογραψόμεθα αὐτόν.
 ἔς γὰρ εἶπες ἡμῖν γονέας αὐτῆς, τούτους ἡμεῖς, καὶ
 ἔχεται ὅπως ἀπογραψόμεθα. ἡ δὲ ἀποπειθεῖσα εἶ-
 πεν· ἐν ἀληθείᾳ ἐγὼ αὐτόν ἐγέννησα, πατόρα
 αὐτῆς ἐπὶ γῆς μὴ ἐπισταμένη· ἀλλὰ παρὰ τῆς ἀγ-
 γέλου ἠκυσσα, υἱὸν θεοῦ εἶναι αὐτόν. υἱὸς ἔρ' ἐμοῦ τῆς
 κληρουμένης μαρίας ἐστὶ, καὶ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ
 μὴ γηναμένη, παρθένος ὑπάρχειν. ταῦτα ἀ-
 κούσαντες οἱ ἰσραεῖς, ἠγάγον τὸν ἰωάννην, καὶ ὑ-
 πέγραψαν οὕτως· τῆδε τῆ ἡμέρας ἐτελεύτησον
 ἰσραὴλ ὁ δεῖνα, ὁ υἱὸς τοῦδε καὶ τῆσδε· καὶ γέγο-
 νεν αὐτ' αὐτῆς ἰωάννη ψήφω πάντων ἡμῶν ἰσραὴλ
 ἰησοῦς, ὁ υἱὸς τῆ θεοῦ τοῦ ζῶντος, καὶ μαρίας τῆς
 παρθένου.

Καὶ οὗτος ὁ ἰωάννης ἐσώθη ἀπὸ τοῦ ναοῦ σου·
 δὴ τῶν τὰ πρῶτα φερόντων παρὰ τοῖς ἰουδαί-
 οισ, κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀλώσεως τῆς ναοῦ καὶ
 τῶν ἰεροσολύμων, καὶ ἀπόκειται ἐν τιβέριαδι.
 καὶ τὸ μυστήριον τῆτο ὀλίγοις πάντων καὶ πιστῶν τῶ
 ἔθνεσιν

plenam fidem ex rebus nactæ, uirginem eam esse affirmauerunt. Accesserunt etiam quæ adfuerant, ac uiderant eam parientem, Iesum eius filium esse testantes. Obstupescati autem sacerdotes ob ea quæ dicebantur à Maria, quæq; ab ijs qui dederant ei testimonium de partu, Mariæ dixerunt: Dic nobis audacter, ut percipiamus ex ore tuo, cuius sit, & cuius filius, ut sic à nobis describatur. Quos enim parentes eius dixeris nobis, eos describemus, & non alios. Hæc respondens ait: Ego uerè ipsum genui, patrem eius in terra sciens neminem: sed audiui ex angelo, filium esse Dei. Filius igitur meus est, quæ Maria uocor, & filius Dei. Cumq; nulli nupserim, uirgo sum. Hæc ut audiuerunt sacerdotes, in librum inscripserunt ita, ut exprimerent, quo die sacerdos esset mortuus, quæ essent ipsius & parentum eius nomina, quodq; in eius locum suffecissent communi decreto, Iesum filium Dei uiuentis, & Mariæ uirginis.

Et hic liber ex templo ereptus, & conseruatus est ab ijs qui abstulerunt apud Iudæos, primo tempore captiuitatis Hierosolymorum cum templo, ac Tiberiade est repositus: & est hoc arcanum paucis omnino, & fidis no-

Ἰθους ἡμῶν ἐγνωσται, διὸ καὶ ἐμοὶ ὡς ἀρχοντι
 καὶ διδασκάλῳ τοῦ ἔθνους τῶν ἰουδαίων ἀπεκα-
 λύφθη. οὐ μόνον γὰρ ἐν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφη-
 τῶν πεπληροφορήμεθα, ὅτι ὁ ὑφ' ἡμῶν τῶν χρι-
 στιανῶν προσκυνῶμενος χριστὸς, αὐτὸς ἐστὶν ὁ ἦος
 τοῦ θεοῦ Ἰσραὴλ ζῶντος, ὁ ἐπὶ σωτηρίας τοῦ κόσμου ἐλ-
 θὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ ἐν τῆς ἀποχαφῆς, ἡ-
 τις καὶ σέσωσται μέχρι τῆς σήμερον καὶ ἀπόκει-
 ται ἐν τιβεριάδι.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ χριστιανὸς παρὰ τοῦ ἰουδαίου
 πρὸς αὐτὸν λελεγμένου, τῷ θεῷ ἡμῶν λινηθεὶς, ἐξ-
 λεγε τῷ ἰουδαίῳ, ὅτι σὺ θῆς καὶ παραχρημα ἀνα-
 φόρῳ τῷ πωστῷ καὶ σὺ σεβῆ βασιλεῖ τὰ ὑπὸ σὲ λε-
 γόμενα, ἵνα πέμψῃ ἐν τιβεριάδι, καὶ φανερῶ-
 σῃ τὸν κώδικα ὃν λέγεις, εἰς ἔλεγχον τῆς ἀπιστί-
 ας τῶν ἰουδαίων. ὁ δὲ ἰουδαῖος πρὸς τὸν χριστι-
 ἀνὸν ἔλεγε· τί θέλεις κρίμα τῆ σεαυτοῦ ψυ-
 χῆ προσκαγαγεῖν, καὶ ἀναγαγεῖν τῷ βασιλεῖ,
 καὶ μὴ τυχεῖν τοῦ σουδαιζομένου; εἰ γὰρ τι
 τοιοῦτον γόνηται, πόλεμος μέγας μέλλει συ-
 νίστασθαι, καὶ φόνοι παρακινουθήσονται. καὶ
 τότε ἐὰν ἴδωσιν ἑαυτοὺς καταπονουμένους, ἐμ-
 πρήσουσι τὸν τόπον ἐν ᾧ ἀπόκειται ὁ κώδικς.
 καὶ μάττω λοπιῶμεν, τοῦ σουδαιζομένου ἡ-
 μῶν μὴ καταρθομένου, μόνον ἐν χύστεως αἰ-
 ματῶν πρὸξενοὶ γινόμενοι. ταῦτα γὰρ ὡς γνή-
 σίῳ φίλῳ φανερὰ πεπρήνηκα τῆ σῆ ἀγάπῃ,
 ἵνα

stræ gentis notū. Quam ob causam & mihi pate factum est, ut principi ac doctori gentis Iudæorum. Non tantum igitur ex lege ac prophetis plenam & certam cognitionem habemus, Christum, qui adoratur à uobis Christianis, ipsum esse filium Dei uiuentis, profectum in terram ad mundi redemptionem : sed etiam ex descriptione, quæ in hodiernum usq; diem conseruata est, ac Tiberia de reposita.

Hæc ad se dicta ubi Christianus audiuiisset à Iudæo, motus ardore diuino, dicit ei: Statim & rectà referam, quæ dixisti, ad fidelem & pium regem, ut mittat Tiberiadem, ac proferat codicem, de quo dicis, ad reprehensionem Iudæorum. Sed Iudæus dixit ad Christianum: Quare uis animæ tuæ damnationem accersere, ac ad regem etiam transferre : nec id, quod opera datur, adsequi? Nam si tale factum fuerit aliquid, magnum bellum conflagabitur, & sequentur cædes. Ac, ubi se opprimi uidebunt, locum, in quo repositus est codex, incendunt : frustra'que nos laboramus, quando non conficietur, id quod à nobis incumbitur, ac solum sanguinis effusionem procurabimus. Hæc enim tibi, ut genuino amico, patefeci.

ἵνα πιστώσω σε, ὅτι ἔν ἐξ ἀγνοίας παραιτῆμαι
τὸν χριστιανισμόν, ἀλλ' ἐν λιονῆς δόξης.

Ταῦτα ἀκῆσας παρὰ τῆ ἰουδαίᾳ ὁ χριστιανός,
καὶ ἀληθῆ εἶναι πισύσας τὰ λεγόμενα παρ' αὐ
τῆ, τῷ μόν πιστῷ βασιλεῖ ἰουστρινιανῷ τὸν τοῖστον
λόγον ἔν ἐγνώρισεν, ἵνα μὴ τῷ θείῳ ζήλῳ ὁ πιστός
ἐκείνος καὶ μέγας βασιλεύς λινούμενος, ἐκχυ-
σῆν αἱμάτων παρασπύαση γενέσθαι, καὶ ταῦτα
μηδέ τοῦ σπουδαζομένου καὶ τορθηθέντος· πολ-
λοῖς δὲ τῶν γνωρίμων καὶ φίλων, τὸν λόγον τῆ
τοῦ ἐπόησε δῆλον.

Ὁρῆμῆς παρὰ τῶν ἀκῆσαντῶν ὑπὸ τῆ προε-
ξουομαδόντος φιλίππου τῆ ἀργυροπράτα μεμα-
θηότες, φροντίδια ἔμικραν ἐθέμεθα, γνῶναι βε-
λόμενοι εἰ ἄρα ἀληθῶς τῆς λόγης τῆς οὐδαίως
ἔρηκε περὶ τῆς τοιαύτης ἀπογραφῆς. εὐρομον
οὐ ἰώσηπον τὸν συγγραφέα τῆς ἀλώσεως ἰβρο-
σολύμων, ἔμνήμην πολὺν σύσέβιος ὁ παμφίλκ
ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ αὐτῆ ἰστορίᾳ ποιῆται, φανε-
ρῶς λέγοντα ἐν τοῖς τῆς αἰχμαλωσίας αὐτῆ ὑπο-
μνήμασι, ὅτι ἰησῆς ἐν τῷ ἰβρω μετὰ τῶν ἰβρέων
ἠγίαζε. τῆτο οὐ σύρόντες λέγοντα τὸν ἰώσηπον,
ἀνδρα ἀρχαῖον ὄντα, καὶ οὐ μετὰ πολὺν χρό-
νον τῶν ἀποσόλων γενόμενον, ἐζητήσαμεν σύ-
ρῆν καὶ ἐκ τῶν θεοπυσύσιων γραφῶν τὸν τοῖστον
λόγον βεβαίμενον. εὐρομον ἔμ ἐν τῷ κατὰ λακάρ
σάγκ

ut fidem tibi facerem, non ex ignorantia me repudiare Christianismum, sed ex inani opinione.

Hæc postquam audiisset à Iudæo Christianus, & uera esse, quæ dicta erant ab eo, credidisset, Imperatori quidem eam orationem non aperuit: ne diuino seruore fidelis ille ac magnus Rex moueretur, & curaret sanguinis effusione fieri, nec tamen & sic, in quod opera daretur, facinus tam insigne perficeretur: sed multis notorum & amicorum eum sermonem detexit.

Eum * nos cū ab ijs qui audiissent à Philippo argētario, cuius facta est mentio, didicissemus, nō paruā adhibuimus curam, dū scire uellemus, an eā orationem Iudæus de illa descriptione certò habuisset. Inuenimus ergo Iosephū scriptorē occupationis Hierosolymorum, cuius multam Eusebius Pamphili mentionem facit in historia, quā edidit, Ecclesiastica, dicentem apertè in suæ captiuitatis cōmentarijs, Iesum cū sacerdotib. rem sacram fecisse. † Hoc cum apud Iosephum inuenissemus, uirum uetustum, & qui non multo post Apostolorū tempora fuisset, quæsiuimus in scriptis impulsu diuino cōfectis, à quo talis oratio confirmaretur. Inuenimus igitur in Euangelio, quod à Luca est

m 5

* Vide de Suida Gyraldum, Dial. 3. de poetis Græcis & Latinis.

† Iosephus Matathie filius ex Hierosolymis sacerdos à Vespasiano captus cū Tito filio eius, qui Hierosolymā obsidebat relictus est. Hic Romā ueniens septem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioque obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi sunt. Et ob ingenij gloriam statuam quoque meruit

Romæ. Scripsit autē & antiquitatū libros 20. ab exordio mundi usq; ad decimū quartū annū Domitiani Cæsaris. & duos *καὶ χαιότῆτος* aduersus Appionē Grāmaticū. libellū itē de Machabæorū martyrijs. qui libri omnes impressi extāt græcè & latinè, aliqua etiā pars eorū dē Hebraicè.

συναγγελίῳ, ὅτι εἰσῆλθον ὁ ἰησοῦς ἐν τῇ συναγωγῇ
 τῆ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον, καὶ
 ἀνέγνω ἡσαΐαν τὸν προφήτην λέγοντα πνεῦμα
 κυρίου ἐπ' ἐμὲ, ὃ εἶπεν ἐχριστέ με, συναγγελισά-
 σθαι πῶχοις ἀπέσταλμέ με. ἀνελογισάμεθα δέ,
 ὅτι εἰ μὴ τάξιμ τινὰ λειτουργικῶν παρὰ τοῖς ἰου-
 δαίοις εἶχεν ὁ χριστὸς ἰησοῦς, ὅτι αὐτὸς ἐν τῇ συναγω-
 γῇ ἐδόθη αὐτῷ βιβλίον ἀναγνῶναι εἰς ἀκοὰς τοῦ
 λαοῦ. ὃ δὲ γὰρ παρ' ἡμῶν τοῖς χριστιανοῖς ἐπ' ἐκκλη-
 σίας ἐξἑστὶ τινὰς ἀναγνῶναι τῷ λαῷ βίβλους τῶν
 θεοπνεύστων γραφῶν, εἰ μὴ τις ἐν ἐκκλησίᾳ
 λέγεται. καὶ ἐν τῶν ὑπὸ ἰωσήπου ὄντων γραφόντων,
 καὶ ἐν τῶν ὑπὸ τῆ συναγγελιστῆ λαϊκῆ ἰστορηθόν-
 των, ἐγνωμεν ὅτι θεοδόσιος ὁ ἰουδαῖος τὸ προλε-
 χθὲν διήγημα εἰπὼν τῷ μνημονοῦσιν Ἰφιλίππῳ
 τῷ ἀργυροπράτῃ, ὅτι ἐπλάσατο τοῦτο, ἀλλ' ἀλη-
 θῶς ὡς γνησίῳ φίλῳ τῷ Φιλίππῳ τὸ παρὰ ἰουδαί-
 οισ ἀποκεκρυμμένον μυστήριον ἐβάρρησεν.

ΔΙΑΦΛΑΣΙΣ ΤΗΣ ΜΟΡΦΗΣ Τῆς τῶν κυρίων ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

ΗΜΕΝ τοι διάπλασις τῆς μορφῆς τῆς κυρί-
 ου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὡς ἐξ ἀρχαίων πα-
 ρειλήφαμεν, τοιαυτὴ τις, ὡς ἐν τύπῳ πε-
 ριλαβῆναι τῷ ὄρατος μὲν τῷ τῶν ὄψιμοσφό-
 δρα, τῷ γε μὲν ἡλικίαν εἶτα ἀναδρο-
 μῶν

conscriptum, intrasse Iesum in synagogam Iudeorum, & librum ei datum esse, legisseq; prophetam Esaiam dicentem, Spiritus Domini in me, propter quod unxit me, ut bonum & faustum nunciem pauperibus misit me. ¹ ratiocinati præterea sumus, nisi locum habuisset in administratione rerum sacrarum apud Iudeos Christus Iesus, non datum ei fuisse librum, ut legeret eum populo. Nec enim apud nos Christianos licet in Ecclesia legi populo uolumina, quorum Dei spiritus auctor est, nisi quis in clerum, hoc est classem & ordinem constitutorum ad curanda sacra sit receptus. Ac ita ex eis quæ narrata sunt à Iosepho, & Luca Euangelista, cognouimus, Theodosium Iudeum quem diximus, non finxisse, quod exposuit Philippo illi argentario: sed uerè certoq; ut sincero amico, Philippo arcanum, quod apud Iudeos occultatum est, credidisse.

EFFIGIES FORMAE DOMINI nostri Iesu Christi.

Porrò effigies formæ Domini nostri Iesu Christi, sicuti à ueterib. accepimus, talis prope modū, quatenus eā crassius uerbis cōprehendere licet, fuit. Egregio is uiuidoq; uultu fuit, corporis

statua

staturā & formam describit: inde adolescentes aliquando petere possuat.

Extat autem ⁷
hęc descriptio
in historia Ec-
clesiastica Ni-
cephori in fi-
ne libri pri-
mi. Idē autor
ex Epiphanio
lib. 2. cap. 23.
dei genitricis
Marię mores,

μὲν τοῦ σώματος ἐπὶ ἀσθμαῶν ἴν τελειῶν.
 Ἐπιξανθορ ἔχωρ τὴν τρίχα, καὶ ὠπάνυ διασῆ-
 αν, μᾶλλον μὲν οὐὲ καὶ πρὸς τὸ οὐλον μετρίως
 πῶς ἀποκλίνουσιν. μελαίνας γε τὰς ὀφρῦς ἔ-
 χε, καὶ οὐ πᾶνυ ἐπικαμπῆς. τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς
 χαροπούς τινας, καὶ ἡρέμα ἐπιξανθίζοντας. Εὐό-
 φθαλμος δὲ ἴν, καὶ ἐπίρριμ. τὴν μὲν τοι τρίχα
 τοῦ πώγονος ξανθὴν τινα ἔχε, καὶ οὐκ εἰς πο-
 λὺν λαθειμόνιν· μακροτόβραν δὲ τὴν τρίχα τῆς
 κεφαλῆς περιέφορον, οὐδ' ἔποτε γὰρ ξυρὸς ἀνέ-
 βη ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, οὔτε χεῖρ ἀνθρώ-
 πῳ, πλὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ νηπιάζοντος. ἡρέ-
 μα ἀποκλινῆς τὸν ἀνχόνα, ὡς μηδὲ πᾶνυ ὀρθιον
 καὶ οὔτε γαμόνιν ἔχειν τὴν ἡλιπίαν τοῦ σώμα-
 τος. σιτόχρους, καὶ οὐ φρογγύλιν ἔχωρ τὴν ὀ-
 ψιν ἐτύγχανον, ἀλλ' ὡσὸρ τῆς μητρός αὐ-
 τοῦ μικρὸν ὑποκαταβαίνουσιν, ὀλίγορ ἐπιφοι-
 νισομόνιν, ὅσορ ὑποβαίνειν τὸ σεμνόν τε καὶ
 σιωτὸν τοῦ ἡθους, καὶ ἡμόρον, καὶ τὸ λαθα-
 πῶρ ἀόρητον. Κατὰ πᾶντα δὲ ἡ ἐμφόρης τῆ
 θείας καὶ πανασίλω αὐτῆς μητέρι.

Π Ε Ρ Ι Χ Ρ Ι Σ Τ Ο Υ Κ Α Ι Α Γ Γ

βαρὺς τοπαρχοῦ Ἰωῆδεσσ
 σὺωῶν.

Η Τοῦ Κυρίου καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χρι-
 στοῦ θεότης, εἰς πάντας ἀνθρώπους τῆς
 παραδο-

statua ad palmos prorsus septem. Caesariem habuit subflauam, ac non admodum densam, leniter quodammodo ad crissos declinantem: super percilia nigra, non perinde inflexa. Ex oculis subflauescentibus mirifica prominebat gratia. Acres ij erant, & nasus longior. Barbae capillus flauus, nec admodum demissus. Capitis porrò capillos tulit proluxiores. Nouacula enim in caput eius non ascendit: neque manus aliqua hominis, praeterquam matris, in tenera duntaxat aetate eius. Collum fuit sensim decliuè, ita ut non arduo & extenso nimium corporis statu esset. Porrò frumenti referens colorem, non rotundam aut acutam habuit faciem, sed qualis matris eius erat, paulum deorsum uersum uergentem, ac modicè rubicundum: grauitatem atque prudentiam cum lenitate coniunctam, placabilitatemq; iracundiae expertem, praeseferentem. Persimilis denique per omnia fuit diuinæ & immaculatae suae genitrici.

DE CHRISTO ET AGBARO
Toparcha Edeffensorum.

Posteaquam Domini ac seruatoris nostri Iesu Christi diuinitas, propter uirtutem mira-

Historia haec extat apud Eusebium, in historia Ecclesiastica lib. 1. cap. 13.

παρὰδοξοποιῶ διωάμεως οὐνεα βωμοῦν, μυ-
 εἰς ὅσος καὶ τῶν ἐπ' ἄλλο διαπῆς πορρωτάτω τε
 τῆς ἰσθμίας, νόσωμ τε καὶ παντοῖωμ παθῶν ἐλ-
 πίδι θόραπέας ἐπήγετο. ταύτη τοι βασιλὺς ἄγ-
 βαρος τῶν ὑπὸρ σύφράτλι ἐθνῶν ἐπισημότατα
 διωασύωμ, πάθει τὸ σῶμα θηνῶ καὶ ἔθραπυ
 τῶ ὅσωρ ἐπ' ἀνθρωπέας διωάμει καταφθειρόμε-
 νος, ὡς καὶ τῆνομα τῆ ἰησῦ πολὺ καὶ τὰς διωά-
 μεις συμφώνως πρὸς ἀπάντιωμ μαρτυρημόνας ἐ-
 πέθετο, ἰνέτης αὐτῆ, πῆμψης δι' ἐπιστοληφόρου,
 τῆς νόσου τυχεῖρ ἀπαλλαγῆς ἀξιῶν. ὁ δὲ, μὴ τό-
 τε καλοῦντι ὑπανούσας, ἐπιστολῆς δι' οὐδ' αὐτὸρ
 ἰδίας καταξιοῖ, οὐα τῶν αὐτῆ μαθητῶν ἀπο-
 στέλειρ ἐπὶ θόραπέας τῆς νόσου, ὁμοῦ τε αὐτοῦ
 σωτηρίαν καὶ τῶν προσημόντων ἀπάντων ἐ-
 πιχνούμενος. καὶ οὐν εἰς μακρὸρ δὲ ἄρα αὐ-
 τῶ ἐπληροῦτο τὰ τῆς ἐπαγγελίας. μετὰ γοῦν
 τλιῦ ἐν νεκρῶν ἀνάστασιρ, καὶ τλιῦ εἰς οὐρανὸς
 ἀνδρῶν αὐτοῦ, θωμᾶς τῶν ἀποστόλων εἰς τῶν
 δώδεκα, θαδδαῖορ τὸρ ἀδελφὸρ, ἰν' ἀριθμῶ
 καὶ αὐτὸρ τῶν ἐβλομήμοντα τοῦ Χριστοῦ μα-
 θητῶν κατελεγμένορ, λινῆσει βαιοτόρα ἐπὶ
 τλιῦ ἐδεσαν λήρυκα καὶ σύγγελισλιῦ τῆς πε-
 εὶ τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας ἐπέμπει, πάντα
 τε δι' αὐτῆ τὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τέλος ἐ-
 λάμβανον ἐπαγγελίας. ἔχης καὶ τούτων ἀνά-
 ραπῶν τλιῦ μαρτυρίαν, ἐν τῶν κατὰ ἐδεσαν
τλιῦ

miraculorum operatricem cunctis mortalibus in-
 notuisset, innumeros etiam extraneorum ac pro-
 cul admodum à Iudæa disſitorum, morbis & om-
 nis generis passionibus affectos spe sanitatis ad-
 ducebat. Eadem ratione rex Agbarus, qui præ-
 clarissimis gentibus eorum qui trans Euphraten
 habitant imperabat, passione quadam corporis
 graui, nec ullis humanis uiribus curabili cõfectus,
 cum & ampliũ Iesu nomen & uirtutes concorditer
 ab omnib. deprædicatas cognouisset, supplex
 illi per literas factus est, quibus ut à morbo libera-
 retur petebat. Iesus uerò, tametsi uocanti tũ tem-
 poris non obsequeretur, scribere tamen ad eum di-
 gnatus, unum ex discipulis morbi ipsius curandi
 grati misit, ac simul tam illi quàm omnibus ad
 ipsum pertinentibus salutem pollicitus est, quam
 etiam illi pollicitationem haud diu postea ad-
 impleuit. Etenim post resurrectionẽ illius ex mor-
 tuis, ac reditum in coelos, Thomas unus ex duode-
 cim Apostolis, Thaddæum fratrem, & ipsum nu-
 mero septuaginta Christi discipulorum adiunctiũ
 diuino motu ad urbem Edessam doctrinæ Christi
 præconem & Euangelistam misit, per quem
 sunt omnia quæ Seruatoris nostri promissionem
 concernebant, in effectum perducta. Habes autẽ
 harum rerũ testimonium scriptis cõprehensam,

τῶν αὐτῶν βασιλονομόνων πόλιον γραμματοφω-
 λακείων ληφθεῖσαν. ἐν γὺρ τοῖς αὐτόθι δημοσί-
 οῖς χάρταις, τοῖς τὰ παλαιὰ καὶ τὰ ἀμφὶ τὸν ἄγ-
 βαρον πραχθέντα περιέχουσι, καὶ ταῦτα εἰσέτι
 καὶ νῦν ἐξ ἐκένου πεφυλαγμένα εὔρηται. καὶ ἔ-
 δὸν δὲ οἶον καὶ αὐτῶν ἐπανῆσαι τῶν ἐπιστολῶν
 ἀπὸ τῶν ἀρχείων ἡμῶν ἀναληφθησῶν, καὶ τότε
 δε αὐτοῖς ῥήμασιν ἐν τῆς σύζων φωνῆς μεταβλη-
 θεῖσῶν τὸν τρόπον.

Αγβάρος τοπαρχῆς ἐδέσσης, ἰησὺ τωτῆρι ἀ-
 γαθῶ, ἀναφανέντι ἐν τόπῳ ἰεροσολύμων, χαίρειν.
 ἤκουσά μοι τὰ πρὸς σὺ καὶ τῶν πῶν ἰαμάτων, ὡς
 αἴσου φαρμάκων καὶ βοτανῶν ὑπὸ σοῦ γινόμε-
 νων. ὡς γὰρ λόγος, τυφλὸς ἀναβλέπειν ποιεῖς, χω-
 λὸς περιπατεῖν, καὶ λεπρὸς καθαρίζεις, καὶ ἀ-
 κήθαρτα πνεύματα καὶ δαίμονας ἐκβάλλεις,
 καὶ τοὺς ἐν μακρονομία βασιλονομόνους θόρα-
 πύεις, καὶ νεκροὺς ἐγείρεις. καὶ ταῦτα πάντα
 αἰκνύσας πρὸς σοῦ, κατὰ νοῦν ἐθέμην τὸ ἔτε-
 ρον τῶν δέου, καὶ ὅτι σὺ εἶ ὁ θεός, καὶ καταβάς
 ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ποιεῖς ταῦτα, ἢ ἦος εἶ τοῦ θεοῦ
 ποιῶν ταῦτα. Διὰ τοῦτο τοίνυν χεῖρας ἐ-
 δεήθην σοῦ, συνελθῆναι πρὸς μέ, καὶ τὸ πά-
 θος ὃ ἔχω θόραπυσσαι. καὶ γὰρ ἤκουσα, ὅ-
 τι καὶ ἰουδαῖοι καταγογγίζουσί σου, καὶ βού-
 λονται ἀκινῶσά σε. πόλις δὲ μικροτάτη μοι
 ἐστὶ, καὶ σεμνή, ἢ τις ἐξαρκεῖ ἀμφοτέροις.
 καὶ

Et ex grammatophylacio urbis Edessæ tūc regiæ desumpum. Nam in ipsis publicis chartis, quæ et priscas res, et quæ tempore Agbari contigerunt, continent, etiam ista ad hunc usque diem ex eo tempore seruata reperiuntur. Nihil autem impedit, quo minus literas ipsas quæ nobis ex archiuis desumptæ, et è Syrorū lingua his uerbis translatae sunt, audiamus.

Agbarus Toparches Edessenus, Iesu seruatori bono, in regione Hierosolymitana comparenti, salutem. Relatum est ad me, quomodo tu unā cum tuis sanitatem, absque pharmacis et herbis, mortalibus conferas. Etenim sicut fama refert, cæcis ut respiciant, claudis ut ambulent præstas, leprosos etiam mundas, spiritus impuros ac demonas eijcis, eos qui diutinis ac prolixi temporis morbis torquentur curas, ac mortuos excitas. Et ubi hæc omnia de te audiui, alterum ex his duobus esse cogitavi: nimirum quòd aut Deus sis, coelitusq; delapsus ista facias, aut filius Dei existens hæc opereris. Quapropter his ad te literis scriptis, precor, ut molestiam hanc ueniendi ad me suscipias, passionemq; qua premor cures. Nam et hoc percepi, quòd Iudæi aduersum te murmurēt, teq; adfligere conentur. Est autē mihi ciuitas admodum exigua et honesta, quæ tamē utriq; sufficiet.

n Hec

* Habetur hoc de Christo testimonium in libro 18. Ἐπιτομῆς ἀρχαιολογίας Iudaicae, cap. 6. De Iosepho Hagesippus natione Iudaeus, sed ad fidem Christi conver- sus, qui floruit anno Christi 160, et scripsit Græco stilo libros 5. de obse- dione & exci- dio Hierosoly- morum, sic me- minit in præ- fatiōe iam di- cti volumi- nis, post mul- ta: Reliquo- rum usque ad incesum: ἢ tem- pli, & manu- bius Titi Cæs. relator egre- gius historico stilo Iosephus:

καὶ ταῦτά μὲν ἔτιως ἔγραψε, τῆς θείας αὐτὸν ἰέως μικρὸν ἀνασάσης ἐλάμψεως. ἄξιον ἢ καὶ τῆς πρὸς τὸ ἰησοῦ αὐτῆ διὰ τὸ αὐτὸ γραμματοκομισθῆ ἀποσαλήτης ἐπανῆσαι, ὀλιγοσίχως μὲν, πολυδυνά- μως ἢ ἐπιστολῆς, τῶν ἐχθρῶν καὶ αὐτῆς τὸ τρόπον. Ἀγθαρε, μακάριος εἶ πιστεύσας ἐν ἐμοί, μὴ ἔωρα- νὼς με. γέγραπται γὰρ περὶ ἐμῶ, τὸς ἔωρανότας με μὴ πιστεύειν ἐν ἐμοί, ἵνα οἱ μὴ ἔωρανότες αὐτοὶ πιστεύσωσι καὶ ζήσουνται. περὶ οὗ ἢ ἔγραψάς μοι, ἐλθεῖν πρὸς σε, δέον ἐστὶ πάντα διὰ ἀπίστῶν, ἐν ταῦθα πληρῶσαι με, ἢ μετὰ τὸ πληρῶσαι, ἔτιως ἀναληφθῆναι πρὸς τὸν ἀποσεϊδόντα, καὶ ἐπεδιδῶν ἀναληφθῶ, ἀποσέλω σοι τινὰ τῶν μαθητῶν μὲ, ἵνα ἰάσηταί σου τὸ πάθος, καὶ ζῶν σοι καὶ τοῖς σὺ σοι παράχεται.

ΠΕΡΙ ΧΡΗΣΤΟΥ ΙΗΣΟΥ

ἔκ ἰωσήπου.

Πίνεται * ἢ κατὰ τῶν τῶν χρόνον ἰησοῦς, σὺ φὸς ἀνῆρ, εἶγε ἀνδρα αὐτὸν λέγειν χρῆ. ἵν γὰρ παραδόξως ἔργων ποιητῆς, διδασκαλὸς ἀν- θρώπων τῶν ἰδίων ἢ τῶν ἀληθῆ δειχομένου. καὶ πολ- λὰς μὲν ἰουδαίους, πολλὰς ἢ καὶ ἑλληνιστοῦ ἐπιγα- γητο, ὁ χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδέξει τῶν πρὸς ὧ

των

utinam tam religioni & veritati attentus, quam rerum indagini, & ser- monis sobrietati. confortem se enim perfidia Iudeorum in ipso etiam ser- mone exhibuit, quem de eorum supplicio manifestavit: & quorum arma deseruit, eorum tamen sacrilegia non dereliquit: deploravit flebiliter a- rumnam, sed ipsius causam crimine non agnovit.

Hæc ille adhuc modum, parumper adhuc diuina luce illustratus, scripsit. Dignum autem fuerit & literas Iesu audire, quas Agbaro per eundem tabellionem rescripsit: quæ paucis uersibus comprehensæ, multa uerò in se continentes, ad hunc modum se habent.

Agbare, beatus es quòd in me credidisti, cum nondum uideris me. Scriptum enim est de me: non credituros in me qui uiderint me, ut qui non uiderint, credant & uiuant. De quo uerò ad me scripsisti, ut ad te ueniam, scias, mihi cuncta quorum gratia missus sum, hoc loco esse adimplenda: & postquam ea compleuero, mox ad eum redeundum qui me misit. Vbi autem assumptus fuero, mit tam tibi aliquem ex discipulis meis, qui passioni tuæ medeatur, uitamq; et tibi & ijs qui tecum sunt præstet.

DE CHRISTO IESU, ex Iosepho.

Eodem tempore^a fuit Iesus, uir sapiens: si tamen uirum eum fas est dicere. erat enim mirabilium operum patrator, & doctor eorum qui libenter uera suscipiunt: plurimosq; tam de Iudæis, quàm de gentib. sectatores habuit Christus hic erat: quæ accusatum à nostræ gentis prin-

a. Quo præstebat Iudææ Pilatus Galus Lugdunensis, à Romanis præses constitutus. Paulo enim antè quàm de Christo scripsit Iosephus, dixerat in capite 5. de Pilato: Qui cõtra leges Iudaicas effugiem Cæsaris, in urbè ad legis Iudaicæ cõtumentiam intulit, unde tumultus exortus est.

τωρ ἀνδρῶν παρ ἡμῖν, σαυρῶ ἐπιτετμηκός τω-
λάττ, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ γε πρῶτον ἀγαπήσαντες.
ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτον ἔχων ἡμέραν, πάλιν ζῶν,
τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία θαυ-
μάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότες, εἰς τε νυκτῶν χρι-
στιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὀνομασμονῶν οὐκ ἐπέλιπε τὸ
φῦλον.

ΑΚΡΟΣΤΙΧΙΣ ΠΕΡΙ ΙΗΣΟΥ Χριστῶ θεῶ ἡδὲ σωτῆρ Θ σαυρῶ.

Ιδρῶσα γὰρ χθῶν, λείσεως συμείρωτ' ἔσαι.
Ἡξε δὲ ἔρανίθον βασιλεὺς αἰῶσιρ ὁ μέλων,
Σάρκα παρῶν λειναι πᾶσαν, κὴ λίσμορ ἀπάντα.
Οφονται ἢ θεὸν μέροτες πιστοὶ καὶ ἀπιστοί,
Υψισορ μετὰ τῶν ἀγίωρ ἐπὶ τέρμα χρόνοι, (νεῖ
Σαρμοφόρορ, ψυχὰς δὲ ἀνθρώπων ἐπὶ βήματι λει
Χέροσ ὅτ' ἀν ποτὲ λίσμορ ὅλοσ, κὴ ἀκωνται γέννηται
Ρίψωσι τ' εἰδωλα βροτοί, καὶ πλῆτορ ἀπάντα.
Ιχυσῶν ρήξει τε πύλασ εἰρηῆσ αἰδωο.
Σαξτότε πᾶσα νεκρῶρ ἐσ ἔλσινθέριορ φάοσ ἡξεί.
Τὸσ ἀγίωσ ἀνόμοσ τε τὸ πῦρ αἰῶσιρ ἐλέγξει.
Οππόσατισ πράξασ ἔλαθον, τότε πάντα λαλήσει.
Στήθεα γὰρ βοφόοντα θεὸσ φωσῆσιρ ἀνοίξει.
Θρῆνοσ ἢ ἐν πάντων ἔσαι, καὶ βρύγμοσ ὀδόντων.
Εκλείψει σέλασ ηελίω, ἄστρον τε χερρεῖαι
Οὐρανὸρ εἰλείξει, κλύωσ δέ τε φέγγοσ ὀλείται.
Υψώσει ἢ φάραγγασ, ὀλεῖ δὲ ὑψώματα βουωῶν.

Υψοί

cipibus, Pilatus cum addixisset cruci, nihilominus non destiterunt eum diligere, qui ab initio cœperant. Apparuit enim eis tertia die uiuus, ita ut diuinitus de eo uates hoc & alia multa miranda prædixerunt. Et usq; in hodiernū, Christianorum genus ab hoc denominatum, non deficit.

ACROSTICHIS DE IESV CHRISTO Dei filio, saluatore crucifixo,

^a Sibyllæ Erythrææ.

Iudicij metuet sudans præfagia tellus,
 Et rex æternus magno descendet Olympo,
 Sublimis carnem mundumq; ut iudicet omnē,
 Vnum suspiciens numen præuiq; boniq;
 Summum, supremo cum sanctis tempore mundi.
 Carnifex ille homines iudex inquireret in omnes.
 Horrida terra uias cœli spinæq; tenebunt.
 Reijcient simulachra uiri, gazamq; repostam.
 Ille domus cæcas & Ditis claustra refringet.
 Sanctior à mortis iam nexu libera lucem
 Turba hominum cernet, scelerosos flāma piabit
 Vltrix perpetuum: mala quæ quisq; patrauit
 Sontica, suppressitq; diu, producet in auras:
 Deteget & furuis Deus obsita corda tenebris.
 Erumne & stridor dentis regnabit ubiq;
 Ipsum deficiet solis decus, astra colore

2. Quæ temporibus Troiani belli floruit.

Carmen hoc Sibyllæ de Christo, extat in libro 5. de uita Constantini Cæsaris, quam cœn scripsit Eusebius Cæsariæ Episcopus, Vbi Egloga quarta Virgilio tota Græca habetur, et ad Christum accommodatur: quem dmodum & porro docet Ludouicus Viues, in Annotationibus in eandem Eglogam. Vide de Sibyllis, quot fuerint, quando fuerint, unde dictæ, & quomodo uaticinatæ sint, Suidam in uoce Sibylla: Lactantiū in libris diuinarum institutionum, præ-

n 3

Fusco

cipuè uerbo lib. 1. cap. 6. Item lib. 18. cap. 23. Augustini de ciuitate Dei, & Ludouici Viuis in eundem locum doctissima Commentaria. Dialogum quoq; secundum Gyraldi historię poetarum, ubi de Sibyllis omnia fu-

Ὑψος δ' ἔτι λυγρὸν ἐν αἰθρώποισι φανέται.
 Ἰσατ' ὄρη πεδίους ἔσσει, καὶ πᾶσα θάλασσα
 οὐκ εἰς πλῆρ' ἤξει· γῆ γὰρ φρυχθεῖσα ἰβραυνῶ,
 Σὺν πύλαις ποταμοὶ λαχλαζντες λείψουσι.
 Σάλπιγγ' δ' ἕρανόθεν φωνὴν πολύβρυχον ἀφίσει,
 Ωρύνουσα μύσος μέλλον, καὶ πῆματα ἰσομῶ.
 Ταρταρόν ἢ χάος τότε δέξεται γαῖα χαν. σα.
 Ἡξοσι δ' ἐπὶ βῆμα θεῶ βασιλῆες ἀπαιτες.
 Ρεύσει δ' ἕρανόθεν ποταμὸς κυρτός, ἠδέ γε θεία.
 Σῆμα δέ τοι τότε πᾶσι βροτοῖς ἀριδείκτετον, οἷον
 Τὸ ξύλον ἐν πιστοῖς, τὸ κέρατ' ἐν ποθέμονον ἔσαι
 Ἀνδρῶν συσεβέων ζωῆ, πρόσκομμά τε ἰσομῶ
 Ὑδασι φωτίζων κλητὸς ἐν δώδεκα πηγῶν.
 Ρᾶθλος ποιμαίνουσα σιδηρεῖν γε κρητήσαι.
 Οὗτος ὁ νυῦ προγραφῆς ἐν ἀκροσίχοις θεὸς ἐστὶ
 Σωτήρ, ἀθάνατος βασιλεὺς, ὁ παθῶν ἐν ἐχ' ἡμῶν.
 ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΜΕ-

γάλα τῆς ἰασηρέας ἐπισκόπου.

Extat haec hi-
 storia apud
 Theodoretū,
 Ecclesiastica
 historia scri-
 ptorem, libro
 4. cap. 19.

Δὲ βάλης, πᾶσαν ὡς ἔπος εἰπέηρ ἐκκλησίαν,
 Ὅτ' ἐποιμόνος γυμνώσας, εἰς τὴν ἰασηρέαν ὡρ-
 μισον, ἧς οἰνήτορες ἰαπηαδόναι. ἠγείτο ἢ τᾶύτης
 Ἰννιανῶτα* βασιλεὺς ὁ μέγας, ὁ δ' οἰκιστὴς φωσῆρ.
 πρῶ-

* Basilius Cæsariensis Cappadociae episcopus fuit, & ob ingentis pietatis
 atq; eruditionis excellentiā Magnus cognominatus, plurima scripsit, quo-
 rum aliqua adhuc leguntur in Operib. ipsius Graecè editis, & Latine con-
 uersis à Iano Cornario, qui ea in quatuor Tomos distinxit. Si quis autem
 cupit scire, quantus fuerit Basilius pietate, ingenio, cōstantia, eruditione,
 & dono interpretandi scripturam: u legat Monodiam Gre-
 gorij Nazianzeni, in uitam Basilij,

Fusco obducentur, argentea Luna peribit.
 Insurgent ualles, confident ardua montis,
 Luxus sublimis mortales deseret oras,
 Immensus colles æquabunt marmora campi.
 Veliuago nulli cernentur in æquore nautæ,
 Succendet terram fulmen, uaga lympha uapore
 Solis inarescet ripis, fontesq; dehiscant.
 Et tuba de cœlo tristis clangore sonabit
 Raucifono, mundi clades pereuntis acerbas.
 Vastum terra chaos Stygio monstrabit hiatu,
 Atq; Dei solio sistetur iudicis omnis
 Turba, ducū, regumq; pluet tū sulphure & igni,
 Omnibus extabunt ligni uexilla uerendi,
 Robur & auxilium populo exoptata fideli,
 Certa pio generi uita: ast offensa malignis,
 Rore bonos lustrans bissefi fontis ab unda:
 Virgaq; qua pecori dat ferrea iura magister,
 Carminis auspicijs qui crimina morte piabit,
 Seruator rex æternus Deus ipse patescit.

HISTORIA DE BASILII MAGNI

Cæsariæ episcopi constantia.

AT Valens, omnibus, ut semel dicam, eccle-
 sijs cum pastores ademisset, Cæsariã con-
 tendit, quam Cappadoces habent. Ibi tum
 præsulatum gerebat Basilius, lumē orbis terrarū.

n 4

præ-

quebatur ueram Ecclesiam: cuius poenas dedit meritas. cæsus enim à Go-
 this, cum in quodam pago se abdere uellet, ibidem incendio perit.

sissimè dicen-
 tur. Item lib.
 Sibyllinorū,
 oraculorum
 quæ græcè e-
 dita sunt ex
 officina Ioan-
 nis Oporini
 anno Christi,
 1544, & de-
 inde anno
 mox sequen-
 te latinè red-
 dita à Casta-
 lione, cū præ-
 fatione & an-
 notationib.
 in quibus suā
 de Sibyllis
 sententiā ex-
 ponit. Ferunt
 tur extare
 præterea Ro-
 mæ quatuor-
 decim libri
 Oraculorum
 Sibyllinorū,
 in Bib'iothe-
 ca Pontificis
 Vaticana.

a. Valens fra-
 ter fuit Valen-
 tiniani Cæsari-
 ris, qui regna-
 uit anno Chri-
 sti, 368. in or-
 dine 41. is Va-
 lens, quia se-
 cretè Præriæ
 adhæsit, perse-

πρὸς πεμφεῖ ἢ τὸν ὑπαρχον, σὺν τειλόμενος, ἢ πείσαι
 τὸν βασιλεῖον, τὴν πρὸς σὺν δόξιον ἀσπασαδαυλοιο
 νωνίαν, ἢ μὴ πειθόμενον ἐξελάσαι. τοῦ γὰρ ἀνδρὸς
 τὸ ἰλιός προσπεπυσμένος, πρῶτω προσβαλεῖρον ἢ
 θέλησεν, ἵνα μὴ γονναίως τὴν προσβολὴν διεξάμε-
 νος, ἡὰν ταύτην ὑποκρουτάμενος, ἀνδρείας τοῖς ἄλ-
 λοις ἀρχέγυπος γένηται. ἀλλὰ ἀράχνης ἰσῶ τὸ μν-
 χαίνμα παραπλήσιον ἀφθν. ἤρκεισε γὰρ τοῖς ἄλ-
 λοις ἀρχιδρσῦσιρ εἰς ὠφέλειαν τὰ παλαιὰ διουγῆ
 ματα, ἡὰν οἷον τινες πύργοι τὸν τῆς τῆς πείσεως περὶ
 λον ἀνδρῶν διετήρησαν. ὁ μόντοι ὑπαρχος, εἰς
 τὴν ἡμισαφείαν ἀφινόμενος, ἡὰν βασιλεῖον τὸν μέ-
 γαν μεταπεμφάμενος, τιμῆς τε ἠξίωσε, ἡὰν λόγοις
 πρὸς αὐτὸν ἠπίοις ἐχρήσατο· εἶξιν τε τῶ ἡαιρῶ πα-
 ραινοῦ, ἡὰν μὴ προέδαι τοσαύτας ἐνυλυσίας, δι-
 ὀλίγην δογματῶν ἀκρίβειαν. ὑπὸ χενεῖ τὸ ἢ ἡὰν τὴν
 βασιλέως φιλίαν, ἡὰν τὰς ἐν ταύτης δι' αὐτῶ πολ-
 λοις ἐσομένης σὺν ὀργισίας.

Ὁ δὲ θεῖος ἐνεῖνος ἀνὴρ, μερακίοις ἔφην τῶτους
 ἀρμότῃσιν τοὺς λόγους. ἐνεῖνοι τε γὰρ, ἡὰν οἱ ἐλείνοιο.
 προσόμοιοι, περὶ τοιαῦτα ἡεχίνασιρ. οἱ ἢ τοῖς θεῖοις
 λόγοις σὺν τεθραμμένοι, προέδαι μὲν τῶν θεῖων δο-
 γματῶν, οὐδέ μίαν ἀνέχονται συλλαβίαν. ὑπὸ
 δὲ τῶν τῶν, ἡὰν πάσας, εἰ δέοι, τοῦ θανάτου τὰς
 ἰδέας ἀσπάζονται. τὴν δὲ βασιλέως φιλίαν, μέγα
 μὲν ἠγοῦμαι, μετ' ὀσεβείας· ἀνὴρ δὲ ταύτης, ὄλε-
 θέαν ἀποκαλῶ.

præmiserat autem præfectum, qui aut afficeret, ut sustineret Basilius communitatem Eudoxij: aut eum, si facere nollet, in exilium ageret. Nam fama uiri illius iam pridem ad eum peruenerat: itaque ipse primus illum adoriri nolebat, quòd metueret, ne si forti animo excepiisset, atque etiam repulisset incursionem suam, alij de ipso exemplum caperent. Sed hæc molitio similis apparuit telæ araneæ. Satis enim utilitatis alijs pontificibus ueterum exempla afferebant, quasiq; turre quædam firmum conseruabant murum fidei. Cum autem præfectus Cesariam uenisset, accersitum ad se magnum Basilius honorificè tractauit, placideq; allocutus hortabatur, ut tempori cedere, neque tot ecclesias adducere in discrimen uellet, tenui exquisitione dogmatis. Promittebat & ab Imperatore illi amicitiam: & à se, occasione illius, multa beneficia.

At diuus ille uir, adolescentulis congruere tales sermones, respondit: nam hos, & his similes, inhiare huiusmodi rebus. Qui uerò essent innutriti diuinis literis, eos nullam syllabam illarum in discrimen uenire pati posse: solere que, si res poscat, nullum genus mortis pro illis subeundum recusare. Imperatoris quidem amicitiam magni se pendere, cum pietate: qua remota, perniciosam esse dicere.

2. Is Eudoxius fuit Arrianæ Ecclesiæ episcopus, de quo est apud Nicephorum lib. 9. Ibidem quoque extat, quemadmodum & apud alios historiæ Ecclesiasticæ scriptores, uox eius incepta & impia, in primo ingressu Ecclesiæ acumen & salem attestantis.

Τοῦ ἡ ὑπαρχο χαλεπήναυτος, καὶ ἀνοητάνειρ
 φήσαντος, ὁ θεῖος ἔφη βασίλειος, ταύτιν ἔχειρ εἰς
 αἰεί τιν ἀνοιαν σύχομαι.

Ἐπειδὴ δὲ ἐξελευίρ προσετάχθη, καὶ τὸ πρᾶ-
 νήτορ βυλσούσαδα, καὶ τῆ ὑσβραία διηλῶσαι τιν
 γνώμιν, στυπῆτο ἡ τοῖς λόγοις καὶ ἀπειλή, φαῖναι
 λέγεται ὁ πανσύφνημος ἐπεινος ἀνὴρ· ἐγὼ μὲν ὁ αὐ-
 τός σοι καὶ αὔριον ἤξω· σὺ ἡ μὴ μεταβάλης τιν γνώ-
 μιν, ἀλλὰ χῆσαι ταῖς ἀπειλαῖς.

Μετὰ ἡ τῶτος τῶς λόγος ὁ ὑπαρχος ἀπαντήσας
 τῷ βασιλεῖ, ἀπήγγελέ τε τὰ εἰρημνῶνα, καὶ τιν τῷ
 ἀνδρὸς ἐδίδαξεν ἀρετῶν, καὶ τῷ τῆς ψυχῆς ἀνδρεί-
 ον καὶ θαρράλεον ἐμύνησε. καὶ τότε μὲν σιγήσας
 ὁ βασιλεύς, εἰσελύλυθερ, ἐπειδὴ ἡ κατατῶν οἰκί-
 αν αὐτοῦ θεηλάτους εἶδε καταπεμφθείσας πλη-
 γῆς (ὅτε γὰρ ἡὸς ἀρρώσῆσας, παρ αὐτὰς ἦρ τὰς
 πύλας τοῦ θανάτου, καὶ τιν γαμετῶν διάφορα
 ἐπολιόρηει παθήματα) καὶ τιν αἰτίαν ἐπέγνω
 τῶν στυβρωπῶν, τὸν θεῖον τοίνυν ἀνθρωπορ, ὃν ἰο-
 λάσειρ ἠπέειλε, ἐλευίρ εἰς τιν οἰκίαν ἠντιβολε-
 σειρ. οἱ δὲ στρατηγοὶ τοῖς βασιλινοῖς διηκόνου
 προσάγασι.

Τότε μὲν ὁ μέγας βασίλειος καταλαβῶν τὰ βα-
 σίλεια, καὶ τὸν τῷ βασιλέως ἡὸν παρ αὐτῶν ὄντα
 τιν τελευτῶν θεάμενος, πρὸς τῆν ζωὴν τῶτον ἀπο-
 σφένειρ ἠπέχετο, εἰ τοῦ παναγῆς βαπτίσματος
 διὰ τῶν σῖσεβουῶν ἀξιωθείη. καὶ ταῦτα εἰπῶν,
 ἐξελή-

Ferebat hoc agrè præfectus, aiebatq; eum desipere. Tum magnus Basilius: Vtinam perpetuus, inquit, hæc mea sit desipientia.

Denunciato igitur exilio, iubet eum cogitare quid agat, & postero die sententiam suam explicare: hisq; sermonibus crebræ minæ miscebantur. Ibi aiunt magnum respondisse Basilius, eundem se illi postridie quoque reuersurum. uideret modò, ne animum mutare, ne ue minas exequi nollet.

Post hoc colloquium occurrit Imperatori præfectus, exponitq; regi quid dixisset Basilius, ea qua esset uir ille uirtute, fortitudineq;, ac præsentia animi. Sed Imperator tacuit, & ita uenit in urbem. Ibi comperit diuinitus inflicta domui suæ plagas esse. nam & filius in morbo iacebat, neque aberat procul ab Orci ostio: & uxor uarijs malis oppugnabatur. Agnouit igitur causam tristium, diuinumq; hominem, cui supplicium fuerat interminatus, obsecrauit, ut ad se domum deueniret. Duces ergo mandatum Imperatoris exequuti, adducunt in regiam Basilius. Ibi ille cõspectum filium regis, qui uicinus esset morti, pollicetur se uitæ restitutum, si fuisset ei sanctissimi baptismatis donum à pio quoquam collatum: quo dicto, abiit.

ἐξελέλυθεν. ὃ ἢ τὸν ὄρνικον κατὰ τὸν ἀνόητον με-
μνημένος ἠρώδῃ, τοῖς συμπάρσιμ αὐτῶ, ἐν τῆς
συμμορίας ἀρεῖς βαπτίσαι τὸ παιδίον πρῶστᾶξεν.
ὃ ἢ παρραυτίνα τῷ βίῃ τὸ τέλος ἐδέξατο, μετὰ μελη-
θεῖς ἢ βάλκῃς, καὶ τὴν ἐπιβλαβῆ τῶν ὄρνικων ἀλήθειαν
λογισάμενος, εἰς τε τὸν θεῖον νεῶν ἐτελέλυθε, καὶ
τῆς τῷ μεγάλῳ βασιλεῖς διδασκαλίας ἐπήλαυσε,
καὶ τῷ θυσιάζειν τὰ εἰωθότα προσεήνοχε δῶρα.
καὶ εἰσω ἢ αὐτῶν τῶν θεῶν παρραπετασμαμάτων,
εὐθὺς καθῆσο, γενέσθαι ἱελοσύσας, πολλοὺς πρὸς
αὐτὸν πρὸς τῶν θεῶν δογμαμάτων ἐποιήσατο λό-
γους, καὶ δὴ λέγοντος ἤκουε.

Γαριλῷ δὲ τις δημοφάνης καλεόμενος, τῶν βα-
σιλιῶν προμηθόμενος ὄψων, ὁ τῶν διδασκάλων τῆς
οἰκισμένης ἐπιπεμφάμενος ἐβαρβαρίσει. ὁ δὲ θεῖος
βασιλεὺς μεδιόσας, ἐθεασάμεθα, ἔφη, καὶ δημο-
φάνην ἀγράμματον. ἐπειδὴ ἢ πλεονεχέος δυ-
σχερᾶνας ἠπέλησε, σὸν ἔστιν, ἔφη ὁ μέγας βασιλει-
ος, τῆς τῶν ζωμῶν λαμπρίας φροντίζειν. δογμα-
τικῶν γὰρ θεῶν ἐπαίειν ἢ διύασαι, βεβυσμένας ἔχω
τὰς ἀνοχὰς. Ταῦτα μὲρ οὖν πρὸς τοῦτον ἔφη, ὃ ἢ βα-
σιλεὺς ἔτις ἠγιάσθη τὸν ἀνδρα, ὡς καὶ χωρία καλ-
λισα ὧν ἔχειν αὐτόθι, τοῖς ὑπὸ αὐτοῦ φροντιζόμε-
νοις διωρήσασθαι πένησιμ, οἱ τὸ σῶμα ἅπαν λελω-
βημοῦσι, πλείονες ὅτι μάλισα θόραπέας προσ-
δέονται.

Τὴν μὲν οὖν πρῶτον τοῦ βάλκοντος προσβολῶν
ἔτις

abijt. At Imperator iureiurādo, ut demens quon-
dam Herodes, initiatus, negotium dedit quibus-
dam qui aderant partium Arianarum, baptizan-
di pueri: qui statim est deinde mortuus. Quare du-
ctus poenitentia, Valens, & considerata noxia ue-
ritate iurisiurandi, ad diuinum templum uenit,
& Magni Basilij doctrinam suscepit, & altari
quæ solent offerri dona imposuit: quin etiam eum
intra cortynam, ubi sedebat, aduocauit, & multa
ipse de rebus diuinis uerba fecit, & illum facien-
tem audiuit.

Aderat ibidem quispiam culinæ imperatoriæ
magister, Demosthenes nomine, qui orbis terra-
rum magistrum reprehendens, barbarè loqueba-
tur. Tum diuus Basilius subridens, Etiam Demo-
sthenem illiteratum, inquit, uidimus. Cumq; ille
offensus, amplius minaretur: Tuum est, inquit Ma-
gnus Basilius, curare iusculorum condimenta: ne-
quis enim, cum ita sordidatis auribus, exaudire
tractationes dogmatum diuinorum. Hæc tum isti
Basilius dixit. Sed Imperator eā reuerentiā habuit
illi, ut optimos agros quos possidebat ijs in locis,
donaret pauperibus, qui essent sub cura ipsius: qui
toto labefactati corpore, multo maxima curatio-
ne indigebant.

Ad hunc modum, primum Imperatoris impe-
tū

ἔτως διέφυγον ὁ μέγας βασιλεὺς. ἐπειδὴ δὲ πάλιν ἤκει αὐτὸς, καὶ τῶν πρῶτων ἐπιλησμέ-
 νος (ὕπὸ γὰρ τῶν ἑξαπατώντων ἐπολιορνεῖτο τὸ
 γνώμῳ) τῆς τῶν ἐναντίων αὐτῶν αὐθις γενέσθαι
 μὲν πρός τὸν ἐξουσίαν προσέταξεν. εἶτα μὴ ποίησας, τὸν πρῶτον τῆς
 ἐξουσίας γραφίῳ νόμον ἐπέδωκε. τῶν δὲ τῆς χει-
 ρὸς πειραθεὶς βεβαῖωσαι, ἔδωκε μὲν σοιχεῖν ἑβραϊκῶν
 ἐξέτεινον· ὁ γὰρ ἑβραϊκὸς συνετρέβη. ἐπειδὴ ἡ καὶ
 ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος ἑβραϊκὸς ταῦτ' ὁ πάθος ὑπέ-
 μινε, καὶ βεβαῖωσαι τὸν δευτέρου νόμον ἐπέδωκε ἐ-
 φιλονείκει, ἐπέδωκε μὲν ἡ δεξιὰ, καὶ τὸν τρίτον ἐπέδωκε
 το. δειμάτος ἡ πλῆρης ἡ ψυχὴ γονομένη, ἀμφοῖν
 ταῖν χροῖν τὸν χαρτὶν διέρρηξε. καὶ πέπεισε
 τῶν ὄλων ὁ πρῶτος, ὡς καὶ τὸς ἄλλους αὐτὸς ἐπέ-
 δωκεν ἐκείνα παθεῖν, καὶ τοῦτον τῶν ἐπιβδῶν
 ἀπέφηνε ἑβραϊκῶν· διὰ μὲν τῶν πρῶτον τῶν γεγε-
 νησμένων τῶν διδάμων τὸν διείκων δευτέρου, διὰ
 ἧς τῆς ἐτέρας οἰκονομίας τῶν ἀγίων ἀνδρῶν τὸν
 ἀνδρείων ἑβραϊκῶν.

• Edeſſa civi-
 tas eſt Meſo-
 potamia, in
 qua fuit pul-
 crum ſancti
 apoſtoli Tho-
 mæ. Habetur
 autem hac hi-
 ſtoria de Edeſ-
 ſenorum con-
 ſtantia, lib. 6.
 hiſtoriae Ec-
 cleſiaſticae So-
 croni, capi-
 te 18.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΤΕΡΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ

^a ἑβραϊκῶν.

Ἐπεὶ ἡ εἰς ἀντιόχειαν παρεγένετο ὁ βασιλεὺς,
 ἐπὶ πάντων ἐξῆλασε τῶν ἐκκλησιῶν τῶν τῆς ἀ-
 νατασίας πρῶτον πόλεως τῆς ἑβραϊκῆς φρονήσεως τοῖς
 ἐναντίων ἀνδράσι, καὶ πάντοσιν ἀπαῖς ἐπέτρεβον
 αὐτὸς

tum Magnus declinavit Basilius: secundò uerò reuersus, oblitus priorum omnium (obsidebatur enim animus ipsius ab seductoribus) rursus hortari cœpit, ut ad alteram partem se conferret. sed cum hoc ille persuaderi sibi nequaquam sineret, iubet perscribi legem exilij. quam cum confirmare manu sua conaretur, nullius potuit perficere literæ apiculum: nam calamus contritus fuit. Quod cum & altero & tertio calamo accidisset, ipse tamen cõfirmationẽ urgeret impiæ legis, tum dextra concuti ac tremere: ibi demum animo ille exhorrescens, arreptam utraq; manu chartam discidit: probauitq; moderator omniũ, & alijs euenisse talia permissione sua, & Basiliũ meliorẽ quàm qui sustinere deberet repertum. Atq; hoc Basiliæno factò declarauit potentiam suam: illo autem diuerso ordine gubernationis suæ, optimorum uirorum fortitudinem promulgauit.

HISTORIA ALIA DE Edesienorum constantia.

Imperator uerò cum Antiochiam uenisset, De Valente loquitur, de eos qui secundum Nicenam synodum sentiebant, ecclesijs illie & in uicinis ciuitatibus prorsus eiecit, & omnis generis supplicijs attriuit: De Valente loquitur, de quo supra in historia Basiliæ diximus.

αὐτοὺς τιμωρίαις. ὡς ἰαί τιναις ἰχυρίσεισθαι πολλοὺς αὐτοὺς ἀνελείρ ἄλλοις τε τρόποις, ἰαί εἰς τὸν ὀρρόντιν ποταμὸν ἐμβάλλεισθαι προσάξαντα. μαθὼν δὲ, ἐν ἐδέσῃ συντήριον ἰπιφανές εἶναι, θωμαῖ τοῦ ἀποστόλου ἐπώνυμον, ἦλθε τοῦτο ἰσορῆσαι. ἀφαιρεθέντων ἢ ἰαὺ τούτων τῶν συντηρίων οἰκων, θιασάκων ἐν πεδίῳ πρὸ τοῦ ἄσπερος συνηγμένους τοὺς ἀπὸ τῆς ἰαθόλου ἐκκλησίας, λέγεται τὸν ἰαθόλου ὑπαρχον λοιδορησάσθαι, ἰαὺ πῦξ ἰατὰ τῆς σιαγόνος πλῆξαι, ὡς παρὰ τὴν αὐτοῦ πρῆσάξιμ συχωρήσαντα γενέσθαι τοιαύτας σιωδους.

ὁ δὲ μόδεστος (τοῦτο γὰρ ὄνομα τῷ ὑπαρχῷ ἰῶν) ἰαὺ πρὸ ἐτὸρρόδοξος ἰων, λάθρα τοῖς ἐδελσνοῖς ἐμίλυσε, φυλάξασθαι τὴν ὑσθραίαν, μὴ σινελθεῖν εἰς τὸν εἰωθότα τόπον σύξαμένους. ἰαὺ ὁ μόν ταῦτα ἠπέλει, ἢ ὀλίγους, ἢ μηδὲν ἀπρονοῶν ἰνδυνῶσαι, ἰαὺ αὐτὸν παραιτεῖσθαι σπεσδάξω τὴν τοῦ ἰρατουῦτος ὀργλῶν.

Οἱ δὲ ἐδελσνοὶ παρὰ ὑδὲρ ποικισάμενοι τὴν ἀπειλῶν, σπουδαιότητον ἢ πρῶτον, σινεῖρρον ἐωθερ, ἰαὺ τὸν εἰωθότα τόπον ἐπλήρου.

ὁ δὲ μόδεστος, ἀγγελθέντος τῆτον, ὑν εἶχον ὁ, τι καὶ ποιήσεις. ἀμηχανῶν δὲ τοῖς παροῦτιν, ὁμως ἐπὶ τὸ πεδίον ἦει. γυνὴ δὲ τις παιδαρίον ἔλησσε, ἰαὺ τὸ φάρος εἰν ἢ ἐπισυρομένη παρὰ τὸν τρέποντα γυναικὶ λίσμορ, ὡς ἐπὶ τι σπουδαῶν ἐπεγυμένῃ, τὴν ἠγουμένην τοῦ ὑπαρχου σφατιωτικῶν

σίχα

attributione: & ut aliqui affirmant, multos præter alios modos etiam in Orontem fluuium iniici, occidique præcepit. Vbi autem Edessæ illustre sancti Thomæ apostoli oratorium esse cognouit, illò uisendi gratia uenit. Sublatis autem & illic oratorijs, quum ante ciuitatem in horto populum catholicæ Ecclesiæ conueniret, generalem prouinciae rectorem uituperasse, ac pugno in faciem percussisse fertur, quòd eiusmodi conuentus contra ipsius edictum fieri permetteret.

Modestus itaque (sic præses ille uocabatur) quamuis heterodoxus esset, clanculum Edessenis significauit, ut seipsi cohiberent, ne crastino die consueto ipsis loco orandi gratia coirent. esse enim sibi ab imperatore in mandatis datum, ut comprehensos illic puniret. Et hic quidè ob id ista minabatur, prouidere cupiens, ne quisquam, illi pauci saltem periculo inuoluerentur, & ut ipse interim Imperatoris iram euitaret.

Edesseni uerò minis hisce contèptis, frequentius quàm antea manè confluebant, & consuetum locum implebant.

Modestus hac re nunciata, hæsitabat quid nã faceret. & quauis in præsentis perplexus esset, ad hortum tamè exibat. Inter egrediendū, mulier quædam filiolum manu trahens, et pallio inconditè præter decentem mulieris ornatum tecta, militarem aciem quæ

σίχα διέτεμον, ἰδῶρ ἢ μόδιος, προσέταξεν αὐ-
 τῷ συλλαβλιῶαι, ἢ προσκαλεσάμενος, ἀπὸ τῆς λέ-
 γου τῆς δρόμου τῷ αὐτίαν. τῆς ἢ εἰπέσης, ἵνα θᾶτ-
 τος καὶ ἀλάβοι τὸ παιδίον, ἐνθα συνιᾶσι τοὶ ἀπὸ τῆς
 λαθῶς ἐπιλησίας. μόνη οὖν, ἔφη μόδιος, ἐν ἐ-
 γνως αὐτίνα μέλλει ἐνεῖσε τὸ ὑπὸρχον ἵεναι, ἢ οὐκ
 ἀν' ἔυροι, πάντας ἀναίρησαι, νύχι ἀνήνοα, φησι,
 καὶ διὰ τὸτο μάλιστ' ἀδρόμους δίδει μοι. ἵνα τί τοῦτο
 τὸ παιδίον μεθ' ἐαυτῆς ἄγας; ἤρετο ὁ ὑπαρχος. ὡς
 αὐτὸ καὶ αὐτὸ, ἔφη, τοῦ λοινοῦ πάθους μετὰ χη,
 καὶ τῶν ἰσῶν ἀξιωθείη. θαυμάσας ἢ ὁ μόδιος
 τῷ γυναικί τῆς ἀνδρείας, ἀνέστρεψεν εἰς τὰ βα-
 σίλεια, καὶ λοινωσάμενος τῷ ἱερατοῦ ὅτι πρὸς αὐ-
 τῆς, ἔπεισε, μὴ χρεῖναι τὸ δόξαρον ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ
 τοῦτο καὶ ἀσύμφορον ἐπιδείξας, ἢ μὲν δὴ τῶν ἐ-
 δεσινῶν πόλις, πανδημεί τὸν εἰρημονοῦν τρόπον
 ὑπὲρ τοῦ δόγματος ὁμολόγησεν.

ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΣΟΤΗΡΟΣ ΧΡΙ-
 ΣΤΟΥ, ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΟΥ

Σ Τόμιον πωλῶν ἀδελῶν,
 πῆδον ὀρνίθων ἀπλανῶν,
 οἰναξ νηπίων ἀτρεῦς,
 ποιμὴν ἀρνῶν βασιλικῶν.
 τὸς σὺς ἀφελείς
 παίδας ἀγειροῦς,
 ἀνείμ' ἀγίως,

ἕμνη

Præsidi anteibat, interrupt: quam uidens Modestus, cōprehendi iubet. & uocatam ad se, de causa cursus ipsius percōtatur. Cum illa diceret, Vt citius ad hortū perueniā, in quo fideles Ecclesiæ cōgregantur: Ergo tu sola, inquit Modestus, nescis euestigiō adfuturum Præsidem, & quos illic inuenit cunctos interempturum? Etiam, inquit illa, audiui: & ob id potissimum opus mihi cursu est, ne tardius illō ueniā, & à testimonio Dei deficiā. Rursus: Ad quid, inquit Præsides, filiulū hunc tecum ducis? Vt & ipse, ait illa communis passionis particeps fiat, & paria cum alijs sortiatur. Modestus itaq; mulierculæ fortitudinē admiratus, ad palatium reuertitur, deq; illa cum Imperatore cōsultans, persuadet, nō esse decretum hoc adimplendū: ostenditq; esse illud & dedecorosum, & haud cōducibile. Ad hunc modum Edessenorum ciuitas communiter in confessione dogmatis perstitit.

HYMNVS CHRISTI SERVATORIS, à sancto a. Clemente compositus.

Frenum pullorum indocilium,
 Penna uolucrum non errantium,
 Verus clauus infantium,
 Pastor agnorum regalium,
 Tuos supplices
 Pueros congrega,
 Ad sanctē laudandum,

2. Flavius Clemens præsul fuit Alexandrinus, & claruit anno Christi 200. teste Trithenemio, & scripsit aliquot insignia uolumina plena eruditionis & eloquentiæ, de quibus anno Domini 1550. prædixit Florentiæ, Liber adhortatorius contra gentes, qui per trepticus inscribitur: Pedagogi libri tres, per capita quedam & tanq̄ loci communes disticti: Stromatum lib. octo, id est Varietatum, quod ibi diuersa dogmata græca, barbara, Latīnaq; commisceat, arguat hæreticos, & historiam uariā cōnectat.

Ἐρμῆματα
 Græcis stragula sunt, quæ solent ex uariis coloribus contexti.

ὑμνεῖν ἀδόλωτος,
ἀκράτους σόμασιρ,
παίδων ἡγήτορα χρισθῶν.

Βασιλῶν ἀγίων.

λόγε πανδραμάτωρ,
πατρὸς ὑψίστου,
σοφίας πρῦτανι,
σῆριγμα πόνων,
αἰωνοχαρῆς.
βροτέας γενέας
σωτὸρ ἰησοῦ,
ποιμὴν, ἀφοτῆρ,
οἶαξ, σόμιον,
πῆρορ ὑραίνιον
παναγοῦς ποιμνι.
αἰλιῶν μόρῶπων
τῶν σωζομένων,
πελάγους λιανίας
ἰχθῦς ἀγνοῦς,
λύματος ἰχθροῦ
γλυκορῆ ζωῆ δελεάζων,
ἡγοῦ προβάτων
λογιῶν ποιμὴν.
ἀγεε ἡγοῦ
βασιλῶν παίδων ἀνεπάφρων.
ἰχνια χρισθῶν,
ὁδοῦ ὑρανία,

λόγις

Sincerè canendum,
 Ore innoxio
 Christum puerorum ducem.
 Rex sanctorum,
 Verbum, qui domas omnia,
 Patris altissimi.
 Sapientiæ rector,
 Laborum sustentaculum,
 Aevo gaudens.
 Heu humani generis
 Seruator Iesu,
 Pastor, arator.
 Clauus, frenum,
 Penna coelestis
 Sanctissimi gregis.
 Piscator hominum,
 Qui salui fiunt.
 Pelagi uicij
 Pisces castos
 Vnda ex infesta
 Dulci uita inescans.
 Sis dux ouium
 Rationalium pastor.
 Sancte sis dux
 Rex, puerorum intactorum.
 Vestigia Christi,
 Via coelestis,

λόγος ἀέναντος,
 αἰὼν ἀπλετος,
 φῶς αἰδίου,
 ἐλέως πηγὴ
 ρεκτῆρ ἀρετῆς,
 σεμνὴ βιωτὴ,
 θεὸν ὑμνουύτων χριστῶ ἰησ θῷ.
 γάλα ἕρπυσιον
 μαστῶν γλυκοῦτων,
 νύμφης χαρίτων
 σοφίας τῆς σῆς ἐνθλιβόμενον,
 οἱ νηπίαρχοι
 ἀπαλοῖς στόμασι μ.
 ἀτίταλλόμενοι
 θηλῆς λογιῆς
 πνεύματι δροσερῷ
 ἐμπηπλάμενοι,
 αἰνοὺς ἀφελῆς,
 ὑμνοὺς ἀρετῆς,
 βασιλεῖ χριστῷ,
 μιᾶς ὅσους
 ζωῆς, διδαχῆς
 μέλπωμεν ὁμῶς,
 μέλπωμεν ἀπλῶς,
 παῖδα λιγατὸρ ὄν
 χόρος εἰρήνης,
 οἱ χριστογόνοι,

Verbum perenne,
 Aeuum infinitum,
 Lux æterna,
 Fons misericordiæ,
 Operatrix uirtutis,
 Honestæ uitæ,
 Deum laudent, Christe Iesu.
 Lac cœleste
 Dulcibus uberibus
 Nymphæ gratiarum
 Sapientiæ tuæ expressum,
 Infantuli
 Ore tenero
 Enutriti
 Mammæ rationalis
 Roscido spiritu
 Impleti,
 Laudes simplices,
 Hymnos ueraces,
 Regi Christo,
 Mercedes sanctas
 Vitæ, doctrine,
 Canamus simul.
 Canamus simpliciter
 Puerum potentem,
 Chorus pacis,
 Christo geniti,

Gregorius, e-
piscopus Na-
z. aëxenus, uir
eloquēt: β. pra
ceptor fuit D.
Hieronymi,
à quo scriptu
ras explanan
te didicit, quē
admodū ipse
testatur in Ca
talogo de scri
ptorib. Eccle-
siasticis. Eius
opera Græca
et Latina Ba
sileæ impressa
sunt. De hoc
Gregorio Ru
finus in qua
dā prefatio
ne sic memi
nit: Huius ne
que uita ali
quid probabi
lius & sancti
us, neque elo
quētia clari
us et illustrius
neq; fide pu
rius & recti
us, neq; scien
tia plenius et
perfectius in
ueniri potest. Qui solus sit, de cuius fide non disidentes quidē inter se, ut
fieri solet, partes et studia disputare potuerint. Eius uitam scripserunt Sui
das & Volaterranus.

λαὸς σώφρων,
ψάλλω μερὸ μοῦ θεοῦ εἰρλίως.

ΥΜΝΟΙ ΕΙΣ ΧΡΙΣΤΟΝ ΜΕΤΑ
τιλῶ σιωπλιῦ, ἐν τῷ πᾶσιχα.

Χριστέ ἀνάξ, σέ πρῶτον, ἐπεὶ λόγον ἠέρι δῶνα,
 Ληναῖορ λιατέχωρ, φθέγγεμ' ἀπὸ σομάτων.
 ἀγνωτάτου ἰδρῆος ἀγκορ θύος, εἰ θέμις εἰπέμ
 τόνδε λόγον προχέωρ ἡμετέροιο νόσ.
 πατροφαές μεγάληοιο νόσ λόγε, φέρτερε μύθου,
 φωτός τ' ἀκροτάτου φῶς ἄκρορ, οἰογόνε,
 εἰκὸρ ἀθανάτοιο πατρὸς, λιὰ σφρηγῖς ἀναρχῆς,
 πνσύματι τῷ μεγάλῳ συμφαές σύρυμέδιον,
 αἰῶνος πείρημα μεγαυλιές, ὀλδιόδιωρε,
 ὑψίθρον', ὄραυιε, πανδοκονία αἰῶμα νόσ,
 νωμητὰ λίσμοιο, φδρέσβιε, δημιοεργέ
 ὄντων, ἐδομοκνύωρ, σοὶ γὰρ ἅπαντα πέλει.
 ὃς λίσμοιο θέμεθλα, λιὰ ὀππόσα ἐστὶ θέλοντος,
 Δισάμκνος φορέεις νσύμασιρ ἀπλανέως.
 σοὶ κὸν ἀνάξ φαέθωρ ὑψίθρομος ἄσπρα λιαλύπται,
 λύνλορ ὑπὸρτέλλωρ ἔμπυρορ, ὡς σὺ νόας,
 σοὶ ζῶει, φθινύθει τε ἀμοιβαλῖς ὄμμα τὸ νυκτός,
 μήμη πλησιφαῆς αὔθις ἐπερχοκνύη.
 σοὶ ἡ ζωφόρος τε λύνλος λιὰ μέτρα χορείης,
 ὄρως μέτρα φέγει ἡπια λιρκακνύας.

Qui solus sit, de cuius fide non disidentes quidē inter se, ut
fieri solet, partes et studia disputare potuerint. Eius uitam scripserunt Sui
das & Volaterranus.

*Populus modestus,
Psalmus simul Deum pacis.*

**HYMNI AD CHRISTVM, POST
silentium in Pascha.**

Christe rex te primū, postquā sermonē aeri de-
Asiduum continens, loquar ab oribus: (di,
Sanctissimi sacerdotis sanctum sacrificium, si fas
est dicere,

Hunc sermonem profundens nostræ mentis.
O patrilux, magnæ mētis uerbum, præstātius ser-
mone,

Lucis sempiternæ lux summa, soligenium.
Imago immortalis patris, et sigillū sine principio,
Cum spiritu magno lucens amplo rege,
Seculi experientia gloriosa, opidator,
Altithrone, cœlestis, omnipotēs halitus mētis,
Rector mundi, uitifere, artifex

Entium, futurorum. tibi enim omnia sunt:
Qui mundi fundamēta, & quæcūq; sunt uolentis,
Vinciens fers nutibus infallenter.

Tibi quidem rex sol celsiuagus sidera occultit,
Orbem superans igneum, ut tu mentes.

Tibi uiuit, occultitq; alternatim oculus noctis,
Luna propinquiluca rursus accedens.

Tibi autem animāiferq; orbis, & modi choreæ,
Temporib; mēsuras serūt benignè temperatis.

ἄπλανέες τε, πλάνοι τε, παλίμπορον αἰῶσοντες
 ἀστέρες, ἠγαθέης εἰσι λόγος σοφίης.
 σὺν φάος εἰσὶν ἅπαντες, ὅσοι νόες ἕρανίωνες
 μέλπασσι τριάδος δόξαν ἐπερανίης. (κας
 σὺν βροτὸς αὐτὸς ἐστὶν, ὃν ἄγγελον οὐθάδι ἔθ-
 ὑμνοπόλορ τῆς σῆς ὦ φάος ἀγλαίης
 ἄμβροτέ μοι, βροτῶι τε καλιγγονές ὕψος ἀσαρκον,
 ὑσάτιορ θυνητῶν πῆμασι σαρκοφόρε.
 σοὶ ζῶ, σοὶ λαλέω, σοὶ δὲ ἔμπνοος εἰμὶ θυνητῆ,
 ἢ μὲν ἠΐα ἠεὶ λείπεται ἀφ' ἡμετέρων.
 σοὶ λαὶ γλῶσσαν ἐδῆσα, λαὶ ἕασι μῦθον ἔλυσσα,
 λίσσομαι, ἀλλὰ πόροις ἀμφοτέρῃ συναγέως
 φθέγξομαι, ἄσ' ἐπέοικον· ἀ δὲ ἕθέμις, ἕδὲ νόησω,
 ῥύσσω μαργαφρον, βόρβορον ὠσάμνονος,
 χρυσὸν ἀπὸ ψαμάθοιο, ῥόδορ ἱεραναῖς ἀπ' ἀκαύθης
 λέξομ' ἀπ' ἀσφαχύων σίτορ, ἀφείς λαλάμην.
 ταῦτά σοι ἡμετέροιο θαλύσια χρῖσ' ἐπὶ νόιο
 γλῶσ' ἀπὸρσυγομὲν πρῶτον ἀνῆψον ἔπος.
 σήμορρον ἐν νεύωρ χρῖσ' ὁσ μέγαν οἷσιρ ἐμίχθη,
 ἔχρετο, λαὶ θανάτῃ λιγύτρον ἀπεισινέδασε,
 λαὶ βοφὸρρὸς πυλεῶνας ἀμειδίης αἰδῆσο
 ῥύξατο, λαὶ ψυχαῖς δῶνον ἐλσυσθρίλι.
 σήμορρον ἐν τύμβοιο θορῶν, μδρόπεσι φααύθη
 οἷς γονέθ' οἷσι θανγῆν, οἷς ἔχρετ' ἐν νεύωρ.
 ὥσνε παλιγγονέες τε, λαὶ ἐν θανάτοιο φύγοντες
 σοὶ σιωαερωμέθ' ἐνθην ἀνδρχομὲν ὦ,
 σήμορρον αἰγλήεις σὲ μέγας χόρος ἀμφιγέγυθρον
 ἀγγετ

Fixaꝫ; erroneꝫ; retrorsum ruentia
 Sidera, admirandæ sunt uerbum sapientiæ.
 Tua lux sunt omnes, quot mentes cœlestes
 Canunt trinitatis gloriam cœlestis (posuisti,
 Tua mortalis item gloria est, quem angelum hic
 Cantorē tui ô Lux splendoris. (tudo excarnis
 O immortalis mihi, mortalisꝫ; regenerata celsi-
 Postremum mortalium nocumentis carniger:
 Tibi uiuo, tibi loquor, tibi autē spirās sum arcula,
 Quæ sola facultatibus linquitur ex nostris.
 Tibi & linguam uinxi, & auribus sermonē solui:
 Rogo, sed præbeas utraque sancte.
 Loquar, quæ decet: quæ autem non est fas, neque
 Fluam margaritas, cœnū repellēs. (intelligā:
 Aurum ab arena, rosam aspera ab spina
 Colligam, ab aristis triticū, dimittēs stipulam.
 Has tibi primitias ô nostri Christe laboris
 Lingua eructans primū dedicat uerbum. (est,
 Hodie ex mortuis Christus magnus quibus mistus
 Expergefactus est, & mortis aculeū dissipauit.
 Et tenebrosa uestibula non uidentis inferni
 Rupit, & animabus dedit libertatem.
 Hodie è sepulchro exiliens, hominibus apparuit,
 Quibus natus est, quib. mortuus est, quib. surre
 Ut regeniti, et à morte fugientes, (xit à mortuis.
 Tibi colleuemur hinc ascendenti.
 Hodie te splēdēs magnus chorus circū oblectatur
 Angelicus;

ἀγγελικὸς, μέλιτι ὕμνον ἐπιπέφυτον,
 σήμερον ἦχος ἐπνύσα μεμνηνὸτα χειλέασι γῆ,
 λύσας, ἀλλὰ μ' ἔχεις ὕμνοπόλον λιβαρίων.
 τῶ νόον ἐνδορ' ἔρεξα, λόγῳ λόγον. αὐταῖς ἔπειτα
 ῥέξω καὶ μεγάλῳ πνεύματι λιὸν ἐθέλη.

Ω Δ Η

Angelicus, canens hymnum coronalem.

Hodie sonitum spirauit clausa labra silentio

Soluens: sed me habes cantatricem citharam.

Mēti mentē intus feci, uerbo uerbū: uerū postea

Faciam & magno spiritui, si uoluerit.

Ω Δ Η Ι Τ Η Σ Θ Ε Ο Τ Ο Κ Ο Υ

ἀεὶ πρὸς τὴν μαρίαν, σιχησίου

ἐκφραδῆσαι.

Υμὸς ἐμοὶ σπυριτῶν φίλος ἐν γήθεισι φί-
λοισι

αὐν εἰρὸν ὀρμάται θεῶν, οὐ λιράτος ἐστὶ μέγιστον.

ἢ δ' ἄρα με λιράδι τιμιλὸν ἀρνοῦται ἀνωγῆ

σωτῆρ' ὅς πάντας ἐχθρὸς ἀποτίσεται ἰλθῶν.

λιάνος μὲν γὰρ ἐὼν κατὰ ἔρανον ἄσδρόοντα

ἔνεμέσθη· ἐσιδεῖν ἐμ' ἐπὶ χθόνι βοτανείρην

οἴνιαν ναίσαν, δμωλὸν αὐτοῖο ταπεινὸν.

τῆνενα δὴ γονεὴ καὶ ὄφιγόνων ἀνθρώπων

πάντας διὰ αὐτὸν ἄξει, ὅσον τ' ἐπικίδναται ἡὺς.

πάντες δὲ αὐτὸν ἄρνεσι μακάρτατον ἐμμεναι ἄλ-

αὐτὸς μὲν γὰρ ἐμοὶ ἀπὸ βείσια χερσὶ παχέῃ (λωρ-

τσυχον ἀποινα θεὸς, τῆς καὶ λιράτος ἔν ἐπίειπτον.

τῆς δὲ περιηλειτον πῆλει ἄνομα πᾶσιρ ἐπ' αἴαν.

αἰσομίνος δ' αὐτὸν μέγα κήδετα, ἢ δ' ἐλαίρει

καὶ παιδίας παίδων, τοῖνον μετόπιωδε γούωνται.

ρεῖα δ' ἄρα βεραῖει, ρεῖα δὲ βεραῖοντα χαλέπηει.

ρεῖα

Sumpta est
hæc Ode, cū
sequente, ex
Castalioni
Prodromi li-
bro primo.

ῥεῖα δὲ ἀρίστον μινύθει, καὶ ἀδύλον ἀέξει,
 ῥεῖα δέ τ' ἀφνειὸν τὸ παρὸς, πανάποτον ἐβήκον,
 τῷ δ' ἢ πλεονέκων πένη ὄρισαντι ἔδωκεν
 θεὸς ὑψιβυμέτης, ὃς ὑπέρτατα δῶματα ναίει.
 νυῦ δ' αὖ παῖδα φίλον σωτῆρα γενέσθαι ἴηλον
 λαῶ, τὸν ἰόντων αὐτὸς, ἀπὸ λαοῦ ἤμαρ ἀμύσει,
 ληΐδα δ' ἐξ ἐχθρῶν ἐλάσαι ὑψινορέοντων.
 οὐδὲ γὰρ μόρμηριξε κατὰ φρονίας, ὡς ἐλεήσει
 λαὸν, τὸν βασιλεὺς ἐνέρωρ αἰδῆς ἐδιμάσκειν.
 ὡς γὰρ ἔκωρ νῆσ' ἀβραάμω πάλαι ἀγλαοτέηνω,
 ἀβραάμω τε καὶ ἐσομένοισι παῖδεσσι μετ' αὐτὸν.

Ω Δ Η Ζ Α Χ Α Ρ Ι Ο Υ Τ Ο Υ Π Α
 τρός τοῦ πλοσφόρου, κατὰ εἶχος πρὸς
 πεφρασμένην καὶ ῥαψῶν
 θείσα.

ΠΩς θεὸν ὑμνήσω πάντως ἐνυμνον ἔοντα ;
 μόνον ἔοντα θεὸν, ὃς πάντων ἴφι ἀνάσσει ;
 καὶ μαλ' ἰσοδαίμων αἰπιὸν πόλιν ἀμφιβέβηκον,
 νηόρ τε ζάθεον, καὶ λαὸν ἡγεμονόσει,
 ὃς πατρὸς ἀβραάμοιο γενέτης σὺνχεται εἶναι,
 πάντη γὰρ νόμος ὑψιμέδοντι βεβλήσεται ὠδῆς,
 ἢ μὲν ἀν' ἠπειρον ποτίτροπον, ἢ δ' ἀνά νήσους.
 πᾶσαι δ' ἴσνοπιὰ οἱ ἀδύλον, καὶ πρόωνες ἀηροί
 ὑψηλῶν ὀρέων, ποταμοὶ τ' ἀλλὰ δε προρέοντες.
 ἀηταὶ τ' ἄρα λιενλιμόνχι, λιμόνες τε θαλάσσης,
 ἢ ὡς λαὸν ἐὸν ἐπισπένεφατο, καὶ ἐλέησον,

λύσατο

λύσατο ἢ λιρατὸρῶν ἀπ' ἀνάγκης διαλοσυνάων,
 λαβίδαο ἢ πακιδὸς εἰοιο φίλοιο σὺ οἶνω
 πληξεν ἐλσυθόρηνς ἡμῖν λέρας ὑψιναρλίωμ.
 ὡδε γὰρ οἱ πρότ' ὄροι πάλαι ἐξανέφανορ ἐσειδα
 μάντιες, ἐν θεόφιρ νημόρτέα πάντα λέγοντες.
 φαν' δ' ὅτι ἔσεται ἡμαρ, ὅθ' ἡμεῖς διαλοσυνάωρ
 λησόμεθ' ἐξ ἐχθρῶν προφυγόντες χεῖρας ἀάπηρς.
 ὡς τὰ θεοπρόπειορ νημόρτέωρ μάντιες ἀνδρες.
 πάντα ἢ νυῦ θέλει θεὸς ἄφθιτα μήδεα εἰδῶρ,
 ἡμετέρωρ προγόνωρ ἐλεαίρωρ, λιηλόμρνορ τε.
 σὺ γὰρ τοῖσι τάμον φιλόττητα, λιὰ ὄρνια πωσά.
 ἀβραάμω ἢ πατρὶ (τὸ σὺ χόμεθ' αἵματος εἶναι)
 καὶ τὸ πακισί φίλοισιμ ἀπώμοσε κάρτ' ὄρορ ὄρορ,
 λύσεδαί τ' ἡμᾶρ, καὶ δῶσειρ ἐν κακότητορ,
 ἐχθρῶν θ' ἡμετέρωρ προφυγόνταρ, νόφι φόβοιο,
 θαρσαλέωρ ἀρεδ' αὐτόρ, κραινῶρ τε θέμισταρ
 ὄρθωρ, ὅσπολιάρ γε, δλίηλυ ὑη ἐξελάσανταρ,
 ἔσ' ἀν' ἔτι βῶμορ, καὶ ἔδωμορ καρπὸρ ἀρῆρς.
 ἡμῶρ μὲν μάκρερς. πᾶσι σὺ ἢ μακάρτατορ ἀδλωρ,
 τοῖο γὰρ ὑψίωρ λιηθήση μάντιρ ἀμύμορ.
 αὐτόρ γὰρ προπαρόιθε κινῶρ σωτῆρ κέλσυθορ
 πᾶσαν λαοπέρι, ὡρ ἀσῆρ, ὅσπε μάλισα
 ἔρχεται ἀγγέλωρ φάωρ ἡδὲρ ἡρηνουέινρ,
 ὄφρα ἔορ τε λιητόρ λαόρ, νδσορ τε διαείη,
 ἀσασίωρ τε λάβη σφετέρηρ κακότητορ ἀνεσμά.
 ὡρ γὰρ ὑπόρμωρ εἰ μέλει νυ θεῶ φίλορ εἶναι,
 ὅρ γ' ἡμᾶρ δειλῶρ ἐλεήσασ προφρορ θυμῶ.

Διὸρ ἐς γλυῦ ἀγαπητὸρ ἐὸρ φίλον υἱὸρ ἴηλε.
 ὡς ἡ μετ' ὄρφανείης νυκτὸς ζόφου ἠδρόοντα
 ἠέλιος ἀνόρσσε, λιπῶρ περιανάλλει ἀλίμνυ
 ἕρανὸρ ἐς πολύχαλνον, ἵνα περιναλλῆς ἴηλη.
 φῶς θνητοῖσι βροτοῖσιρ, ἐπὶ ζείδωρον ἄφραρ,
 ὡς ῥὰ μετ' ἀνθρώπουσ παῖσ μνητέταο θεοῖο
 ἠλυθε λαμπετόωρ, ἐλάσασ ζόφου ἠδρόοντα.
 ὡς ἡ θεὸσ νάυτησιρ ἐελδομνύοισιρ ἐδίωκον
 οὐρῶρ, ἐπὶ λυκεάμωσιρ ἐνξέσῃσ ἐλάτησιρ
 πόντορ ἐλαύνοντες, λιμάτω δ' ὑπὸ γυῖα λέλιωσαι.
 ὅσ γὰρ ὄγ' ἀνθρώποισιρ ἐελδομνύοισι φαάβῃσ,
 τοῖσι φῶσ φανέωρ, οἱ λαμπάδοσ ἄμμοροί εἰσῖρ,
 ἠέρι λιὰ νεφέλη λιεκαλυμνύοι, ἕδέποτ' αὐτῶσ
 ἠέλιος φαέθωρ ἐπιδέρκεται ἀνῆϊνεοσιρ,
 ἕθ' ὀπὸτ' ἀν' σείχῃσι πρὸσ ἕρανὸρ ἠδρόοντα,
 ἕθ' ὅταν ἀψ' ἐπὶ γαῖαν ἀπ' ἕρανόθεν πρὸσ ῥάπῃσαι,
 ἀλλ' ἐπὶ νύξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι,
 λιχὶ σῆια ἠδρόεοσα, δόμοσ μέλανοσ θανάτοιο,
 τοῖσ μὲν ὄγ' ἐξελάσασ σωτῆρ τὶν νύκτα φαίνα.
 ἕθ' οὐεῖρ θνητῶρ πόδοσ, ἕθ' ἰαδούτασ ἀλάσσαι,
 βύμνηαι εἰρήλυσ ἀγαθῆσ τρηχεῖαν ἀταρπῶρ.

ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ ΡΗΜΑΤΩΝ ΙΩ
 ΑΝΝΟΥ, ὅτω θεὸς ἠγάπησε τὸν κόσμον, &c.
 ἔκ μεταβολῆς Νόννου ποιητῆ
 ΠΑΥΛΟΠΟΛΙΤΟΥ.

Ὅτω γὰρ πολύμορφον ἐφίλατο κόσμον
 ἀλήτην

Υψιμέδωρ σινηπῆ ἄχος, ὅτι χραισμήτορα φωτῶν
 Μυνογενῆ λόγον ἦα πόρον τετράζυγι κόσμῳ,
 Οφρά μιν ὅς διέξοιτο, μετὰ τροπῶν ἠέρος ἀμίψας,
 Πίστιν ἐς ἀστυφέλιτον ἐνέσιον αὐχονά λαμπῆρον,
 Ζωῆς ἠβρανίης αἰώνιον εἰς χόρον ἔλθη,
 Νάμων ἄφθιτον οἶνον ἐν σὺδόνδρῳ παραδείσῳ.
 ἔ γὰρ ἐὸν λόγον ἦα πατὴρ θεὸς ὠπάσε κόσμῳ,
 Κόσμον ἵνα κρίνειε πρώτοιον, ἀλλὰ πεσῶσαν
 Ανδρομέλιν ἵνα πᾶσαν ἀναστήσειε γενέθλιον.
 Ὅς δέ μιν ἀπλανέος ἱραδίας μελίξατο θεσμῶ,
 Ρίψας ἠδὲ βίον ἀπειθέα λύσαν ἀνήταις,
 Ορθῶν πίστιν ἔχωρ, ἠκρίνεται. εἰ δέ τις ἀνὴρ
 Ανδρομέλιν ἐπὶ σάφρα νοσοφάλης ὀμματι τῶντων
 Τολμήεις ἐπέτασε θεημάχον ἀνθερεῶνα,
 Ἀνὴρ λένεται ἕτος, ὅτι βραδυπειθεῖ θυμῶ
 ἔπωπίστιν ἔδειπτο, καὶ ἔ μετέβηνε μονοεινὸν
 Υἱέος ὑψίστου θεῦ γενέτωκο πιθόσας,

✱

ρ

Τηλυ

ra felicitate illustravit. Scripsit idem author Dionysiacon libros 48.
 quos Oporinus Latinograecos breui, si Deus uolet, editurus est.

Nonus proce-
 fuit Panopo-
 litanus, & scri-
 psit Metabo-
 lē, hoc est tra-
 lationem Euiā
 gelij secundū
 Ioannem, uer-
 sib. heroicis.
 de quo scri-
 pto Philippus
 Melanthō in
 præfatione in
 Ioannē sic scri-
 bit: Hoc erudi-
 tissimū Non-
 ni carmen vi-
 ce prolixi cō-
 mentarij esse
 potest. Ego
 prædicare nō
 dubito, mul-
 tis locis me
 ab eo adiutum
 esse. Quan-
 quā enim ita
 religiose ser-
 uauerit leges
 paraphrasit,
 ut de suo uix
 quicquam ad-
 diderit Ioāni,
 tamē plerasq;
 sententias mi-

Τηλυγέτης βασιλῆος ἐς ὄνομα, διὸς εβέος διέ
 Κόσμος σύγγονος ἥδε πᾶσι κίσις, ἔβρονόθον γὰρ
 εἰς χθόνα φέγγος ἴανε, καὶ ἀσταθέου γόνος ἀνα
 δρεῶν

Φέγγος ἀστράπτοντος, ἐφίλατο μάλλον ὀμίχλιν,
 Καὶ φάος ἔποθέσειν, ὅσον ἴσφορ, ὄργα γὰρ αὐτῶν
 Λοξὰ πᾶσι.

ORATIO STIGELII.

Omnipotens, æterne Deus, mens edita nullo
 Principio, mens sine carens, mēs omnia complēs,
 Omnia quæ uerbo motum spirante creasti.
 Alme pater, triplici simplex in numine numen,
 Qui culpā humanā, et casum miseratus acerbū,
 Mente tua genitum Christum, cordisq; paterni
 Effigiem, misero placidè largitus es orbi,
 Ut Deus accipiens humani corporis artus
 Victima pro nostra caderet non noxia culpa.
 Illum etenim mittens cœlesti uoce dedisti,
 Signa animi manifesta tui, cum elanguit æther:
 Hunc audite, mihi dilectus filius hic est,
 In quo lætitia est, in quo mihi sancta uoluptas.
 Sancte Deus, sapiens, fortis, mitissime iudex,
 Caste, potens, liber, qui præstas omnia solus,
 Ut tua non aliquem bonitas habet inçlyta finem,
 Sic precibus sis præsto meis. En omnia culpæ
 Agnosco monumenta meæ, pœnasq; pauesco:
 Et doleo peccasse miser, cupioq; renasci.

Respice

Respice me miserum, culpam miserere fatentis:
 Tu si quidem es uiua miseris sic uoce locutus:
 Viuo ego, uiuo Deus, lapsi non expeto mortem,
 Sed uolo conuersum salua resipiscere uita.
 Quin etiam ille tuus qui tecum, tanus & idem,
 Prostrator mortis Christus, mitisq; sacerdos,
 Per nomen tua dona suum nos poscere iussit.
 Hunc propter miserere mei, mea pectora purga
 Vi spirante tua, labemq; absterge nocentem,
 Ut sint pura tui tēpla & domicilia uerbi.
 Tum linguā regere atq; animū dignare uagantē,
 Ne uelit illa loqui, tua quod diuina uoluntas
 Non probet, & meritā quod te succēdat in iram.
 Néue hic degeneris securus in ocia uitæ
 Lapsus ab angusto deflectat tramite ueri.
 Collige, redde, foue, rege, respice, flecte, gubernas
 Exiguum hunc cœtum, qui uero agnoscere cultu
 Te didicit, natumq; tuum ceu debet honorat.
 Hæc etiam studia, et dextras quas discimus artes,
 Fac tueare Deus, quibus instrumenta docendi
 Perficit, & leges uiuendi suppetit usus:
 Inde tuum uerbum rectè tractare facultas,
 Inde tibi æternas resonans Ecclesia laudes.
 Gaude animæ uis tota meæ, mihi præbuit aures
 Qui nescit duro fidentem fallere uultu.
 Iamq; opus incepto mihi rideat omne labore,
 Totaq; lux abeat faustis feliciter horis.

ΕΚΦΙΛΩΝΟΣ ΠΕΡΙ
ΕΣΑΪΩΝ.

Εστι ἡ καὶ ἡ Παλαιστίνη καὶ Συρία καλοῦσα
 γαθίας ἐν ἄμοιρος, ἐν πολυανθρωποτάτῃ
 γένει τῶν ἰσδαίων ἐν ὀλίγῃ μοῖρᾳ νέμεται. λέ-
 γονται τινες παρ' αὐτοῖς ὄνομα ἑσάιοι, πλῆθος
 ὑπὸ τετρακισχίλις, κατ' ἐμὴν δόξαν, ἐν ἀνε-
 βῆ τύπῳ, διαλέκτῳ ἑλληνικῇ παρώνυμοι ὁσιότη-
 τος, ἐπειδὴν καὶ τοῖς μάλιθα θόρακονταῖ θεοῦ
 γεγονάσι, ἐξ ἴωα καταθύοντες, ἀλλ' ἰδὸς περὶ
 τὰς ἑαυτῶν διανοίας κατασκευάζειν ἀξιούσας.
 Οὗτοι τὸ μόντοι πρῶτον, καμηδὸν οἰνοῦσι,
 τὰς πόλεις ἐντρεπόμενοι, διὰ τὰς τῶν πολι-
 τισομένων χειροῦθεις ἀνομίας, εἰδότες ἐν τῶν
 συνόντων, ὡς ἀόβρος φθοροποιῶν νόσον, ἐγγι-
 νομένῃν προσβολῇ ψυχᾶς ἀνιάτορ. ὧν οἱ μὲν
 γεωπονοῦντες, οἱ δὲ τέχναις μετιόντες ὅσαι συ-
 νδργάτιδες εἰρήνης, ἑαυτὰς τε καὶ τὰς πλησιάζ-
 οντας ὠφελῶσι, ἐν ἀργυροῦ καὶ χρυσοῦ θησαν
 ροφυλακισῶντες, ἐπὶ ἀποτομᾶς γῆς μεγάλας κτή-
 μονοι δι' ἐπιθυμίαν προσόδων, ἀλλ' ὅσα πρὸς τὰς
 ἀναγκαιὰς χρείας τοῦ βίου ἐκποιροῦντες. μόν-
 νοι γὰρ ἐξ ἀπάντων χεδὸν ἀνθρώπων ἀχθῆ-
 ματοι καὶ ἀκτῆμονες γεγονότες, ἐπιτηδύσει
 τὸ πλεῖον ἢ ἐνδείαν στυχίας πλουσιώτατοι νομί-
 ζονται, τὴν ὀλιγόδειαν καὶ σινολίαν (ὅσῳ ἐστὶ)
 κεί-

EX PHILONE, DE
Essæis.

NEc Palestina Syriaq; deest hoc genus ho-
minum, uirtutem sectantium: cuius regio-
nis non paruam partem populosa Iudeorum gens
incolit. in his quidam nominantur Essæi, circi-
ter quatuor milia, mea quidem sententia, Græco
idiomate à sanctitate dicti: quia summa religio-
ne Deo seruiunt, non mactando uictimas, sed su-
asmet ipsorum mentes componendo ad sanctimo-
niam. Hi primùm quidem uicatim habitant, ur-
bes fugiunt, propter familiaria ciuitibus earum ui-
tia: gnari, non minus periculi esse ab eorum con-
uictu ab aeris intemperie pestiferæ, propter cõ-
tagium incurabile. Viuuntq; partim ex agri-
cultura, partim ex opificijs in pace florentibus,
benefici erga suas & proximos, nullam conden-
tes pecuniam, nec parantes ampli redditus lati-
fundia, sed quotidianis necessitatibus quærentes
remedium. nata penè soli hominum degunt si-
ne prædijs, sine pecunijs: & propter uitæ insti-
tutum, diuites magis habentur, quàm ob rerum
copiam: frugalitatem non uana existimatione
φίλωνος, ἢ φίλων πλάτωνίσει: aut Plato Philonem sequitur, aut Platonem
Philo. Tanta est similitudo sensuum & eloquij. Floruit anno salutis 50.
iuxta Tritenhemiũ. De eius laudibus, uita & scriptis, plura uide apud
Eusebiũ lib. 2. historiz Ecclesiasticæ: itẽ Hieronymũ in catalogo scripto-
rum Ecclesiasticorũ, & Suidã. Præsens autẽ de Essæis narratio, habetur
lib. 36. operum Philonis, oratione, Quòd omnis probus liber sit.

Philo Iudæus
fuit natione
Alexandrinus,
de genere sa-
cerdotum, uir
eruditissimus
& eloquentis-
simus, ue: bis
copiosus, sen-
tentijs locu-
ples, & in diu-
nis scripturis
explicandis
altus, & in su-
blime se tol-
lens, uariã ac
multiplicẽ fa-
cri eloquij in-
terpretatio-
nẽ pertexit.
In Platonica
& Pythagori-
ca disciplina
omnibus suæ
memoriæ &
ætatis uiris
antecelluisse
prædicatur,
de hoc uulgo
apud Græcos
dicit, ἢ πλάω
των φιλονί

λείνοντες περιείαν. βελῶρ, ἢ ἀκόντων, ἢ ξιφιο-
 δίων, ἢ λιγάνων, ἢ θώρακος, ἢ ἀσπίδος ἕδονα παρ'
 αὐτοῖς αὐτῶν πύροις διημεργόν, ἢ ὀπλοποιόν, ἢ μη-
 χανοποιόν, ἢ συνόλων τῶν πολέμων ἐπιτηδύ-
 ματα, ἀλλ' ἐξ ὅσα λιγὰ εἰρηλίω σύνολιθα εἰς λα-
 νίαν. ἐμπορίας γάρ, ἢ λαπηλείας, ἢ ναυπηλείας,
 οὐδ' ὄναρ ἴσασι, τὰς εἰς πλεονεξίαν ἀφορμὰς ἀ-
 ποδιομπάμενοι. διῆλός τε παρ' αὐτοῖς ἐδὲ εἰς ἐ-
 σθίμ, ἀλλ' ἐλσὺθόροι πάντες ἀνθυπεργολῶντες ἀλ-
 λήλοις, λαταγινώσκουσι τε τῶν δεωποτῶν, ἐ μόν-
 νορ ὡς ἀδίον, ὀσιότητα λυμαινομένων, ἀλλὰ
 καὶ ὡς ἀσεβῶν, θεσμὸν φύσεως ἀναιρουόντων, ἢ
 πάντας ὁμοίως γονήσασα καὶ θρέψασα μητρὸς
 δίκην ὡς ἀδελφὸς γνησίους, ἐ λεγομένους, ἀλλ' ὄν-
 τας, ὄντως ἀπειργάσατο, τὴν δὲ συγγούειαν ἢ
 ἐπίβελος πλεονεξία παρσημῶρύσασα διέσεισεν,
 αὐτ' οἰκειότητος ἀλλοτριότητα, καὶ αὐτὶ φιλίας
 ἐχθραν ὄργασαμένη.

Φιλοσοφίας ἢ τὸ μὲν λογικόν, ὡς ἐν ἀναγναῖον
 εἰς ἡσίου ἀρετῆς, λογοθέραις τὸ ἢ φυσικόν, ὡς με-
 ζον ἢ κατὰ ἀνθρωπίνην φύσιν, μετσερωθέχαις ἀ-
 πολιπόντες, πλὴν ὅσον αὐτῶ παρ' ὑπαρξέως θεῶ
 καὶ τῆς τῶ παντός γενέσεως φιλοσοφίαι. τὸ ἠθικόν
 σὺ μάλα διακονέσιν, ἀλείπτεις χεῖρονοι τοῖς
 πατέροις νόμοις, οὐς ἀμήχανον ἀνθρωπίνην ἐ-
 πινοῆσαι ψυχὴν ἀνσὺ λαταπωχῆς ἐν θεῶ. τού-
 τους ἀναδιδάσκοντες μὲν καὶ παρὰ τὸν ἄλλον
 χεῖρον, ἐν ἢ ταῖς ἐβδόμοις μάλιθα διαφθρόντως.

ducentes esse questum maximum, ut tela, iacula, gladios, galeas, thoraces, scuta, nemo apud eos fabricet, sicut nec arma cetera, nec machinas, aut aliud quicquam bello utile: imò ne ea quidem studia reperias ibi, quibus in pace abuuntur homines. negociatores enim, infitores, naucleros, ne insonis quidem uiderunt, subtrahendo materiam auaritiæ. nemo ex illis seruit, omnes liberi ministrant sibi inuicem: dominationem damnant, ut iniustam atque impiam, repugnantem iuri nature, quæ omnes ex æquo genuit & educauit tanquam mater fratres reuera non solo nomine, eam cognationem labefactam conuulsamq; insidijs auaritiæ: huius opera inductam pro familiaritate ab alienationem animi, & odium pro beneuolentia.

Philosophiæ partem ratiocinatoriã, ut parandæ uirtuti non necessariam, relinquunt uerborum captatoribus: eam uerò quæ naturam scrutatur, disputatoribus, ut humano captu sublimiorem, nisi quatenus de creatore mundi & eius creatione differit. In sola morali se exercent, sub pædo tribus, legibus patrijs, quas nō potest concipere humanus animus, absq; afflatu numinis: has ediscunt & alio tempore, sed præcipuè recurrēte die septimo,

ἰδρὰ γὰρ ἠέβδλόμεν νενόμισται, καθ' ἑνὸν τῶν ἄλλων
ἀπέχονται ὄργων, εἰς ἰδρὸς ἀφινύμενοι τόπους,
οἱ καλοῦνται συναγωγαί.

Καθ' ἡλικίας ἐν τάξεσιν ὑπὸ πρεσβυτόροις νέ-
οι καθέζονται, μετὰ λόσμη τῷ προσήκοντος ἔχον-
τες ἀπροατιπῶς. εἴθ' ὁ μὲν τὰς βιβλίας ἀναγινώ-
σκει λαβῶν, ἔτερος ἢ τῶν ἐμποροτάτων, ὅσα μὴ
γνώριμα πῶρελθῶν ἀναγινώσκει. τὰ γὰρ πλεί-
στα διὰ συμβόλων ἀρχαιοτρόπῳ ζηλώσει παρ' αὐ-
τοῖς φιλοσοφεῖται. παιδίσκονται ἢ ὁσιότητα, δι-
καιοσύνην, οἰκονομίαν, πολιτείαν, ἐπιστήμην τῶν
πρὸς ἀλήθειαν ἀγαθῶν καὶ καπῶν καὶ ἀδιαφώ-
ρων, αἰρέσεις ἡν χη, καὶ φυγὰς τῶν ἐναντίων, ὄ-
ροισ καὶ καυόσι τριττοῖς χρώμενοι, ἴωτε φιλοθέω,
καὶ φιλαρέτω, καὶ φιλανθρώπῳ.

Τῶ μὲν ἄν φιλοθέω δείγματα παρέχονται μὴ
εἶα, τὴν παρ' ὅλον τὸν βίον συνεχῆ καὶ ἐπάλλη-
λον ἀγνείαν, τὸ ἀνώμοτον, τὸ ἀψυδιές, τὸ πάν-
των μὲν ἀγαθῶν αἴτιον, καὶ ἢ μηδονὸς νομί-
ζειν εἶναι τὸ θεῖον.

Τῶ ἢ φιλαρέτω, τὸ ἀφιλοχύματον, τὸ ἀφιλό-
δοξον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἐγχεατές, τὸ καρτερι-
κόν· ἐτι ἢ ὀλιγόδειαν, ἀφέλειαν, σύνολίαν, τὸ ἀπ-
τυφον, τὸ νόμιμον, τὸ σύσταθές, καὶ ὅσα τέτοις ὁ-
μοιότροπα.

Τῶ ἢ φιλανθρώπῳ, σύννοϊαν, ἰσότηῖα πάντες λά-
γυ κρείττονα, καὶ ἰσότηῖαν, περὶ ἧς ἂν ἀκαίρον βρα-
χέα εἰπέμ.

Πρῶτον

quem sacratum existimant: ferianturq; tunc ab omnibus alijs negotijs, quoties sacras aedes, quas synagogas uocant, adeunt.

Pro ætatis ordine iuniores ad seniorum pedes confidunt, & ad audiendum se componunt. ibi alius ex libro prælegit: alius quispiam, unus ex peritioribus accedens, quæ obscura sunt explicat. nam pleraq; per figuras more ueterum philosophorum eis sunt tradita. Discunt autem sanctitatem, iustitiam, curam rei uel domesticæ uel publicæ, uerorum bonorum malorumq; scientiam, atque rerum indifferentium insuper, quid expectandum, quid cõtrà fugiendũ: quæ triplici regula examinant, amore Dei, & uirtutis, & hominum.

Pietatis erga Deum argumenta præ se ferunt plurima, castitatem in tota uita perpetuam, à iurando, mendacioq; abstinentiam: & quod ad Deum autorem bona omnia, malum uerò nulum referunt.

Virtutem quoq; sibi esse cordi satis declarant, dũ pecunias, honores, uoluptatesq; contemnunt fortiter, uiuuntq; continenter in laboribus, cõplexi frugalitatem, simplicitatẽ, facilitatẽ, modestiã, legum reuerentiã, constantiã, & id genus cætera.

Charitatẽ porrò eorũ erga homines indicat beneuolentia, mira dictu æquabilitas, & omnium rerũ societas, de qua non intempestiuũ fuerit nũc paucis dicere.

Πρῶτον μὲν τοίνυν ἕδονος οἰκία τις ἐστὶν ἰ-
 δία, καὶ ἕχει πάντων εἶναι συμβέβηκε. πρὸς γὰρ το-
 λιὰ τὰ θιάσους συνοικεῖν, ἀνὰ κέπηται καὶ τοῖς ἰ-
 τέρωσιν ἀφικνεύμενοις τῶν ὁμοζήλων. εἴτ' ἐστὶ
 ταμιεῖον ἐν πάντων, καὶ διαπαναί, καὶ λοινοὶ μὲν
 ἐδῆτες, λοινοὶ δὲ τροφαὶ συσσίτια πεποιημέ-
 νων. τὸ γὰρ ὁμωρόφιον, ἢ ὁμοδίαυτον, ἢ ὁμο-
 τράπεζον, οὐκ ἂν τις εὖροι παρ' ἐτόροις ὄργων
 βεβαιωμένον. καὶ μή ποτ' εἰκότως. ὅσα γὰρ αὐ-
 μεθ' ἡμῶν, ὄργων ἀμόνοι λάθωσιν ἐπὶ μισθῶ,
 ταῦτ' οὐκ ἴδια φυλάττουσιν, ἀλλ' εἰς μέσον προ-
 τιθέντες, λοινοὶ τῶν ἐθέλουσι χρῆσθαι τὴν ἀπὸ
 αὐτῶν παρρασκυάζουσιν ὠφέλειαν. οἳ τε νοση-
 λούοντες, ἔχ' ὅτι πορεύειν ἀδυνατοῦσιν ἀμελεῖν
 ταί, πρὸς τὰς νοσηλείας ἐν τῶν λοιπῶν ἔχοντες
 ἐν ἐτοιμῶ, ὡς μετὰ πάσης ἀδείας ἐξ ἀφθονωτέ-
 ρων ἀναλίσκειν.

Αἰδιῶς δ' ἐστὶ πρεσβυτόριον, καὶ τιμὴ, καὶ φρον-
 τὴς, οἷα γνησίων παίδων, χόρσι τε καὶ διανοίαις
 μυρίας ἐν ἀφθονίᾳ τῆ πάσης γυροτροφωμένων.

Τοιούτης ἢ διχα πόριδργείας ἐλλυνητῶν ὀνομα-
 τῶν ἀθλητῶν ἀρετῆς ἀπόβγάζεται φιλοσοφία, γυ-
 μνάσματα προτιθέσθαι τὰς ἐπαινετὰς πράξεις, ἐξ
 ὧν ἢ ἀδύλωτος ἐλσυθερία βεβαιῶται. σημεῖον ἧ,
 πολλῶν καὶ ἰσχυρῶν ἐπαναστάτων τῆ χώρα δυνα-
 τῶν, καὶ φύσει καὶ προαιρέσει χρῆσασμένων δια-
 φόρησιν. οἱ μὲν γὰρ πρὸς τὸ ἀντιδικασθῆναι ἀχρηστώτα
 θείων

Patent eorum sodalitia hominibus etiam aduenis, idem institutum seruantibus: omnibus unum est promptuarium, unde uestitus & mensa communis sumitur. nam contubernium, uictusq; ac mēsa societas, apud alios laudatur magis quam recipitur. nec mirum: quicquid enim lucrantur è quotidianis operæ mercedibus, non sibi quisque seruat, sed in medium conferendo, cuicumque uolenti fruendi potestatem faciunt. tum si qui uoletudinarij nequeunt uictum querere, non negliguntur, paratum habentes è publico infirmitati subsidium, quam secure sustinent ex communi copia.

Senioribus iuniores debitam curam, honorē, reuerentiam exhibent, tanquam germani filij: labantem eorum ætatem fulcientes modis omnibus, tam consilij quam ministerijs.

Tales uirtutis athletas reddit philosophia absque omnibus curiosis & ambitiosis Græcorum uocabulis, exercēs eos in laude dignis actionibus, quibus certa perpetuaq; libertas constabatur. id cōpertum est in multis & uarijs temporum diffcultatibus, sub tyrānide potentiorum diuersis prædicatorum ingenijs, ex quibus alij conati feroces

θηρίων ἐννιηῖσαι πᾶσ δάσαντες, ἔδον παράλι-
 πόντες τῶν εἰς ὠμότητα, τὸς ὑψηλούς ἀγεληδὸν
 ἰορσύνοντες, ἢ καὶ ζῶντας ἐτι μαγείρων τρόπον κα-
 τὰ μέλη καὶ μόρην λιξεργῶντες, ἀχρεὶ τῶ τὰς αὐ-
 τὰς ὑπομῆναι συμφορὰς ὑπὸ τῆς τὰ ἀνθρώπων
 ἐφορῶσης δίνης ἢ ἐπαύσαντο. οἱ δὲ τὸ παρανε-
 νιημότον καὶ λελυπηνὸς εἰς ἔτθρον ἔδος κα-
 νίας μεθαρμωσάμενοι, πιερίαν ἄλενον ἐπιτη-
 δούσαντες, ἢ συχῆ διακλῶντες ἢ ρεματοῦρας
 φωνῆς ὑπερείσει βαρύμηνι ἢ βος δεινύμονοι, ἢ
 νῶν ἰοδόλων τρόπον προσκίνοντες, ἀνιάτων γε-
 νόμονοι καὶ πῶν αἰτίοι, κατὰ πόλεις μνημῆα τῆς
 αὐτῶν ἀσεβείας καὶ μισανθρώπιαν ἀπέλιπον τὸς
 τῶν πεπονθῶτων ἀλκῆς συμφορὰς. ἀλλὰ γὰρ ἔ-
 δεις ἔξ τῶν σφόδρ' ὠμοθύμων, ἔδὲ τῶν πᾶν δὸ
 λῶν καὶ ὑπέλων, ἔχουσε τὸν λεχθέντα ὄμιλον
 τῶν ἐσαίων ἢ ὀσίων αἰτιάσασθαι. πάντες ἢ ἄθε-
 νέσθροι τῆς τῶν ἀνθρώπων καλοπαγαθίας γονόμε-
 νοι, καθ' ἅπῃ αὐτονόμοις καὶ ἐλσθθροῖς ἔσιρ ἐκ-
 φύσεως, προσλιέχθησαν ἄδοντες αὐτῶν τὰ συ-
 σίτια, καὶ τὸ πάντος λόγῳ λιείτθνα καὶ
 νωνίαν, ἢ βίς τελεία καὶ σφόδρα σὺ
 δαίμονός ἐστι δέει

γμα.

ΤΥΓΟΣ

*bestias immanitate superare, nullam omiserunt
 crudelitatis speciem, gregatim maculando subdi-
 tos, aut laniorum more uiuos frustatim concin-
 dendo: nec prius finis fuit, quam in easdem ca-
 lamitates incidere, uindicante diuina prou-
 dentia. alij uerò suam rabiem celantes, diuerso
 malitiæ genere, acerbis clades dederunt placi-
 do sermone, susurrisq; clancularijs, dissimulantes
 odium, canum maleficorum more blandiendo,
 moxq; infigendo morsus insanabiles: ut oppida-
 tim monumenta impietatis suæ relinquerent, ad
 perpetuam afflictionum memoriam. nemo tamen
 uel è crudelibus illis, uel ex alteris fucatis ac sub-
 dolis, ualuit modò dictos coetus Essæorū, siue san-
 ctorū, in culpam inducere: sed omnes discesserūt,
 uicti uirtute horum uirorum, laudantes eos ut li-
 beros ciues, & suo iure uiuentes, accepto à na-
 tura: prædicantesq; illorum sodalitia, societa-
 temq; inenarrabilem, in qua exemplum
 foelicis & perfectæ uitæ ui-
 dere liceat.*

ΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΤΗΣ ΕΞΟΜΟΛΟΟΣ
γύσεως ἢ πίσεως.

Πισύομεν εἰς εὐαθεὸν πατέρα πάντο-
κράτορα, πάντων ἀοράτων τε καὶ ὄρα-
τῶν ποιητήν.

Καὶ εἰς εὐα λυσιον ἰησοῦ Χριστὸν· τὸν υἱὸν
τοῦ θεοῦ, γεννηθέντα ἐν θεοῦ πατρὸς, μονογε-
νή, τουτέστι ἐν τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ
θεοῦ, φῶς ἐκ φωτός, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀλη-
θινοῦ· γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον
τῷ πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τὰ τε ἐν
φανοῖς καὶ τὰ ἐν τῇ γῆ, ὄρατά τε καὶ ἀόρατα·
τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τῶν ἡμε-
τέραν σωτηρίαν κατελθόντα, καὶ σαρωθέντα,
τυτέστι γεννηθέντα τελείως ἐν τῆς ἁγίας μαρίας
τῆς ἀειπαρθένου, διὰ τῶν σώματος ἁγίου· ἐνανθρω-
πίσαντα, τυτέστι τέλειον ἀνθρωπὸν λαβόντα, ψυ-
χὴν καὶ σῶμα καὶ νῦν, καὶ πάντα ἔτι· ἔστι μὲν
θεῖος, χωρὶς ἁμαρτίας· ἐκ ἀπὸ αὐτομάτης ἀν-
θρώπος, ἐκ δὲ ἐν ἀνθρώπῳ, ἀλλ' εἰς ἑαυτὸν σαφῆς ἀνα-
πλάσαντα, εἰς μίαν ἁγίαν ἐνότητά· ἐκ καθάρου ἐν
προφήταις ἐπέκλυσε τε καὶ ἐλάλησε καὶ ἐκήρυ-
σεν· ἀλλὰ τελείως ἐνανθρωπήσαντα. ὁ γὰρ λόγος
σαρξ ἐγένετο, ἐκ Τροπικῶν ὑποστάς, ἐκ μεταβαλῶν
τῶν ἑαυτῷ θεότητα εἰς ἀνθρωπότητά· εἰς μίαν συ-
νενώσαντα ἑαυτῷ ἁγίαν τελειότητά τε καὶ θεότητά.

FORMA QUÆ DAM CONFESSIO-
 nis fidei.

Credimus in unum deū, patrē omnipotētē,
 omniū uisibiliū & inuisibiliū creatorem.

Et in unum dominum Iesum Christum, filium
 Dei, genitum ex Deo patre, unigenitū, hoc est,
 ex essentia patris, Deum de Deo, lumen de lumi-
 ne, Deum uerū de Deo uero: genitū, non factum,
 coessentialē patri, per quē omnia facta sunt, quæ
 in coelis sunt & in terra, uisibilia & inuisibilia:
 qui propter nos homines, & propter nostrā salu-
 tem, descendit, & incarnatus est: hoc est, genitus
 est perfectē ex sancta Maria semper uirgine, per
 spiritum sanctū, & homo factus est: hoc est, per-
 fectum hominem suscepit, animam ac corpus &
 mentē & omnia quæ quid est homo, præter pec-
 catū: nō ex semine uiri, neq; in homine, sed in se-
 ipsum carnē efformauit, in unā sanctā unitatem.
 non quemadmodū in prophetis inspirauit & lo-
 cutus est, ac operatus, sed perfectē homo factus.
 Verbū enim caro factum est, non mutationē pas-
 sum, neq; transmutata deitate in humanitatē: sed
 ita cōiunxit suam sanctam perfectionē ac deitatē:
 quæ Origenis errores ab Epiphanio in Synodo Cōstātinopolitana publi-
 cē platos, quemadmodū est in Tripartita historia. Scripsit autē cōtra octo-
 ginta hæreses, à Caini ad Valentis & Valētiniani usq; tēpora, id est, annū
 Domini 386, opis Panariū, siue arcula, *liborio* aut capsula Medica ap-
 pellatū. librum itē de fide Christiana, itē Anacephalōsin siue summam
 80 hæreseon. libellū item de mensuris ac ponderibus, ac 72. interpreti-
 bus, quæ omnia græcē simul & latinē extant. Claruit autē anno D. 390.

Exrat hæc for-
 ma cōfessio-
 nis fidei apud
 Epiphaniū in
 sine libride ue-
 ra fide Chri-
 stiana, quā in
 prima Eccle-
 sia ad sacrū la-
 uacrū accedē-
 tes dicere ac
 cōfiteri tene-
 bant. Fuit autē
 Epiphanius,
 Cypri Salami-
 nensibus epi-
 scopus, quæ
 postea Cōstan-
 tia dicta est,
 Suida teste:
 cōtēporaneus
 Basilij Magni,
 Gregorij Na-
 zianzeni, itēq;
 Chrysofomi,
 cū quo etiā in
 cōtentionē in-
 cidit, dū ille
 iniquo animo
 fert Origenis
 librorū dāna-
 tionē, & hære-
 ticos Origenis errores ab Epiphanio in Synodo Cōstātinopolitana publi-
 cē platos, quemadmodū est in Tripartita historia. Scripsit autē cōtra octo-
 ginta hæreses, à Caini ad Valentis & Valētiniani usq; tēpora, id est, annū
 Domini 386, opis Panariū, siue arcula, *liborio* aut capsula Medica ap-
 pellatū. librum itē de fide Christiana, itē Anacephalōsin siue summam
 80 hæreseon. libellū item de mensuris ac ponderibus, ac 72. interpreti-
 bus, quæ omnia græcē simul & latinē extant. Claruit autē anno D. 390.

εἰς γὰρ ἐστὶ λύβριος ἰησοῦς Χριστός, καὶ οὐ δί' οὐδ' αὐ-
 τὸς θεός, ὁ αὐτὸς λύβριος, ὁ αὐτὸς βασιλεύς. πα-
 θόντα ἢ τὸν αὐτὸν ἐν σαρκί, καὶ ἀνάσταντα, καὶ
 ἀνελθόντα εἰς τὰς ἄρανας ἐν αὐτῷ τῷ σώματι, ἐν
 δόξῃ, κερῖσαι ζῶντες καὶ νεκρῶν. ἢ τῆς βασιλείας
 ἢ ἐστὶ τέλος.

Καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα πιστεύομεν, τὸ λαλῶ-
 σαν ἐν νόμῳ, καὶ κηρύξαν ἐν τοῖς προφήταις, καὶ
 καταβαλὼν ἐπὶ τὸν ἰορδάνην, λαλοῦν ἐν ἀποστό-
 λοις, οἰνοῦν ἐν ἁγίοις, ἕως ἢ πιστεύομεν ἐν αὐ-
 τῷ, ὅτι ἐστὶ πνεῦμα ἅγιον, πνεῦμα θεῶν, πνεῦμα
 τέλειον, πνεῦμα παράκλητον, ἄκτιστον, ἐκ τοῦ
 πατρὸς ἐκποροσόμενον, καὶ ἐκ τῶν ἡμῶν λαμβανόμε-
 νον. καὶ πιστεύομεν εἰς μίαν καθολικὴν καὶ ἀ-
 ποστολικὴν ἐκκλησίαν, καὶ εἰς ἕν βάπτισμα μετα-
 νοίας. καὶ εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν, καὶ κέρειν δι-
 καίωρ ψυχῶν καὶ σωμάτων. καὶ εἰς βασιλεί-
 αν ἡρανῶν, καὶ εἰς ζωὴν
 αἰώνιον.

Τ Ε Λ Ο Σ.

Vnus enim est Dominus Iesus Christus, & non duo: idem Deus, idem Dominus, idem Rex. Idem passus est in carne, & resurrexit, & ascendit in cœlos in ipso corpore, gloriose sedens in dextera patris: uenturus in ipso corpore, in gloria, ad iudicandum uiuos & mortuos: cuius regni non erit finis.

Et in spiritum sanctum credimus, qui locutus est in lege, & prædicauit in prophetis: & descendit in Iordanem, & loquitur in Apostolis, atque habitat in sanctis. Sic autem credimus in ipsum, quod est Spiritus sanctus, spiritus Dei, spiritus perfectus, spiritus paracletus, increatus, ex patre procedens, & à filio accipiens, ac fidem reperiens. Credimus in unam catholicam & Apostolicam ecclesiam, & in unum baptismum pœnitentiæ, & in resurrectionem mortuorum, & iudicium iustum, animarum & corporum: & in regnum cœlorum, & in uitam eternam.

F I N I S.

ΚΑΡΟΛΟΣ Ο ΟΥΘΕΝΩΒΙΟΣ Ν. Γ.
εἰς τὰ τῆς ἀγίας γλώττης Ερωτήματα
τῶ Νεάνδρου.

ΜΕΛΥΔΡΙΟΝ.

Εσρος βλέπεις ἐν ἀνιμῷ
Ὅσορ ἰλαδὶρ μελιόσῳ
Αδιπὸς χορὸς λιγέωρ
Γεπλανημοσύωρ ἀν' ὕλλω
Γεπότητο τῆ καὶ τῆδε,
Κορυφαῦ μὲν ἐξ ἀπάντων
Χλοσβῶρ ῥόδιωρ δρέπυεαι
Γλυοβρωτάτῳ ἐβῶσω
Μέλι λαφὸρ ἐς τὸ σίμβλω
Ὀχεόντι τῶρ Νεάνδρου
Λόγιος δίνω, καὶ αὐτὸς
Ερ εἰς, νυν' ἄς ἐξαφεν,
Ὀσίης βίβλοισι γλώττης,
Συνέλεξεν ἐν **ΩΨΥΓΩ**
Πολυίδειωρ ῥαβίνωρ,
Πολυίδειωρ τ' ἐβραίων
Ἀπὸ χρύσειαισι πηγαῖς,
Μεθόδιω βραχεῖ, τέχνητε
Μίαν εἰς ἀπαντα τάξιμ.
Λόγωρ οἰσιρ ὦρ θεοῖο
Αἶερ μέλα τὸρ ὑὸρ
Ἰδίη λαφῶντα γλώττης,

Ελάλησεν ἡ ψοτ', ἐν τῇ
Χθονί, τοῖς βροτοῖς ὁμιλῶν.
Κόρας ἐς δέχεσθε βίβλον
Λογίοιο τῶν Νεάνδρων:
םלע ךל םלש

BASILEAE, EX OFFICINA
Ioannis Oporini, Anno Salvatoris M. D.
LV. Mense Aug.
gusto. →

1971

1971

1971

Hic liber ad me pertinet qui uocor.
Johannes et cognominor. Sm,
fresius prob s ualesianus Sedung
Emitt hanc Grammaticã Basilea
A Johanni Ripico, Losanensi + Blapar.
A quus in iemat e stiti at in u
et ego sibi satisficiam pro
mero Vale Anno Nat: 1569

1569
Joh. Fresius

 Johannes Fresius
Walesianus Sedung.

~~_____~~
Si quis reperiat nostros fortasse libellos,
Resituat nobis optima iura bibet.

~~_____~~ S
(S) ~~_____~~
Hic liber - ad me pertinet
cum vocem fecerat

~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~

